MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYIN NO : 434
İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ YAYIN NO : 375

Doç. Dr. Osman ALTUĞ

HOLDİNG ŞİRKETLERDE MUHASEBE DÜZENİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

İSTANBUL — 1985

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYIN NO : 434
İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ YAYIN NO : 375

Doç. Dr. Osman ALTUĞ

HOLDİNG ŞİRKETLERDE MUHASEBE DÜZENİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

İSTANBUL — 1986

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

FATİH YAYINEVİ MATBAASI — 527 23 72
Alibaba Türbe Sok. No. 21/2 Nuruosmaniye - İST.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Annem Zeynep ALTUĞ'a
sonsuz şükran duygularıyla

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883
MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

HOLDİNG ŞİRKETLER

1. HOLDİNG KAVRAMI 1

1 1. Giriş 1

1 1 1. Holding'in Tanımı 1
1 1 2. Holding Şirket 2
1 1 3. Holding Şirketin Amaç ve Uğraşı Konuları . 3

1 1 3 1. Holding Şirketin Amaçları 3
1 1 3 2. Holding Şirketin Uğraşı Konuları . 4
1 1 3 3. Holding Şirketlerin Türleri 7

1 1 3 3 1. Saf Holdingler 8
1 1 3 3 2. İşletme Holdingleri 8
1 1 3 3 3. Hâkim Holdingler 8
1 1 3 3 4. Karma Holdingler 8
1 1 3 3 5. Tek Holdingler 9
1 1 3 3 6. Salkım Holdingler 9
1 1 3 3 7. İkametgâh Holdingler ... 9
1 1 3 3 8. Yatay Holdingler 9
1 1 3 3 9. Dikey Holdingler 9
1 1 3 4 0. Kamu Holdingleri 9

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

2. HOLDİNG ŞİRKETLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ ... 10

2 1. Giriş ... 10
2 2. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Gelişimi ... 11
2 3. Avrupa'daki Gelişimi ... 13

2.3.1. İngiltere'deki Gelişimi ... 13
2.3.2. Fransa'daki Gelişimi ... 15
2.3.3. Almanya'daki Gelişimi ... 16

2 4. Türkiye'deki Gelişimi ... 16

3. TÜRKİYE'DE HOLDİNGLEŞMENİN NEDENLERİ ... 18

3 1. Müesseseleşme Gereksinimi ... 18
3 2. Kurulmuş Müesseselerin Dağılmasını Önleme Eğilimi ... 18
3 3. Fonların Etkin Şekilde Kullanılması ... 19
3 4. Finansal Gereksinmeleri Karşılama İsteği ... 19
3 5. Verginin Geç Ödenmesini Sağlamak ... 19
3 6. Hisse Senetlerinin Vergisiz Değerlenmesi Olanağı 19
3 7. Halka Açılmak ve Kolay Sermaye Bulma Olanağı 20
3 8. Moda ... 20

4. HOLDİNG'İN YASAL YAPISI ... 21

4 1. Giriş ... 21
4 2. Türkiye'de Holding Kurma Biçimleri ... 23
4 3. Holding ve Yavru Şirket İlişkileri ... 23

4 3 1. Holding'in Yavru Şirketin Genel Kurulunda Temsili ... 23
4 3 2. Holding'in Yavru Şirketin Yönetim Kurulunda Temsili ... 24
4 3 3. Holding'in Yavru Şirketin Denetçiliğini Üstlenmesi ... 25

4 4. Holding Sistemi ve Kamu Teşebbüsleri ... 26

4 4 1. Holding Sistemi ve Karma Kamu Teşebbüsleri ... 26
4 4 2. Holding Sistemi ve Sermayelerinin Tamamı Devlete Ait Teşebbüsler ... 27

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

5. BİR YÖNETİM ŞEKLİ OLARAK HOLDİNG 29

5 1. Giriş 29

5 2. Holdingde İç Organizasyon 30
5 3. Teşebbüs Fonksiyonları ve Holdingler 32

5 3 1. Teşebbüs Fonksiyonlarının Yerine Getirilmesi Bakımından Holdinglerin Durumu ... 32

5 3 1 1. Tedarik ve Üretim 32
5 3 1 2. Araştırma ve Geliştirme 33
5 3 1 3. Finansman 33

5 3 1 3 1. Holding Mekanizmasının Holding Şirkete Sağladığı Finansman Avantajı 33
5 3 1 3 2. Holding Mekanizmasının Yavru Şirketlere Sağladığı Finansman Avantajı 33

5 3 1 4. Pazarlama ve Dağıtım 34
5 3 1 5. Teşebbüs İçi ve Teşebbüs Dışı İlişkiler 35
5 3 1 6. Yatırım Kararları, Yatırımların Gerçekleştirilmesi ve Holdingler ... 35
5 3 1 7. Holdingleşmenin Sağladığı Diğer Faydalar 36

5 3 1 7 1. Holding Topluluğunun Sağlamlığı Yönünden ... 36
5 3 1 7 2. Finansmanın Tedarik Edilmesi Yönünden (Finansman Havuzu) 36
5 3 1 7 3. Kıdem Tazminatının Ödenmesi Yönünden 37

5 4. Yönetim Fonksiyonları ve Holdingler 37

5 4 1. Yönetim Fonksiyonlarının Yerine Getirilmesinde Holdingler 38

5 4 1 1. Hedeflerin Tayini 38
5 4 1 2. Planlama 38

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

5 ç 1 3. Karar Alma 38
5 ç 1 4. Örgütlendirme ve Kararların Uygulanması 39
5 ç 1 5. Denetim 39

5 5. Yerinden Yönetim ve Holdingler 40

5 5 1. Yerinden Yönetim Kavramı 40
5 5 2. Yerinden Yönetim Bakımından Holdingler 41

6. HOLDİNGLERİN YARAR VE ZARARLARI 42

6 1. Holding Şirketin Sağladığı Yararlar 42

6 1 1. Toplumsal Yönden 42
6 1 2. Sermayedar ve Teşebbüs Yönünden 42

6 2. Holding Şirketin Kötüye Kullanılması ve Zararı . 44

6 2 1. Piramitleşme 44
6 2 2. Varlıkların Değerlerinin Olduğundan Yüksek Gösterilmesi 45
6 2 3. Şirketler Arası İşlemler 45
6 2 4. Holding Şirketin Sosyal Denetimlerden Kurtulmaya Olanak Sağlaması 46
6 2 5. Holding Topluluğu İçinde Karşılıklı İştirakte Bulunma 46
6 2 6. Holding Şirketin Azınlıkta Kalan Ortakların Durumunu Kötüleştirmesi 47

2. BÖLÜM

HOLDİNG ŞİRKETLERDE MUHASEBE DÜZENİ

2 1. Giriş 49
2 2. Holding Şirketlerde Hesap Planları 51

2 2 1. Hesap Planının Yapısı 51
2 2 2. Hesap Grupları 53
2 2 3. Defter-i Kebir Hesapları 57
2 2 4. Tali (yardımcı) Hesaplar 60

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

225. Holding Topluluğu Hesap Planının İşleyişi ve Açıklanması ... 78

2250. (0) Grubu - Döner Varlıklar ... 79
2251. (1) Grubu - Bağlı Varlıklar ... 95
2252. (2) Grubu - Duran Varlıklar ... 98
2253. (3) Grubu - Kısa Süreli Borçlar . 101
2254. (4) Grubu - Orta ve Uzun Süreli Borçlar ... 110
2255. (5) Grubu - Öz Kaynaklar ... 115
2256. (6) Grubu - Düzenleyici Hesaplar . 125
2257. (7) Grubu - Maloluş Hesapları ... 133
2258. (8) Grubu - Sonuç Hesapları ... 142
2259. (9) Grubu - Nazım Hesaplar ... 159

226. Holding Topluluğunda Tip Bilânço ... 164
2261. Tip Bilânçonun Açıklanması ... 168
22611. Aktif Kalemler ... 168
22612. Pasif Kalemler ... 172
227. Holding Topluluğunda Tip Gelir Tablosu . 178
228. Holding Topluluğunda Tip Kâr - Zarar Hesabı ... 183

2281. Kâr - Zarar Tablosunun Açıklanması ... 184

3. BÖLÜM

HOLDİNG ŞİRKETTE MUHASEBE KAYITLARI

31. Giriş ... 187
32. Holding Şirketin Kuruluşu İle İlgili Muhasebe Kayıtları ... 187

321. Başka Anonim Şirketlere Ait Hisse Senetlerinin Ayni Sermaye Olarak Konulması ... 188
322. Nakdi Sermaye Taahhüdü Yoluyla ... 189

33. Holding Şirkette Yavru Şirketlere İştirak İle İlgili Muhasebe Kayıtları ... 191

331. Giriş ... 191
332. İştirak İlişkilerinin Kurulması ... 191

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

2 2 3. İştiraklerle İlgili Muhasebe Kayıtları 199

2 2 3 1. Holdingin Kuruluşu Sırasında Hisse Taahhüdü Yoluyla 200

2 2 3 2. Holdingin Sermaye Arttırımında Hisse Taahhüdü Yoluyla 200

2 2 3 3. Satın Alma Yoluyla 201

2 2 3 4. Yavru Şirketin Kuruluşunda Kurucu Ortak Sıfatıyla Katılma Yoluyla 202

2 2 3 5. Yavru Şirketin Sermaye Arttırımında Hisse Taahhüdü Yoluyla Katılma 203

2 2 3 6. Yavru Şirketin «İhtiyat Karşılığında» Hisse Senedi Dağıtımı Yoluyla Katılma 205

2 3 4. Holding Şirkette Yavru Şirket İştiraklerinin Elden Çıkarılması 209

2 3 4 1. Yavru Şirkete İştirakin Satış Yoluyla Elden Çıkarılması 210

2 3 4 2. İştirak Olunan Yavru Şirket Sermayesinin Azaltılması Yoluyla ... 211

2 3 4 3. İştirak Olunan Yavru Şirketin Tasfiyesi Yoluyla 213

2 3 5. Holding Şirketin Yavru Şirketlerden Kâr Payı Tahsilatı 214

2 3 6. Holding Şirketçe Yavru Şirketlere Kredi Açılması 216

2 3 6 1. Giriş 216

2 3 6 2. Nakten Kredi Açılması 218

2 3 6 3. Kâr Payı Alacağının Faizli Bir Krediye Dönüştürülmesi 218

2 3 6 4. Açılan Krediler Faiz Yürütülmesi 218

2 3 6 5. Holding Şirketin Kendi Banka Kredilerinden Yavru Şirketleri Yararlandırması 219

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

3.3.6. Holding Şirketçe Yavru Şirketlere Finansman Senedi Verilmesi 220
3.3.7. Yavru Şirketlerce Holding Şirkete Finansman Senedi Verilmesi 221
3.3.7. Yavru Şirket Zararlarının Holding Şirket Kayıtlarına Yansıtılması 222
3.3.8. Holding Şirketçe Yavru Şirketlere Hizmet Fatura Edilmesi 222
3.3.9. Holding Şirketin Elinde Yavru Şirketlerine Ait Kurucu Hisse Senedi Bulunması ... 223
3.4. Holdinglerde Kâr Dağıtımı 224
3.5. Holdinglerde Katma Değer Vergisi (KDV) 227
3.5.1. Mal ve Hizmet Alımları Üzerinden Ödenen Katma Değer Vergisi 227
3.5.2. Mal ve Hizmet Satışları Üzerinden Hesaplanan Katma Değer Vergisi 227
3.5.3. Amortismana Tabi İktisadi Kıymetlerde İndirim 228
3.5.3.1. Amortismana Tabi İktisadi Kıymet Alınması 228
3.5.3.2. İnşaat, İmalat ve Montaj Suretiyle Elde Edilen Amortismana Tabi İktisadi Kıymetlerin Alınması 229
3.5.3.3. Amortismana Tabi İktisadi Kıymetlerin Satışı 232
3.5.4. Mal ve Hizmet Dışsatımı (İhracat) 233
3.6. Holdinglerde Ücretlilere Vergi İadesi 234
3.7. Holdinglerde Yeniden Değerleme 235

4. BÖLÜM

HOLDİNG ŞİRKET - YAVRU ŞİRKET İLİŞKİLERİNE İLİŞKİN MUHASEBE SORUNLARI

4.1. Giriş 237
4.2. Hesap Planlarının ve Mali Tabloların Yeknesaklaştırılması 237

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

4.3. Yekpesak Bütçe ve Rapor Sistemlerinin Kurulması ... 238
4.3.1. Bütçeler ... 238
4.3.2. Raporlar ... 239
4.4. Holding Topluluğunda İç Denetim Çalışmaları ... 239
4.5. Yavru Şirket Mali Tablolarının Konsolidasyonu ... 240
4.5.1. Giriş ... 240
4.5.2. Konsolidasyon Metotları ... 240
4.5.2.1. Brüt Konsolidasyon ... 241
4.5.2.2. Net Konsolidasyon ... 241
4.5.3. Konsolidasyon Alanı ... 241
4.5.4. Sermaye Konsolidasyonu ... 242
4.5.5. Borçların Konsolidasyonu ... 243
4.5.6. Satışların ve Kârların Konsolidasyonu ... 243

5. BÖLÜM

VERGİ KANUNLARI YÖNÜNDEN HOLDİNG ŞİRKET

5.1. Giriş ... 247
5.2. Kurumlaşmanın Sağlayacağı Vergi Avantajları ... 248
5.3. Holdingleşmenin Sağlayacağı Vergi Avantajları ... 250
5.3.1. Menkul Kıymetlerin Vergi Dışı Oluşu ... 250
5.3.2. Birikmiş Kârların Vergisiz Dağıtılabilmesi ... 252
5.3.3. Stopajın Ertelenmesi ... 252
5.3.4. Mükerrer Yönetici Ücretleri ... 252
5.3.5. Mükerrer Yedek Akçeler ... 253
5.3.6. Yüksek Bedelli Hizmet ve Değer Satışları ... 253
5.3.7. Örtülü Sermaye ... 254
5.3.8. İştirak Kazançları İstisnası ... 256

SONUÇ ... 258

BİBLİYOGRAFYA ... 261
EKLER ... 266
KISALTMALAR ... 356

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

SUNUŞ

Ekonomik büyüme ve sanayileşme sonucu, tek kişinin ekonomik gücü, modern işletmelerin kurulması ve işleyebilmesini olanaksız kılmıştır. Bu nedenle, birkaç kişinin ekonomik güçlerini birleştirmeleri ve ortak bir amaca yöneltmeleri ile şirketleşme olayı doğmuştur.

Holdingler birkaç şirketin çoğunluğuna sahip ortakların, hisse senetlerini yeni bir şirkete sermaye olarak koymaları sonucunda oluşabilmektedir. Başlangıçta fiili bir olgu olan holding şirket, sonradan hukuka konu olmuş ve birçok ülkenin hukuk mevzuatı holding şirket statüsünü düzenleyerek holdinglerin kötüye kullanılmalarını önlemek için çok değişik denetim mekanizmaları kurmuşlardır.

Ülkemizde ekonomik gelişme sürecinde özellikle özel sektör payının büyük bir büyüme gösterdiği son yirmibeş yıl içinde daha önce rastlanılmayan holding şirketler yer almaya başlamışlar ve holdingleşme son yıllarda önemli ölçüde hızlanmıştır.

Bu şekilde büyük bir gelişim sürecine giren holding şirketler ülkemizde henüz derinliğine incelenmiş değildir. Bu konuda yeni olan bir kaç inceleme, şüphesiz, önemli bir olay olarak nitelendirilmesi gereken holdingleşmeyi ifade edebilmek için yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle bu konunun daha çok incelenmesi ülkemizde yeni olan holdinglerin statüsünün tanınmasını sağlayacaktır. Bu şekilde hukuki alanda da değişik düzenleme olanaklarının doğması olası olacaktır. Ülkemizde holding şirketlerde muhasebe konularına ilişkin inceleme ve araştırmaların az oluşunu bu tür şirketlerin kendi içlerine kapanık kalma arzularına bağlamak mümkündür. Oysa holdingleşmenin özellikle muhasebe yönünden oluşturduğu çok sayıda sorun bulunmaktadır. Bu sorunların ayrıntılı bir biçimde incelenmesi, çözüm yollarının ortaya konulması, tartışılması ve holding şirketlerde muhasebe düzeninin ülkemizde de bilimsel esaslara bağlanması gerekmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Aynı zamanda holdinglerin ekonomik yapı içinde etkinliklerinin artması ve holdingleşmenin son yıllarda hızlanan bir ivmeye sahip olması sonucu uygulamada karşılaşılan sorunların boyutları hızla büyümüştür. Bu neden, ile bu çalışmanın amaçlarını uygulamada karşılaşılan sorunların çözümlenmesi, holdinglere ilişkin inceleme ve araştırma eksikliğinin giderilmesi ile hem uygulayıcılara hem de teoriyoculere yardımcı olmak, onların çok değişik sayıda sorularına cevap aramak oluşturmaktadır. Özellikle konunun güncelliğini korunması, ekonomik düzenin ayrılmaz bir parçasını oluşturması, konuya ilgi duyanların sayısının hızla artması vbg. nedenler bağlı olarak «Holding Şirketlerde Muhasebe Düzeni» konusunun işlendiği bu çalışma beş ana bölüm ve eklerden oluşmaktadır.

Holding şirketler hakkında genel bilgilerin yeraldığı çalışmanın Birinci Bölümünde, Holding kavramı, Holding şirketlerin tarihsel gelişimi, Türkiye'de Holdingleşmenin nedenleri, Holdingin yasal yapısı konuları ana hatlarıyla işlenerek, Bir yönetim şekli olarak holding sistemi ortaya konulmakta ve holdinglerin yarar ve sakıncaları özetlenmektedir.

Holding şirketlerde muhasebe düzeni ile ilgili konuların incelendiği İkinci ve Üçüncü bölüm çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. İkinci bölümde sanayi ve ticaret şirketlerinden oluşan bir holding topluluğu için tarafımızdan örnek olarak hazırlanan ve S.P.K. na tabi ortaklıklarda gözönüne alan «Tip Hesap Planı» «Tip Bilanço» «Tip Gelir Tablosu» ve «Kâr-Zarar Tablolarının» işleyiş ve açıklamaları ayrıntılı bir biçimde incelenmiştir. Özellikle holding topluluğuna dahil şirketlerin işlemlerini, bir plan çerçevesinde nasıl muhasebeleştirecekleri bu bölümde açık bir biçimde ifade edilmektedir.

Holding şirkette muhasebe kayıtlarının yer aldığı çalışmanın Üçüncü bölümünde holding şirkette özellik gösteren işlemlere ilişkin örnekler verilmiş ve İkinci bölümde ortaya konulan hesap planına göre yapılması gereken muhasebe kayıtları gösterilmiştir. «Holding şirket - Yavru şirket ilişkilerine ilişkin muhasebe sorunlarının yeraldığı çalışmanın Dördüncü bölümünde, «Holding topluluğuna dahil tüm şirketlerin hesap planlarının ve mali tablolarının yeknesaklaştırılması, Yeknesak bütçe ve rapor sistemlerinin kurulması, Holding topluluğunda iç denetim çalışmaları, Mali tabloların konsolidasyonu» sorunları ve çözüm yolları kısaca özetlenmiştir.

Vergi kanunları yönünden Holding şirketin incelendiği Beşinci bölümde özellikle holdingleşmenin sağlayacağı vergi avantajları son vergi kanunlarında yapılan değişikliklerde dikkate alınarak ele alınmıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Ekler bölümünde S.P.K. na tabi ortaklıkların kullanacakları S.G.H.P ve uygulama örneği ile S.P. Kuruluna verecekleri Tip bilanço, Tip gelir tablosu, Yıllık denetim raporu, Faaliyet raporlarında yer alacak zorunlu bilgiler, aracı kurumların S.P. Kuruluna verecekleri Tip gelir tablosu, ilanlarda kullanılacak Tip bilanço ve Tip gelir tablosu, aracı kurumların ilanlarında kullanacakları Tip bilanço ve gelir tablosu ve S.P.Ku. kaydında yer alan anonim ortaklıklara (Hisse senedi ve/veya tahvil çıkardıkları için S.P.K. denetiminde olan ortaklıklar ile tahvil çıkardıkları için S.P.K. denetiminde olan ortaklıklar) ilişkin liste yer almaktadır.

Kitabın yayınlanmasında, herzamanki teşvik, destek ve yardımlarından dolayı Marmara Üniversitesi Rektörü sayın Prof. Dr. Orhan OĞUZ'a, Üniversitemiz Yayın Kurulu Başkan ve Üyelerine en içten duygularla şükranlarımı sunarken, Kitabın tashih işlerini özenle yürüten değerli meslektaşım Arş. Gör. Dr. Mehmet ÖZKAN'a ve baskıyı gerçekleştiren Fatih Matbaası çalışanlarına ayrıca teşekkür ederim.

Kitabın ortaya çıkması için gereken ortamı yaratan, jeneratle, desteğini esirgemeyen eşim Fatma Nuray ALTUĞ'a da daimi teşekkürlerimi sunmayı yerine getirilmesi gereken zevkli bir görev sayıyorum.

ATAKÖY Ağustos 1986

Dr. Osman ALTUĞ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883
MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

1. BÖLÜM

HOLDİNG ŞİRKETLER

1. HOLDİNG KAVRAMI

1.1. Giriş

Ülkemizde, «Sermaye Piyasası» ve «Şirketleşme» konularının güncelliğini koruyan ve en çok sözü edilen olayı kuşkusuz «Holdingleşme»dir.

Holding son yıllarda ülkemizde hemen her yerde çok duyulan bir terimdir.

Holding kelimesinin orjini İngilizce'den gelmekte ve «To hold» kökünden türediği ileri sürülmektedir. Kelimenin aslının «Yönetime etken olma» temel görüşü üzerine kurulduğu söylenebilir[1].

Holdingleşme, şirketlerin birleşme şekillerinden biridir. Genellikle, bir anonim şirketin (ana ya da çatı şirket) diğer bir ya da birden fazla anonim şirkete (yavru şirketler) bunların yönetimine etken olacak şekilde katılmasını, yani bunların hisse senetlerine sahip olmasını ve/veya yönetim kurulunda kendi iradesine tabi yönetici bulundurmasını «Holding İlişkisi» olarak niteliyoruz. Fakat olağan şekil hisse senedi olarak katılmalıdır[2].

1.1.1. Holding'in Tanımı

Bir şirketin diğer bir ya da birkaç şirkete, bunların yönetimine etken (hakim) olacak şekilde katılması, «Holding» olarak tanımlanır[3].

---

(1) ULUSOY, Y., Mukayeseli Sermaye Şirketleri, Ankara 1974, s. 612.

(2) POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar Hukuku, Cilt 1, İstanbul 1975, s. 233.

(3) POROY, R., «Holdingler» 3. Banka ve Ticaret Hukuku Haftası, Ankara 13-18 Mayıs 1963, s. 425.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, bir ana şirket ve bir ya da daha çok yavru şirketin bir arada olması yani bir topluluk oluşturulması söz konusudur. Bazı türkçe eserlerde yavru şirket terimi yerine «Bağlı Şirket», «Tabi Şirket», «Filyal Şirket» terimleri de kullanılmakta ise de, bu tez çalışmamızda Almanca aslına sadık kalarak «Yavru Şirket (Tochtergesellschaft)» terimini kullanmayı daha uygun gördük.

Holding topluluğu ya da orta Avrupa deyimiyle «Konzern» denilen bu topluluklar hukuki bir topluluk değildir. Çünkü, holding topluluğu içinde olmalarına rağmen ana ve yavru şirketler hukuki bağımsızlıklarını muhafaza ederler.

Ana şirket ve yavru şirketlerden oluşan işletmeler grubunu bir araya getiren holding topluluğunun temel amacı tek bir yönetim altında birleşmektir.

«Holding Şirket» ya da «Holding Toplulukları» aslında ana şirket (Muttergesellschaft) denilen şirketin adıdır[5]. Bu tez çalışmasında, «Holding Şirket», «Ana Şirket» ya da yalnızca «Holding» deyimleri eş anlamlı olarak kullanılmıştır.

1.1.2. Holding Şirket

Holdingler, dağınık ve ortakları ayrı olan ve uğraşı konuları farklı bulunan şirketlerin yönetim ve denetimini ele geçirmek amacı ile onların hisse senetlerini satın alan ya da elinde bulunduran şirketlerdir.

Bu bakımdan holding bir şirket türü değil, şirketler arasındaki bir çeşit ilişkiyi belirten bir kavramdır[6]. Holding şirketin çeşitli tanımları vardır[7].

---

(4) JOHANSEN, A.R., Methoden der Bilanzierung von Beteiligungen an Tochtergesellschaften (einschliesslich der equity - Methode), 11. Uluslararası Muhasebe Kongresi Tebliği, München, 10-14 Ekim 1977, s. 3.

(5) PEKİNER, K., Ana Şirkette Konsolide Bilanço ve Kâr - Zarar Problemleri, HOLDİNG ŞİRKETLERDE MUHASEBE, DENETİM ve VERGİ PROBLEMLERİ, İstanbul, 1974, s. 9.

(6) ERİMEZ, R., Şirketlerde Kâr Dağıtımı ve Yedek Akçeler, İstanbul 1976, s. 214

(7) POROY/TEKİNALP/CAMOĞLU, o.g.e., s. 233.
ERTUNA, İ.Ö., Holding Mali Tablolarında İştirak Gelirlerinin Gösterilmesi, Sevk ve İdare Dergisi, Sayı: 85, Ocak 1974, s. 19.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

a) Uğraşı konusu diğer şirketlerin hisse senetlerine sahip bulunmak ve gelirleri sahip bulunduğu hisse senetleri ve tahvillerin kâr payı ve faizlerinden oluşan şirketler,

b) Öteki şirketler üzerinde yönetim-denetimi ele geçirmek amacıyla onların hisse senetlerine sahip bulunan şirketler,

c) Diğer bir ya da daha fazla şirketle sermaye payı ya da başka şekillerde oy hakimiyetine sahip bulunan ve oy gücü ile onların politikalarını saptayan üst şirket (Süper corpration), diğer şirketlerin hisse senetlerini elinde bulundurmak üzere kurulan bir şirket; diğer bir ya da daha fazla şirketteki iştiraki ve sahip bulunduğu hisse senetleri dolayısıyla onları denetimi altında bulunduran ya da onların yönetimlerine fiilen hakim bulunan kişi ve sermaye ortaklıkları.

Encylopaedia of the Social Sciences'ta da şu açıklamalar bulunmaktadır «Geniş anlamda holding ortaklık, sermayesi hisselere ayrılmış olan ve başka bir ve daha çok şirketin hisse senetlerine sahip bulunan her çeşit şirketler» olarak tanımlanabilir. Daha dar, fakat uygulamadaki anlayışa daha uygun olan tanım; diğer şirketlerin hisselerine sahip olmayı değil, onlar üzerinde denetim sağlamayı ayırıcı nitelik olarak almaktadır. Bu yüzden holding şirket, özelliği gereği olarak, hisse senetlerine sahip bulunduğu bir ya da daha fazla şirketi denetimi altında bulunduran ya da onların yönetimini fiilen etkileyebilen ortaklık olarak tanımlanabilir.»

En geniş anlamda holding, uğraşı konusu diğer şirketlerin hisse senetlerine sahip olmak olan şirketlerdir. Bu anlamıyla, hisse senetlerine sahip bulunan şirketin, hisse senetlerini çıkaran şirketler üzerinde denetim olanağı bulunup bulunmadığına bakılmaz.

1.1.3. Holding Şirketin Amaç ve Uğraşı Konuları

1.1.3.1. Holding Şirketlerin Amaçları

Holding şirketlerin amaçlarını kısaca aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

- Başka şirketlerin hisse senetlerine sahip olmak,
- Dar anlamda başka şirketlerin yönetimi ve kontrolünü ele almak,
- Sermayesine daha iyi yatırım yeri bulmak.

Sırf hisse senedine sahip olmak isteyenler yalnız holdingler, şirketlerin kontrol ve yönetimini ele geçirme amacı güdenler ise yönetim amacı ya da hakimiyet şirketleridir[5].

1.1.3.2 Holding Şirketin Uğraşı Konuları

T.T.K.'da Holding şirketin amacı «başka işletmelere (teşebbüslere) iştirak» şeklinde belirtilmiştir. Holding şirketin bir başka teşebbüse iştirakinin anlamı; iştirak edilen teşebbüsün sermaye ve yönetimine katılması veya sermaye ve yönetime kısmen veya tamamen hakim olması demektir. Bu bakımdan holding şirketin doğrudan doğruya bir işletmeyi yönetmesi yerine daha üst seviyede kendine tabi şirketleri sevk ve idare etmesi, holding şirketin kuruluş amacına daha uygun düşmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, holding (ana) şirket (tabi şirketlerin) hisse (pay) senetlerini alıp satabilir. Fakat bu faaliyet, sırf menkûl kıymetler üzerinde işlem yapan yatırım şirketlerinin asıl konuları olan menkûl kıymetlerin alım ve satımı anlamında bir faaliyet değildir[6].

Holding şirketin üst düzeyde yönetim amacını belirtmek için, halen faaliyette bulunan holding şirket ana sözleşmelerinde yeralan kuruluş amaçlarından birkaç örnek vermek yararlı olacaktır.

Örnek: 1

- Halkın ve yurt dışındaki işçilerin tasarruflarının ve ülkedeki küçük sermayelerin birleştirilmesini teşvik ve temin etmek ufak tasarrufların birikiminden büyük girişimler yapabilecek güçlü şirketlerin kurulmasını sağlamak, böylece ülkede sağlam bir sermaye piyasasının kurulmasına ve ülkenin sanayileşmesine yardımcı olmak,
- Sermaye ve yönetimine katılacağı şirketlerin yatırım finansman, organizasyon ve yönetim sorunlarını birlikte

(5) ERMEZ, R., o.g.e., s. 215.
(6) ULUSOY, Y., o.g.e., s. 621.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

çözmek, ya da toplu bir yapı içinde bunlara yeni çözümler getirmek, riski dağıtmak, konjonktür dalgalanmalarına karşı yatırımların güvenliğini sağlamak yoluyla bu şirketlerin gelişmelerini, sürekliliklerini temin etmek,

- Sermaye ve yönetimine katılacağı şirketlerin kullandıkları teknolojiyi sürekli olarak geliştirmek suretiyle verimliliklerini arttırmak,
- Ülke ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunmak ve bünyesi içinde veya dışında geliştireceği sosyal hizmetlere yardım ile ülke halkının mutluluğunu arttırmak.

Örnek: 2

Holding'in maksadı, sanayi, ticaret, tarım, inşaat, turizm, ulaştırma, madencilik, eğitim, öğretim, araştırma, bankacılık, sigortacılık, basın-yayın, reklamcılık, ilaç, ispençiyari, kimya alanlarında halen mevcut veya ileride kurulacak şirket müessese ve teşebbüslerin sermaye ve yönetimine katılmak, yatırımda bulunmak, bu alanlarda çalışacak şirket, müessese ve teşebbüslerin sermaye ve yönetimine katılmak, yatırımda bulunmak, bu alanlarda çalışacak şirket, müessese ve teşebbüslerin kurucu veya aracı kuruluş sıfatı ile kuruluşlarını gerçekleştirmek, her nevi kıymetli evrak, özellikle hisse senedi, tahvil almak, satmak, rehnetmek ve bu işlemlere aracılık etmektir.

Örnek: 3

- Katıldığı veya katılmadığı sermaye şirketlerine, halkın tasarruflarının emniyet içinde iştirakini sağlamak, memleketteki küçük sermayelerin birleşmesini teşvik ve temin etmek, böylece gerçek ve sağlam bir sermaye piyasasının teşekkülüne yardımcı olmak ve ufak tasarrufların terekkümünden büyük teşebbüslere müsait sermaye şirketlerinin tesisini sağlamak,
- Bünyesindeki fonları birleştirmek, bunları arttırmak ve bu fonlarla yeni sermaye şirketleri tesis etmek, yeni yatırım sahaları yaratmak ve mevcutlara iştirak ederek kullandıkları teknolojiyi geliştirmek veya yenilemek,

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

- Bünyesi içinde veya dışında sosyal hizmetler meydana getirmek,
- Yukarıda yazılı gayelerini gerçekleştirebilmek için, holding kurulmuş veya kurulacak herhangi bir konuda çalışan anonim, limited ve kooperatif, yerli ve yabancı şirketlerin sermaye ve yönetimlerine katılabilir.

Örnek: 4

- Holding katıldığı veya kurduğu şirketlerin daha yüksek randımanla çalışmalarını temin ederek başarılı bir şekilde devamlılıklarını sağlamak,
- Finansman hareketlerine daha büyük bir seyyaliyet ve müesseseriyet getirmek suretiyle daha güçlü ve istikrarlı bir şekilde gelişmelerini temin etmek,
- Yüksek sevki idare prensiplerini ve usullerini yaygın bir şekilde uygulama suretiyle sınırlı idareci gücünün daha etkili olarak kullanılmasını ve yeni kadroların yeterli bir şekilde geliştirilmesini temin etmek,
- Ekonomik gelişmelerini daha geniş bir perspektif içinde değerlendirerek, yıllar boyunca gelişecek öz kaynak imkânlarını daha isabetli ve güçlü teşebbüslere yöneltmek,
- Holding bünyelerinin riski azaltıcı ve istikrar sağlayıcı yapıları dolayısıyla, halk tasarruflarının sermaye piyasasına yöneltilmesini teşvik ederek bu tasarrufların daha iyi değerlendirilmesini, sanayi gelişmesi için daha güçlü finansman kaynakları bulunmasını ve yeni istihdam imkânlarının gelişmesini sağlamak,
- Sanayi ünitelerinin daha güçlü rekabet imkânlarını elde etmesi için gerekli ekonomik büyüklüklerinin en olumlu şekillerde hallini sağlayacak bir sermaye hareket alt yapısını hazırlamayı, yardımcı olmak,
- Sosyal bünyede olumlu gelişmeler teşvik maksadı ile kendi bünyesi içinde veya dışında sosyal maksatlı hizmetler yapmak.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığının onayından geçmiş yukarıdaki örneklerin incelenmesinden görüleceği üzere, holdingi sadece şir-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ketlere iştirak eden bir kuruluş olarak düşünmeye olanak yoktur. Ülkemizdeki uygulama ve doktrin bunların asıl amacının, yavru şirket üzerinde hakimiyet sağlamak olduğunu açıkça göstermektedir. Bu yönden, TK. 466/4'de geçen ifadeyi, bu anlamda almak kaçınılmaz olmaktadır.

Öte yandan holding şirket yatay ve dikey iş konularıyla uğraşan yavru şirketler üzerinde hakimiyet kurma yanında, özellikle müşterek konularda organizasyon da yapmaktadır. Bu görevi ile ilgili olarak holding'in yaptığı hizmetler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

— Uzun vadeli planlama işleri,
— Mali ve idari organizasyon işleri,
— Mali kontroller ve vergi müşavirliği,
— Proje hazırlanması ve fizibilite analizleri,
— Piyasa araştırmaları ve pazarlama sorunları,
— Hukuk müşavirliği,
— Personel yetiştirme.

Holding'in yaptığı üst seviyedeki koordinatörlük dışında, başka ticari uğraşlara da girişmesi mümkündür. Ancak bu uğraşları holding'i asıl amacından saptırmamalı ve bunlar tali bir uğraş niteliğinde kalmalıdır. Bu yönden uygulamada, sırf portföyündeki hisse senetlerinin gelirini bekleyen, diğer yan uğraşlarda bulunmayan saf holding şirket tipine rastlanmamaktadır. Genellikle holding'ler karma iş yapan holding tipi olarak çok daha güçlü şekilde ortaya çıkmaktadırlar.

Uygulamada holding şirketlerin bizzat emtea ticareti yapmalarına veya imalâta girişmelerine ve bu amaçla tesisler kurmalarına müsaade edilmemektedir. Söz konusu uygulama holding şirketin yapısına ve Türk hukuk sistemine uygun düşmektedir[10].

1.1.3.3. Holding Şirketlerin Türleri

Holding şirketler, çeşitli yönlerden ayırıma tabi tutulurlar, bunlardan en önemlileri aşağıda kısaca belirtilmiş ve tanımlanmıştır[11].

(10) ULUSOY, Y., a.g.e., s. 623.
(11) PORSUY/TEKİNALP/CAMOĞLU., a.g.e., s. 239.
ERİMEZ, R., a.g.e., s. 215.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

1.1.3.3.1. Saf Holdingler

Varlıklarının tamamı, başka bir ya da daha fazla şirketin hisse senetlerinden oluşan ve bunların yönetimini sahip bulunduğu hisse senetleri ve diğer yollarla denetimi altında bulunduran şirketler «*Saf Holding*»lerdir.

Burada, sözkonusu edilen kontrol, teşebbüsün yönetimine ve denetimine hakim olmayı ifade eder.

1.1.3.3.2. İşletme Holding'leri

Varlıkları, yalnız diğer şirketlerin hisse senetlerinden ibaret bulunmayan, öteki şirketler üzerinde denetim sağlamaktan başka, mal ve hizmet üretiminde de bulunan şirketlere «*İşletme Holding*»leri denilmektedir.

1.1.3.3.3. Hâkim Holding'ler

Başka şirket ya da şirketlerin hisse senetlerine sahip olduktan başka onları sahibi imiş gibi yöneten şirketlere «*Hâkim Holding*»ler denilmektedir.

Hâkim holdingle, saf holdingler arasındaki fark, hâkimiyet derecesinde, yönetimi etkilemenin şeklindedir. Saf holdinglerde holding şirketin yavru şirket yönetimini denetimi dolaylı olmakta, hâkim holdinglerde ise yönetime dolaysız bir katılma sözkonusu olmaktadır.

Holdingler, genellikle monopolcu teşebbüsler olarak tanımlanmaktadırlar. Bu nitelikteki holdingler bazen «Holding trust company» olarak adlandırılırlar.

Hâkim holdinglerde, holding şirket ile kontrol edilen şirket ya da şirketlerin tamamı bir topluluk (alle) oluşturmaktadır.

Yönetime diğer bir teşebbüsün hâkim bulunduğu şirketlere ise filyal —subsidiary— denilmektedir.

1.1.3.3.4. Karma Holding'ler

Hem kendi faaliyeti bulunan hem de başka şirketlerin hisse senedine sahip olan holdinglere «*Karma Holding*» denir.

ERTUNA, İ.O., a.g.e., s. 19.
ALİSBAH, H., «Holdingler: Kuruluş ve Fonksiyonları» Sevk ve İdare Dergisi, Sayı: 44, Nisan 1972, s. 8.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

1.1.3.3.5. Tek Holding'ler

«*Tek Holdingler*» ana şirketi tek olan ve yavru şirketlerin, başka şirketlerin hisse senedine sahip olmadıkları holding türleridir.

1.1.3.3.6. Salkım Holding'ler

«*Salkım Holding*» deyimi yavru şirketlerin de başka şirketlerin hisse senedine sahip oldukları, holding şeklidir

1.1.3.3.7. İkametgâh Holding'ler

Bazen sırf bir şirketin idare merkezinin başka memlekette olmasını sağlamak amacıyla bir holding kurulabilir. Buna «İkametgâh holding» dendiği görülmektedir.

1.1.3.3.8. Yatay Holding'ler

Kendilerine uygun gelen ticari, mali, sınai her konuya iştirak eden *holding*'lerdir.

1.1.3.3.9. Dikey Holding'ler

Belirli bir konuyu kendisine çalışma alanı olarak seçen ve bu belirli konu üzerinde iştiraklerini yoğunlaştıran *holding*'lerdir.

1.1.3.3.10. Kamu Holding'leri

Yukarıda verilen holding tanımlarında, üst teşebbüsle alt teşebbüs arasında bir ortaklık ilişkisi sözkonusu bulunmaktadır. Holding deyiminin diğer bir anlamı daha vardır. Burada sermaye bağıyla birlikte ya da sermaye bağı olmaksızın, teşebbüs ve işletmeler arasında yönetim bakımından kademeler kurulmakta, üst kademelere alt kademeler üzerinde yetkiler tanınmaktadır. Ülkemizde, 3460 ve 440 sayılı kanunlarla kurulmuş bulunan İktisadi Devlet Teşekkülleriyle bunlara bağlı, ayrı tüzel kişiliğe sahip müesseseler arasındaki ilişki holding şekli olarak mütalaa edilmektedir. İngiltere'de Kömür İşletmeleri ve Elektrik İşletmeleri merkezi teşebbüs ve buna bağlı bölgesel teşebbüsler olarak organize edilmişlerdir. Aynı ülkede gaz işletmelerinde de mahalli özerk üniteler kurulmuştur. Rusya'da komünist uygulamasının ilk yıl-

larında teşebbüsler «trust» olarak ifade olunan üst bir teşebbüste toplanmışlardı. Geçirilen gelişme sonucu, bölgesel teşebbüsler üzerinde, teşebbüslerin yönetiminde onlar üzerinde kontrol yetkisine sahip *Soumorkhoz* adıyla anılan üst organlar kurulmuş bulunmaktadır.

Verilen örneklerde görüldüğü gibi, daha çok kamu teşebbüsleri alanında olmak üzere teşebbüsler, yerinden yönetim ilkesinin uygulanması yönünden kademeli olarak örgütlendirilmekte, kademelerin her birinin yetkileri aşağıdan yukarıya artan ve bir alttaki, bir üsttekinin gözetim ve denetimine tabi bulunan yönetim organları bulunmaktadır. Bu tür holdinglerde amaç, sermaye kombinezonu ve monopol kurmak değil, teşebbüsü işletmecilik ilkelerine göre daha iyi yönetebilmektir.

2. HOLDİNG ŞİRKETLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ :

2.1. Giriş

Bilindiği üzere şirket şeklindeki kuruluşlar yüzyıllardır gelişmektedirler. Bu arada sermaye ihtiyacı doğmaktadır. Holdinge doğru ilk adım olarak tröstleşme gösterilebilir. Büyük şirketlerin birbirleri ile dayanışma, rekabet alanında birbirini zarara uğratmadan birlikte çalışma olanaklarını kazanmak için birleşme eğiliminin holding'i doğurduğu ifade edilebilir. Gerçekte holding ile tröst arasında da çok önemli farklar vardır. Tröstün anlamı : birlikte çalışmanın, karşılıklı bir taahhüde bağlanması demektir. Bu anlaşmanın yeterli görülmediği ve tatmin etmediği hallerde şirketler, biri diğerinin hissesini almak, buna karşılık kendi hissesinden bir miktarını ona vermek suretiyle hiç değilse yönetimde karşılıklı bir denetim sağlama yoluna girmektedirler. Bu usulde holding'e bir başlangıç bulmak mümkündür.

Bilindiği üzere, A.B.D.'de »Anti-tröst Kanunları» ile tröst sistemi yasaklanmıştır. Tröst, aynı işi yapan çeşitli kuruluşların bir dayanışma amacıyla anlaşma ya da birleşmelerinden doğar. Halbuki holding bu şekilde bir birleşme değildir.

Holding, kendi sermayesini daha iyi işletebilmek için, bu sermayeyi öteki kurulu (mevcut) ya da kurulmasına öncülük edeceği şirketlere dağıtmak suretiyle çalışır. Çeşitli konulara yayılan

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

bir yönetsel topluluk şeklindedir. Bu nedenle kanunlar yo'u ile çok katı şekilde yasaklanmamış ve gelişimine çok fazla engel olunmamıştır.

Holding ünvanına gelinceye dek çeşitli adlarda kullanılmış ve hâlâ da kullanılmaktadır. Örneğin «Pool» «Kartel», «Konzern» gibi. Bunlar holding'in holding olarak belirlenmesinden önceki aşamalardır.

2.2. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Gelişimi

Holding ortaklıkları tipik bir Amerikan birleşme şekli olarak niteleyebiliriz. Bu tür ortaklıklar 19. yüzyılın son on yılında bir teşebbüs şekli olarak önemli rol oynamaya başladılar[12].

1888'den önce, çok az ortaklık diğer ortaklıkların hisse senetlerine sahip olabilme imkânını buluyordu. Birçok eyalet mahkemeleri, genel hükümlere göre, bir ortaklığın diğer ortaklıkların hisse senetlerine sahip olamayacağına ve böyle bir hakkın özel kanunlarla verilebileceğine hükmediyorlardı. Bazı eyaletlerin genel ortaklık mevzuatları özellikle New York (1811), Illinois (1849), Maryland (1860) ve Pennsylvania (1874), eyaletlerinin mevzuatları açık olarak bir ortaklığın diğer ortaklıkların hisse senetlerine sahip olmasını yasaklıyordu. O zamanlarda mevcut olan holdingler yetkilerini özel kanunlardan alıyorlardı. Örneğin, 1832' de Baltimore and Ohio Railroad Company, Maryland eyaleti yasama organınca demiryolu ile ilgili bazı hisse senetlerini satın almaya yetkili kılınmıştı. Aynı şekilde Western Union Telegraph Company, 1864'den önce diğer telgraf ortaklıklarının hisse senetlerine sahip olma yetkisi almıştı. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür

Bazı şirketler çok geniş yetkiler almıştı. Örneğin 1868-1872 yılları arasında Pennsylvania kanun koyucusunun verdiği özel izin ile kurulan kırktan fazla ortaklığın meydana getirdiği gruptur. Bunlardan birisi olan Pennsylvania Company halen Pennsylvania demiryolu sisteminde esaslı bir unsurdur ve tam holding ortaklığı tipinin ilk örneğidir. Bu tür yetkiler ile donanan bu kuruluşların kısa zamanda göstermiş olduğu büyük gelişme aynı za-

(12) Encyclopedia of the Social Sciences Volume 7-8
YOZGAT, O., Finansman, İstanbul 1972, s. 26.
SAMUELSON, P.A., İktisat (Çev. DEMİRGİL, D.) İstanbul 1970, s. 360.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

manda korku da yaratmış ve 1874 yılında Pennsylvania da bu tür geniş yetkili yeni ortaklıkların kurulmasını yasaklayan bir kanun çıkarılmıştır.

1888'de New Jersey eyaleti, Hisseli Şirketler Kanunu'nda yaptığı bir değişiklikle, ortaklıkların statülerine koyacakları bir hükümle, diğer ortaklıkların hisse senetlerine sahip olabilmelerine izin vermek suretiyle, ilk olarak holding ortaklık sisteminin geniş olarak uygulanmasını mümkün kıldı. Ertesi yıl bu hüküm yorumlanarak genişletildi. 1893'de de daha genişlik kazandı. Diğer eyaletlerde de iş çevreleri, bu tür yetkilerin kabul edilmesi için eyalet yetkili kurullarını zorladılar. 1892-1899 arasında New Jersey'i New York, Connectiout, Pennsylvania ve Delaware izledi. 1929'da 30 eyalet, ortaklıkların birbirlerinin hisse senetlerine sahip olabilmelerini kabul etmiştir. Böylece 40 yıl içinde önceleri özel hallerde ve özel izin ile kurulabilen holding ortaklıklar hemen hemen bütün eyaletlerce kabul edilebilir bir müessese haline geldi.

Teşebbüs yönetim aracı olarak holding ortaklık bir kez vücut bulduktan sonra uygulanma alanı genişledi. En yaygın uygulanışı, önceden varolan bağımsız iki veya daha çok ortaklığın varlıklarının kontrolu ve yönetimini tek elde toplamak şeklinde olmuştur. Holding şirket şekli, teşebbüslerin birleştirilmesini kolaylaştırmak suretiyle, diğer herhangi bir yolla mümkün olmayacak olan dev kuruluşların ortaya çıkmasına imkân hazırladı. Yalnızca holding ortaklık mekanizmasını uygulamak suretiyle aşağıda ana örnekleri gösterilen milyarlık kuruluşlar ortaya çıktı. Bunlar, American Telephon and Telegraph Company, United States Steel Corparation, Pennsylvania Railroad System v.s.'dir. Holding mekanizması dışında bu kadar sermayenin toplanması ve bu kadar büyük kuruluşların oluşması olanaksızdı.

Bu kuruluşları 1899'da Standart Oil Company, 1900-1903 arasında American Locometive Company, Eastern Kodak Co., International Nichel, Co., Dupont de Nemours Powder Co., gibi büyük holdingler izledi. 1908'de General Motors ortaya çıktı [13].

Rekabeti engelleyici birleşmeleri yasaklayan Clayton Act (1914)'ın çıkmasından sonra holdingler sanayi alanında, geniş ölçüde rekabete açık olmayan kuruluşların birleşmesi ile oluştu.

(13) SAMUELSON, P.A., İktisat (Çev., DEMİRGİL, D.) İstanbul 1970, s. 561.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Holding şeklinde birleşmenin tipik şekli küçük kuruluşların hisse senedi kontrollarının büyük ortaklıklarca elde edilmeleri veya birbirini tamamlayan iki ortaklığın hisse senetlerinin yeni kurulan bir holding tarafından iktisab edilmesi oldu. Her iki durumda da başlangıçta oy hakkına sahip hisse senetlerinin çoğunlukta olmaması gerekiyordu, fakat çoğunluk, kurucu hisse senetleri aracılığıyla fiilen sağlanıyordu.

Holding şirket, sanayi alanında bütünleşme sağladığı gibi belli bir sermaye ile çok büyük bir sistemin kontrolünü ve eyalet düzenleme komisyonlarının denetiminden de kurtulma imkânları sağlamaktadır.

Hisse sayısı arttıkça sağlanan kâr arttığından, ana ortaklıklar kontrol ettikleri payları genişletme yolunu tuttular. Bir piramit şeklinde yapı meydana geldi.

Son yıllarda, aynı alanda çalışan işletmeler füzyona tabi tutulmakta, ana holding'e bağlı aracı holding'ler kurulmakta mali bünye basitleştirilmektedir.

Mümkün olduğu kadar az sermaye yatırımı ile çok sayıda şirketin kontrolünü sağlayabilmek için holding ortaklıklar piramidi kurulmaktadır.

Holding sistemi A.B.D.'de eyaletlerin denetimlerinden kurtulabilme olanağını sağladığı için bu tür denetimlerin yoğun olduğu bankacılık ve kamu hizmeti alanlarında geniş olarak uygulanmaktadır.

2.3. Avrupa'daki Gelişimi

2.3.1. İngiltere'deki Gelişimi

İngiliz şirketler hukuku, holding kuruluşu, diğer ülke kanunlarına bakarak oldukça ayrıntılı bir biçimde düzelmiştir. Bununla birlikte İngiltere'de doğrudan doğruya holding şirketleri ilgilendiren bir yasa bulunmamaktadır. Holding şirketlerle ilgili hükümleri, şirketler konusunda temel kanun olan, 1948 Şirketler Kanunu «Companies Act, 1948» ve bu kanunun bir kısım maddelerini değiştiren ve yeni bazı hükümler getiren 1967 Şirketler Kanunu (Companies Act, 1967) de yeralmaktadır. Genel anlamda, Şirketler Kanununa göre kurulan ve denetim yönünden aynı kurallara tabi bulunan holding şirketlerin bir kısım işlemleri ve

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

denetimleriyle ilgili bazı konulara, yukarıda sözü edilen kanunlarda yer verilmiştir"[14].

Holding şirketin ve yavru (bağlı) şirketin anlamı «Companies Act, 1948» in 154. maddelerinde aşağıdaki şekilde açıklanmıştır:

- Bir şirket diğer bir şirketin ortağı bulunuyor ve ortağı bulunduğu şirketin müdürler kurulunun (Beard of directors) kuruluşunu kontrol edebiliyor ise,
- Bir şirket diğer bir şirketin nominal sermayesinin (esas sermaye) yarısından fazlasını elinde bulunduruyorsa.

İlk fıkrada sözü edilen durum yavru şirkete, ana şirketin ortağı (paydaşı) olmasını ve aynı zamanda yönetim kurulunun denetimini içine almaktadır. Yavru şirket, özellikle yönetim denetimi yönünden asıl (ana) şirkete bağlı kalmaktadır.

İkinci fıkrada ise; ortak olan ana şirketin yavru şirket sermayesine hâkim olması temel unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

Aslında söz konusu fıkralarda değinilen temel iki kural birbirini tamamlamaktadır.

Ana şirket, öyle bir düzeyde yavru şirkete pay sahibi olmalıdır ki, onun yönetimini denetleyebilsin. İngiliz Şirketler Kanunu, bu oranı % 51 şeklinde düzenlemiştir. Bu oran ana şirkete mutlak anlamda, bağlı şirket üzerinde bir yönetim kurma olanağı sağlamaktadır. Bununla birlikte, payların sahipleri arasındaki bölünüşü, sermaye üzerinde daha az bir hâkimiyetin de, yönetimde denetim sağlamasına olanak vermektedir.

Companies Act 1948'in, 154. maddesinde geçen, «Bir şirketin diğer bir şirketin yönetim kurulunun bileşimini kontrol etmesi» ifadesinin anlamı, kanunda ayrıca açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre, kontroldan amaç, «Başka bir şahsın izin veya müsaadesine bağlı kalmaksızın yönetim kurulunun, kuruluşunu düzenlemek kontrol etmek»tir.

İngiliz Şirketler Kanunu'nda yeralan holdinglerle ilgili maddeler arasında önemli olan diğer bir hüküm de, yavru şirketin, ana şirketin ortağı olamayacağı hususudur. Gerçekten belirli iki husus dışında, yavru şirket kendisinin tabi olduğu holding şirketin ortağı olamamaktadır. Bu nedenle, holding şirketin, bir şir-

(14) ULUSOY, Y., a.g.e., s. 613.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ketteki hisselerini tabi şirkete tahsis veya nakletmesi (transferi) hükümsüz kalmaktadır. Holding şirketin ortakları ise, kendisine bağlı şirketler dışında kalan diğer gerçek ve tüzel kişilerdir.

Amerika Birleşik Devletlerinde, İngiltere'de olduğu gibi, holding şirketin iştiraki için belirli bir oran öngörülmemiştir. Şayet, holding, tabi şirket üzerinde idari bir kontrol sağlayabiliyorsa, holding-tabi şirket ilişkileri ortaya çıkabilmektedir. Sözkonusu kontrol genellikle esas sermayenin yüzde 20'sine sahip olmakla beraber elde edilebilmektedir. Ana şirketin iştirakte bulunmasının en önemli şartı, kendi şirket ana sözleşmesinde buna dair hüküm bulunmasıdır.

Amerika Birleşik Devletlerinde Federal Kanun, «Securities and Exchange Commission»a, holdingler konusunda bazı önemli görevler vermiştir. Bunlar arasında «toplum aleyhine işleyen sistemleri, özellikle ana şirket ve yavru şirket arasına bir veya iki ek kademenin girmesi veya hisse senetlerinin karşılıklı elde tutulması gibi durumları gidermek» görevi yanında, ne zaman bir ana şirket ve ne zaman bir yavru şirket söz konusu olduğunun tayini de komisyonun yetkisi içinde bulunmaktadır. Bu yetkinin kullanılması sırasında holding şirketin belirlenmesinde «idareye etkili olacak şekilde hakim olma» kıstası ön planda tutulmaktadır.

Bankacılık alanında, bankaların bankacılık dışında işlerle uğraşan yavru şirketler kurmaları Federal bir kanunla önlenmiştir. Bankaların diğer bir bankanın sermayesine iştiraki kabul edilmekle beraber, bu katılmanın bankanın sermayesinin yüzde 50'sinden fazla olmaması şart olarak ileri sürülmektedir.

2.3.2. Fransa'daki Gelişimi

Fransa'da da, çoğunlukta olan fikir holding'in ortaya çıkmasında, idarede kontrol unsurunun esas rolü oynadığıdır. Bununla beraber, ana şirketin sermaye iştirakinin ne oranda olacağı konusunda, Fransız mevzuatında açık bir hüküm bulunmamaktadır.

Fransız doktrininde önemle belirtilen husus şudur: İştirakten güdülen amaç, eldeki varlıkların değerlendirilmesi, başka bir ifadeyle yatırımı ise (participation) burada bir holding ilişkisi söz-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

konusu değildir. Ancak, yatırımla birlikte, yönetimi kontrol amacı da varsa o takdirde «holding» ilişkisi ortaya çıkmaktadır.

Fransa'da, 1943 tarihini taşıyan bir kanunla, kendisine yüzde 10 veya daha fazla iştirakte bulunulan şirket, iştirakte bulunan şirketin hisse senetlerini satın almaktan veya herhangi bir şekilde ele geçirmekten menedilmiştir.

2.3.3. Almanya'daki Gelişimi

Holding türüne dahil edilen konzernlerle ilgili birçok husus, 1965 tarihli yeni Alman paylar kanununda incelenmiştir. Bunlardan en önemlileri, holdinge dahil işletmeler arasında elde edilen kârın gerçek bir kâr sayılmayacağı ve bilançoya geçirilemeyeceği ve yavru şirketin, Holding Şirketin pay senetlerini alamayacağı hususlarıdır.

TK.'nın birçok hükümlerinin alındığı İsv. BK.'da Holdingler, 671 ve 771 inci maddelerinde geçmektedir. Kanunun 671/4 üncü fıkrası hükmü aynen dipnotunda belirtildiği şekildedir [15].

Avrupa'da Holding kurmanın amacı monopol sağlama ve çeşitli ülkelerdeki fabrikaları tek yönetimde toplamadır.

Çeşitli ülkelerde o ülkelerin kanunlarına göre kurulan ortaklıkların hisselerini elinde bulunduran Holdingler vardır. Bunlardan bazıları Continantale Linoleum Union (İsviçre, Alman, Fransız, Hollanda) Unilever, Royal Duteh Company gibi dünyaca tanınmış büyük kuruluşlardır.

Avrupa'da ulusal sınırlar içinde Holding kullanımına pek az rastlanmakta, daha çok birleşme şekli tercih edilmektedir.

2.4. Türkiye'deki Gelişimi

Holdinglerin dünyada kurulup gelişmesi 200 yıl kadar olmasına rağmen Türkiye'de Holding türü kuruluşlar son 15-20 yıl içinde kurulmuşlardır.

Türkiye'de holdinglerin geç gelişme nedenlerinin başında sermaye yetersizliği gelmektedir. 63 yıla yaklaşan Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda gerek sermaye ve gerekse iktisadi ve kurum-

(15) İsv. BK. 671/4 «İkinci fıkranın üç numaralı bendi ve üçüncü fıkra hükümleri gayesi esas itibariyle başka teşebbüslere iştirakten ibaret olan şirketler (Holding şirketler) hakkında cari değildir.»

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

sal organizasyon hemen hemen hiç yoktu, olan ise yetersizdi. Bu şartlar altında şirketleşme de olamazdı. Ancak uzun dönemli kalkınma politikası sonucu sermaye birikimi ve iktisadî örgütlenme sağlandıkça şirketleşme yavaş yavaş gelişmeye başladı. Planlı dönemde ise bu hızlandı. Holding'in kurulması için önce Anonim Şirketlerin kurulması ve güçlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle şirketleşme arttıkça holding'lerde ortaya çıkmaya başlamıştır. 1963' den bu yana holdingler çoğalmaktadır.

Holdinglerin gelişmemelerinin diğer önemli nedeni de eski Ticaret Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu'dur.

Eski Ticaret Kanunu ile şirket kurullarında bir ortak ne kadar hisseye sahip olursa olsun oy hakkı 10 oy ile sınırlanmıştı. Bu sınırlama ile holding kurarak bir ya da birkaç şirketin kontrolünü sağlamak olanaksız olmakta idi. Bu durum yeni Ticaret Kanunu ile düzeltilmiştir.

Eski Kurumlar Vergisi Kanununa göre, Kurumlar Vergisine tabi bir şirketin kârı holdinge dağıtıldığında o kâr holdingde tekrar Kurumlar Vergisine tabi olmakta idi. Yani tabi şirketin kârı hem o şirkette hem de holding de vergilendirilmekte idi. Böylece belli bir kâr mükerrer olarak vergilendirilmekte idi.

Bu engel 1961 yılındaki Kurumlar Vergisi tadilatı ile kaldırıldı. Kurumlar Vergisi Kanunun 8. maddesine göre başka bir şirkete iştirak eden ana şirket, tali şirket tarafından Kurumlar Vergisi ödenmiş olarak kendisine intikal eden gelirden tekrar Kurumlar Vergisi ödememektedir. Ancak bu istisnadan yararlanmak için, iştirak edilecek şirkete kuruluşunda girmek veya bir yıl geçmek ve % 10'dan fazla bir pay ile katılmak gerekmektedir (*)

Bu engellerin kaldırılması ile holding türündeki şirketler yavaş yavaş meydana çıkmaya başladı. 1960 yılında emekli subayların eline geçen geniş tazminatları ticari kuruluşlara akıtmak için «Yatırım Holding» adı ile kanuni bir şirket kuruldu ve birçok vergi ve harçtan müstesna kılındı, ayrıca en az % 10 iştirak şartı da bu şirket için kaldırılmıştı. Bu Türkiye'deki ilk holdingtir. Bunu özellikle 1963'den sonra ticari ve sınai holdingler izledi (Koç Holding, Haciömer Holding v.b.) Holdingler için halen kanunen hiçbir engel bulunmadığı gibi Kurumlar Vergisindeki

(*) Daha sonra açıklanacağı üzere 1.1.1986 tarihinden itibaren hiçbir şüre ve koşul aranmaksızın iştirak kazancı istisnası uygulanacağı yeni düzenleme ile hükme bağlanmıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

iştirak kazançları istisnası, dağıtılmıyan kârların vergilendirilme şekli bu tür kuruluşları teşvik edici olmaktadır.

Türkiye de ayrıca kanunla kurulmuş olan T.C. Emekli Sandığı ve Ordu Yardımlaşma Kurumunun iştirakleri vardır. Bu kuruluşlar birçok şirketleri kontrolları altında bulundurmaktadır. Bunlarda holding olarak sayılabilir.

Ayrıca kamu kuruluşları özel sektör ile veya kendi aralarında ortaklıklar kurmakta ve bunları kontrol altında bulundurmaktadır. Bunları işletmeci holding olarak kabul etmek mümkündür.

Bunun yanında yatırım ve Ticaret Bankaları da iştiraklerde bulunmaktadırlar. Bu alanda özellikle Türkiye İş Bankası ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası öncülük etmektedir.

Türkiye'de yirmi üç yıllık bir maziye sahip bulunan holdingler hakkında olumlu ya da olumsuz bir kanıya varmak için zaman erkendir. Başarılı holdinglere rastlandığı gibi, bazı başarısız kuruluşlar da olmuştur.

3. TÜRKİYE'DE HOLDİNG'LEŞMENİN NEDENLERİ

Ülkemizde, holdingleşmeyi gerektiren nedenleri şöylece sıralayabiliriz [16].

3.1. Müesseseleşme Gereksinimi :

Çeşitli şirketlere sermaye yatıran iş adamları bir sermayenin tek bir elden idaresini arzulamakta ve merkezi örgütün kendi adını taşımasını istemektedir.

3.2. Kurulmuş Müesseselerin Dağılmasını Önleme Eğilimi

Birbirinden ayrı konularda çalışan bağımsız işletmelerin dıştan gelen etkiler altında dağılma olasılığı fazladır. Rekabet, zararlar ve benzeri nedenlerle, hatta iç çekişmeler yüzünden işletmeler dağılabileceği gibi, sermaye gruplarının yarar çekişmeleri de bu dağılmayı çabuklaştırabilir.

(16) ERİMEZ, R., o.g.e., s. 217

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Bu durum, müesseseleri merkezi bir örgütün çatısı altında toplamak suretiyle büyük ölçüde önlenmiş olmaktadır. Gerçekten ayrı konularda çalışan fakat aynı kişinin sermayesiyle kurulmuş bulunan bağımsız şirketlerin bir çatı altında birleştirilmesi, iç ve dış etkenleri zayıflatmakta, müessesesi dağıtmak isteyenler, öncelikle karşılarında merkezi örgütü yani holding'i bulmaktadırlar.

Bu iki nedeni, ünlü iş adamı Vehbi Koç aşağıdaki sözlerle ifade etmiştir.

«Holding'leri kurmaktaki maksatlarımdan en mühimleri ölümümden sonra, bu kadar emekle meydana gelen bir teşkilatı yaşatmak arzusudur.»

3.3. Fonların Etkin Şekilde Kullanılması

Bağımsız ve dağınık işletmelerin ellerinde bulunan fonları tek tek kullanmaları yerine, bunları birleştirerek bir elden ve daha verimli şekilde kullanma isteği de ülkemizdeki holdingleşmede bir etken olmuştur.

3.4. Finansal Gereksinmeleri Karşılama İsteği

Holdingler merkezde bir banka gibi, sisteme giren şirketlerin fon gereksinimlerini karşılamakta, fazla fonların işletmeler arasındaki akımını sağlamaktadırlar.

3.5. Verginin Geç Ödenmesini Sağlamak

İlerde açıklanacağı üzere holdingleşme, sermaye şirketlerinin ana şirket olan holdinge dağıttıkları kâr paylarının vergi kesintisinin, duruma göre bir ya da birkaç yıl gecikmesini olanak içine sokmaktadır.

3.6. Hisse Senetlerinin Vergisiz Değerlenmesi Olanağı

Aslında bu olanak holdingleşmenin yarattığı bir olanak değildir. Daha sonraki açıklamalarımızda belirtileceği üzere, gerçek kişilerin sahip oldukları hisse senetlerinin satın alındıkları tarihten bir yıl geçtikten sonra, bunların satışından doğan kârlar, Gelir Vergisi Kanununun 61. maddesi uyarınca vergiye tabi

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

bulunmadığından, ellerindeki hisse senetlerini holdinge aynı sermaye olarak koyan kimselerin değerleme farkından sağladıkları kazançlar vergi dışında kalmaktadır.

Holdingleşmenin yayılmasında bu vergileme rejiminin büyük etkisi olmuştur.

3.7. Halka Açılmak ve Kolay Sermaye Bulma Olanağı

1980 yılından beri yoğun bir şekilde tartışılan sermaye piyasası konusu, halkın elinde bulunan fonların yani geniş vatandaş kitlesinin tasarruflarının yatırımlara yönelmesini hedef alan bir çaba olmuş, fakat tüm gayretlere rağmen bu piyasayı organize edecek hukuki bir tedbir 28.7.1981 tarihinde kabul edilen 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun hazırlanmasına kadar alınamamıştır. Sermaye piyasasının müesseseleştirilmesi bu kanunla amaçlanmıştır. Sermaye Piyasası Kanununun konusunu, tasarrufların menkûl kıymetlere yatırılarak halkın iktisadi kalkınmaya etkin ve yaygın bir şekilde katılmasını sağlamak amacıyla sermaye piyasasının güven açıklık ve kararlılık içinde çalışmasının, tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarının korunmasının düzenlenmesi ve denetlenmesi oluşturmaktadır. Kanun menkûl kıymetlerin halka arzı ve bu yolla satışı bunları çıkaran anonim ortaklıklar ve sermaye piyasasında faaliyet gösteren yardımcı kuruluşları kapsamaktadır.

Holdingler ya da holdinglerin kurucuları ellerindeki kendilerinin sahip oldukları başka işletmelere ait hisse senetlerini holdinge sermaye olarak koymak suretiyle, aslında yeni bir sermaye yatırmaksızın büyük sermayeler oluşturmakta ve bu sermayeyi güvence olarak göstermek suretiyle de, halkın tasarruflarına baş vurmakta ve halkın elinde birikmiş fonları toplayabilmektedir. Bu etken son yıllardaki holding kurma yarışını doğuran en büyük etkendir.

Öte yandan, hisse senetlerinin yüksek değerlerle sermaye olarak, konması, sonucu büyük sermayeler ortaya çıkmakta ve bu sermaye büyüklüğü kredi bulma olasılıklarını arttırmaktadır.

3.8. Moda

Türkiye'de holdinglerin gelişmesinin bir nedeni de bir holdingleşme modasının ortaya çıkmasıdır. Gerçekten bir kısım ser-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

maye grupları modaya uymak amacı ile de mevcut müesseselerine konusunda ve faaliyetlerinde hiçbir değişiklik yapmadan holding adı eklemektedirler.

4. HOLDİNG'İN YASAL YAPISI

4.1. Giriş

Holding'i Türk Ticaret Kanununun 466 ncı maddesi «Gayesi esas itibariyle başka şirketlere iştirakten ibaret olan Holding Şirketleri» diye tanımlıyor. Ancak T.T.K. 466. maddesi bunu başlıbaşına bir tanım olarak değil bu maddenin getirdiği, kârın % 5 den fazla dağıtılan kısmından ayrılacak % 10 ikinci yedek akçeden Holdingleri istisna etmek amacıyla yapmaktadır. Bu yedek akçe zorunluğu olmasa idi Ticaret Kanunumuzda Holding'den söz edilmemiş olacaktı. Zira Kanunun anılan maddesinden başka herhangi bir maddesinde Holding'den bahsedilmemektedir.

Ticaret Kanunu şirket türlerini kollektif, komandit kooperatif, limited ve anonim olarak sıralamaktadır. Holding böyle bir tasnife girmemektedir. Zira hukuki bir şirket türü değildir. Çalışma konusu itibariyle diğer şirketlerden ayrılmaktadır. Şirketler çalışma konuları itibariyle ticari, sanayi, malî ve hizmet şirketleri olarak tasnif edildiğinden Holdingler malî karakteri taşıyanlar arasına ayrı bir tip olarak girmektedir. Bundan ötürü de ülkemizdeki uygulamada Ticaret Odaları Holdingleri Bankalar, Bankerler ve Sigorta Şirketleri arasında aynı grupta mütalâa etmektedir [17].

Burada şöyle bir soru akla geliyor. Mademki holding bir hukuki şirket türü değildir, her tür şirket şeklinde bir holding kurulabilir mi? Örneğin, «X Holding Kollektif Şirketi» ya da «X Holding Komandit Şirketi» ya da «X Holding Limited Şirketi» Kollektif, Komandit ve Limited şirketlerde, çeşitli şirketlere paydaş olarak katılabilirler, (iştirak edebilirler).

Bilindiği gibi şirketler kuruluşları yönünden «Sermaye Şirketleri» «Şahıs Şirketleri» ve «Kendi Özel Kanunları ile Kurulan Şirketler» olarak genel bir ayrıma tabi tutulabilir. Ancak 1985

(17) ALİSBAH, H. a.g.e., s. 10.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

yılında yapılan son değişiklikle Kurumlar Vergisine tabi kurumların yeni bir uygulama olarak «İş Ortaklıkları» ilave edilmiştir.

«İş Ortaklıkları» şahıs şirketlerinin (kollektif şirket, adi komandit şirket vs.) veya şahısların kendilerinin kurumlarla ya da kurumların kendi aralarında oluşturdukları ortaklık şeklinde bir iş yapmalarıdır. Böyle bir ortaklık şimdiye kadar «Adi Ortaklık» sayılmakta ve kurumların söz konusu olması durumunda ise sorunlar oluşturmakta idi. Kanuna konulan yeni bir hükümle sorunların vergi yönünden çözümlenmesi amaçlanmaktadır. Bu şekilde ortaklaşa yapılan işlerden elde edilecek kazançlar bu ortaklık bünyesinde Kurumlar Vergisine tabi tutulmaktadır. Bununla birlikte iş ortaklığında enaz iki ortağın birlikte ortaklaşa faaliyette bulunmaları ve ortaklardan enaz birisinin tüzel kişi olması zorunlu bulunmaktadır. Yine ortaklaşa yapılan faaliyetin tamamlanması ile birlikte iş ortaklığı sona ermektedir.

Ancak, yavru şirketin (işletmenin) yönetimine egemen olmak, hisse senetlerine sahip bulunmak ve oy ayrıcalığından yararlanmak yolu ile olacağından bu işletmenin de anonim şirket türünde olması en uygun yoldur.

Kooperatiflerde bir ortak 30.000 TL.'dan fazla pay sahibi olamayacağından (Kop. K. Mad. 19) bu tür kuruluşun bünyesinde hiçbir ortağın şirkete egemen olamayacağı açıktır.

Komanditler de ise yönetim sınırsız sorumlu komandite ortaklar da bulunduğu için bu tür şirkette amaca uygun düşmemektedir.

Limited Şirket ilk bakışta uygun görünmekle birlikte, hiçbir ortağın diğer ortakların oylarının üçte birinden fazlasına sahip olamayacağı hükmü (T.T.K. Mad. 537) hernekadar sözleşmeye aksine hüküm konabileceği ileri sürülse de holding bünyesine uygun düşmez.

Gerçek kişilerin bile kişisel servetleri ile bir holding sistemi kurmaları mümkün olmakla birlikte[16], gerek holding gerek yavru şirket için en uygun şirket tipi anonim şirket türü olmaktadır.

---

(16) POROY, Reha, «Holdingler», III. Ticaret ve Banka Hafızası'nda, Ankara 1964, s. 436.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

4.2. Türkiye'de Holding Kurma Biçimleri

Holdinglerin tanımını ve hukuki yapısını açıklarken de değindiğimiz gibi, holding elinde başka şirketlerin hisse senetlerini bulunduran bir anonim şirket durumundadır. Ülkemizde, ayni ya da nakti sermaye konularak kuruluşu sözkonusu olduğundan, kuruluş biçimleri üzerinde kısaca durmayı yararlı görüyoruz.

Türkiye'de ilk holding kuruluşu, çeşitli ve dağınık işletmelerin hisse senetlerinin büyük bir kısmını elinde bulunduran başarılı iş adamlarının ellerinde bulunan hisse senetlerini ayni sermaye olarak koymak suretiyle, yeni bir Anonim Şirket kurmaları şeklinde ortaya çıkmıştır.

Hisse senetlerinin ayni sermaye olarak konması suretiyle kurulan Anonim Şirket ayrıca halka da açılmış, büyük ölçüde sermaye toplamıştır.

Daha önce belirtildiği gibi, holdinglerin önceden, nakdi sermaye koymak suretiyle kurularak, sonradan elindeki sermaye ile başka şirketlerin hisse senetlerinin satın alınması da mümkündür. Ancak hemen işaret edelim ki, ülkemizde bu şekilde kurulmuş hemen hemen hiçbir holding mevcut değildir.

Başka şirketlerin hisse senetlerinin aynı sermaye olarak konması suretiyle kurulan holdingler, sonradan ellerindeki hisse senetlerini aynı sermaye olarak koymak suretiyle, yeni holdingler kurma yolunda gitmektedirler.

Bunun yanında, ayni sermaye koymanın güçlükleri gözönünde tutularak, başka şirketlerin hisse senetlerine sahip olan kişiler önce sermaye taahhüdünde bulunmak suretiyle bir holding şirket kurmakta, daha sonra ellerindeki hisse senetlerini holdinge satarak, bu satış bedeli ile sermaye taahhütlerini kapatmaktadırlar [19].

4.3. Holding ve Yavru Şirket İlişkileri

4.3.1. Holding'in Yavru Şirketin Genel Kurulunda Temsili

Yavru şirketin ortaklarının toplanması, anonim şirket şeklindeki bu şirketin en yüksek idare organı olan genel kurulu oluş-

(19) ERİMEZ, R., a.g.e., s. 216.

turur. Holdingin genel kurula katılması temsilcileri aracılığıyla olur.

Genel kurulun belli bir miktar pay sahiplerinin mevcudiyeti ile toplanması ve toplanan kurulda yine belli bir miktar pay sahiplerinin oyu ile karar alınması bakımından; holdingin genel kurulda temsil edilmesinde katılma oranı büyük bir önem kazanmaktadır. Diğer bir deyimle, holding katılma oranının büyüklüğüne göre yavru şirket üzerinde egemenlik kuracaktır. Ayrıca yönetim kurulu üyelerini de genel kurul seçeceğinden holdingin genel kurula egemen olması ile temsilcisinin yönetim kuruluna seçilebilme şansı artacaktır.

4.3.2. Holding'in Yavru Şirketin Yönetim Kurulunda Temsili

Holding, politikalarını belirleyebilmek ve yönetimlerine egemen olabilmek için yavru şirketin yönetim kurulunda bulunmak ister. Türk Ticaret Kanununun 312/2 maddesi tüzel kişilerin yönetim kurulu üyesi olamayacaklarını, fakat yerlerine temsilcilerinin seçilebileceğini öngörmektedir.

Tüzel kişilerin holdingin şirketlerde pay sahibi olmaları, pay sahipliğine bağlı kişisel ve mali haklardan yararlanacakları sonucunu doğurmaktadır. Yönetme ve temsil hakları, ortak olmanın ortağa verdiği kişisel haklardandır.

Holding yönetim kurulunda temsil edilebilmek için bir temsilci seçer. Bir şirketin yönetim kurulu üyelerini o şirket genel kurulu seçeceğinden (Ticaret Kanunu Mad. 212, 314, 316, 360, 369) yavru şirket genel kurulu, holding temsilcisini kendi ölçülerine göre değerlendirdikten sonra yönetim kurulu üyeliğine seçer, ya da seçmez. Yönetim kurulu ani kuruluşta ana sözleşme ile tayin edilebilir. Tedrici kuruluşta ise ana sözleşme ile ya da tasarruf sahipleri arasından kuruluş genel kurulunca seçilir.

Ancak, holding genel kurulda çoğunluğa sahip olacağı için —veya çoğunluğa sahip olmasa bile diğer ortaklar farklı görüşlerde bulunacaklarından— istediği kararı alabilecek, yani temsilcisinin yönetim kurulu üyeliğine seçilmesini sağlayacaktır. Böylece seçilen temsilci, yönetim kurulu üyeliğini holding adına kullanacaktır.

Burada önemli olan bir noktada holdingin yavru şirkette kaç temsilci ile temsil edileceğidir. Ticaret Kanunumuzun 312/2 mad-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

desi «Hükmî şahsın temsilcisi olan hakiki şahıslar idare meclisine aza seçilebilirler» diyerek çoğul bir ifade kullanmış, hakiki şahıslardan bahsetmiştir. Ancak temsilci için çoğul ifade kullanılmamış, temsilcilerden bahsedilmiştir. «Hakiki şahıslar» ibaresi ile temsilcilerin sayısından çok, niceliklerine, yani temsilcilerin içinden seçilebileceği gerçek kişiler kategorisine işaret etmiştir»[20]. Ayrıca, bir gerçek kişinin payı ne kadar olursa olsun, kendisine yönetim kurulunda bir üyelik tanımaktadır. Aynı hususun tüzel kişiye de uygulanması eşitliği bozmayacaktır.

Diğer taraftan, holdingin amacı yavru şirkete egemen olmak ve politikasını kendi arzusuna göre belirleyebilmek olduğundan, yönetim kurulunda bir üye ile temsil edilmek holdingi tatmin etmeyecektir. Bu durumda, *örtülü temsilciler* sözkonusu olacaktır. Holding yavru şirkete pay sahibi olan veya olmayan bir ya da daha fazla kimseye kendisine ait hisse senetlerini devrederek, bu kimselerin yönetim kurullarına seçilmesini sağlayabilir. Bu gerçek kişiler, yönetim kurullarında bağımsız görünmelerine rağmen, holdingin isteklerine göre hareket edeceklerdir. Bu şekilde holding, yönetim kurulunda çoğunluğu elde edebileceği gibi, bütün yönetim kurulunu da ele geçirebilir.

4.3.3. Holding'in Yavru Şirketin Denetçiliğini Üstlenmesi

Bir anonim şirkette denetçileri genel kurul (umumi heyet) seçer (Tic. Kan. Mad. 347) ve her zaman azledebilir (Tic. Kan. Mad. 350). Bu işlemler için bir özel şart ya da yeterlik sayısı aranmadığından genel kurulda oy üstünlüğünü sağlamış grup (holding) kendi adamlarını denetçiliğe seçtirir. Holdingin (temsilcisinin) aynı zamanda yönetim kurulu üyeliğine seçilmesi halinde bu iki göreve sahip olup olamayacağı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Ticaret Kan. Mad. 347/4'e göre yönetim kurulu üyeleri ve Tic. Kan. Mad. 349'a göre de yönetim kurulu üyelerinin üçüncü dereceye kadar kan ve sıhrî hısımları denetçi olamazlar. Bu yüzden, yönetim kurulu üyeliğine seçilen holding temsilcisinin, denetçiliğe seçilmemesinin gerekeceği normal bir sonuç olacaktır.

---

(20) TEKİNALP, Ünal. «Anonim Ortaklıkların Yönetim Kurullarında Tüzel Kişilerin Temsili. Ankara 1965, s. 76.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Holding'in bir başka temsilcisi aracılığıyla denetçiliğe seçilmesi konusuna gelince; holding egemen ortak olarak, denetçiliği üzerine almak ve temsilcisini bu göreve seçtirmek isteyecektir. Ancak, kanun, yönetimi ve denetimi ayırmayı amaçladığından (T.K. Mad. 347/4) holding'in aynı anda, yönetim kurulu ve denetim organında yeralması bu ilkeye aykırı düşecektir. Yönetim ve denetim de aynı iradenin temsil edilmemesi gerekmektedir.

4.4 Holding Sistemi ve Kamu Teşebbüsleri

4.4.1. Holding Sistemi ve Karma Kamu Teşebbüsleri

Devlet, sermaye çoğunluğuna sahip olmak veya olmamak suretiyle karma teşebbüsler kurabilir veya hisse satın almak suretiyle varolan şirketlere ortak olabilir. Devletin karma teşebbüslerdeki sermaye payları hazineye ait olabileceği gibi, diğer kamu idare ve müesseselerine veya kamu teşebbüslerine ve bunların iki veya daha fazlasına ait olabilir. Eğer sermaye çoğunluğu kamuya ait bulunan karma teşebbüslerdeki sermaye payı, bir kamu teşebbüsünün elinde ise, bu teşebbüs bir holdingdir. Diğer hallerde bir holdingden bahsetmek mümkün değildir. Ülkemizde, Sümerbank, Etibank, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş., Türkiye Çimentoları A.Ş., birçok karma teşebbüste sermaye çoğunluğuna sahip bulunmaktadırlar. Bu teşebbüsler bu durumlarıyla birer işletmeci holding niteliğindedirler.

Karma teşebbüslerdeki devlet sermayesinin hazine portföyünde ve hazine ile birlikte diğer kamu tüzel kişilerinin elinde bulunması işin gereğine uygun bulunmamaktadır.

Hazinenin genellikle kadro yetersizliği veya kadro bulunsa bile buralarda çalışanların formasyonlarının işin gereğine uymaması nedeniyle, iştirakler üzerinde yönetime katılma ve kontrol fonksiyonlarını gerektiği gibi yerine getirilmediği kabul edilmektedir. Hazineyi yönetenler, diğer işlerinin çokluğu yüzünden iştiraklerin sorunlarına yeteri kadar zaman ayıramamaktadırlar. Ayrıca, devlet muhasebe ve alım-satım usulleri iştirak kurulması mevcutlarının tasfiyesi için gerekli hız ve esneklik sağlamamaktadır.

Yukarda belirtilen sakıncaları ortadan kaldırmak için kamu teşebbüslerindeki devlet payının yönetiminin sektörler itibariyle

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ayrı teşebbüslere veya iştiraklerin tamamı için kurulacak tek bir teşebbüse devredilmesinin işin gereğine daha uygun, bulunduğu ileri sürülmektedir Çeşitli ülkelerde, karma teşebbüslerin kurulması, mevcut teşebbüslere iştirak edilmesi ve bunların yönetime katılmak, onları gözetlemekle ve denetlemekle görevlendirilen kamu teşebbüsleri kurulmuş bulunmaktadır. Örneğin, İtalya'da IRI ve ENI, Belçika da Societe General de Belgique. Bunlar çeşitli sanayi dallarında iştirakleri bulunan alt holdinglere sahip bir kamu teşebbüsüdür.

Holding şeklinde kurulan kamu teşebbüsleri saf holding veya işletme holding şeklinde olmaktadır. En üst kademedeki holdingler genellikle saf holding şeklinde olmakta, holdingin görevi alt ortaklıkların yönetimine katılmak, onları devlet adına gözetlemek ve denetlemektir.

Alt holdingler ise, genellikle işletmeci holdinglerdir. Bu holdingler bir yandan fabrika veya tesisleri işletmekte, bir yandan da payları aracılığıyla kontrolleri altında bulundurdukları teşebbüslerin yönetimine katılmaktadırlar.

Bütün holdinglerde amaç, ekonomik kalkınmayı sağlamaktır. Bunların en büyük avantajı devlet bakımından daha az bir sermaye daha çok sayıda veya daha büyük teşebbüsleri kontrol altına alabilmek ulusal ekonomi yönünden, sermaye birikiminin gelişmesine, yatırımları ve üretimi teşvik etmesi, özel sektör için ise, paralarını verimli olarak çalıştıracak plasman alanları sağlamasıdır.

4.4.2. Holding Sistemi ve Sermayelerinin Tamamı Devlete Ait Teşebbüsler

Sermayelerinin tamamı devlete ait bulunan kamu teşebbüslerinin yönetiminde, bunların tamamının tek bir teşebbüse veya iş kolları grupları veya bölgeler itibariyle sınıflandırılacak ayrı ayrı üst teşebbüslere bağlanmaları yolu tutulabilir. Bu suretle meydana gelen kamu teşebbüsü topluluğunun başında bulunan teşebbüse holding, sisteme de kamu teşebbüslerinin yönetiminde holding sistemi denilmektedir. Burada holding sistemi bir sermaye ve finansmanın kombinezyonu olmaktan çıkmakta, kamu teşebbüslerinin bir yönetim ve denetim şekli, bir örgütlenme türü olmaktadır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Sosyalist ülkelerde örneğin Rusya'da rejimin ilk uygulama yıllarından beri, aynı dalda çalışan kamu teşebbüsleri tröst olarak adlandırılan üst teşebbüslere, bunlarda ihtisas bakanlıklarına bağlanmıştır. Buralardaki trostler, bir yönetim holdinginden başka birşey değildirler.

Avusturya, Mısır, Irak'ta da kamu teşebbüsleri holding şeklinde yönetilmektedir. Ülkemizde, 3460 ve 440 sayılı kanunlarla kurulan teşekkül-müessese kombinezyonu bir holding uygulamasıdır.

A.B.D.'de, İngiltere'de, Fransa'da, Belçika, Hollanda ve Almanya'da, Hindistan, Pakistan ve diğer birçok ülkede kamu teşebbüsleri ortak bir teşebbüse bağlanmaksızın ayrı üniteler olarak yönetilip denetlenmektedir. Bunlar bir bakanlığa bağlı bulunmaktadırlar. Ancak bu durum bir holdinge vücut vermektedir.

Kamu teşebbüslerinin yönetimi için kurulan holdingler, sistem içinde, sermayesinin tamamı devlete ait teşebbüsler yanında karma teşebbüsleri de bünyesinde toplayabilir. Ancak karma teşebbüslerden sermayelerinde kamu payı çoğunlukta olanlar üzerinde kontrol sağlayabilirler.

Kamu holdingler esas olarak kanunla kurulurlar ve holding sisteminin işleyişi ve devletle olan ilişkileri kanunla düzenlenir.

Bu tür holdingler, devletin az bir sermaye ile çok sayıda ve büyük teşebüsleri kontrol altında bulundurma avantajı dışında, karma teşebbüsler alanındaki holdinglerin avantajına sahiptirler. İşletmeci kamu teşebbüslerinin arkasında devletin kurduğu bir holdingin bulunması, dış finansman kaynaklarından daha elverişli koşullarla yararlanılmasına olanak verir.

Kamu teşebbüslerinin doğrudan doğruya bir bakanlığa bağlanması yerine bir teşebbüse bağlanması çeşitli yararlar sağlar. Bu yolla, devletin teşebbüslere müdahalesi azalır. İşletmeci kuruluşları siyasal etkilerden koruyacak bir tampon meydana getirilmiş olur. Yürütme organı da genel düzenleme faaliyetini daha iyi yürütür ve parlemento ile halkoyuna karşı sorumluluğu hafifletir. Kamu teşebbüslerinin tek bir holding de toplanması, bunlar arasında eşgüdüm sağlanmasına olanak verir. Teşebbüsle-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

rin sorunlarının büyük kısmı ortak niteliktedir. Ortak sorunların aynı esaslara tabi tutulması etken bir yönetim ve gözetimi mümkün kılar. Ancak çok çeşitli alanlarda faaliyet gösteren ve çok sayıdaki teşebbüslerin tek bir yönetimde toplanması, tedbir alınmadığı ve merkeziyetçi bir yönetime gidildiğinde sakınca doğurur. Bu nedenle tek holding kurulması yerine branş holdinglerinin kurulması önerilmektedir. Ancak, branş sayısı çoğalınca da kamu teşebbüslerinin aynı görüşle yönetilmesi ilkesinden uzaklaşılmaktadır. Buna karşılık, çok kademeli holding esasının uygulanması düşünülebilir. Ancak, sermaye gereği olmaksızın sadece yönetim amacıyla kademe sayısını artırmak işletme gereklerine uygun olmamaktadır.

Tek bir holding kurulması —problemler çözümlendiği takdirde— amaca en uygunu görünmektedir. İşletmecilik esasına göre kurulacak bir holding tarafından yapılacak yönetime katılma, gözetim ve denetim bakanlık tarafından yapılacak denetim, gözetim ve yönetime katılmadan daha etken ve işin gereğine uygun olacaktır.

Holding sisteminin bu alanda uygulanmasının diğer bir avantajı teşebbüslerin tümüne ait ortak işleri görmek üzere güçlü bir örgüt kurma olanağı sağlayarak işlerin daha iyi görülmesi imkânını temin edecektir. Teşebbüslere ait ortak hizmetler için tek bir örgüt kurulması, her bir teşebbüste ayrı ayrı örgütler kurulmasına oranla daha ucuza malolacaktır.

Holding sistemi benimsendiği takdirde, kamu teşebbüslerinin tamamı sisteme dahil olacağından, teşebbüsler arasında personel değişimine ve yetenekli personelin terfi ettirilmesine ve personel yetiştirilmesine olanak sağlamak suretiyle de yararlı olabilecektir.

5. BİR YÖNETİM ŞEKLİ OLARAK HOLDİNG

5.1. Giriş

Teşebbüslerde yönetimi, denetimi, oy çokluğu yoluyla kişi, kişiler ya da aileler elinde bulundurulabilir. Kişilerin bir kuruluşun yönetimine egemen olması holding olarak kabul edilmez. Aile egemenliği, aile ortaklıkları ve holding mekanizmasından yararlanmak suretiyle sağlanır. Dünyadaki tanınmış birçok Holding,

aile ortaklığı niteliğindedir. Bu tür en yaygın olarak Japonya'da görülmektedir (Örneğin, Mitsui ailesi, Zaibatsu).

Holding mekanizması ile bu sisteme dahil yavru şirketler yönetimine etkili olunmaktadır. Yavru şirketler izlemek istedikleri yolları gösteren planları hazırlayarak bunları Holding'e sunarlar. Genellikle 5 yıllık bir dönemi kapsayan bu planları Holding inceler ve kabul, red, ya da değiştirilerek kabul edilmesini kararlaştırır. Holding bu planları çeşitli ölçülere göre değerlendirir (Örneğin, Holding topluluğunun genel politikası, ekonomik durumu, endüstriyel, ekonomik, mali ve pazarlama yönünden). Bu şekilde Holding, yavru şirketler üzerinde *faaliyet öncesi* (before action) denetimi gerçekleştirir.

Holding tarafından onaylanan bu planın yavru şirketlerce uygulanışı da Holding tarafından denetlenir. Yavru şirketlerin faaliyetleri üçer, altışar aylık ya da bir yıllık faaliyet dönemi itibariyle denetlenir. Bu şekilde holding tarafından faaliyet sonrası (after action) denetimi gerçekleştirilmiş olur.

Böylelikle, Holding bağlı (yavru) şirketler arasında uyum sağlamak suretiyle kendi politikasını uygulama olanağına kavuşur.

5.2. Holding'de İç Organizasyon

Holding, şirkette organizasyon genel olarak normal bir işletmeninkine benzer. Normal bir işletmede bulunan bölümler (departmanlar) Holding'de de bulunur. Ancak ikisi arasında bazı farklar vardır. Bu farklar, Holding'in ticari ya da sınai bir faaliyette bulunmamasından ileri gelmektedir. Sözkonusu faaliyetlerin gerekli kıldığı bölümler (Satın alma, üretim, satış vb.) bulunmamakta ve bunların yerini topluluktaki (sistemdeki) şirketlerin çeşitli sorunlarını çözümleyebilecek «Hizmet Bölümleri» almaktadır.

Holding şirketin organizasyon yapısı hakkında bir fikir edinebilmek için «Şema 1» deki gibi bir örnek gösterebiliriz. Şemada da görüldüğü gibi Holding'in bünyesinde çeşitli hizmet bölümleri yeralmaktadır. Holdingler, bünyelerindeki bu bölümlerle yavru şirketlere çeşitli hizmetler görürler [21].

---

(21) TEKBAŞ, M.Ş., «Holdingde Yönetim ve Organizasyon Sevk ve İdare Dergisi, Sayı: 44, Nisan 1972, s. 23.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ŞEMA 1. *Holding Şirketin Organizasyonu*

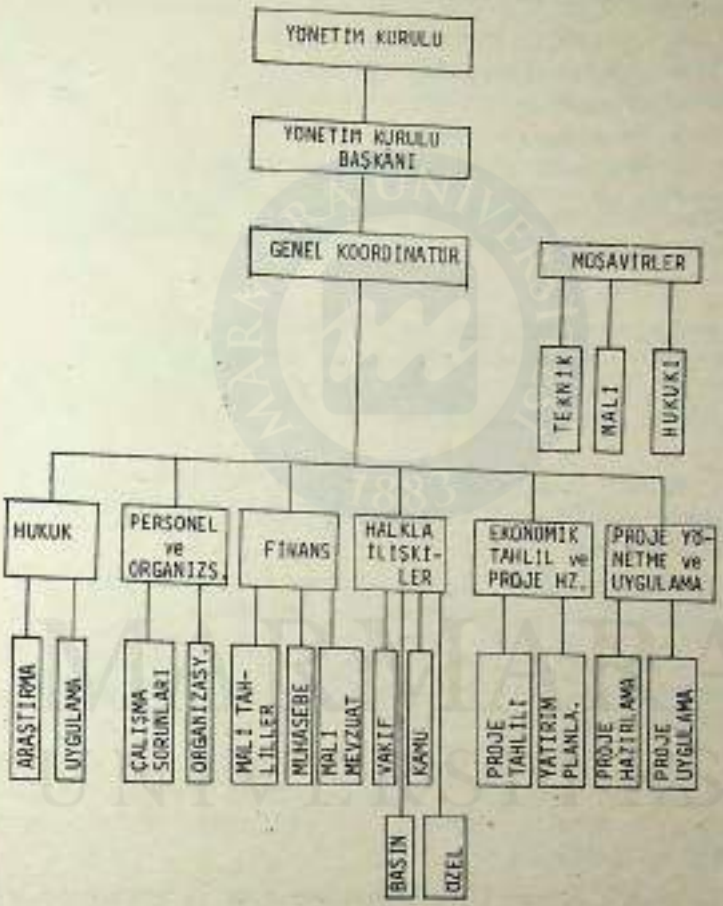

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

5.3. *Teşebbüs Fonksiyonları ve Holding'ler*

Bir teşebbüsün fonksiyonları [22].

a) Tedarik ve üretim,
b) Araştırma ve geliştirme,
c) Finansman,
d) Pazarlama ve dağıtım,
e) Teşebbüs içi ve teşebbüs dışı ilişkiler,

olmak üzere beş ana grupta toplanabilir. Bunlara ayrıca yatırım kararı verme ve yatırım yapma fonksiyonu da eklenebilir.

5.3.1. *Teşebbüs Fonksiyonlarının Yerine Getirilmesi Bakımından Holding'lerin Durumu*

5.3.1.1. *Tedarik ve Üretim*

Holding ortaklık sistemi, bünyesi içinde yeralan işletmeleri teknik ve yönetim bakımından geliştirir iyi durumda olmayan işletmeler ıslah edilir ya da kapatılır.

Gerek teknik ve gerekse işletmecilik bakımlarından modern işletmeler meydana getirilmesi rantabiliteyi arttırır.

Holding bir bütün olarak hammadde tedarikinde, büyüklüğün sağladığı avantajlardan yararlanmaya olanak vererek maliyetlerin düşürülmesine hizmet edebilir.

Ortak hizmetlerin tepedeki ortaklıkça (Holding) görülmesi, sisteme dahil işletmeler arasında iş bölümü yapılması, karşılıklı bilgi sağlanması ve diğer konularda yardımlaşma üretimde verimliliği arttırabilir.

Holding sistemi içinde personel değişimi de üretimin uygun şekilde yapılmasını sağlayıcı yönde etkili olur.

---

(22) KESKİNOĞLU, S., Genel İşletme Ekonomisi Dersleri, İstanbul, 1961, Cilt I, s. 13.
WÖHE, G., Allgemeine Betriebswirtschaftslehre, 7 Aufl. Berlin 1967.
LEHMANN, M.R., Allgemeine Betriebswirtschaftslehre-Allgemeine Theorie der Betriebswirtschaft 3 Aufl. Wiesbaden 1956, s. 159, 313.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

5.3.1.2. Araştırma ve Geliştirme

Holding ortaklıklar sistem için güçlü bir araştırma ve geliştirme örgütü kurarak bu alanda etken ve ucuz olarak hizmetin görülmesine olanak sağlar. Her ortaklıkta ayrı örgütler kurulması hem maliyet arttırıcı olduğu gibi, hem de çok güçlü araştırma birimlerinin kurulmasının zorluğu nedeniyle etkili olamayacaktır. Holding Sistemi bu sakıncaların ortadan kaldırılmasını sağlayabilir.

Sistem içinde bilgi akımı ve karşılıklı yardımla, araştırma sonuçlarından yararlanılmasını ve örgütün geliştirilmesi yönündeki uygulamaların gerçekleştirilmesini sağlar.

5.3.1.3. Finansman

Holding mekanizmasının sisteme dahil teşebbüslere sağladığı en büyük avantaj şüphesiz finansman yönündedir. Bu avantajlar Holding şirket ve yavru şirketle (Holdinge dahil kuruluşlar) için farklıdır. Bu bakımdan konunun ikiye ayrılarak incelenmesi gerekecektir.

5.3.1.3.1. Holding Mekanizmasının Holding Şirkete Sağladığı Finansman Avantajı

Holding şirket mekanizması, Holding şirkete belli bir sermaye ile daha çok sayıda ve daha büyük teşebbüslerin yönetiminde söz hakkına sahip olma imkânı vermektedir. Piramitleşme yoluyla, Holding şirket, çok küçük bir sermaye tahsisi suretiyle büyük varlıklar üzerinde kontrol sağlayabilmektedir. Oy hakkı olmayan hisse senetleri ve tahviller çıkarmak ve borçlanma yoluna gidilmek suretiyle dış kaynaklardan da yararlanılarak denetim alanı daha da genişletilebilmektedir.

5.3.1.3.2. Holding Mekanizmasının Yavru Şirketlere Sağladığı Finansman Avantajı

Holding mekanizması, varlıkların ihtiyaca tam olarak cevap verecek hale getirilmesine, atıl ve gereksiz varlıkların ortadan kaldırılmasını sağlayarak, yavru şirketlerin finansman ihtiyacını azaltabilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Sistem içi alım ve satımlarda ve diğer işlemlerde uygun ödeme şartları tanımak suretiyle de şirketlerin finansmanına yardımcı olunabilir. Holding sistemi, büyüklüğü ile, mali bünyesinin sağlamlığı ile, şöhreti ile yavru şirketlerine ihtiyaçlarını karşılayacak miktarlarda finansman kaynaklarının bankalar ve diğer kurumlardan uygun şartlarla sağlanmasına imkân verir.

Finansman kaynağı sağlanmasında, daha geniş bir halk kitlesine daha çok sayıda mali müesseseye hitap etmeye olanak sağlar.

Holding şirket bünyesinde kurulacak bir örgüt aracılığıyla para ve sermaye piyasalarını ve konjonktürü izleyerek, gerekli fonların, uygun zamanlarda ve elverişli şartlarla sağlanmasına yardım eder.

5.3.1.4. Pazarlama ve Dağıtım

Holdingler, Holding sistemine dahil teşebbüs ve işletmelere pazarlama bakımından büyük avantajlar sağlarlar. Bunların başında sistem içinde iyi bir pazarlama kurmayının (staff) bulunması gelmektedir. Bu kurmayın uygulayacakları satış politikasının tayinine ışık tutar. Satış örgütünün kurulup işletilmesinde sisteme dahil teşebbüs ve işletmeler birbirlerinin deneylerinden yararlanma olanağına sahip bulunmaktadırlar.

Holding sisteminde, aynı mal ve hizmeti üreten işletmeler arasında pazar paylaşılması yapılmaktadır. Bu suretle satış giderlerini en aza indirecek bir mekanizma kurulabilir. Rakiplerle mücadele bakımından da, holding pazardaki payının büyük olması nedeniyle avantaj sağlar.

Holding sistemi her bakımdan —büyüklüğü nedeniyle— çok ve etken reklam yapma imkânına sahiptir. Sisteme dahil teşebbüs ve işletmelerin reklamları bir elden veya ortaklaşa yürütülerek reklam giderlerinden tasarruf sağlanır.

Holding sistemi içinde dikey birleşme durumu bulunduğu, yani, sisteme dahil bir kısım işletmelerin mamülleri, diğer bazılarının ilk maddesini teşkil ettiği takdirde, pazarlama sorunu uygun bir şekilde çözümlenmiş olur.

Çeşitli ülkelerde yavru şirketleri bulunan holdingler, onlara yapacakları satışlarla, onlardan yapacakları alışlarla kendi çıkar-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

larına uygun şartlar sağlayabilirler. Dış ülkelerdeki yavru şirketler, kendilerinin bulundukları ülkelerdeki dış ticaret sınırlamalarını aşmaya, vergi avantajları sağlamaya imkân verebilmektedir.

5.3.1.5. Teşebbüs İçi ve Teşebbüs Dışı İlişkiler

Teşebbüs içi ilişkiler konusunda da holdingler çeşitli avantajlar sağlarlar. Holding sistemi, geniş bir topluluk meydana getirdiğinden ve sistem içinde üretim ve dağıtımı ayarlamaya olanak verdiğinden, toplu iş sözleşmelerinde ve diğer ilişkilerinde sendikalar karşısında güçlü olmaktadır. Ayrıca ilişkilerininde ahenkli yürütülmesi için sistem içinde kurulacak bir örgüt görevlendirilebilir ve iyi ilişkiler kurulmasını sağlayacı yönde uğraşır. Sistem içinde personel kaydırılması ve değişimi imkânı ortak sosyal tesisler kurulması, ortak emeklilik ve yardımlaşma fonlarının kurulması gibi yollar personelle ilişkiler bakımından avantajlar sağlar.

Holding sistemi, halkla, müşterilerle, satıcılarla, sermaye sahipleri ve alacaklılarla, devletle ilişkiler alanında da ,iyi örgütlenme, büyüklük ve şöhret gibi nitelikleriyle sisteme ve üyelerine yararlı olur.

5.3.1.6. Yatırım Kararları, Yatırımların Gerçekleştirilmesi ve Holdingler

Holding ortaklık mekanizmasında, sisteme dahil teşebbüs ve işletmelere ait önemli kararlarda esas söz tepedeki ortaklıklardadır. Yatırım kararları da teşebbüs bakımından hayati önem taşıdığından, bunlara ait kararları da genellikle fiilen tepedeki ortaklık ve onların yönetimine egemen olan ortaklık vermektedir.

Yatırım kararlarının isabetle verilmesi herşeyden önce, ön araştırmaların iyi yapılmasına bağlıdır. İyi kurulmuş büyük holdinglerde güçlü bir kadro bulunduğu için araştırmalar gereği gibi yapılıp, en uygun veriler sağlanmaktadır.

Yatırım kararlarının uygulanmaya konulması esas olarak işletme teşebbüslerince yapılmaktadır. Ancak holdingin bunlara devamlı yardım sağlayacağı doğaldır. En uygun tekniğin seçiminde, en uygun tesisat ve teçhizatın kurulmasında, sabit değerlerin elverişli şartlarla sağlanmasında, yeni yatırımı işletecek örgü-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

tün işletmecilik esaslarına göre kurulmasında, büyüklüğün sağlayacağı avantajlar ile, güçlü kadrosu ve sağlam bünyesi ile holding yararlı olabilir.

Holding mekanizması, ortak hizmetlerin tepedeki ortaklıklar tarafından görülmesi nedeniyle yatırım maliyetin de tasarruf sağlayabilir.

Tanınmış sanayi teşebbüsleri ürettikleri malların patentine sahip bulunmaktadırlar. Bu teşebbüsler holding olduğu takdirde, yavru şirketlere bu patent verildiğinde, yeni tesisin kurulmasında karşılaşılan en büyük güçlüklerden biri olan patent sorunu da kolayca çözümlenebilir. Zira kurulan yeni tesiste patent sahibinin de çıkarı (kâr) bulunduğundan bilgi yardımı gereği gibi sağlanır.

5.3.1.7. Holdingleşmenin Sağladığı Diğer Faydalar

Holdinglerin teşebbüs fonksiyonlarının yerine getirilmesi bakımından sağladıkları yukarıda sayılan faydalarının yanı sıra pek çok fayda sağladıkları görülmektedir. Bunlardan en önemlisini kısaca belirtmek faydalı olacaktır.

5.3.1.7.1. Holding Topluluğunun Sağlamlığı Yönünden

Holding topluluğunda fiyat artışlarından etkilenmeyen ya da olumlu yönden etkilenen iktisadî değerler holdingin mülkiyetinde bulunmaktadır. Özellikle fiyatların yükseldiği dönemlerde bu varlıkları edinilmesi oldukça güç çözülen bir sorun olmaktadır. Bu nedenle bunların kiralanması daha çok tercih edilen bir seçenek olmaktadır. Bu durumlarda holding, toplulukta yer alan kurumlara bu varlıkları daha ucuz fiyatla satmakta veya kiralamaktadır. Böylece holding hem gelir elde etmekte hem de yavru kurumların daha az gidere katlanmasına olanak sağlamaktadır.

5.3.1.7.2. Finansmanın Tedarik Edilmesi Yönünden (Finansman Havuzu)

Daha önce de ifade edildiği gibi holdinglerde başka işletmelere ait hisse senetleri sermaye olarak konulmaktadır. Böylece yeni sermaye konulmaksızın sermaye tutarı büyütülmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Sermayenin büyümesi halkın tasarruflarının holdinge yönelmesi sonucunu getirmektedir. Böylece finansman havuzu adını verebileceğimiz bir birikim sahası yaratılmaktadır. Toplanan fonların havuzdan dağıtımı holding tarafından yapılmakta ve fon kaynaklarının bağlı kurumlar arasında aktarılması işlemi için holding bir köprü görevini ifa etmektedir.

5.3.1.7.3. Kıdem Tazminatının Ödenmesi Yönünden

İş Kanunu madde 14'de tanımlanan m. 16 ve 17 ile düzenlenen kıdem tazminatı işçi veya ücretli olarak çalışanlara çalıştıkları süre ile değişen tutarda ödenen bir tazminattır. Ancak ödenmesi, işçinin değişik nedenler ile hizmet aktinin sona erdirilmesi halinde olmaktadır. Ve ödemeye kadar geçecek sürede kıdem tazminatı bir fonda biriktirilmektedir.

Holdinglerde çalışan bir ücretlinin holdinge bağlı değişik kurumlarda 1'er yıl olmak üzere (5 ayrı kurumda) 5 yıl ve aynı ücretlinin holding dışında bir başka kurumda 5 yıl çalıştığını varsayalım. Bu durumda, ücretli holdingte her iş değiştirmeden sonra 1 yıl için kıdem tazminatı alacaktır. Çünkü holding bünyesinde iş değiştirilmesiyle kıdem tazminatı hakedilmektedir. Öte yandan holding dışında çalışılması durumunda aynı ücretli kıdem tazminatını 5. yıl sonunda alacaktır. Bu durumda ise holdingin dönem kârı daha sağlıklı bir biçimde belirlenecektir. Aynı zamanda ödeme yıllara yayılması nedeniyle daha kolay olacaktır. Çünkü ödemenin yapılmasıyla kıdem tazminatı gider yazılacaktır. Bunun yanı sıra ücretlinin işten ayrılması ve bir başka işe geçmesinin kolayca yapılmış olması nedeniyle holdingte çalışan işçi veya ücretli psikolojik yönden tatmin edilmiş olacaktır.

5.4. Yönetim Fonksiyonları ve Holding'ler

Yönetim fonksiyonları [23]:
a) Hedeflerin tayini,
b) Pazarlama,
c) Karar alma,

---

(23) HATİPOĞLU, Z., İşletmelerde Organizasyon, İstanbul 1964, s. 20.
ILLEISCHHO, L., Unternehmungstheorie, Wien 1964, s. 278.
LAVKAN, A., İşletme Politikası, Adano 1973, s. 68.
ULRICH, H., Betriebswirtschaftliche Organisation lehre, Bern, 1949, s. 105.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

d) Örgütlendirme ve kararların uygulanması,
e) Denetim,

olarak beş noktada toplanmaktadır.

5.4.1. Yönetim Fonksiyonlarının Yerine Getirilmesinde Holdingler

Holding mekanizmasının, yönetim, fonksiyonlarının yerine getirilmesinde sağladığı avantajlar şöyledir.

5.4.1.1. Hedeflerin Tayini

Holding Şirketler, sisteme dahil teşebbüslerin tamamına ait hedefleri tayin edebilecek durumdadırlar. Ancak, holding sisteminde yavru şirketlerin davranış serbestliği tamamen ellerinden alınmış değildir. Holdingin belli edeceği genel politika sınırları içinde yavru şirketler de hedef tayin etmek durumundadırlar.

Holding Şirketler, genellikle güçlü bir merkezi kurmaya sahip bulunduklarından, gerekli bilgilerle donanmış olarak hedef tayin etmek yeteneğinde bulunmaktadırlar. Yavru şirketler ise, genel hedefler tepeden saptandığından, hedeflerini daha kolaylıkla tesbit etme olanağına sahip bulunmaktadırlar.

5.4.1.2. Planlama

Teşebbüs yönetiminde planlama önemli bir unsurdur. Modern işletmelerde planlama işletme bütçeleriyle gerçekleştirilmektedir. İşletme bütçeleri, teşebbüs ve işletme faaliyetlerinin yürütülmesinde ve kontrol edilmesinde kullanılan etken bir araçtır.

Holding mekanizması, tepede bulunan ortaklıkta güçlü bir örgüt bulunması ve büyüklük nedeniyle modern işletme tekniklerinin uygulanmasına, planlamada elektronik cihazların kullanılmasına imkân vermek bakımından avantajlıdır.

Sistem içinde aşırı merkeziyetçiliğe gidildiği ve birimler arasında eşgüdüm sağlanamadığı takdirde holding mekanizması, planlama bakımından devazantaj olabilir.

5.4.1.3. Karar Alma

Holding sisteminde, genel politika kararları tepede bulunan ana şirket tarafından alınır. Bu ortaklığın güçlü örgütü en uy-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

gun kararların alınabilme olanağını sağlar. Ancak, tepede bulunan şirketin kararına ilişkin konuların, temel sorunlara ait genel politika sorunları olması, aşırı merkeziyetçiliğe gidilmemesi, alt ünitelere inisiyatif tanınması gereklidir. Bu özellikler gerçekleştirilmediği takdirde holding mekanizması, karar fonksiyonunun yerine getirilmesinde güçlükler yaratabilir.

5.4.1.4. Örgütlenme ve Kararların Uygulanması

Çağdaş örgütlendirme ilkelerinin uygulanması bakımından holding mekanizması avantaj sağlamaktadır. Büyüklük bu bakımdan bir avantajdır. Topluluğa ilişkin ortak işler tek elden yürütülebileceğinden yetenekli bir kurmay örgüt kurulması mümkündür. Örgüt genişledikçe yetenekli elemanların terfi ettirilmesi imkânları artar.

Sistem içindeki teşebbüslerden birinin veya birkaçının deneylerinden diğerleri yararlandırılabilir.

Holding genellikle çok sayıda işletmeyi bünyesinde topladığından yeniliklerin pilot işletmelerde denenmesi mümkün olur. Bu suretle bir yandan yeniliğin uygulanmasının başarısızlık rizikosu sınırlandırılmış, öte yandan yenilik deneyinin maliyeti düşürülmüş olmaktadır. Pilot işletmede uygulama başarılı olunca, yenilik diğer işletmelere de uygulanabilir.

Alınan kararların uygulamaya konulmasında, alt birimlerin kararları için diğer teşebbüs şekilleri ile arada herhangi bir fark bulunmamaktadır. Ancak, tepede bulunan örgüt kararların uygulamaya konulması bakımından, holding mekanizması takip ve kontrolu gerekli kılmaktadır.

Holding sistemi, isabetli alındığı takdirde kararların sistem içindeki teşebbüslerde yeknasak olarak uygulanmasını sağlamak suretiyle yararlı olabilir.

5.4.1.5. Denetim

Burada söz konusu olan denetim, teşebbüs faaliyetlerinin gereği gibi yürütülüp yürütülemediğini, kararların uygulamasının amaca uyup uymadığını, plan ve programlar ile gerçekleşenin karşılaştırılmasını, hata ve hilelerin önlenmesi için uygulanan tedbirleri ifade etmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Denetim fonksiyonunun önemi teşebbüs büyüdükçe artmaktadır. Teşebbüs birimlerinin çoğalması da denetim işini arttırmaktadır. Holding sistemin büyük teşebbüslerin ve ayrı hukukî birimlerin bulunması, denetimi önemli hale getirmektedir.

Holding sistemi, alttan tepeye doğru birim dışı denetimlere gerek doğurmaktadır. Bu durum, denetim iyi düzenlenip yürütüldüğü takdirde, alt birim yöneticilerini daha iyi çalışmaya ve çalışmaların da daha dikkatli davranmaya yöneltebilir.

Holding sisteminin tepe örgütün de güçlü bir denetim teşkilâtı kurulması, işletme bütçesi, maliyet muhasebesi, standartlar gibi modern denetim tekniklerinin uygulanabilmesi, etken bir denetime olanak sağlayacak rapor sisteminin kurulabilmesi, sistem de yeknesak denetim esaslarının uygulanması, holding mekanizmasının denetim bakımından sağlayabileceği avantajların başlıcalarıdır.

5.5. Yerinden Yönetim ve Holding'ler

5.5.1. Yerinden Yönetim Kavramı

Yerinden yönetim merkezden yönetimin karşıtıdır. Teşebbüs yönetiminde bütün yetki ve sorumlulukların tek organda toplanması, bütün kararların bu organ tarafından alınması merkezden yönetim, bunun karşıtı yani, yetki ve sorumlulukların ve karar verme yetkisinin yetki devri suretiyle yukardan aşağıya doğru dağıtılmasına yerinden yönetim denilmektedir. Teşebbüslerin büyük olması ve merkezden uzaktaki teşebbüslerin varlığı yerinden yönetimi teşvik edici unsurlardır[24].

Yerinden yönetimin yarar ve sakıncaları kısaca şöyledir[25]. Yerinden yönetimin sağladığı yararlar şöyledir:

---

(24) HATİPOĞLU, Z., Organizasyon, Personel Davranışı ve Yönetimi, İstanbul, 1976, s. 58.
ILLETSCHKO, L., o.g.e., s. 79.

(25) HATİPOĞLU, Z., İşletmelerde Organizasyon, İstanbul, 1964, s. 182.
KESKİNOĞLU, S., Genel İşletme Ekonomisi Dersleri, Cilt: I, İstanbul, 1961, s. 314.
OLUÇ, M., İşletme Organizasyonu ve Yönetimi, Cilt: I, İstanbul 1963, s. 278.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

a) Kararlarda hızlılık,
b) Kararlarda şartların gerektirdiği esneklik,
c) Kararların işin gereğine uyguniuğu,
d) Personelin yetişmesi,
e) Alt kademe elemanlarını işle daha yakından ilgilendirmek,
f) Karar maliyetinin düşüklüğü,
g) Elemanların morallerini olumlu yönde geliştirmek.

Yerinden yönetimin sakıncaları olarak şunlar belirtilebilir[26]:

a) İsabetli karar alınamaması (elemanların çok kaliteli olmaması nedeniyle),
b) Davranış birliğinin bulunmaması,
c) Gerektiğinde karar verilememesi,
d) Denetimin sağlanamaması.

Yerinden yönetimi ana hatları ile gördükten sonra yerinden yönetim bakımından holdingleri inceleyelim.

5.5.2. Yerinden Yönetim Bakımından Holdingler

Holding sistemde yetkilerin holdingte toplanması veya yavru şirketlerde bulunması merkezden yönetim veya yerinden yönetimi ortaya çıkarmaktadır. Yani yavru şirketler ile ilgili kararların holdingte verilmesi merkezden yönetimi oluştururken, bu yetkinin yavru şirketlere ait olması yerinden yönetimi meydana getirmektedir. Ancak, burada önemli olan nokta, bu konunun bir işletmede üstün asta yetki devri olarak ele alınamayacağıdır. Holding, yavru şirketlere yetki devretmemektedir. Yavru şirketler hukuken bağımsız olduklarından karar yetkileri kendilerindedir. Fakat, holdingin egemen ortak olması nedeniyle karar yetkisi holdinge ait olmaktadır. Bu durumda, holding sistemde yukardan aşağıya doğru yetki devri değil, aşağıdan yukarıya doğru yetki kısıtlaması söz konusudur.

Holding tarafından onaylanan planları yavru şirketler gerçekleştirmeye çalışırlar. Yani planların yürütülmesi şirketlerin elindedir. Şirketlerin yönetilmesinde olağan kararların dışında kalanlar ve önemli olanlar için yetki holdingtedir.

---

(26) OLUÇ, M., o.g.e., s. 276-289.
YOZGAT, O., İşletme Yönetimi, İstanbul 1978, s. 185-279.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Holding sistem içindeki bir şirkette alınacak kararın, holding politikası ve diğer şirketlerin kararlarıyla uyumlu olması gerekir. Holdingin bir genel politikası vardır ve sisteme dahil her şirket de bu genel politikanın bir parçasını oluşturan politikalara sahiptir. Sistemdeki bir şirketin diğerlerinin politikalarına uymayan ve bunlara zıt düşen karar almaması gerekmektedir.

6. HOLDİNG'LERİN YARAR VE ZARARLARI

6.1. Holding Şirketin Sağladığı Yararlar

6.1.1. Toplumsal Yönden

Holding şirketler, büyük teşebbüsler oluşturarak, sermaye piyasasının gelişmesine hizmet ederek, modern teknikleri ve işletmecilik esaslarını uygulayarak topluma yarar sağlarlar.

Modern teknikleri uygulamak suretiyle sağladıkları maliyet düşüşlerini fiyatlarına yansıtırlarsa, bu yönden de topluma yararlı olurlar.

Ayrıca holdingler, yabancı ülkelere yaptıkları yatırımların kârını ülkelerine transfer etmek dış ülke pazarlarını ele geçirmek suretiyle, ait olduğu ülke ekonomisine yararlı olur.

6.1.2. Sermayedar ve Teşebbüs Yönünden

a) Holding şirket mekanizması, monopol kurmada, diğer teşebbüsler üzerinde egemenlik tesisinde ve teşebbüsler arası kombinezonlar kurmada füzyona göre daha uygun ve pratiktir. Diğer teşebbüsler üzerindeki egemenlik kademeli olarak ve etrafa duyurulmadan yapılabilir. Böylece dev teşebbüsler kurma imkânı doğar.

b) Holding şirket sisteminin sermayedar ve holding şirkete sağladığı en büyük yarar az bir sermaye ile büyük varlıklara tasarruf edebilen ortaklıklar üzerinde kontrol kurmaya olanak vermesidir.

c) Holding şirket kurmanın esas amacı fazla kâr sağlamaktır. Piramitleşme kademesi artırılarak belli bir sermaye ile daha

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

fazla şirket üzerinde denetim sağlanabilir. Bu durumda ise yatırılan sermaye üzerinden sağlanan kâr oranı artar.

Yavru şirketlerin hisse senetleri geniş bir zümreye dağılmış olduğu takdirde çok az bir sermaye bağlamak suretiyle kontrol sağlanabilir.

Ayrıca, holding şirketler, işletmeci ortaklıklarla yaptıkları hizmet sözleşmeleri aracılığıyla kâr oranlarını artırabilmektedirler.

d) Holding şirket sistemi, büyük teşebbüslerin rasyonel yönetimi için gerekli yerinden yönetim ilkesinin uygulanmasını kolaylaştırmaktadır. Bir teşebbüsün, çeşitli kollarını yarı bağımsız yönetim kurulları bulunan ortaklıklara ayırmak suretiyle, holding yöneticilerinin, bunları ordu benzeri bir yapıda değil, federal teşebbüsler grubu olarak yönetim olanağı bulurlar. Bu suretle, büyüklüğün yararlarından, küçük teşebbüslerin avantajlarını tamamen ortadan kaldırılmadan faydalanılabilir. Değişik ve geniş çalışma alanlarında, ayrı birimlerin uğraşıları mahallin ve teşebbüsün özelliklerine göre yönetilmek suretiyle topluluk içinde ahenkli ve etkili çalışma sağlanabilir.

e) Holding şirketin diğer bir avantajı da, vergi, muhasebe ve özel hizmetler bakımından farklı olan ülke ve eyaletlerde kurulacak işletmelerin, mahalli mevzuata göre kurulmasını sağlamaktır. Amerikan Sanayi teşebbüsleri yabancı ülkelerdeki faaliyetlerini, o ülkelerdeki yavru şirketlerle yürütmektedirler. Bazende holding şirketler elektrik üretimi ve taşıma gibi alanlarda yabancı ülkelerde ortaklıklar üzerinde kontrol sağlamak amacıyla kurulurlar. Pazarı paylaşmak ve zıt çıkarları uzlaştırmak için de uluslararası holding ortaklıklar kurulur.

f) Bazen bir teşebbüsün riskleri farklı olan kısımları için ayrı birimler kurularak riski az olan dalları, spekülatif olanların zararından korunmak istenir.

g) Holding ortaklıklar, bazen teşebbüse sosyal denetimlerden (işçilerin, tüketicilerin, çeşitli kanunların) kaçma veya kurtulmak olanağını verir. Ancak, holdingler uygulamada bu yola fazla başvurmamışlardır.

h) Holding şirketler esas olarak büyük teşebbüsler topluluğu meydana getirirler. Bu bakımdan büyüklüğün sağladığı

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

avantaj holdinglerde vardır. Ortaklıkların bir bütün olarak ele alınarak teknik bakımdan elverişli olmayan işletmeler kapatılarak veya ıslah edilerek daha küçük maliyetlerde çalışmaları sağlanır. Teşebbüs yönetimine ait mühendislik ve inşaat işleri ana ortaklık tarafından görülebilir.

Topluluk için toplu alımlar yapılmak suretiyle, büyük miktarda satınalmanın sağlayacağı avantajlardan yararlanılır.

i) Holding şirket mekanizması sermaye maliyetini düşürme olanağı sağlar. Bu hisse senetleri ve tahvillerin daha elverişli şartlarla tedariki ve piyasaya sürülmesi ve elverişli şartlarla borçlanma suretiyle gerçekleştirilir.

Holding kurduğu ve hisselerinin satışına aracılık ettiği şirketler için kâr garantisine girişmek yoluyla da sermaye piyasasına güvenlik verebilir. Bunu şirketler yapamazlar, çünkü şirket zarar ettiği takdirde bunu karşılayacak kaynakları yoktur. Borçlanma yoluna gidilse de bu sakıncalı olur

j) Holdingler vergi mevzuatı bakımından avantaj sağlarlar. Ülkemizde ana kurumların iştirak ettikleri yavru kurumlardan elde ettikleri iştirak kazançları sadece yavru kurumda vergiye tabi tutulmakta ve ana kurumda vergiye tabi kazançlar arasında gösterilmemektedir.

k) Holding, kendi şirketlerinin finansmanına kendi kaynakları ile yardım etmek suretiyle, bünyesi dışına gidecek finansman giderlerini (faizleri) bünyesi içinde bırakarak gelirlerini artırma olanağına sahiptir.

6.2. Holding Şirketin Kötüye Kullanılması ve Zararı

6.2.1. Piramitleşme

Piramitleşme başlıbaşına kötü birşey olarak kabul edilmektedir. İleri derece piramitleşmiş holdingler en kötü olarak mütalaa edilmektedir[27]. Kötülük, bir kişinin veya grubun küçük bir sermayeyle, topluluk içindeki ortaklıklara para yatırmış olan kimseleri istismar etmesindedir. Holdingde spekülasyon egemen rolü oynamaktadır. Bu bakımdan, topluluğa hakim olanlar teşebbüs yöneticilerini aşağıdaki şekilde davranışa zorluyabilirler.

(27) SAMUELSON, P.A., İktisat, (Çev.: DEMİRGİL, D.) İstanbul 1970, s. 101.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

a) Özellikle, gereği gibi amortisman ayırmamak suretiyle işletmeci teşebbüslerin iyi yönetilmelerini ihmal etmek,

b) Muhasebe oyunları ile kârı olduğundan fazla göstermek,

c) Yavru şirketlere yapılan hizmetler karşılığında yüksek ücret veya bedel alarak holding kârını artırmak,

d) Kâr dağılımı, alttan yukarıya doğru çıktıkça oran olarak arttığından, ana şirketin kârını yüksek göstermek için fiktif kâr dağılımları yapmak,

e) Hisse senetleri üzerinde spekülasyonda bulunmak.

Piramitleşme mekanizmasının piramitin üstünde bulunan ortaklığa sağladığı yönetim ve kâr avantajları antisosyal olarak kabul edilmektedir.

6.2.2. *Varlıkların Değerlerinin Olduğundan Yüksek Gösterilmesi*

Yukardaki sakınca ile yakından ilgili bulunan bir kötüye kullanma aracı da, varlıkların değerlerinin yüksek gösterilmesidir. Bu yüksek gösterme bazen varlıklar satın alınırken yapılmakta, fakat genellikle varolan değerlerin yeniden değerlendirilmesi suretiyle olmaktadır.

6.2.3. *Şirketlerarası İşlemler*

Holding şirket mekanizmasının kötüye kullanılmasının en çok rastlanan uygulaması, alt ortaklıklara yapılan hizmetlerin yüksek bedelle sağlanmasıdır. Yıllık hizmet bedelleri, mutad olarak işletmeci ortakların hasılatlarının bir yüzdesi olarak hesaplanmakta, hizmet maliyetleri ile hiç ilgilendirilmemektedir. Bu hizmet karşılıkları, işletmece teşebbüslerin maliyetlerine dahil edildiğinde üretilen malların satış fiyatlarının yükseltilmesine yol açacaktır. Holding bu yolla işletmeci ortaktan fazla olarak kâr payı elde etmiş olmaktadır.

Daha önce belirtildiği üzere holding, fazla kâr elde etmek amacıyla yavru şirketleri yeteri kadar amortisman ayırmaya, aşırı kâr dağıtmaya ve gereken karşılıkları ve ihtiyatları ayırmamaya zorlayarak da istismar edebilmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Holding şirketin yavru şirketler dolayısıyla olan mali sorumluluğu, onların sermayelerindeki payı ile sınırlıdır. Bu sorumluluk, edinilmiş bulunan yetkilere oranla çok azdır. Bu şekilde holding şirketler mali sorumluluğu yavru şirketlere kaydırdığı halde genel yönetimi elinde bulundurmak suretiyle onları rizikoya atmaktadır.

6.2.4. *Holding Şirketin Sosyal Denetimlerden Kurtulmaya Olanak Sağlaması*

Holding şirketin sermayedar ve teşebbüs yönünden sosyal denetimlerden kurtulma olanağı sağlaması toplumsal açıdan bir sakınca teşkil etmektedir.

Holding şirket yönetimi elinde bulundurduğu halde, perde arkasında bulunmakta, sosyal denetimlere yavru şirketler muhatap olmaktadır. Ayrıca bölgeler ve ülkeler arasında denetimin en az olduğu alanlarda yatırım yapmaktadırlar. Yavru şirketler başka mevzuata tabi oldukları halde, holding merkezi farklı yerde olduğundan başka bölge ve eyaletin mevzuatına tabi olmaktadır. Bu da denetimden kurtulma olanağı sağlayabilmektedir.

6.2.5. *Holding Topluluğu İçinde Karşılıklı İştirakte Bulunma*

Holding şirket mekanizmasının kötüye kullanılmasının bir şekli de topluluk içinde karşılıklı iştiraklere girişilmek suretiyle sermaye şişirilmesine yol açabilmesidir. Ana şirketin tahvilleri, tercihli hisse senetlerine adi hisse senetleri onun portföyünde bulunan kendine tabi ortaklıkların hisse senetleri karşılığında çıkarılabilir. Bu suretle çıkarılan ve halka satılan hisse senetleri tutarı, bunların karşılıklarını teşkil etmeleri gereken varlıkların genellikle çok üstüne çıkabilmektedir.

Örneğin, A ortaklığının sermayesi 20 milyon, B ortaklığınınki 24 milyon, C ortaklığının ise 30 milyondur. A, B'nin hisse senetlerinden 6 milyona ve C'ninkilerden 10 milyona, B, A'nın hisse senetlerinden 6 milyona ve C, B'nin hisse senetlerinden 10 milyona sahip bulunsun, D sermayedarı ve holding ortaklığı, A'nın hisse senetlerinden 4 milyona, B'nin hisse senetlerinden 2 milyona, C'nin hisse senetlerinden 5 milyona sahip olsun.

Aşağıdaki şema (Şema 2) yukarda açıklanan ilişkiler gösterilmiştir:

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Şema: 2

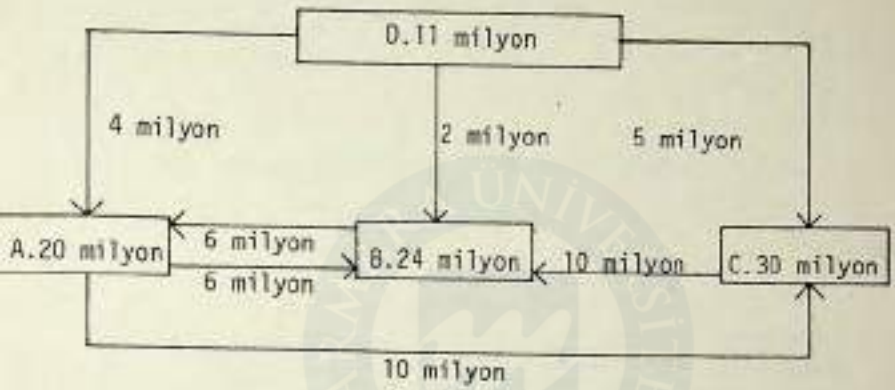

Ortaklıkların sermayeleri toplam 85 milyon tutmaktadır. Birbirine olan iştirakleri (43 milyon) çıkarılırsa ortada 42 milyon kalmaktadır. Oysa, örnekte, A, B ve C ortaklıkları D'nin hisse senetlerine sahip bulunmamaktadırlar. Ayrıca D ortaklığı, sahip bulunduğu, A, B ve C ortaklıklarına ait hisse senetlerini diğer ortaklıklara sermaye olarak koyabilir.

6.2.6. Holding Şirketin Azınlıkta Kalan Ortakların Durumunu Kötüleştirmesi

Holding şirket mekanizmasının diğer kötü bir sonucu azınlığın durumunu kötüleştirmesidir. Azınlık, şirket yönetiminde hiçbir rol oynamayacak duruma düşer. Holding şirket, yavru şirketi sermayesinin yarısından az bir hisse ile (diğer ortakların çok dağınık olması nedeniyle) kontrolu altında bulundurduğu takdirde, azınlıkta kalan ortakların durumlarını daha da ağırlaştırmaktadır. Çünkü, bu durumda holding şirketin yavru şirketlerle pazarlık yapması söz konusu olabilmektedir.

Holding şirket iyi bir yönetim ve teknik gelişme sağladığı takdirde bu, diğer ortakların da lehinedir. Holding şirketce (ana şirket) sağlanan hizmet bedellerinin yüksek gösterilmesi diğer ortakların aleyhinedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

2. BÖLÜM

HOLDİNG ŞİRKETLERDE MUHASEBE DÜZENİ

2.1. Giriş

Bir ana (holding) şirketin denetimi altında, yavru şirketlerden oluşan ve adına Holding Topluluğu denilen toplulukta muhasebe düzeninin tek başına çalışan bir işletmeye bakarak bazı özellikler taşıdığı bir gerçektir.

Holding topluluğu, hukuki bakımdan bağımsız olan işletmelerin teknik, yönetsel, tecimsel ve finansmanla ilgili konularda merkezi bir yönetim altında toplanmayı bütünleşmeyi, ifade eder. Holdingin en önemli özelliği aslında topluluk içindeki işletmelerin bir merkezden yönetilmeleridir.

Bu özellik öncelikle muhasebenin topluluk yönetiminde bir araç olarak kullanılması gereğini doğurmaktadır. İşleri az olan küçük işletmelerde işletme yöneticisi ya da öteki yetkili kişilerin yeni işlere girişmeleri, ya da mevcut işlerin izlenmesi ve yöneticilerin alacakları kararlar da bilgiler derleme, raporlar düzenleme pek gerekli görülmez, yalnız gözetleme ile kararlar alınabilir. Çünkü, yöneticinin gerekli yargılara varabilmesi için, işletmenin iş gücünü, iş yöntemlerini, stokunu donatımını, örgüt yapısını ve buna benzer durumları gözönünde bulundurması yeterlidir. Böylece, bu gözden geçirme ya da yoklama ile işletmeye yön verilebilir, yönetim için gerekli kararlar alınabilir, öngörüler belirtilebilir.

İşleri geniş ve karışık olan büyük işletmelerde ise, yer bakımından işletmenin geniş bir alana yayılmış olması, nesnel ve

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

göreviller için yapılan iş bölümü dolayısıyla işletme yönetimindeki tutum ve öngörü yalnız derlenen bilgilere ve düzenlenen raporlara dayanır. Bunun için bu çeşit işletmelerde, hesap işlerinin bilgi verme görevi tedbir alma, kararlar verme yönünden önemli ve büyük bir rol oynar. Bu hesap işlerinin yönetime araç olma özelliğidir. Başka bir deyişle hesap işlerinin işletmede yönetim ve yürütmeye araç olma görevidir[28].

Bugün muhasebeden beklenen temel fonksiyon sadece ticari ve mali mevzuat hükümlerinin gereklerine uyarak geçmişe dönük şekilde mali nitelikteki işlemleri kaydetmek değildir.

İşletmenin mal varlığında bir dönem süresince oluşan değişmeleri izlemek ve aynı dönemde sürdürülen ekonomik uğraşın sonuçlarını saptamak, işletmeyle ilgili çeşitli sosyal gruplar arasındaki hesaplaşmayı sağlamak yönünden ne ölçüde önemli ise, işletme sahip ve yöneticilerine ileriye dönük politika plan ve stratejileri açısından yararlı bilgi ve verileri sunabilmekte aynı derecede önemlidir.

Gerçekten de bağımsız çalışan bir şirkette, idare meclisi ve genel müdüre karar almalarını kolaylaştıracak bilgileri sağlamak yeterli olduğu halde, holding topluluğuna dahil bir şirkette hem şirket yöneticilerine ve hem de holdinge bilgi sağlamak, zorunlu hale gelmektedir. Daha açık bir ifade ile holding, amaçlarına ulaşabilmek için yavru şirketlerden bu bilgileri almak zorundadır ve onları buna mecbur etmektedir. Aksi halde holdingin bağlı şirketleri kontrol fonksiyonu askıda kalır.

O halde holding topluluklarındaki muhasebe düzeninin farklılığı ve özelliği, holdingin yavru şirketler yönetimine üst düzeyde katılma arzusundan ve muhasebe sisteminin buna göre düzenlenmesi zorunluluğundan doğmaktadır.

Aslında böyle bir yönetim ilişkisi olmasaydı gerek ana ve gerekse yavru şirketlere ait muhasebe düzeninin tek başına çalışan diğer bir şirkete göre farklı olması söz konusu olamazdı. Olsa olsa şirketlerin çalışma konularına göre (sınai, ticari, hizmet vs.) muhasebe sistemlerinin farklılığı düşünülebilirdi ki bu özel muhasebelerin incelenmesi konumuzun dışındadır.

---

(28) YAZICI, M., İşletmelerde Hesap İşleri Düzeni, İstanbul, 1970, s. 339.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Bu girişten de anlaşılacağı gibi konuya, ana şirketin yavru şirketler yönetimine katılması —hatta hakim olması— yönünden yaklaşmak ve bu yönetim ilişkisinin doğurduğu muhasebe sorunlarını incelemek gerekmektedir. Bu amaçla bu bölümde, öncelikle bir holding topluluğu için tarafımızdan hazırlanan örnek tip hesap planı ortaya konulduktan sonra, muhasebe sorunlarını bu plan ışığında ortaya koymak uygun görülmüştür.

2.2. Holding Şirketlerde Hesap Planları

2.2.1. Hesap Planının Yapısı

Hesap planı muhasebe organizasyonunun temel unsurlarından biridir. Bir işletmenin yönetimi için gerekli olan tablo ve raporların büyük bir kısmı muhasebe kayıtlarından elde edilmektedir. Muhasebe kayıtlarına geçirilmesi gereken işletme bilgileri çok çeşitlidir. Bu bilgilerin kaydı için muhasebede, işletmenin nev'ine ve büyüklüğüne göre yüzlerce, bazen binlerce hesap kullanılır. Hesapların bir kısmı defteri kebir'de bir kısmı ise yardımcı defterlerde yeralırlar. Defteri kebirde yeralan hesaplara ana hesaplar, yardımcı defterdekilere ise tali hesaplar denilmektedir. Bu dağınık ve çeşitli hesapların bir plana uygun olarak düzene konulması gerekir. Aksi takdirde muhasebe kayıtlarında karışıklıklar ve hatalar meydana geleceğinden işletme varlığını ve sonuçları doğru olarak tespit etmek mümkün olmaz.

Dış görünüşü itibariyle hesap planı işletmede kullanılan hesapların, isimlerinin ve numaralarının bir listesi, bir fihristi gibidir. Ancak, esasta işletmenin genel hesap tarzının bir organizasyonu olup muhasebe düzeninin çatısını teşkil eder.

Muhasebe görevlerinin mümkün olduğu kadar güvenilir ve rasyonel bir şekilde yerine getirilebilmesi için, münferit hesaplar, hesap planında sistemli bir şekilde sınıflar ve gruplar halinde düzenlenerek belli sınırlar içinde toplanmıştır. Daha açık bir ifade ile hesap planları aynı nev'iden hesapları bir hesap sınıfı içinde biraraya getirir. Hesap sınıfları içinde toplanan hesaplar da, bünyelerindeki özelliklere göre kısımlara ayrılırlar.

Bu sınıflandırma sayesinde birbirine benzeyen olayların daima aynı hesaba kaydı sağlanmış olur. İşletmelerin büyümesi muhasebe işlerinin, dağınık yerlerde ve çeşitli kişiler tarafından yürütülmesi gereğini doğurmuştur. Aynı olaylar karşısında,

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

çeşitli kişilerin aynı kayıtları yapabilmesi ancak bir hesap organizasyonu ile mümkün olabilir. Plandaki sınıflandırma sayesinde muhasebe kayıtlarının kolaylıkla ve hatasız yapılması sağlanmış olur. Bundan başka mali tablo ve raporlar için gerekli bilgilerin hangi defterlerdeki hangi hesaplardan elde edileceği de, planda belirtilmiş bulunmaktadır.

Bu izahatımızdan anlaşıldığı gibi, muhasebe bir hesaplar sistemidir. Hesap planı ise bu sistemin anahtarı niteliğindedir.

Muhasebe işlerinin çeşitli kimseler tarafından yürütülmesi zorunluluğu hesap planları ile birlikte, planın nasıl uygulanacağını belirten izahnameler hazırlanmasını da gerektirmektedir.

Hesap planının işletmenin yapısına ve büyüklüğüne uygun olması gereklidir. Küçük bir işletmede çok teferruatlı bir plan uygulamak, hemen hemen hiç çalışmayan yüzlerce hesabın planda yeralması sebebiyle planın kullanılmasını güçleştireceği gibi, büyük bir işletmede fazla genişliği ve derinliği olmayan bir plan uygulamak, ihtiyaç oldukça plana ilaveler yapma zorunluluğunu doğuracağından, planı sistemsiz bir hale getirir. Bu sebeplerdir ki, hesap planları hazırlanırken işletmenin bünyesi çok iyi incelenmeli, muhasebeden devamlı olarak istenecek bilgilerin neler olduğu önem sırasına göre tespit edilmelidir. Bu bilgilere göre kullanılacak ana hesaplar ve tali hesaplar tespit edilmelidir. Bilhassa tali hesaplara mübalağalı şekilde yer verilmemeli, önemsiz ve nadiren kullanılabilecek hesaplar plana alınmamalıdır. Bununla beraber bidayette önemsiz olarak kabul edilen bilgilere de zamanla ihtiyaç duyulması mümkündür. Bu bilgilere ait hesaplara planda yer verebilmek için plan gerekli elastikiyete sahip olmalıdır [29].

Holding topluluğuna dahil bütün işletmelerin aynı hesap planına ve aynı kayıt sistemine sahip olmaları gerekir [30]. Böylece topluluk içindeki işletmeler arasında sağlanacak Hesap Birliği muhasebenin yönetimine araç olma görevini, topluluk içindeki ekonomik bütünlüğü ve topluluk içinde hesap işlerinde görev alacak kişilerin eğitimini ve topluluk içindeki şirketlerde görevli personelin yer değiştirmesini (rotasyonunu) hesap işlerinde ör-

(29) ERKURAL, K., Muhasebe rganizasyonu, İstanbul, 1974, s. 3, 4.
(30) BUSSE von COLBE, W., Konzernrechnungswesen, Bochum 1973, s. 4.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

gütlenmeyi, sonuca varmayı - karşılaştırmayı ve denetimi ve konsolide bilanço düzenlenmesini kolaylaştırır.

2.2.2. Hesap Grupları

Hesap planı, işletmenin genel hesap düzeninin bir organizasyonu olup, muhasebe düzenin çatısını oluşturur. Hesap planı, hesap grupları, defter-i kebir hesapları, tali hesaplar, bilânço, gelir tablosu ve kâr-zarar tablosundan oluşur.

Holding şirketler için düzenlediğimiz hesap planı, yönetim muhasebesine işlerlik kazandıracak bir yapıdadır. Özellikle, Türk İşletmelerinin öz-borç kaynak yapıları dikkate alınarak, holding topluluğuna dahil şirketlerin finansman durumlarının izlenmesine ağırlık verici nitelikte bir yaklaşımla bu hesap planı düzenlenmiştir. Aşağıda sunulan hesap gruplarının incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, planda alışılagelmişin dışında 3. ve 4. no.'lu gruplar Kısa Süreli Borçlar ile «Orta ve Uzun Süreli Borçlar» için ayrılmıştır. Amacımız, holding yönetimi yönünden, topluluğa dahil şirketlerin özellikle borçlanma durumlarını daha ayrıntılı olarak izlenme olanağını getirmek noktasında toplanmıştır.

Holding topluluğuna dahil şirketlerce düzenlenen hesap planında yeralan hesapların açıklanmasına geçmeden önce S.P.K.'nun VIII. Seri, 7 No.'lu Genel Tebliğini kısaca burada açıklamak holding şirketlere ait hesap planının uygulanması ve anlaşılması açısından daha yararlı olacaktır. Aynı zamanda S.P.K.'na tabi holdingler ile S.P.K.'na tabi olmayan holdinglerin hesap planlarının karşılaştırılması muhasebe uygulamaları yönünden karşılaştırma yapma olanağı vermektedir.

1 Şubat 1984 tarih ve 18299 sayılı R.G.'de yayınlanan S.P. Kurulunun bu tebliği ile S.P.K.'u kapsamına giren ortaklıkların ve aracı kurumların düzenlemek ve yayınlamak zorunda oldukları mali tabloların çıkarılmasında yardımcı olmak, sağlıklı karşılaştırmalar ve tahliller yapılmasına elverişli, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun şekilde düzenlenmelerini sağlayarak sermaye piyasasına açıklık getirmek, ortakların mali durumlarının, ortaklar, ilgili kamu kuruluşları ve halk tarafından güvenilir bir şekilde izlenebilmesine olanak hazırlamak amacı ile S.G.H. planı ve kullanım esasları düzenlenmektedir.

S.G.H.P.'nın kapsamını S.P.K.'na tabi ortaklıkların ve aracı kurumların hesaplarının tutulmasında mali tabloların düzenlen-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

mesinde ve muhasebe verilerinin kullanılmasında yararlanılacak kural ve ilkelere ve çıkaracakları mali tablolara dayanarak alınabilecek hesap planını ve bunun kullanımına ilişkin esaslar oluşturmaktadır (S.P.K. madde 2).

S.G.H.P.'nın uyulması zorunlu temel esas ve ilkeleri ise ortaklıklar ve aracı kurumlar hesaplarının tutulmasında mali tabloların düzenlenmesinde ve diğer muhasebe işlemlerinde işletmenin sürekliliği, yöntemlerinin devamlılığı, hesap dönemlerinin bağımsızlığı, hesapların birbirine mahsup edilmemesi, tam açıklama, tedbirli olma ve önemlilik derecesi gibi genel kabul görmüş muhasebe esas, ilke kavramları ile mevzuatın mali ve ticari değerleme ve kayıt nizamına ilişkin hükümleri oluşturmaktadır (S.P.K. madde 3).

Ortaklıkların ve aracı kurumların özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre ayrıntıları bakımından uygulama esnekliği olan söz konusu S.G.H.P. mali tabloların düzenlenmesi sırasında yararlanılabilecek hesapların asgari sınırını belirlemektedir. S.G.H.P.'nın sistematiğini bozmamak bakımından ana hesapların numaralarının değiştirilmemesi uygun olacaktır (S.P.K.'unca düzenlenen S.G.H.P., Standart Bilanço ve Gelir Tablosu ve açıklamaları ekte sunulmuştur).

Örnek olarak düzenlediğimiz hesap planı, ticaret ve sanayi şirketlerinden oluşan bir holding topluluğu gözönünde bulundurularak hazırlanmıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

HESAP GRUPLARI

0 DÖNER VARLIKLAR
1 BAĞLI VARLIKLAR
2 DURAN VARLIKLAR
3 KISA SÜRELİ BORÇLAR
4 ORTA VE UZUN SÜRELİ BORÇLAR
5 ÖZ KAYNAKLAR
6 DÜZENLEYİCİ HESAPLAR
7 MALOLUŞ HESAPLARI
8 SONUÇ HESAPLARI
9 NAZIM HESAPLAR

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883
MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

2.2.3. Defteri Kebir Hesapları

Yukarıdaki hesap gruplarına dayanarak defteri kebirde açılması gereken hesaplar aşağıda sıralanmıştır. Her defter-i kebir hesabının yanında, ilgili hesap grubunun numarası yeralmıştır, daha sonra hesap planının işleyişi açıklanırken görüleceği gibi, desimal sisteme göre, defter-i kebir hesapları numaralandırılmıştır.

0	10	KASA
0	15	BANKA MEVDUATI
0	20	TAHVİLLER
0	30	ALICILAR
.	..	»
0	38	GEÇİCİ BORÇLULAR
0	39	PROTESTOLU SENETLER
0	40	ALACAK SENETLERİ
.	..	» »
.	..	» »
0	48	ALACAK SENETLERİ
0	50	EMTEA (Ticari Emtea)
.	..	» »
.	..	» »
0	59	» »
0	60	HAMMADDE VE MALZEME
.	..	» »
.	..	» »
0	64	» »
0	65	MAMUL MALLAR
.	..	» »
.	..	» »
0	67	YARI MAMÜLLER
0	69	FABRİKA YEDEKLERİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

0 70 İTHALAT SİPARİŞLERİ
0 75 İTHALAT TEMİNATLARI
0 80 İŞTİRAKLER CARİ HESABI
0 85 VERGİ İADELERİ
0 90 ÇEŞİTLİ ALACAKLAR

1 10 İŞTİRAKLER
1 20 VERİLEN DEPOZİTOLAR
1 30 TASARRUF BONOLARI
1 60 VERGİ DAİRELERİNDEN ALACAKLAR
1 85 İNDİRİLECEK KDV

2 10 BİNA VE ARAZİ
2 20 MAKİNA VE TESİSLER
2 30 KALIP MODEL VE APARATLAR
2 40 KARA TAŞIT ARAÇLARI
2 50 DENİZ TAŞIT ARAÇLARI
2 60 DEMİRBAŞ VE MEFRUŞAT
2 80 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR

3 10 BANKA KREDİLERİ
3 20 İTHALAT SİPARİŞ KREDİLERİ
3 30 BORÇ SENETLERİ
3 40 SENET CİROLARI
3 50 ALACAKLILAR
3 60 GEÇİCİ ALACAKLILAR
3 70 İŞTİRAKLERE SERMAYE TAAHHÜDÜ
3 80 HOLDİNG CARİ HESABI
3 90 ÇEŞİTLİ BORÇLAR

4 10 İHRAÇ EDİLEN TAHVİLLER
4 11 HİSSE SENEDİ İLE DEĞİŞTİRİLEBİLİR TAHVİLLER
4 12 KÂRA İŞTİRAKLİ TAHVİLLER
4 13 KÂR ORTAKLIĞI BELGELERİ
4 14 KATILMA İNTİFA SENETLERİ
4 20 UZUN VADELİ TÜRK PARASI KREDİLERİ
4 30 UZUN VADELİ DÖVİZ KREDİLERİ
4 40 TAKSİTLENDİRİLMİŞ GÜMRÜK VERGİLERİ
4 43 DÖNER (ROTATİF) KREDİLER

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

4	46	KİRALANMA (LEASİNG) YOLUYLA SAĞLANAN KREDİLER
4	49	TAKSİTLİ DONATIM (TEÇHİZAT) KREDİLERİ
4	50	DİĞER UZUN SÜRELİ BORÇLAR
4	60	ALINAN DEPOZİTOLAR
4	70	VERGİ DAİRELERİNE BORÇLAR
4	80	DÖNEME AİT ÖDENEN VE ALINAN KDV
4	85	ÖDENMESİ GEREKEN KDV
4	95	SAFİ DÖNEM KÂRI
5	10	SERMAYE
5	20	HİSSEDARLAR SERMAYE TAAHHÜDÜ
5	30	HİSSEDARLAR SERMAYE AVANSI
5	40	ŞUBE SERMAYESİ
5	50	KANUNİ İHTİYATLAR
5	55	FEVKALÂDE İHTİYATLAR
5	60	YATIRIM İNDİRİMİ
5	65	ÖZEL İHTİYATLAR
5	70	İHTİYATLAR STOPAJI
5	75	YENİDEN DEĞERLEME DEĞER ARTIŞ FONU
5	76	SABİT KIYMET YENİLEME FONU
5	77	İŞTİRAKLERDE DEĞER ARTIŞ FONU
5	80	GEÇMİŞ YILLAR ZARARI
5	90	ŞUBE CARİ HESABI
5	95	MERKEZ CARİ HESABI
6	10	GEÇİCİ AKTİFLER
6	20	TRANZİTUAR HESAPLAR
6	30	ŞÜPHELİ ALACAKLAR
6	40	ŞÜPHELİ ALACAKLAR KARŞILIĞI
6	50	SENET REESKONTLARI
7	10	İMALAT
.	..	»
.	..	»
7	19	İMALAT
7	20	MONTAJ
.	..	»
.	..	»
7	29	»

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

7	60	STANDART MALİYET KARŞILIKLARI
7	70	TEVZİ EDİLECEK MAAŞ VE ÜCRETLER
7	80	DİREKT İŞÇİLİK
7	90	İMALAT GİDERLERİ KARŞILIĞI
8	10	SATIŞ
.	..	»
.	..	»
8	18	SATIŞ
8	19	DİĞER SATIŞLAR
8	20	SATILAN MALIN MALİYETİ
.	..	» » »
.	..	» » »
8	28	SATILAN MALIN MALİYETİ
8	30	STANDART MALİYET FARKLARI
8	40	DEĞERLEME FARKLARI
8	50	GENEL GİDERLER
8	60	KOMİSYONLAR
8	70	DİĞER GELİR - GİDERLER
8	80	KÂR - ZARAR
8	90	GEÇMİŞ YIL KÂRI
9	00	NAZIM HESAPLAR

Kimi yazarlarca, ana hesaplar, asli hesaplar olarak adlandırılan, defter-i kebir hesapları'nın tümünün hiç kuşkusuz holding topluluğuna dahil tüm şirketlerce kullanılması sözkonusu değildir. Her şirket kendi ihtiyacına uygun olan hesapları açmakla beraber, bu hesaplara kayıt yaparken, sonraki bölümde (2.2.5) işleyiş ve açıklanması yapılacak hesap planı'na uymak zorundadır.

2.2.4. *Tali (Yardımcı) Hesaplar*

Defter-i kebir hesaplarına ilişkin tali (yardımcı) hesaplar her defter-i kebir hesabının altında yine desimal sisteme göre aşağıda ortaya konulmuştur:

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

0 DÖNER VARLIKLAR

0 10 KASA
01001 Nakit Kasası
01001 Nakit Kasası
01001 Nakit Kasası
01030 Pul Kasası
01030 Pul Kasası
01030 Pul Kasası
01050 Yabancı Paralar Kasası
01050 Yabancı Paralar Kasası
01050 Yabancı Paralar Kasası

0 15 BANKA DEVDUATI
01501 A Bankası
01501 B Bankası
01501 C Bankası

0 20 TAHVİLLER
02010 Devlet Tahvilleri
02020 Şirket Tahvilleri

0 25 HAZİNE BONOLARI

0 30 ALICILAR (ALACAKLAR - MÜŞTERİLER)
(Alıcı ismine göre detay)

0 38 GEÇİCİ BORÇLULAR
(Borçlu ismine göre detay)

0 39 PROTESTOLU SENETLER
(Borçlu ismine göre detay)

0 40 ALACAK SENETLERİ
(Borçlu ismine göre detay)

0 50 TİCARİ EMTEA
..... A Malı
..... B Malı
..... C Malı

0 55 EMTEA Alış Giderleri
0 57 EMTEA Alış İskontoları

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

0 60 HAMMADDE VE MALZEMELER
..... A Malı
..... B Malı
..... C Malı

0 61 YARDIMCI MADDE VE MALZEMELER
0 62 İŞLETME DIŞINDAN SAĞLANAN PARÇALAR
0 63 AMBALAJ MADDE VE MALZEMELERİ
0 64 HAMMADDE
..... Alış Giderleri
..... Alış İskontoları
..... Tasfiye Edilecek Malzemeler
..... İmalat Artıkları

0 65 MAMUL MALLAR
..... A Malı
..... B Malı
..... C Malı
.....
..... Tasfiye Edilecek Mamüller

0 67 YARI MAMÜLLER

0 69 FABRİKA YEDEKLERİ
..... A Parçası
..... B Parçası
..... C Parçası
.....
Tasfiye Edilecek Parçalar

0 70 İTHALAT SİPARİŞLERİ
..... A Siparişi
..... B Siparişi
..... C Siparişi

0 75 İTHALAT TEMİNATLARI
..... A Teminatı
..... B Teminatı
..... C Teminatı

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

0 80 İŞTİRAKLER CARİ HESABI
..... A Şirketi
..... B Şirketi
..... C Şirketi

0 85 VERGİ İADELERİ
08510 Normal Vergi İadeleri
08520 Munzam Vergi İadeleri

0 90 ÇEŞİTLİ ALACAKLAR
09010 Personel Borçları
..... A Şahsi
..... B Şahsi
..... C Şahsi

09020 Seyahat ve İş Avansları

..... A Şahsi
..... B Şahsi
..... C Şahsi

09030 Bordro Avansları

09090 Diğer Alacaklar

..... A Şahsi
..... B Şahsi
..... C Şahsi

1 BAĞLI VARLIKLAR

1 10 İŞTİRAKLER
11001 A İştiraki
11001 B İştiraki
11001 C İştiraki

1 20 VERİLEN DEPOZİTOLAR
12010 Ev tüpü depozitoları
12020 Kamp tüpü depozitoları

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

12030 Sanayi tüpü depozitoları
12040 Şube depozitoları
12050 Kasa depozitoları
12060 Çuval depozitoları
12070 Masura depozitoları
12090 Diğer depozitolar

1 30 TASARRUF BONOLARI

1 60 VERGİ DAİRELERİNDEN ALACAKLAR

16010 Yurtiçi Mal ve Hizmet Alımlarında Verilen K.D.V.'nden Alacaklar
16011 Yurtdışı Mal ve Hizmet Alımlarında Verilen K.D.V.'nden Alacaklar
16012 Satış İadelerinden Verilen K.D.V.'nden Alacaklar
16013 Amortismana Tabi Sabit Kıymetlere İlişkin K.D.V.'nden Alacaklar
16014 Yapılmakta Olan İnşaat ve Tesislere İlişkin K.D.V.'nden Alacaklar
16015 Montajı Yapılacak Sabit Kıymetlere İlişkin K.D.V.'nden Alacaklar
16016 İstisnai İşlemlerde Verilen K.D.V.'nden Alacaklar
16017 Sonraki Dönemlere Devreden K.D.V.'nden Alacaklar
16018 İndirilemeyen K.D.V.'nden Alacaklar
16019 İadesi Gereken K.D.V.'nden Alacaklar

1 65 İNDİRİLECEK K.D.V.

2 DURAN VARLIKLAR

2 10 BİNA ve ARAZİ
2 20 MAKİNA ve TESİSLER
2 20 KALIP - MODEL ve APARATLAR
2 40 KARA TAŞIT ARAÇLARI
2 50 DENİZ TAŞIT ARAÇLARI

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

2 60 DEMİRBAŞ ve MEFRUŞAT

2 80 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR

28010 Bina ve Arazi Amortismanları
28020 Makine ve Tesislerin Amortismanları
28030 Kalıp, Model ve Aparatların Amortismanları
28040 Kara Taşıt Araçları Amortismanları
28050 Deniz Taşıt Araçları Amortismanları
28060 Demirbaş, Mefruşat Amortismanları

2 90 DEVAM EDEN YATIRIMLAR

29010 Yapılmakta Olan İnşaat ve Tesisler
29020 Yatırım İthalat Siparişleri
29030 Yatırım Malzemeleri

3 KISA SÜRELİ BORÇLAR

3 10 BANKA KREDİLERİ

31010 Açık Krediler
31010 A Bankası
31010 B Bankası
31010 C Bankası
31020 Kefalet Karşılığı Sağlanan Krediler
31020 A Bankası
31020 B Bankası
31020 C Bankası
31030 Senet Karşılığı Sağlanan Krediler
31030 A Bankası
31030 B Bankası
31030 C Bankası
31040 Emtea Karşılığı Sağlanan Krediler
31040 A Bankası
31040 B Bankacı
31040 C Bankası
31050 Menkul Kıymet Karşılığı Sağlanan Krediler
.....

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

31060 Altın Rehni Yoluyla Sağlanan Krediler
.....
31070 Senet İskontosu ve İştirası Yoluyla Sağlanan Krediler
31080 Kısa Vadeli Reeskont Kredileri
.....
31085 İhtisas Bankalarından Sağlanan Krediler
31090 İthalat Teminat Kredisi
31095 İhracat Kredisi
31095 A Bankası
31095 B Bankası
31095 C Bankası

3 20 İTHALAT SİPARİŞ KREDİLERİ

..... A Siparişi
..... B Siparişi
..... C Siparişi

3 30 BORÇ SENETLERİ

..... A Siparişi
..... B Siparişi
..... C Siparişi

3 40 SENET CİROLARI

..... A Siparişi
..... B Siparişi
..... C Siparişi

3 50 ALACAKLILAR (BORÇLAR - SATICILAR)

..... A Siparişi
..... B Siparişi
..... C Siparişi

3 60 GEÇİCİ ALACAKLILAR

36001 Ücretliler Gelir Vergisi
36001 A İş yeri

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

36001 B İş yeri
36001 C İş yeri
36001 D İş yeri

36003 Damga Vergisi
36003 A İş yeri
36003 B İş yeri
36003 C İş yeri

36004 Serbest Meslek Stopajı

36005 Taahhüt İşleri Stopajı

36006 Sosyal Sigorta Primi

36006 A İş yeri
36006 B İş yeri
36006 C İş yeri

36007 Vakıf Aidatı
36007 A İş yeri
36007 B İş yeri
36007 C İş yeri

36008 Vakıf Konut Kredisi
36008 A İş yeri
36008 B İş yeri

36008 C İş yeri

36007 Sendika Aidatı
36007 A İş yeri
36007 B İş yeri
36007 C İş yeri

36008 İcra Tevkifatı
36008 A İş yeri
36008 B İş yeri
36008 C İş yeri

36009 İşçi Ceza Tevkifatı
36009 A İş yeri
36009 B İş yeri
36009 C İş yeri

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

36010 Ücretlilere Ödenecek Vergi İadesi
36015 Sanayii Savunma Destek Fonu
36022 Kurumlar Vergisi
36024 Stopaj Vergisi
36026 Dar Kurum Stopajı
36030 Ödenecek Ücretler
36031 Ödenecek Primler
36032 Ödenecek İdare Meclisi Ücretleri
36040 Ödenecek Kâr Payları
36040 A Yılı
36040 B Yılı
36040 C Yılı
36041 Ödenecek Kurucu Hisseleri Kâr Payları
36042 Ödenerek Tahvil Faizleri
36042 A Yılı a tertibi
36042 B Yılı b tertibi
36042 C Yılı c tertibi
36043 Ödenecek Tahvil İtfası
36043 A Yılı a tertibi
36043 B Yılı b tertibi
36043 C Yılı c tertibi
36050 Alınan Nakdi Teminatlar
36050 A Şahsi
36050 B Şahsi
36050 C Şahsi
36090 Öteki Geçici Alacaklılar

3 70 İŞTİRAKLERE SERMAYE TAAHHÜDÜ

37001 A İştiraki
37001 B İştiraki
37001 C İştiraki

3 80 «HOLDİNG» CARİ HESABI

3 90 ÇEŞİTLİ BORÇLAR

..... A Şahsı

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

..... B Şahsi
..... C Şahsi

4 ORTA VE UZUN SÜRELİ BORÇLAR

4 10 İHRAÇ EDİLEN TAHVİLLER

..... A Tertibi
..... B Tertibi
..... C Tertibi

4 11 HİSSE SENEDİ İLE DEĞİŞTİRİLEBİLİR TAHVİLLER
4 12 KÂRA İŞTİRAKLİ TAHVİLLER
4 13 KÂR ORTAKLIĞI BELGELERİ
4 14 KATILMA İNTİFA SENETLERİ
4 20 UZUN VADELİ TÜRK PARASI KREDİLERİ

..... A Kredisi
..... B Kredisi
..... C Kredisi

4 30 UZUN VADELİ DÖVİZ KREDİLERİ

..... A Kredisi
..... B Kredisi
..... C Kredisi

4 40 TAKSİTLENDİRİLMİŞ GÜMRÜK VERGİ RESİM VE HARÇLARI

..... A Yatırımı
..... B Yatırımı
..... C Yatırımı

4 43 DÖNER (ROTATİF) KREDİLER
4 46 KİRALANMA (LEASİNG) YOLUYLA SAĞLANAN KREDİLER
4 49 TAKSİTLİ DONATIM (TEÇHİZAT) KREDİLERİ
4 50 DİĞER UZUN VADELİ BORÇLAR

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

..... B Şahsi
..... C Şahsi

4 60 ALINAN DEPOZİTOLAR

46010 Ev tüpü depozitoları
46020 Kamp tüpü depozitoları
46030 Sanayi tüpü depozitoları
46040 Şişe depozitoları
46050 Kasa depozitoları
46060 Çuval depozitoları
46070 Masura depozitoları
46090 Öteki depozitolar

4 70 VERGİ DAİRELERİNE BORÇLAR

47010 Yurtiçi Mal ve Hizmet Satışlarından Alınan K.D.V.'nden Borçlar
47011 Yurtdışı Mal ve Hizmet Satışlarından Alınan K.D.V.'nden Borçlar
47012 Mal Alış İadelerinden Alınan K.D.V.'nden Borçlar
47013 Sabit Varlık Satışından Alınan KDV
47014 Yapılan Sabit Varlıklardan Alınan KDV

4 80 DÖNEME AİT ÖDENEN VE ALINAN KDV
4 85 ÖDENMESİ GEREKEN KDV
4 96 SAFİ DÖNEM KÂRI

5 ÖZ KAYNAKLAR

5 10 SERMAYE
5 15 KAYITLI SERMAYE
5 18 ÖDENMEMİŞ SERMAYE

5 20 HİSSERDARLAR SERMAYE TAAHHÜDÜ

..... A Hissedarı

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

..... B Hissedarı
..... C Hissedarı

5 30 HİSSEDARLAR SERMAYE AVANSI

..... A Hissedarı
..... B Hissedarı
..... C Hissedarı

5 40 ŞUBE SERMAYESİ

54010 A Şubesi
54020 B Şubesi
54030 C Şubesi

5 50 KANUNİ İHTİYATLAR

55010 Birinci tertip ihtiyat (% 5)
55020 İkinci tertip ihtiyat (% 10)

5 55 FEVKALÂDE İHTİYATLAR

55510 Munzam statü ihtiyatı
55520 İhtiyari ihtiyatlar

5 60 YATIRIM İNDİRİMİ

..... A Yatırımı
..... B Yatırımı
..... C Yatırımı

5 65 ÖZEL İHTİYATLAR

56510 Kanuni riskler karşılığı
56520 Diğer riskler karşılığı

5 70 İHTİYATLAR STOPAJI

57010 Birinci tertip ihtiyat stopajı
57020 İkinci tertip ihtiyat stopajı
57030 Munzam statü ihtiyat stopajı
57040 İhtiyari ihtiyatlar stopajı
57050 Kanuni riskler karşılığı stopajı
57060 Diğer riskler karşılığı stopajı

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

5 75 YENİDEN DEĞERLEME DEĞER ARTIŞ FONU
5 76 SABİT KIYMET YENİLEME FONU
5 77 İŞTİRAKLERDE DEĞER ARTIŞ FONU
5 80 GEÇMİŞ YILLAR ZARARI

..... A Yılı zararı
..... B Yılı zararı
..... C Yılı zararı

5 90 ŞUBE CARİ HESABI

59010 A Şubesi
59020 B Şubesi
59030 C Şubesi

5 95 MERKEZ CARİ HESABI

6 DÜZENLEYİCİ HESAPLAR

6 10 GEÇİCİ AKTİFLER

61010 İlk tesis giderleri
61010 A ilk tesis
61010 B ilk tesis
61010 C ilk tesis

61020 Özel Maliyetler
61020 A özel maliyeti
61020 B özel maliyeti
61020 C özel maliyeti

61030 Gayrimaddi haklar
61030 A hakkı
61030 B hakkı
61030 C hakkı

6 20 TANZİTUAR HESAPLAR

62010 Peşin ödenen giderler
62015 Ödenecek giderler
62020 Peşin tahsil edilen gelirler

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

62025 Tahsil edilecek gelirler
62030 Dekont edilecek tutarlar
62035 Dekontu beklenen tutarlar
62060 Ambara girecek mallar
62065 Faturası beklenen mallar
62070 Yoldaki mallar
62075 Yoldaki mallar karşılığı
62080 Vergi iadesi karşılığı

6 30 ŞÜPHELİ ALACAKLAR

..... A Müşterisi
..... B Müşterisi
..... C Müşterisi

6 40 ŞÜPHELİ ALACAKLAR KARŞILIĞI

..... A Müşterisi
..... B Müşterisi
..... C Müşterisi

6 50 SENET REESKONTLARI

65010 Alacak senetleri reeskontu
65020 Borç senetleri prekontu

7 *MALOLUŞ HESAPLARI*

7 10 İMALAT
7 20 MONTAJ
7 60 STANDART MALİYET KARŞILIKLARI
7 70 TEVZİİ EDİLECEK MAAŞ VE ÜCRETLER
7 80 DİREKT İŞÇİLİK
7 90 İMALAT GİDERLERİ

79020 Endirekt işçilik
79021 Memur maaşları
79022 Fazla mesailer
79023 Kanuni tatil ve izin ücretleri
79024 Boşa geçen işçilik
79025 İkramiyeler ve istihsal primleri

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

79026 Sosyal sigorta işveren hissesi
79027 Vakıf aidatı

79030 Yemek giderleri
79031 Sosyal yardımlar
79032 Taşıma giderleri
79033 Lojman giderleri

79040 İşletme malzemesi giderleri
79041 Enerji, yakıt, aydınlatma, su gideri
79042 Küçük demirbaş giderleri
79043 Tamir-bakım, temizlik giderleri
79044 Tüp, valf tamir bakım giderleri

79050 Şehir içi yol giderleri
79051 Yurt içi seyahat giderleri
79052 Yurt dışı seyahat giderleri
79053 Kırtasiye, matbua giderleri
79054 Sigorta giderleri
79055 Kira giderleri
79056 Vergi, resim, harç giderleri
79057 Nakliye, hammaliye giderleri
79058 Servis vasıtaları giderleri
79069 Diğer imalat giderleri

79001 Patent ve lisans ücretleri
79002 Araştırma ve geliştirme giderleri
79094 Amortismanlar

7 95 İMALAT GİDERLERİ KARŞILIĞI

8 SONUÇ HESAPLARI

8 10 SATIŞ

..... A Malı
..... B Malı
..... C Malı
....

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

..... Satış giderleri
..... Satış düzeltmeleri

8 10 DİĞER SATIŞLAR

81910 Malzeme satışları
81920 Tasfiye edilen mal satışları
81930 Hurda satışları

8 20 SATILAN MALIN MALİYETİ

..... A Malı
..... B Malı
..... C Malı
.....
..... Satış giderleri
..... Satış düzeltmeleri

8 30 STANDART MALİYET FARKLARI
8 40 DEĞERLEME FARKLARI
8 50 GENEL GİDERLER

85010 Huzur hakları ve murakıp ücretleri
85020 İşçi ücretleri
85021 Memur maaşları
85022 Fazla mesailer
85025 İkramiyeler ve satış primleri
85026 Sosyal Sigorta işveren hissesi
85027 Tazminatlar

85030 Yemek giderleri
85031 Sosyal yardımlar
85032 Taşıma giderleri
85034 Eğitim ve kurs giderleri
85041 Isıtma, aydınlatma, su giderleri
85042 Küçük demirbaş giderleri
85043 Tamir, bakım, temizlik giderleri

85050 Şehir içi yol giderleri
85051 Yurt içi seyahat giderleri
85052 Yurt dışı seyahat giderleri

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

85053 Kırtasiye matbua giderleri
85054 Sigorta giderleri
85055 Kira giderleri
85056 Vergi, resim, harç giderleri
85058 Servis vasıtaları giderleri
85060 PTT giderleri
65061 Abone, neşriyat giderleri
85062 Dava takip, istişare giderleri
85063 Damga vergisi giderleri
85064 Aidatlar
85065 Bağış ve yardımlar
85066 Temsil giderleri
85067 Vergili giderler ve cezalar
85068 Mekanizasyon giderleri
85069 Diğer genel giderler
85070 Kredi ve tahvil faizleri
85071 Senet tahsil giderleri
85072 Teminat mektubu komisyonları
85073 Diğer banka giderleri
85074 Orta vadeli kredi giderleri

85080 Reklam giderleri
85081 Katalog ve broşür giderleri
85092 Etüd ve proje giderleri

8 60 KOMİSYONLAR

86010 Alınan komisyonlar
86020 Verilen komisyonlar

8 70 DİĞER GELİR - GİDERLER

87010 Alınan banka faizleri
87020 Tahvil faizleri
87030 Döviz giderleri
87040 Hazineye gelir kaydedilen ithalat teminatları
87050 Hisse senedi satış gelirleri

8 80 KÂR ve ZARAR

8 90 GEÇMİŞ YIL KÂRI

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

9 *NAZIM HESAPLAR*

9 00 NAZIM HESAPLAR

90001 Alınan teminatlar - Banka mektubu
90002 Alınan teminatlar - İpotek
90003 Alınan teminatlar - Hisse senedi
90004 Alınan teminatlar - Tahvil
90005 Alınan teminatlar - Müşteri senedi
90006 Alınan teminatlardan alacaklılar

90011 Verilen teminatlar - Banka mektubu
90012 Verilen teminatlar - İpotek
90013 Verilen teminatlar - Hisse senedi
90014 Verilen teminatlar - Tahvil
90015 Verilen teminatlar - Kefalet
90016 Verilen teminatlardan borçlular

90021 Emanet verilen mallar
90022 Emanet verilen maldan borçlular
90025 Emanet alınan mallar
90026 Emanet alınan maldan alacaklılar

90031 Portföydeki mallar
90032 Küpür senetleri
90033 Teminattaki senetler
90033 A Bankası
90033 B Bankası
90033 C Bankası
90034 Tahsildeki senetler
90034 A Bankası
90034 B Bankası
90034 C Bankası
90035 Ciro edilen senetler
90036 Mevcut senetler

90041 Alınan finansman senetleri
90042 Finansman senedi verenler
90045 Verilen finansman senetleri
90046 Finansman senedi alanlar

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

90051 İ.M. için alınan hisse senetleri
90052 İ.M. için hisse senedi verenler
90055 İ.M. için verilen hisse senetleri
90056 İ.M. için hisse senedi alanlar
90058 Mevcut intifa senetleri
90059 İntifa senetleri karşılığı

90061 Takipteki protestolu senetler
90062 Protestolu senetleri alanlar

90071 Yatırım indirimi
90072 Faydalanılan indirim
90073 Faydalanılacak indirim

2.2.5. *Holding Topluluğu Hesap Planının İşleyiş ve Açıklanması*

Holding topluluğu için düzenlenen hesap planında, desimal sisteme uygun olarak, 0-9 numaralar tahtında, 10 hesap grubu öngörülmüş olup, bunların ayrımında büyük ölçüde, daha sonraki bölümde verilecek Bilanço Düzeni esas alınmıştır. Ancak müşteri (alıcılar) ve satıcılar (alacaklılar) gibi hem borç hem alacak kalanı vermesi sözkonusu olabilecek hesaplar esas fonksiyonları dikkate alınarak ilgili gruba alınmıştır. Örneğin, alıcı hesapları döner varlıklar, (alacaklılar) ise kısa süreli borçlar arasında yeralmaktadır.

Defteri kebir hesaplarının numaralandırılmasında, üç haneli rakamlar kullanılmıştır. Bunlardan birincisi, hesap grubunu göstermekte, diğer iki rakam ise, defteri kebir numarasını belirtmektedir. Holding topluluğuna dahil şirketler bu kurala uymak zorundadırlar.

Defteri kebir hesaplarının altındaki tali (yardımcı) hesapların numaralandırılmasında ise yukarıda sözü geçen üç rakamın sağ tarafına tekrar 2 rakam ilave edilmiştir. Ancak, bazı tali hesaplara numara konulmamış olup, şirketlerin kendi görüşlerine bırakılan bu hesaplara (bilhassa müşteri ve emtea gibi) hiç numara da verilmeyebilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tali hesapların daha altındaki detay hesaplar için bir numaralandırmaya gidilmemiş ve bu husus topluluğa dahil şirketlerin kendi görüşlerine bırakılmıştır.

Aşağıda, her hesabın işleyiş şekli ve bunlara kaydedilecek işlemler açıklanmış bulunmaktadır.

2.2.5.0. (0) Grubu - Döner Varlıklar

İşletmenin önemli ve en çok kullanılan hesapların yeraldığı bu gruba, bir yıl içerisinde ya da normal şartlar da her an paraya çevrilebilecek döner varlıkları girmektedir. Dolayısıyla, döner varlıklar grubuna işletme sermayesindeki hareketler kaydedilmekte ve herhangi bir tarihteki bu hesapların borç kalanları o işletmenin «İşletme Sermayesi»ni göstermektedir. Ancak, şirketlere kolaylık sağlamak amacıyla, bazı hallerde yukarıdaki kurala uyulmamıştır. Bunlardan alıcılarla ilgili olanlar yukarıda kısaca açıklanmıştı. Burada ikinci bir örnek olarak, bir yıldan daha fazla vadeli alacak senetlerinin, aslında bir döner varlık kalemi olmamasına rağmen, alacak senetleri içerisinde bırakıldığını belirtmek isteriz. Aksi halde, sözkonusu uzun vadeli senetlerin ayıklanması, muhasebe için büyük bir güçlük yaratabilecektir.

Döner varlıklar grubuna giren defteri kebir hesaplarının sıralanmasında, likidite durumu esas alınmış ve kasa hesabından başlanarak nakte çevrilmesindeki kolaylık derecelerine göre aşağıya doğru numaralandırılmıştır.

010 — Kasa

Kasa hesabı, işletmeye giren ve çıkan paraların kaydedildiği bir hesap olup, tahsil olunan paralar için borçlandırılır, ödenen meblağlar için alacaklandırılır. Çekler nakit gibi mutalaa edilecektir. Dolayısıyla, hesabın borç kalanı o tarihte mevcut bulunan nakdi, bankaya tahsile verilmemiş çekleri ve kasada mevcut pulların toplamını gösterir.

Birden çok işyeri bulunan topluluğa dahil şirketlerde, birçok kasa hesabı bulunacağı tabiidir. Bu takdirde, açılacak muhtelif kasa tali hesaplarının numaralandırılması hesap planında gösterilmiştir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tali hesaplar arasında yeralan pul kasası hesabı, işletmenin ihtiyacı için satın alınan posta ve damga pullarının izlenmesini sağlamak için kullanılır. Hesabın borcuna alınan, alacağına sarfedilen pullar kaydedilir. Personele verilen pullar kasadan çıkış gibi gösterilir. Ancak, envanter sayımlarında, sözü geçen personeldeki mevcut pullar kasaya giriş kaydedilir.

Yine tali hesaplar arasında yeralan «Yabancı Paralar Kasası» hesabı, döviz üzerinden işlem yapan şirketler tarafından kullanılır. Türk parası üzerinden işlem görecek bu hesabın borcuna, müşterilerden alınan yabancı paralar, alacağına ise bankaya veya diğer yetkili müesseselere satılan paralar kaydedilir. Ecnebi paranın, Türk lirasına çevrilmesinde, istisnalar hariç, Merkez Bankası'nın efektif alış kurları esas alınır. Bu hesabın yabancı para cins ve tutarları itibariyle müfredatının izlenmesi şirketlerin kendi görüşlerine bırakılmıştır.

015 — Banka Mevduatı

Bu hesap, şirketin belirli bir süre sonunda ya da istediği anda çekmek üzere, bankalara yatırdığı paralar için kullanılır. Buna karşılık, banka kredi hesapları istisnai olarak borç kalanı verseler bile bunlar yine kısa süreli borçlar grubunda yeralır.

Hesaba yatırılan paralar borç, tahsil edilen ve başka hesaplara transfer edilenler alacak kaydedilir. Çekle yapılan ödemelerde, çekin ilgiliye verilmesiyle beraber hesabın alacağına işlenir. Dönem sonlarında şirket lehine tahakkuk eden faizler, 870 numaralı «Diğer Gelir - Giderler» hesabına alacak, ilgili banka hesabına borç kaydedilir.

Bu hesabın her dönem sonunda bankalarla uygunluğu sağlanır ve gerekiyorsa, gerekli düzeltmeler yapılır.

Muhtelif bankalardaki mevduatlar için açılacak hesapların numaralandırılma şekli hesap planında gösterilmiştir. Ancak şirketler, istedikleri takdirde tali hesapların numaralandırılmasında bankaların hesap numaralarını kullanabilirler.

020 — Tahviller

Yasal zorunluluklar ya da ekonomik nedenlerle satın alınan Devlet ve Özel Şirket tahvilleri bu hesapta yeralır, hesabın bor-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

cuna, iktisap edilen tahviller satın alma bedeliyle kaydedilir. İtfa veya satış dolayısıyla elden çıkarılan tahviller yine bu bedelle hesabın alacağına geçirilir. Bu meblağ ile satış tutarı arasında lehte veya aleyhte bir fark sözkonusu olduğu takdirde, aradaki fark 870 numaralı «Diğer Gelir - Giderler» hesabına borç veya alacak yazılır.

Tahvillere ait faizlerde 870 numaralı «Diğer Gelir - Giderler» hesabının alacağına kaydedilir. Şirket tahvillerinin gelirleri vergiye tabi olduğu için, yıl sonu envanter kayıtlarında bunların vade durumlarına göre işlemiş faizleri, 870 numaralı «Diğer Gelir - Giderler» hesabının alacağına karşılık, 62025 numaralı «Tahsil edilecek gelirler» tali hesabına borç kaydedilir.

Tahviller hesabının iki tali hesabı mevcuttur.

02010 — Devlet Tahvilleri

Bu hesapta, sadece devlet ve diğer kamu kuruluşları tarafından vergiden muaf olarak çıkarılan tahviller yeralır.

02020 — Şirket Tahvilleri

Bu hesaba, şirketler tarafından çıkarılan tahviller kaydedilir.

030 — Alıcılar

Topluluğa dahil şirketler için çok önemli olan bu hesapta, alıcılara (borçlular) satılan mal ve hizmet bedelleri ile, bunlara ait diğer alacaklar izlenir.

Hesabın borcuna, satılan malın veya yapılan hizmetin bedelleri ile, alıcı adına şirket tarafından ödenen giderler (Nakliye, Hammadde, Damga pulu v.s.) kaydedilir. Protesto olan senet tutarları ve masrafları ile karşılıksız çek tutarları bu hesaba yazılmaz. Ödemedeki gecikmeler ve senet temditleri dolayısıyle alınan vade farkları bu hesabın borcuna ilgili satış hesabının alacağına yazılır. Şayet alınan vade farkı çok muhtelif mal grubu veya geçmiş yıl satışları ile ilgiliyse, bunun için 810 numaralı hesabın «Satış düzeltmeleri» tali hesabı kullanılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Hesabın alacağına, alıcıya yapılan iskontolar, nakit ve çek tahsilatı ile alınan senetler yazılır.

Bu hesap alıcının durumuna göre, borç veya alacak kalanı verir. Dolayısıyle, mizanlar çift kalanlı (bakiyeli) olarak çıkarılır.

Bilanço dönemleri sonunda, alıcılar ile uygunluk sağlanır.

Alıcılar hesabının tali hesapları şahıs ve firma isimleri itibariyle olup, bunların numaralandırılma şekli veya hiç numara verilmemesi şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

039 — Protestolu Senetler

Bu hesapta, protesto olan senetlerle karşılıksız çekler ve bunların tahsilatı izlenir. Protesto olan senet ve karşılıksız çek tutarları müşterinin esas hesabına kaydedilmeyerek, burada ayrıca bir hesap açılır.

Hesabın borcuna, protesto olan senet tutarları ile, protesto masrafları, karşılıksız çek bedelleri ve bahse konu senetlerin, temdit halinde alınan vade farkları yazılır. Hesabın alacağına bunlardan yapılan tahsilat ve temdit halinde alınan yeni senetler kaydedilir.

Protestolu senetler hesabı, topluluk dışında kalan müşterilerden alınan senetler için kullanılır. Buna karşılık, Holding Topluluğuna dahil şirketlerden ciro yoluyla alınan senetlerin protesto olması halinde, bunların bedelleri doğrudan doğruya ilgili şirketin borcuna yazılır. Ancak, protesto olan senetlerin topluluk olarak gerçek toplamının görülebilmesi için, bu nitelikteki senetlerin protesto durumu en kısa zamanda ilgili şirkete bildirilir.

Protestolu senetler hesabının tali hesapları şahıs ve firma isimleri itibariyle olup, bunların numaralandırılma şekli veya hiç numara verilmemesi şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

040 — Alacak Senetleri

Bu hesapta, ilke olarak alıcılara satılan mal ve verilen hizmetler karşılığında ve diğer çeşitli işlemler nedeniyle alınan senetler ve bunların tahsilat durumu izlenir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Hesabın borcuna, alınan senetler kaydedilir. Buradaki senet tabiri kendilerine perakende mal satılan alıcılardan alınan kupür senetlerini de kapsamaktadır.

Hesabın alacağına, vadesi biten alacak senetleri yazılır. Tahsil veya teminat için bankalara verilen senetlerde, vadesi gelse dahi, kaydın yapılması için bankanın tahsil dekontunun gelmesi beklenir. Firmalara ciro edilen senetlerde ise böyle bir dekont gelmeyeceği için vadenin bitim tarihinde otomatikman çıkış kaydı yapılır.

Bu durumda, hesaptan indirilen senedin protesto olduğu bildirilirse, ilgili firmanın alacağına karşılık, 039 numaralı «Protestolu Senetler» hesabına borç kaydedilir.

Alacak senetleri hesabının borç kalanı henüz vadesi gelmemiş ve bankalardan tahsil durumu bildirilmemiş portföyde ve bankalarda (tahsil veya teminatta) bulunanlarla, çeşitli kuruluşlara ciro edilen senetlerin toplamını gösterir.

Topluluğa dahil şirketlerin finansman amacıyla aldıkları ya da verdikleri ve vadesinin sonunda senet finansmanından yararlanan şirket tarafından ödenecek olan senetler (Hatır senetleri) alacak senetleri hesabında yeralmaz. Bu nitelikteki senetler Nazım Hesaplar grubunda bulunan 90041 numaralı «Alınan Finansman Senetleri» hesabına yazılır. Buna karşılık, ilerde satılacak mal bedellerine karşılık müşterilerden önceden alınan senetler (Avans senetleri) bu hesapta izlenir.

Şirketler diledikleri takdirde alacak senetlerini tek bir defteri kebir hesabı yerine, birden fazla hesapta izleyebilirler. Bu takdirde, 040-048 hesap numaralarını, alıcılar hesabına paralel olarak (kullanabilirler).

Alacak senetleri hesabının tali hesapları şahıs ve firma isimleri itibariyle olup, bunların numaralandırılma şekli veya hiç numara verilmemesi şirketlerin kendi görüşlerine bırakılmıştır.

Alıcılardaki toplam risk durumunu görmek yönünden firmalardan alınan senetler her alıcı için ayrı ayrı gösterilir. Ancak söz konusu senetlerin portföyde, teminatta tahsilde veya ciro edilmiş olduğunu ayrıca belirtmek gerekli değildir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

050 — Emtea (Ticari Emtea)

Bu hesapta, satılmak üzere alınan mallar izlenir. Dolayısıyle, sadece topluluğa dahil ticaret şirketlerince kullanılır. Ancak, sanayi şirketlerinden kendi imalatları dışında emtea alıp satanlar varsa, onlar da sözkonusu mallar için bu hesabı kullanırlar.

Hesabın borcuna satın alınan, alacağına ise satışı yapılan mallar maliyet bedeliyle kaydedilir.

Hesabın borç kalanı, o tarihte şirketin elinde mevcut malların maliyet bedelini gösterir.

Dışarıya yaptırılan fason işlerinde, malın imalatçıya fatura edilmesi halinde, kayıtlı bulunduğu emtea hesabından çıkışı, bilahare işlenmiş malın yeniden giriş kaydı yapılır. Bu şekildeki işlemlerde karşı hesap 30 numaralı «Alacaklılar» hesabı olacaktır. Malın fatura edilmeyerek sadece fason ücreti ödenmesi halinde ise, emteanın çıkış ve tekrar giriş kayıtları 90021 numaralı «Emanet verilen mallar» nazım hesabında izlenir. İşin bitiminde nazım hesap kaydı iptal edileceği gibi, emtea hesabı içinde malın bedeline fason ücreti de ilave edilmek suretiyle, gerekli virman yapılır.

Hesabın alacak tarafına, topluluğa dahil şirketlerin kendi yapılarına uygun gördükleri dönemler itibariyle kayıt yapılır. Bu nedenle dönemler sonunda (aylık, ikişer aylık, altı aylık veya yıllık) satılan malların maliyetleri saptanarak bu hesabın alacağına, 820 numaralı «Satılan malların maliyeti» hesabının borcuna yazılır. 20 numaralı hesabı kullanmayan şirketler, bunun yerine maliyet aktarmalarını doğrudan doğruya, 810 numaralı «Satış» hesabına yapabilirler. Satılan malların maliyetlerinin aylık veya ikişer aylık dönemler itibariyle aktarılması halinde, Aralık ayı sonunda nihai envanter sonuçlarına göre tek bir kayıt yapılır, bu suretle yıl sonlarında gereksiz düzeltme işlemlerinden kaçınılır.

Satış hesabına aktarılan ve dönem sonlarında stokta kalan malların maliyet fiyatının tesbitinde, şirketler diledikleri usulü benimseyebilirler. Ancak bunun için niteliğine uygun olması ve bütün mallar için aynı esasın uygulanması gerekir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Şirketler diledikleri takdirde emtia hesabı için birden fazla defteri kebir hesabı açabilirler. Bu takdirde ticari emtialarını 050 - 058 numaralı hesaplara göre gruplandırabilirler.

Emtia hesabının tali hesapları mal türleri itibariyle olup, bunların numaralandırılma şekli veya hiç numara verilmemesi şirketlerin insiyatifine bırakılmıştır. Ancak, aşağıda özellik gösteren ve bütün şirketler için kullanılabilecek olan bazı tali hesapların işleyiş şekli açıklanmıştır.

Alış Giderleri

Bu hesaba, satın alınan mallar için ödenen; Nakliye, Hammaliye, Sigorta ve Alış Komisyonu gibi satınalma ile ilgili giderler kaydedilir. Şayet sözkonusu masraflar belirli bir parti için yapılmışsa, bu nitelikteki giderler doğrudan doğruya ilgili malın kendi tali hesabına geçirilir. Bu nedenle, alış giderleri hesabına kaydedilecek kalemler daha ziyade birçok partileri ilgilendiren giderlerdir.

Giderler yapıldıkça hesabın borcuna yazılır. Şirketçe kabul edilen dönemler sonunda, satılan malların maliyeti ilgili satış hesabına aktarılırken, bu kısma isabet eden alış giderleri tutarı bu hesabın alacağına, 810 numaralı «Satış» hesabının «Satış giderleri» tali hesabının borcuna yazılır.

Alış giderleri tutarının, satılan mala isabet eden kısmı, şirketce kabul edilecek kıstaslara göre bölünür. Hesabın borç kalanı, henüz satılmamış mallara isabet eden giderler toplamını gösterir.

Alış İskontoları

Bu hesaba, peşin ya da erken ödeme iskontosu ve ciro primi gibi alış faturasının düzenlenmesinden sonra sağlanan iskontolar kaydedilir. Buna karşılık fatura üzerinden gösterilenler ve belirli mal grupları için sağlanan iskontolar doğrudan doğruya ait olduğu malın bedelinden indirilerek muhasebeleştirilir.

İskonto sağlandıkça hesabın alacağına yazılır. Şirketçe kabul edilen dönemler sonunda, satılan malların maliyeti ilgili satış hesabına aktarılırken bu kısma isabet eden alış iskontoları tutarı bu hesabın borcuna 810 numaralı «Satış» hesabının, «Satış

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

düzeltmeleri» tali hesabının alacağına yazılır. İskonto tutarının satılan mala isabet eden kısmı şirketçe kabul edilecek kıstaslara göre bölünür. Hesabın alacak kalanı, henüz satılmamış mallara isabet eden iskontolar kısmını teşkil eder. Yıl sonlarında bilanço çıkarılırken, bu meblağ ilgili malların maliyet bedelinden indirilerek bu hesap kapatılır.

060 — Hammadde ve Malzeme

İmalat işlemi sırasında, doğrudan doğruya mamulün bünyesine giren veya onun bir unsurunu teşkil eden ham ve yardımcı maddelerle, parçalar ve doğrudan doğruya mamulün bünyesine girmemekle beraber, imalatın yapılmasında gerekli bulunan işletme ve ambalaj malzemeleri bu hesapta izlenir.

Hesabın borcuna, dahili piyasadan satın alınan, ithal edilen veya ara mamul imal eden şirketlerde bu malzemeler maliyet bedeliyle kaydedilir. Hesabın alacağına imalata sevkedilen veya aynen satışı yapılan malzemeler yine maliyet bedeli ile yazılır. Bu bedel birinci halde 710 veya 720 numaralı «İmalat» veya «Montaj» hesabının, ikinci halde ise 81910 numaralı «Malzeme satışları» tali hesabının borcuna işlenir.

Sevkiyatta kullanılan ambalaj malzemesi ile, kırtasiye, matbua vs. gibi sarf malzemesi, büyük sanayi şirketlerinde bu hesabın borcuna kullanıldıkça ilgili diğer hesabının borcuna karşılık alacağına yazılır. Küçük sanayi şirketleri ile ticaret şirketleri bu sarfiyatlarını mübayaaları esnasında doğrudan doğruya gider hesabına yansıtırlar. Aynı şekilde fiyatı çok düşük bulunan parça ve işletme malzemeleri için de aynı şekilde işlem yapılır.

Fason üzerine parça yaptıran şirketlerdeki kayıtlar, 050 numaralı emtea hesabı için yapılan açıklamaya paralel bir şekilde yürütülür.

İmalata verilen malların maliyetlerinin aktarılması, şirketlerce uygun görülen dönemler itibariyle yapılır. İmalata verilen ve dönem sonlarında stokta kalan malların maliyet fiyatının tespitinde şirketler diledikleri usulü benimseyebilirler. Ancak, bunun işin niteliğine uygun olması ve bütün mallar için aynı esasın uygulanması gerekir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Hesabın borç kalanı, o tarihte mevcut bulunan malzemelerin maliyet bedelini gösterir. Yıl sonlarında, fiilî envanter rakamlarıyla, kaydî stok arasında bir fark çıktığı takdirde, fazlalıklar bu hesabın borcuna, 640 numaralı «Değerleme farkları» hesabının alacağına, noksanlar ise bu hesabın alacağına karşılık sözü geçen hesabın borcuna kaydedilir.

Hammadde ve malzeme hesabının tali hesapları mal türlerine göre olup, bunların numaralandırılma şekli veya hiç numara verilmemesi şirketlerin inisyatifine bırakılmıştır. Ancak, özellik arzeden ve bütün şirketler için kullanılabilecek olan bazı tali hesapların işleyiş şekli aşağıda açıklanmıştır.

Endüstri işletmesi olarak faaliyet gösteren şirketlerde 060 - Hammadde ve malzeme hesabına hesap planında daha ayrıntılı bir biçimde yer verilmelidir. Bu durum imalatta kullanılan hammadde, yardımcı madde ambalaj malzemeleri vs. gibi imalat materyalinin hem sağlıklı bir envanterinin yapılması hem de miktar dengesinin kurulması ve izlenmesi yönünden büyük yararlar sağlayacaktır. Bu nedenle hesap planında yardımcı madde ve malzemeler işletme dışından sağlanan parçalar ile ambalaj madde ve malzemeleri hesaplarına yer verilmiştir. Bu hesapların nitelik ve işleyişi hammadde ve malzeme hesabında olduğu gibidir.

Alış Giderleri

Hesabın nitelik ve işleyiş şekli 050 numaralı emtea hesabında açıklandığı gibidir.

Alış İskontoları

Hesabın nitelik ve işleyiş şekli 050 numaralı emtea hesabında açıklandığı gibidir.

Tasfiye Edilecek Makineler

Bu hesap, imalatta kullanılması mümkün olmayan ve elden çıkarılması gereken stokların izlenmesi için kullanılır. Borcuna ilgili stok hesabının alacağı karşılığında ve malın maliyet bedeli üzerinden kayıt yapılır. Sözkonusu malın satılması halinde, satılan kısmın maliyeti, 81920 numaralı «Tasfiye edilen mal sa-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

taşları» hesabının borcu karşılığında, bu hesabın alacağına yazılır. Hesabın borç kalanı, o tarihte henüz tasfiye edilmemiş malların maliyet bedelini gösterir.

İmalat Artıkları

Bu hesap, imalat sırasında oluşan deşe ve iskartalar için kullanılır. Maliyet tesbitleri sırasında, bu nitelikteki mallar 710 numaralı «imalat» hesabının alacağı karşılığında, bunların şirketçe tesbit edilen emsal bedeli üzerinden, bu hesabın borcuna yazılır. Hesabın alacağına, satılan hurdaların kayıtlı değeri üzerinden 81930 numaralı «Hurda satışları» hesabının borcu karşılığında kayıt yapılır. Borç kalan henüz satılmamış imalat artıklarını gösterir.

065 — Mamul Mallar

Bu hesapta, sadece topluluğa dahil sanayi şirketlerince kendi imal ettiği mallar izlenir.

İmal edilen malların maliyet bedelleri bu hesabın borcuna, duruma göre 710, 720, 760 numaralı «imalat», «montaj» veya «standart maliyet karşılıkları» hesaplarının alacağına yazılır.

İlgili sanayi şirketlerince kabul edilen dönemler sonunda (aylık, ikişer aylık, altı aylık veya yıllık) satılan mamullerin maliyetleri tespit edilerek, bu hesabın alacağına, 820 numaralı «Satılan malların maliyeti» hesabının borcuna yazılır. 820 numaralı hesabı kullanmayan şirketler, bunun yerine maliyet devirlerini doğrudan doğruya 810 numaralı «Satış» hesabına aktarabilirler.

Satılan malların maliyetlerinin aylık veya ikişer aylık dönemler itibariyle aktarılması halinde, Aralık ayı sonunda kesin envanter sonuçlarına göre tek bir kayıt yapılır. Bu suretle yıl sonlarında gereksiz düzeltme işlemlerinden kaçınılır.

Hesabın borç kalanı o tarihte şirketin elinde mevcut mamul malların maliyet bedelini gösterir.

Satış hesabına aktarılan ve dönem sonlarında stokta kalan malların maliyet fiyatlarının tespitinde, şirketler diledikleri usulü benimseyebilirler. Ancak, bunun işin niteliğine uygun olması ve bütün mallar için aynı esasın uygulanması gerekir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Standart maliyet kullanan şirketlerde fiili maliyetlerle, daha önce hesaba alınan fiyatlar arasında bir fark çıktığı takdirde bu meblağ, 840 numaralı «Değerleme farkları» hesabının borç veya alacağına kayıt yapılmak suretiyle gerekli düzeltme işlemi yapılır.

Mamul mallar hesabının tali hesapları, mal türleri itibariyle olup, bunların numaralandırılma şekli veya hiç numara verilmemesi, şirketlerin kendilerine bırakılmıştır. Özellik arzeden ve bütün şirketlerce kullanılabilecek olan «Tasfiye edilecek mamuller» tali hesabının nitelik ve işleyiş şekli ise 060 numaralı «Hammadde ve malzeme» hesabında açıklandığı gibidir.

067 — Yarı Mamüller

Henüz satış aşamasına erişmemiş imalatının sürdüğü değerlerdir. Bu hesabın nitelik ve işleyiş biçimi 065 numaralı mamül mallar hesabına benzemektedir. Yarı mamüllerin bazen olduğu gibi satılma olanakları bulunur. Bu durumda satılan yarı mamüllerin maliyet bedeli hesabın alacağına, 820 Numaralı Satılan Malların Maliyeti hesabının borcuna, yazılarak kaydedilir. Yarı mamüllerin mamül hale dönüşmesi halinde ise mamül mallar hesabına borç yarı mamüller hesabına alacak yazılır. Yarı mamüllerin mamül hale dönüşümü ile birlikte satılması durumunda ise bu hesaba alacak 820 numaralı «Satılan Malların Maliyeti» hesabına borç yazılır.

069 — Fabrika Yedekleri

Bu hesapta, fabrikalardaki makine, tesisat, kalıp, nakil vasıtası gibi duran varlıkların, onarım, bakım ve yenilenmesinde kullanılacak malzemeler izlenir. Buna karşılık, gelecekte yapılacak yeni yatırımlar ve tevsiat için kullanılacak malzemeler, 29030 numaralı «Yatırım Malzemeleri» tali hesabına alınır.

Hesabın borcuna iç piyasadan satın alınan ya da dışarıdan ithal edilen yedek parçalar maliyet bedeliyle işlenir. Hesabın alacağına, tamir, bakım ve yenileme işlemlerinde kullanılan ya da satılan malzemeler maliyet bedeliyle yazılır. Bu bedel birinci halde ilgili masraf hesabının (istisnai olarak malzemenin aktifleştirilmesi halinde ilgili duran varlık hesabının), ikinci halde ise,

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

81910 numaralı «Malzeme satışları» tali hesabının borcuna geçirilir.

Kullanılan yedek parçaların maliyetlerinin aktarılması topluluğa dahil şirketlerce uygun görülen dönemler itibariyle yapılır. Aynı şekilde sarfedilen ve dönem sonlarında stokta kalan malzemelerin maliyet fiyatının tespitinde şirketler diledikleri usulü benimseyebilirler. Ancak, bunun işin niteliğine uygun olması ve bütün malzemeler için aynı esasın uygulanması gerekir.

Hesabın borç kalanı, o tarihte mevcut bulunan fabrika yedeklerinin maliyet bedelini gösterir. Yıl sonlarında fiili envanter rakamıyla, kaydi mevcut arasında bir fark çıktığı takdirde fazlalıklar bu hesabın borcuna 840 numaralı «Değerleme farkları» hesabının alacağına, noksanlıklar ise bu hesabın alacağına, sözü geçen hesabın borcuna geçirilir.

Fabrika yedekleri hesabının tali hesapları, mal türleri itibariyle olup, bunların numaralandırma şekli veya hiç numara verilmemesi, şirketlerin kendilerine bırakılmıştır. Özellik arzeden ve bütün şirketlerce kullanabilecek olan «Tasfiye edilecek parçalar» tali hesabının nitelik ve işleyiş şekli ise 050 numaralı «Hammadde ve malzeme» hesabında açıklandığı gibidir.

070 — İthalat Siparişleri

Satılmak, imalatta kullanılmak ya da duran varlıkların tamir ve bakımında sarfedilmek üzere, memleket dışından mal, vesaik ve akreditif mukabili ithal edilecek emtea, malzeme ve yedek parçalar bu hesapta izlenir. Buna karşılık, duran varlıkların ithalatı için yatırılan paralar, 29020 numaralı «Yatırım ithalat siparişleri» tali hesabına alınır.

Hesabın borcuna, şirketin kendi kaynaklarından veya bu iş için temin ettiği kredilerden, satın alınacak döviz karşılığı olarak yatırılan paralarla, bu ithalat için yapılan masraflar ve ilgili kredi hesabının faizi işlenir.

Hesabın alacağına, malın gelmesi veya ithalattan vazgeçilmesi halinde gerekli kayıtlar yapılır. Mal kısmen geldiği takdirde, maliyet, o partiye ait masrafların toplam döviz tutarına oranlanması suretiyle bulunur. İthalat için satın alınan dövizlerin bir kısmının kullanılıp, bir kısmının geri satılması halinde, iptal edi-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

len dövizlere ait masraflar, bu hesabın alacağı karşılığında 870 numaralı «Diğer Gelir - Giderler» hesabına borç yazılır. Bu husus, akreditifin tamamen iptali halinde bütün giderler için sözkonusudur.

Hesabın borç kalanı henüz ithalat işlemleri tamamlanmamış partilere bağlanan paraları gösterir.

Açık bulunan ithalat sipariş hesapları zaman zaman gözden geçirilerek nedenleri araştırılır ve ithalatından vazgeçilen hesaplar kapatılır.

İthalat siparişlerinin izlenme biçimi ve açılacak tali hesapların numaralandırılması topluluğa dahil şirketlerin kendilerine bırakılmıştır. Ancak numaralandırılma sisteminde bu hesapla, 075 numaralı, «İthalat teminatları» ve 320 numaralı «İthalat sipariş kredileri» hesaplarına ait tali hesapların birbirleri ile mümkün olduğu kadar ilişki tutarlılığı sağlanır.

075 — İthalat Teminatları

Bu hesapta, ithal edilecek mal ve malzemelerle, duran varlıklar için yürürlükteki mevzuat gereğince yatırılması gereken teminatlar izlenir. Dolayısıyle, gerek 070 numaralı «İthalat siparişleri» ve gerekse 29020 numaralı «Yatırım ithalat siparişleri» hesaplarında yeralan bütün ithaller için yatırılacak nakti teminatlar bu hesaba alınır.

Hesabın borcuna, bankalara yatırılan, alacağına ise bunlardan geri alınanlarla, hazineye irat kaydedilen teminatlar yazılır. Teminatın irat kaydedilmesi halinde, bahse konu meblağ, bu hesabın alacağı karşılığında, 870 numaralı «Diğer Gelir - Giderler» hesabına borç geçirilir.

Hesabın borç kalanı, henüz geri alınmamış teminatları gösterir. Kapanmayan teminatlar zaman zaman gözden geçirilerek, bunlara ait sipariş hesaplarının açık olup olmadığı araştırılır. Şayet kapalı hesaplara ait teminatlar mevcutsa, bunların geri alınması için gerekli girişimlerde bulunulur.

İthalat teminatları hesaplarının izlenme biçimi ve açılacak tali hesapların numaralandırılması topluluğa dahil şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

080 — İştirakler Cari Hesabı

Bu hesap, sadece Holding A.Ş. tarafından, topluluğa dahil yavru şirketlerin (iştiraklerinin) cari hesapları için kullanılır.

085 — Vergi İadeleri

Bu hesap, ihracat yapan topluluğa dahil şirketlerin Merkez Bankasından tahsil edecekleri vergi iadelerinin izlenmesi için kullanılır.

Hesabın borcuna, tahakkuk eden, alacağına, fiilen tahsil edilen vergi iadeleri yazılır.

Hesabın borç kalanı, henüz tahsil edilmeyen vergi iadeleri toplamını gösterir.

Hesabın işleyiş şekli, sanayi şirketleri, ihracatı varsa Ticaret Şirketleri yönünden ayrı ayrı aşağıda açıklanmıştır.

a) Sanayi Şirketleri Yönünden

Sanayi şirketleri, gerek iş programlarında, gerekse aylık ciro bildirimlerinde vergi iadelerini satış tutarına dahil ederler.

İhracatın doğrudan doğruya yabancı ülkedeki alıcıya yapılması halinde, sanayi şirketi tarafından hesaplanan vergi iadesi tutarı, bu hesabın borcu karşılığında, 810 numaralı «Satış» hesabının alacağına yazılır.

Sanayi şirketleri, muhtelif partilere ait mal bedeli ve vergi iadelerinin ayrı ayrı izlenmesini, her bir işlem için bir tali hesap açarak veya kendilerince uygun bulunacak başka sistemlere göre yapabilirler.

b) Ticaret Şirketleri Yönünden

ba) Direkt İhracat

Topluluğa dahil ticaret şirketlerinin doğrudan doğruya iç piyasadan satın alarak ihracatını fiilen kendisinin gerçekleştirdiği, ihracat işlemlerinde hesaplanan vergi iadeleri tutarı, 810 numaralı «Satış Hesabı»nın alacağı karşılığında 085 numaralı «Vergi İadeleri» hesabının borcuna yazılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

bb) Topluluğa Dahil Sanayi Şirketleri İhracatına Aracılık

Topluluğa dahil ticaret şirketlerince, topluluğa dahil sanayi şirketlerine ait mamul malların ihracatına aracılık edilmesi halinde, ilgili sanayi şirketince mamul malın satış faturası ihracata aracılık eden ticaret şirketine ve Türk parası üzerinden düzenlenir. Bu faturada ihracat bedelinin karşılığı olan tutar, mal bedeli olarak yeralır. Ayrıca yapılan anlaşmaya göre, normal ve munzam vergi iadelerinden sanayi şirketine kalan miktar gösterilir ve mal bedeli ile bu rakamın toplamı, fatura tutarını teşkil eder. İlgili sanayi şirketince bu tutar ilgili satış hesabının alacağı karşılığında 030 numaralı «Alıcılar» hesabında ihracata aracılık eden ticaret şirketi adına açılacak hesabın borcuna geçirilir. Faturanın düzenlenmesinden sonra vergi iadesinin tahsili tarihine kadar, sanayi şirketinin leyh ya da aleyhinde oluşacak vergi iadesi farkları ihracata aracılık eden ticaret şirketince, ilgili şirkete dekont edilir. Ancak gereksiz formaliteleri azaltmak üzere, bu nitelikteki farklar sonucu büyük ölçüde etkilemediği sürece, bir kere de ve iade işleminin tamamlanması anında yapılır. Vergi iadesi tutarı, ilgili sanayi şirketinin vergi iadesinden anlaşmalara göre, ihracata aracılık eden ticaret şirketine bırakılan kısmı ise 810 numaralı satış hesabının alacağı karşılığında, 085 numaralı «Vergi iadeleri» hesabının borcuna yazılır.

bc) Topluluk Dışı Firmalar İhracatına Aracılık

Topluluğa dahil olmayan firmaların ihracat işlemlerine aracılık edilmesi halinde, ilke olarak hesaplanan vergi iadesi tutarından, aracılık eden topluluğa dahil ticaret şirketine anlaşmaya göre ait olan kısmı 810 numaralı «Satış Hesabı»nın, mal sahibi firmaya ait kısmı ise 62080 numaralı «Vergi İadesi karşılığı» hesabının alacağı karşılığında, 085 numaralı vergi iadeleri hesabının borcuna yazılır. Bilahare vergi iadesi T.C. Merkez Bankasından tahsil edildiğinde 62080 numaralı hesap kapatılarak ilgili firmanın alacağına aktarılır.

Vergi iadeleri hesabının iki tali hesabı bulunmaktadır, bu hesaplar şunlardır :

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

08510 — Normal Vergi İadeleri

Bu hesapta, ihraç edilen malın normal vergi iadeleri yeralır.

0820 — Munzam Vergi İadeleri

Bu hesapta, ihraç edilen malın munzam vergi iadeleri yeralır.

090 — Çeşitli Alacaklar

Yukarıda açıklananlar dışında kalan döner varlık kalemlerinin topluca yeraldığı bu hesabın, çeşitli tali hesapları vardır. Bunlar da aşağıda kısaca açıklanmıştır.

09010 — Personel Borçları

Topluluğa dahil şirketin kendi personeline çeşitli nedenlerle borç verdiği paralar bu hesapta izlenir.

Hesabın borcuna ödünç verilen paralar, alacağına ise bunlardan yapılan tahsilat geçirilir. Borç kalanı henüz tahsil edilmemiş alacakları gösterir.

Personele borç verme uygulaması mümkün olduğu kadar asgariye indirilir. Zorunlu nedenlerle borç verilmesi halinde, hesabın bir an önce kapatılması için her ay sonunda gerekli kesinti yapılır. Personelin işten ayrılması halinde, borç kalanı istihkaklarından kesilmek suretiyle mutlaka kapatılır.

Bu hesabın detay hesapları şahıslar itibariyle açılır.

09020 — Seyahat ve İş Avansları

Şirket personeline, iç ya da dış seyahat giderleri ile, işletme adına yapılacak mal ve hizmet alımı bedellerini karşılamak üzere verilen avanslar bu hesapta izlenir.

Hesabın borcuna, personele verilen paralar, alacağına ise ibraz edilen belgeler karşılığında yapılan mahsuplarla geri alınan paralar geçirilir.

Verilen avansın yapılacak gider tutarıyla tutarlı olmasına dikkat edilir. Görevi icabı personelde devamlı bir iş avansı bulundurulması gerekli durumlarda da bu kurala uyulmalıdır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Yolculuğun veya mal alımının tamamlanmasından sonra, ilgililerden harcama belgeleri alınarak, hesap en kısa zamanda kapatılmalıdır.

İstisnai durumlar hariç, geçici makbuz kullanmak suretiyle iş avansı verilmez. Zorunlu hallerde bu yola başvurulduğu takdirde, en geç ertesi gün akşamına kadar gerekli mahsup işlemi yapılır.

Bu hesabın detay hesapları şahıslar itibariyle yapılır.

09030 — Bordro Avansları

Bu hesapta, ay içerisinde personele verilen kısmi (haftalık veya 15 günlük) maaş ödemeleri ile, toplu sözleşmelere göre verilen avanslar izlenir.

Hesabın borcunda yapılan ödemeler, alacağında ise ay sonlarında yapılan mahsuplar yeralır.

09090 — Öteki Alacaklar

Kendilerine yapılan çeşitli ödemeler nedeniyle, şirkete karşı borçlu görülen ve yukarıdakilerden hiç birine girmeyen ve ilke olarak borç kalanı veren hesaplar burada yeralır. Keza kredi alınmaksızın yapılan ithalat için yatırılan akreditif peşinatlarının mal bedelini aşan kısmı da bu hesapta izlenir. Hesabın borcuna, ödenen paralar, alacağına ise yapılan tahsilat geçirilir.

Öteki alacaklar hesabının detay hesapları şahıs ve firmalara göre açılır.

1.2.5.1. (1) Grubu - Bağlı Varlıklar

Bağlı varlıklar grubuna paraya çevrilmesi her an mümkün olmayan varlıklar girmekte olup, bu hesapların işleyişi aşağıda açıklanmıştır.

110 — İştirakler

Bu hesap, holding'in yavru şirketlere, yavru şirketlerin birbirlerine ve öteki ticari veya sınai işletmelere olan sermaye iştiraklerini gösterir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Yapılan iştirakler alış bedeli ile hesaba borç geçirilir. Satış vesair suretlerle elden çıkarılanlar satış bedeli ile alacak yazılır, diğer bir madde ile de satıştan doğan kâr ve zarar 870 numaralı «Diğer Gelir - Giderler» hesabına karşılık bu hesabın borç veya alacağına yazılır.

Hisselerin nominal değerleri bu hesapların açıklama bölümlerinde açılacak özel kolonlarla ayrıca izlenir.

Şirketin mevcut her iştiraki için ayrı bir tali hesap açılır ve bunlara ayrı birer numara verilir.

120 — Verilen Depozitolar

Bu hesap, üçüncü şahıslara bir aktin gereği olarak verilen nakti teminatları izlemek amacıyla kullanılır.

Verilen depozitolar, hesabın borcuna, geri alınanlar alacağına geçirilir.

Hesabın borç kalanı, henüz tahsil edilmeyen depozitoları gösterir ve her senenin sonunda, sözkonusu meblağların nerelere verildiğini gösteren bir liste yapılarak hesabın kontrolü sağlanır. Listeler saklanır, yukarıdaki listenin düzenlenmesi sırasında gözden geçirilir ve bunların geçerliliğinin korunması bakımından zaman zaman yenilenir.

Verilen depozitolar hesabının sekiz tali hesabı vardır.

Bunlar, ev tüpü depozitoları, kamp tüpü depozitoları, sanayi tüpü depozitoları, şişe depozitoları, kasa depozitoları, çuval depozitoları masura depozitoları ve diğer depozitolardır.

12090 — Öteki Depozitolar

Yukarıdaki hesaplar içinde yeralmayan, elektrik, su, havagazı, LPG tüpü, PTT gibi çeşitli depozitolar için kullanılır.

130 — Tasarruf Bonoları

Bu hesap, yasal zorunluluklar dolayısıyla iktisap edilen Devlet Tasarruf Bonolarını izlemek için kullanılır.

Hesabın borcuna bir evvelki yıldan devreden, alacağına o yıl zarfında vadesi gelen ve tahsil edilen bonolar kaydedilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Hesabın kalanı henüz vadesi gelmeyen bonoları gösterir. Her sene sonunda yapılacak sayımla bu rakam kontrol edilir. Son bononun vadesinin gelmesiyle, hesap kendiliğinden kapanacak tır.

Tasarruf bonosu faizleri her senenin Mart ayında bir gecikmeye mahal verilmeden tahsil edilir. Alınan faizler 870 numaralı «Diğer Gelir - Giderler» hesabına kaydedilir.

160 — Vergi Dairelerinden Alacaklar

Bu hesaba 3065 sayılı kanunla 1.1.1985 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş bulunan K.D.V.'ne ilişkin olarak holding ve bağlı şirketlerin kendi faaliyetleri ile ilgili olarak satınaldıkları malların veya yaptırdıkları hizmetlerin faturalarında veya belgelerinde görünen K.D.V. kaydedilir.

Bilindiği gibi K.D.V.'nde matrah; satılan mal veya yapılan hizmet karşılığında müşterinin borçlandığı para, mal veya başka biçimlerde elde edilen ve para ile ifade edilebilen menfaatler toplamından oluşmaktadır. Bu nedenle vade farkı, fiyat farkı, faiz ve prim gibi çeşitli gelirler ile buna benzer isimlerle elde edilen her türlü menfaat hizmet ve değerler K.D.V. matrahına dahil edilecektir.

Bu hesabın borcuna yurtiçi ve yurtdışından mal ve hizmet alımlarında ödenen K.D.V., satış iadelerinden verilen K.D.V., amortismana tabi sabit kıymetlere ilişkin K.D.V., yapılmakta olan inşaat ve tesislere ilişkin K.D.V., montajı yapılacak sabit kıymetlere ilişkin K.D.V. v.b. kaydedilir.

Bu hesabın borç toplamı ödenen K.D.V. toplamını gösterir. Dönem sonunda 480 numaralı «Döneme Ait Ödenen ve Alınan K.D.V.» hesabına borç bu hesabın kendisine alacak yazılarak kapatılır.

165 — İndirilecek K.D.V.

Bu hesaba indirim konusu yapılacak olan K.D.V. borç kaydedilir. Bunlar her ay için indirilecek K.D.V.'ni gösterir. Dönem sonunda bu hesap 480 numaralı «Döneme Ait Alınan ve Verilen K.D.V.» hesabına borç kendisine alacak yazılarak kapatılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

2.2.5.2. (2) Grubu - Duran Varlıklar

Bu grupta, işletmede bir yıldan fazla kullanılan ve amortismana konu teşkil eden maddesel duran varlıklar yeralır.

Yukarıdaki bölümlerde belirtildiği gibi, Hesap Planının düzenlenmesi arasında, tip bilançodaki ayırım esas alınmış ve ilke olarak borç ve alacak kalanı veren hesaplar ayrı ayrı gruplandırılmıştır. Ancak, bazı hallerde bu kuralın dışına çıkılmış ve buna ait örnekler yukarıda açıklanmıştır. Aynı durum, bu grup için de sözkonusu olup, borç kalanı veren duran varlık hesaplarının yanında, alacak kalanı veren amortismanlara da yer verilmiştir.

Hesap planında, mevcut duran varlıklar için aşağıdaki defteri kebir hesapları öngörülmüştür.

210 — Bina ve Arazi

Bu hesapta gayrimenkullerle, bunların mütemmim cüzüleri ve teferruatı yeralır. Binalar, bina tesisatları, duvarlar, yollar ve boş arazi iktisap maliyetleri ile kaydedilirler. Ancak, komisyon ve emlak alım vergisi gibi maliyet unsurları prensip olarak gider yazılır.

220 — Makine ve Tesisler

Montajları tamamlanarak işletmeye alınan makine ve tesisler bu hesapta yeralır.

230 — Kalıp, Model ve Aparatlar

İmalatta kullanılmak üzere yapılan veya yaptırılan kalıp, model, jiks, fiaktür ve aparatlar bu hesapta takip edilir.

240 — Kara Taşıt Araçları

Şirket işlerinde kullanılan otomobil, pikap, kamyon, kamyonet, minibüs, otobüs, forklift gibi kara taşıt araçları bu hesaba maliyet bedeli ile kaydedilir. Bunların iktisabında ödenen taşıt alım vergisi de maliyetlerine katılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

250 — Deniz Taşıt Araçları

Topluluğa dahil şirketlerin sahip oldukları deniz taşıt araçları maliyet bedelleri ile bu hesaba kaydedilir.

260 — Demirbaş ve Mefruşat

Gerek bürolarda, gerekse fabrikalarda kullanılan ve maliyet bedeli 100.000 TL.'nin üstünde bulunan demirbaş ve mefruşat bu hesapta izlenir. Maliyeti 100.000 TL.'nın altında olan demirbaş ve mefruşatlar gider yazılabilir.

Bütün duran varlık hesaplarının işleyişi aynı olup, borcuna, satın almak, ithal etmek, imal veya inşa etmek suretiyle iktisap olunan, alacağına satılmak, imha edilmek, kaybolmak gibi sebeplerle elden çıkarılan duran varlıklar maliyet bedeliyle kayıtlanır.

Satış halinde, ilgili duran varlıklar hesabından kayıtlı değeri ile çıkış yapılır. Diğer taraftan aynı kıymetin satış bedeli ve birikmiş amortismanı toplamı ile bu kayıtlı değer arasındaki fark, 870 numaralı «Diğer Gelir - Giderler» hesabına, duruma göre borç veya alacak yazılır.

İmha edilen duran varlıkların henüz amortismana tabi tutulmamış kalanları, ilgili duran varlık hesabının alacağı karşılığında 870 numaralı «Diğer Gelir - Giderler» hesabına borç kaydedilir.

Teknik veya ekonomik zorunluluklar dolayısıyle kullanılma olanağı kalmayan duran varlıklar, işletmenin aktifinde hüzursuz bir şişkinliğe yer vermemek için satılmak suretiyle tasfiye edilir.

Topluluğa dahil şirketlerce, duran varlıkların sayımına önem verilmelidir. Bunların mevcut olup olmadıkları, mevcutların çalışıp çalışmadığı zaman zaman envanter sayımları ile kontrol edilir.

Duran varlık hesaplarının tali hesapları, her şirketin kendi ihtiyacına göre saptanır.

Duran varlıklar grubunda yeralan ve yukarıda açıklananlar dışında kalan hesapların işleyiş şekilleri aşağıda gösterilmiştir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

280 — Birikmiş Amortismanlar

Yukarıda belirtilen duran varlıklar için ayrılan amortismanlar bu hesapta yeralır.

Hesap planında görüleceği gibi, amortisman hesabının tali hesapları duran varlıklara paralel olarak numaralandırılmıştır.

Sanayii şirketlerindeki duran varlıkların maliyete giren amortismanları 79084 numaralı «Amortismanlar» tali hesabının, maliyete girmeyen amortismanları ile ticaret şirketlerindeki duran varlıklar için ayrılan amortismanlar 680 numaralı «Kâr ve Zarar» hesabının borcu karşılığında, bu hesabın alacağına yazılır.

Hesabın borcuna, satılan, kaybolan veya imha edilen duran varlıklar için ayrılmış bulunan amortisman tutarı geçirilir.

Hesabın alacak kalanı duran varlıkların itfa edilmiş bulunan kısmını (tutarını) gösterir ve bu meblağ amortismanların izlendiği yardımcı defter veya kartların toplamına eşit olur.

Her duran varlık için ayrılacak amortisman tutarı, süresi sonunda ait olduğu duran varlığın değerine eşit olur ve bir bakiye bırakılmaz.

290 — Devam Eden Yatırımlar

Bu hesap tamamlanmamış veya henüz kullanılmaya başlanmamış duran varlıkların, satın alma, inşaat, ithalat, montaj işleri için yapılan harcamalarını kapsar.

Devam eden yatırımların tali hesapları ve bunların işleyiş şekilleri aşağıda açıklanmıştır.

29010 — Yapılmakta Olan İnşaat ve Tesisler

Bu hesapta, devam etmekte olan bir yatırım için yapılan tüm harcamalar yeralır.

Hesabın borcuna doğrudan doğruya inşaat, montaj ve diğer yatırım işlemleri karşılığında yapılan ödemelerle, 29020 numaralı tali hesapta ithal işlemleri tamamlanmış sipariş bedelleri ve 29030 numaralı tali hesaptan çekilen malzeme bedelleri yazılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Alacağına, tamamlanan ve kullanılmaya başlanan duran varlık bedelleri, ilgili duran varlık hesabının borcu karşılığında kaydedilir. Borç kalanı, devam etmekte olan yatırımlar için yapılan harcamaları gösterir.

Devam eden yatırımlardan her biri ayrı ayrı izlenir.

29020 — Yatırım İthalat Siparişleri

Sadece duran varlıklar için kullanılacak malzeme ithalatı için yapılan sarfiyat, bu hesapta izlenir. Sarfiyat yapıldıkça hesabın borcuna, ithalat işlemleri tamamlandıkça alacağına yazılır. Borç kalanı, henüz ithalat işlemi bitmemiş bulunan duran varlık için yapılan harcamaları gösterir.

Hesabın alacağına karşılık borçlandırılacak hesap, malzemenin devam eden bir yatırımda kullanılması halinde 29010 numaralı «Yapılmakta olan inşaat ve tesisler», malzemenin hemen kullanılmayarak anbara alınması halinde 29030 numaralı «Yatırım malzemeleri», ithal edilen malzemelerin bir montaj ameliyesine tabi tutulmadan hemen imalatta kullanılmaya başlanması durumunda ise, ilgili duran varlık hesabıdır.

29030 — Yatırım Malzemeleri

Bu hesap, sadece yatırımda kullanılmak üzere, ithal edilmiş veya dahili piyasadan satın alınmış malzemelerin izlenmesi için kullanılır.

Hesabın borcuna, dahili veya harici piyasadan sağlanan mallar, alacağına, fiilen yatırımda kullanılan mallar kaydedilir. Borç bakiyesi, yatırım için alınmış olmakla beraber, henüz kullanılmamış malzemeleri gösterir.

2.2.5.3. (3) Grubu - Kısa Süreli Borçlar

Bu gruba, azami bir yıl içerisinde ödenecek borçlar girer. Dolayısıyle kısa süreli borçlar grubundaki hesapların, herhangi bir tarihtekt alacak kalanları toplamı, şirketin işletme sermayesinin dışarıdan sağlanan kısmını gösterir ve döner varlıklarla bu rakam arasındaki fark «Net işletme sermayesi»ni belirler.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Kısa süreli borçlar grubunda yeralan hesaplar, ilke olarak alacak kalanı vermekle beraber, topluluğa dahil şirketlere bir kolaylık sağlamak amacıyla, 350 numaralı «Satınalma Borçları» ve 380 numaralı «Holding Cari Hesabı» için bu kurala uyulmayacaktır. Dolayısıyle, satıcılardan bazılarının hesabı borç kalanı verse bile, bunlar satın alma borçları içerisinde izlenir. Aynı durum holding cari hesabının borç kalanı vermesi halinde de sözkonusudur.

Kısa süreli borçlar grubuna giren defteri kebir hesapları, bilançodaki sıraya göre numaralandırılmış olup, bunların niteliği ve işleyiş şekli aşağıda açıklanmıştır.

310 — Banka Kredileri

Anlaşmalar gereğince bankalardan sağlanan açık krediler, senet karşılığı krediler, emtea (mal) karşılığı krediler, menkul kıymet karşılığı sağlanan krediler, ithalat teminat ve ihracat kredileri gibi bütün kısa vadeli krediler bu hesapta izlenir.

Hesabın alacağına, kullanılan krediler, borcuna ödenen tutarlar kaydedilir. Hesabın alacak kalanı o tarihte kullanılan krediler toplamını gösterir.

Banka lehine tahakkuk eden faiz ve gider vergisi ile diğer giderler 85070 - 85071 ve 85073 numaralı «Kredi ve tahvil faizleri», «Senet tahsil giderleri» ve « Diğer banka giderleri» hesaplarının borcu karşılığında, bu hesaba alacak yazılır.

Dönem sonlarında bankalardan gelen ekstreler kontrol edilerek gerekiyorsa gerekli düzeltmeler yapılarak, banka kayıtlarıyla uygunluk sağlanır. Şayet, yıl sonlarında herhangi bir sebeple banka hesaplarına geçmemiş çek veya diğer işlemler mevcutsa, bunlar için defterlere ayrıca bir düzeltme kaydı yapılmayarak, düzenlenen bir notta, ekstre ile olan farklar belirtilmek suretiyle muhasebe dışında uygunluk sağlanır.

Banka kredileri hesabının tali hesapları aşağıda gösterilmiştir. Bunlar :

31010 Açık krediler
31020 Kefalet karşılığı sağlanan krediler
31030 Senet karşılığı sağlanan krediler.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

31040 Emtea karşılığı sağlanan krediler,
31050 Menkul kıymet karşılığı sağlanan krediler,
31060 Altın rehni yoluyla sağlanan krediler,
31070 Senet iskontosu ve senet iştirası yoluyla sağlanan krediler,
31080 Kısa vadeli reeskont kredileri,
31085 İhtisas bankalarından sağlanan krediler,
31090 İthalat teminat kredisi,
31095 İhracat kredisi

hesaplarıdır.

Her tali hesabın ismi hangi kredileri kapsadığını gayet açık bir şekilde gösterdiği için bu konuda bir açıklama gereği görülmemiştir.

Kredilerin bankalar itibariyle izlenmesi için açılacak detay hesapların numaralandırılması veya bunun için banka hesap numaralarının kullanılması şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

Her kredi için açılacak detay hesap föylerinin ilk sahifelerinde ilgili krediye ait limit miktarı ayrıca gösterilir.

320 — İthalat Sipariş Kredileri

Emtea, hammadde, malzeme, fabrika yedekleri ve duran varlık ithalatı için yatırılan paraları karşılamak üzere sağlanan krediler bu hesapta izlenir.

Hesabın alacağına kullanılan kredi, borcuna ödenen tutarlar geçirilir.

Hesabın alacak kalanı, o tarihte kapanmamış ithalat işlemleri için sağlanan krediler toplamını gösterir.

Banka lehine tahakkuk eden faiz ve gider vergisi ile diğer masraflar, 070 numaralı «İthalat siparişleri» veya 29020 numaralı «Yatırım ithalat siparişleri» hesabının borcu karşılığında, bu hesaba alacak yazılır.

İthalat sipariş kredilerine ait tali hesapların numaralandırılması şirketlerin inisyatifine bırakılmıştır. Ancak, bu hesapla 070 numaralı «İthalat siparişleri» hesabına ait tali hesapların birbirleri ile mümkün olduğu kadar irtibatı sağlanır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

330 — Borç Senetleri

Üçüncü şahıslardan satın alınan mal ve hizmetler karşılığında verilen senetler bu hesapta izlenir. Buna karşılık, finansman amacıyla topluluğa dahil şirketlere verilen senetler bu hesapta yer almaz. Bunlar 90045 numaralı «verilen finansman senetleri» hesabında izlenir.

Senet düzenlenip alacaklıya verildiğinde hesabın alacağına, ödendiğinde borcuna geçirilir.

Hesabın alacak kalanı, henüz vadesi gelmemiş borç senetlerinin toplamını gösterir.

Muhasebe dışında tutulacak kayıtlarla, senet vadeleri ayrıca izlenir.

Borç senetlerinin tali hesapları, senedin adına düzenlendiği şahıs ve firmalar itibariyle açılır. Bahse konu tali hesapların numaralandırılma şekli veya bunlara hiç numara verilmemesi şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

340 — Senet Ciroları

Kendilerinden mal ve hizmet satın alınan şahıs ve firmalara ciro edilen senetler bu hesapta izlenir.

Senet ciro edildikçe, ilgili şahıs veya firmanın borcu karşılığında bu hesabın alacağına, vadesi geldiğinde 040 numaralı «Alacak senetleri» hesabının alacağı karşılığında borcuna yazılır. Hesabın borcuna kayıt işlemi için, senet bedelinin tahsil edildiğinin kesin olarak öğrenilmesine veya bu amaçla belirli bir süre beklenmesine gerek yoktur. Bilahare bu senetlerden ödenmeyenler olursa bunlar 030 numaralı «Protestolu senetler» hesabına alınır.

Hesabın alacak kalanı, ciro edilen senetlerden henüz vadesi gelmeyenlerin toplamını göterir ve bu rakam 90035 numaralı «Ciro edilen senetler» nazım hesabının borç bakiyesine eşit olur.

Bu hesabın tali hesapları, senedin ciro edildiği şahıs ve firmalar itibariyle açılır. Bahse konu tali hesapların numaralandırılma şekli veya bunlara hiç numara verilmemesi şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

350 — Alacaklılar

Bu hesap, kendilerinden mal ve hizmet satın alınan gerçek ve tüzel kişilerin (Alacaklılar - Satıcılar, Fasoncular) durumlarını izlemek için kullanılır.

Bu hesabın alacağına satın alınan mal ve hizmet bedelleri, borcuna nakit ve senet ödemeleri alacaklılar - satıcılar adına yapılan giderler, bunlara verilen avanslar ve iade edilen malların tutarı geçirilir.

Bu hesap, ilke olarak alacak kalanı vermekle beraber, avansla çalışan bazı alacaklılar - satıcılar borç kalanı verebilir. Bu husus, durumda bir değişiklik yaratmaz ve bir satıcı devamlı borç ka'arı ile çalışsa dahi bu hesapta izlenir. Dolayısıyle, bu gibi durumlarda mizanlar çift bakiyeli olarak çıkarılır.

Bilanço dönemleri sonlarında her satıcıya ait hesap vaziyeti kendilerine gönderilir ve ilgili firmanın yazılı mutabakatı alınır. Bu mutabakat mektupları, ilerde kanıt niteliğini arzedebileceğinden, muhasebe belgeleri arasında düzenli olarak saklanır.

Alacaklılar - Satıcılar itibariyle açılacak tali hesapların numaralandırılma şekli veya bunlara hiç numara verilmemesi şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

360 — Geçici Alacaklılar

Personel ve müşterilerden kesilen veya şirketin gider veya kârından ayrılan veya çeşitli nedenlerle geçici olarak tahsil edilen paralar ve belirli bir süre sonra ilgili müessese veya şahıslara ödenmesi zorunlu olan meblağlar ile ücretlilere ödenecek vergi iadeleri ve sanayii savunma destek fonu için yapılan kesintilerin izlenmesi bu hesapta yapılır.

Personel veya müşteriden kesilen, kârdan veya giderden ayrılan veya çeşitli nedenlerle geçici olarak tahsil edilen paralar hesabın alacağına, bahse konu meblağların ilgili müessese veya şahıslara ödenmesi halinde borcuna geçirilir.

Hesabın alacak kalanı, henüz ödenmemiş olan ve şirketin sorumluluğunda bulunan emanet paralar toplamını gösterir. Personel gelir vergisi ve sosyal sigorta kesintileri gibi bir ay zarfında kesilip, ertesi ay içerisinde yatırılması zorunlu olan emanet he-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

saplarda, mizandaki alacak kalanının son ay içinde tevkif edilen meblağa eşit olmasına dikkat edilir ve arda bir fark varsa sebepleri araştırılarak gerekli düzeltmeler yapılır.

Bu hesapta yeralan tali hesapların, neleri kapsayacağı aşağıda kısaca açıklanmıştır. Muhtelif iş yerleri olan topluluğa dahil şirketlerde, her tali hesabın iş yerleri itibariyle açılacak detay hesaplarının izlenmesi, numaralandırılması veya bunlara hiç numara verilmemesi şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

36001 — Personel Gelir Vergisi

Personele yapılan maaş, ikramiye, prim, harcırah, sosyal yardım gibi ödemelerden kesilen gelir vergileri bu hesapta yeralır.

36003 — Damga Vergisi

Personele yapılan maaş, ikramiye, prim, harcırah, sosyal yardım gibi ödemelerden kesilen ve diğer işlemlerden tahakkuk eden damga vergileri bu hesapta yeralır.

36004 — Serbest Meslek Stopajı

Serbest meslek erbabına ödenen istihkakların kesilen gelir vergileri bu hesapta yeralır.

36005 — Taahhüt İşleri Stopajı

Gelir Vergisi Kanunu gereğince, müteahhitlerden kesilen gelir vergisi stopajları bu hesapta yeralır.

36006 — Sosyal Sigorta Primi

Personele ödenen maaş ve ikramiyelerden kesilenlerle, işverence karşılanan Sosyal Sigorta Primleri bu hesapta yeralır.

36007 — Sendika Aidatı

Personelin kayıtlı olduğu sendikalar için maaş ve ücretlerinden yapılan kesintiler bu hesapta yeralır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

36008 — İcra Tevkifatı

Resmi mercilere, maaş ve ücretlerine haciz konan personelden kesintiler bu hesapta yeralır. Bu nitelikteki personel ayrıldığı takdirde, durum derhal ilgili makama bildirilir.

36009 — İşçi Ceza Tevkifatı

İş Kanunu uyarınca işçilerden kesilen cezalar bu hesapta yer alır.

36010 — Ücretlilere Ödenecek Vergi İadesi

Bu hesapta holding bünyesinde değişik işlerde çalıştırılan ve ücretliler hakkında vergi iadesi kanuna tabi bulunan ücretliler aylık ücretlerinin toplamı kadar belge karşılığında alacakları vergi iadelerine ilişkin olarak tahakkuk ve ödeme işemleri izlenir. Vergi iadesine esas oluşturan belgelerin ücretlilerden alınması durumunda bu hesaba alacak, 090 numaralı «Çeşitli Alacaklar» hesabına borç yazılacaktır. Vergi iadesinin vergi dairesinden alınması durumunda 090 numaralı «Çeşitli Alacaklar» hesabına alacak yazılır. Ücretlilere ödenmesi durumunda ise bu hesaba borç yazılarak hesap kapatılır.

36015 — Sanayii Savunma Destek Fonu

Bu hesapta ödenecek K.V. tutarı üzerinden % 3 oranında hesaplanan sanayii savunma destek fonunun tahakkuk ve ödeme işlemi izlenir. Tahakkuk hesaba alacak kaydı ile ödeme ise borç kaydı ile gerçekleştirilir.

36022 — Kurumlar Vergisi

Şirketin kazancından tahakkuk edecek Kurumlar Vergisi bu hesapta yeralır. Verginin tahakkuk kaydı, istisnai durumlar hariç kârın doğduğu yılın Aralık ayı sonu itibariyle yapılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

36024 — Stopaj Vergisi

Şirketin kârından ihtiyatları ayrılan meblağlar (Kanuni ihtiyatlar hariç) ve gerçek kişi olan ortaklarına ödenen kâr payları ile gerçek kişilere ait tahvil faizlerinden kesilen Gelir Vergisi Stopajı bu hesapta yer alır. İhtiyat ve kâr paylarına ait verginin kaydı, istisnai durumlar hariç kârın doğduğu yılı takip eden senenin 1 Nisan tarihi itibariyle yapılır.

36025 — Dar Kurum Stopajı

Kurumlar Vergisi Kanununa göre dar mükellefiyete tabi ortakların isabet eden kâr payları ile dar mükellefiyete tabi kurumlara yapılan diğer ödemelerden kesilen stopaj vergisi bu hesapta yeralır.

36030 — Ödenecek Ücretler

Personelin hak etmesine rağmen, hastalık, izin ve diğer sebeblerle ödenemeyen ücret, maaş, ikramiye ve diğer istihkakları bu hesapta yeralır. Kayıt işlemi sırasında, ücretten tahakkuk eden kesintiler ilgili hesaba aktarılır ve bu hesapta net istihkak tutarı gösterilir.

36031 — Ödenecek Primler

Yöneticiler için yıl sonlarında kârdan karşılık ayrılan primler bu hesapta brüt olarak yeralır. Sözkonusu istihkakın vergileri ödeme sırasında ilgili hesaplara aktarılır. Kısmî ödemelerde istihkakın tamamına ait verginin tahakkuk işlemi yapılır.

36032 — Ödenecek İdare Meclisi Ücretleri

Gider kaydedilen veya kârdan ayrılan İdare Meclisi ücretleri ile Murakıp ücretleri bu hesapta brüt olarak yeralır. Sözkonusu istihkakın vergileri nakden veya hesaben ödeme sırasında ilgili hesaplara aktarılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

36040 — Ödenecek Kâr Payları (Temettüler)

Şirket kârından dağıtılmasına karar verilen kâr payları, net olarak (Stopaj vergisi indirildikten sonra) bu hesapta yeralır. Temettülerin kayıt işlemi, istisnai durumlar hariç, 1 Nisan tarihi itibariyle şahıslar belirtilmeden global olarak yapılır. Muhtelif yıllara ait temettüler detay hesaplarda izlenir.

36041 — Ödenecek Kurucu Hisseleri Kâr Payları

Şirket kârından, ödenecek olan kurucu hisseleri net olarak bu hesapta yeralır. Kurucu hisselerinin kayıt işlemi, istisnai durumlar hariç, 1 Nisan tarihi itibariyle global olarak yapılır.

36042 — Ödenecek Tahvil Faizleri

Topluluğa dahil şirketlerce çıkarılan tahvillerin tahakkuk eden faizlerinin ödeme durumu, bu hesapta izlenir. Muhtelif yıl ve tertipteki tahvillere ait faizler detay hesaplarda ayrı ayrı gösterilir.

36043 — Ödenecek Tahvil İtfası

Çıkarılan tahvillerden, itfa olanların, ödeme durumları bu hesapta izlenir. Muhtelif yıl ve tertipteki tahvillere ait itfalar, detay hesaplarda ayrı ayrı gösterilir.

36050 — Alınan Nakit Teminatları

Müşterilerden, satıcılardan ve diğer şahıslardan alınan nakit teminatları bu hesapta izlenir.

36090 — Diğer Geçici Alacaklılar

Yukarıda izah edilen tali hesablar grubuna girmeyen ve şirketlerde emaneten bulunan ve bir süre sonra iade edilecek paralar bu hesapta yeralır.

370 — İştiraklere Sermaye Taahhüdü

Bu hesapta topluluğa dahil şirketlerin iştiraklerine taahhüd ettiği sermayenin ödeme durumu izlenir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Sermaye taahhüt edildikçe hesabın alacağına, bu taahhüde ait ödemeler yapıldıkça borcuna yazılır.

Hesabın alacak kalanı, henüz ödenmemiş sermaye tutarlarını gösterir.

Şirketin mevcut her sermaye taahhüdü için ayrı bir tali hesap açılır ve ayrı birer numara verilir. Ancak, tali hesap numarasını teşkil eden son iki rakamın, 110 numaralı «İştirakler» hesabındaki tali hesap numarası ile aynı olmasına dikkat edilir.

380 — Holding Cari Hesabı

Bu hesap, topluluğa dahil şirketlerin holding ile (Ana Şirket) borç veya alacak durumunu izlemek için kullanılır.

Hesabın alacağına holding'den alınan krediler, holdingin şirket namına yaptığı masraflar ve dönem sonlarında tahakkuk eden hizmet bedelleri, faiz ve komisyonlarla bunların gider vergileri yazılır.

Hesabın borcuna, Holding A.Ş.'ne ödenen paralarla, onun adına yapılan masraflar geçirilir.

390 — Çeşitli Borçlar

Nitelikleri yukarıda açıklanan, defteri kebir hesaplarından hiç birine girmeyen ve bir sene zarfında ödenecek olan borçlar bu hesapta izlenir.

Hesabın alacağına alınan paralar, borcuna bunlardan ödenenler yazılır.

Hesabın alacak kalanı henüz ödenmemiş borçları gösterir.

2.2.5.4. (4) Grubu Orta ve Uzun Süreli Borçlar

İşletmenin bir yıldan daha uzun sürede ödenecek borçları bu gruba girer. Ancak, topluluğa dahil şirketlere bir kolaylık sağlamak amacıyla, bu grupta yeralan borçların bir yıl içerisinde ödenecek taksitleri aslında bir cari borç kalemi olmasına rağmen, defter kayıtlarında bir ayırıma gidilmemiştir. Dolayısıyle, bu tür taksitler de uzun süreli borç hesapları içerisinde izlenecektir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

410 — İhraç Edilen Tahviller

Topluluğa dahil şirketlerce çıkarılan tahviller bu hesapta izlenir. Hesabın alacağına ihraç edilen tahvil bedelleri, borcuna bunlardan itfa edilenler yazılır. Bu son kayıt için, fiilen ödeme yapılması beklenmez ve itfa tarihinde itfa edilecek tahvillerin tamamı bir kalemde 36043 numaralı «Ödenecek tahvil itfası» tali hesabına aktarılır.

Hesabın alacak kalanı, henüz itfa edilmemiş tahvil bedellerini gösterir.

İhraç edilen tahvillerin faizleri, 85070 numaralı «Kredi ve tahvil faizleri» tali hesabına gider kaydedilir. Yıl sonlarında, henüz itfa edilmemiş tahvillere ait işlemiş faizler 85070 numaralı tali hesabın borcuna karşılık, 62015 numaralı «Ödenecek giderler» tali hesabına alacak yazılır.

Şirketin piyasada mevcut her tahvil tertibi için ayrı bir tali hesap açılır ve bunlara ayrı birer numara verilir.

411 — Hisse Senediyle Değiştirilebilir Tahviller

Hisse senedi ile değiştirilebilir tahviller onları çıkaran ortaklığın hisse senetleriyle belirli zamanlarda ve belirli fiyatlarda değiştirme hakkı veren tahvillerdir. Bu hesabın nitelik ve işleyiş biçimi 310 numaralı «İhraç Edilen Tahviller» hesabına benzemektedir.

412 — Kâra İştirakli Tahviller

TTK. madde 422 veya SPK. madde 13/1 fıkrada belli edilen sınırlar içinde vade sonu anapara ödemeli olarak nama yazılı veya hamiline olarak çıkarılabilen kâra iştirakli tahviller hesabının nitelik ve işleyiş biçimi 410 numaralı «İhraç Edilen Tahviller» hesabına benzemektedir.

413 — Kâr Ortaklığı Belgeleri

TCMB.'nın izni ile şirketin son bilançosunda belirtilen ödenmiş sermaye ve ihtiyatları toplamının 7 katı kadar tutarında, kâr payı ödemeleri ve zarar paylarının mahsubu vade bitiminde yapılan kâr ortaklığı belgeleri hesabının nitelik ve işleyiş biçimi 410 numaralı «İhraç Edilen Tahviller» hesabına benzemektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

414 — Katılma İntifa Senetleri

Nakit karşılığı satılan ortaklık hakkı vermeksizin kârdan pay alma, tasfiye bakiyesinden yararlanma yeni pay alma hakkı veren nama veya hamiline yazılı olarak ihraç edilen katılma intifa senetleri hesabının nitelik ve işleyiş biçimi 410 numaralı «İhraç Edilen Tahviller» hesabına benzemektedir.

420 — Uzun Vadeli Türk Parası Kredileri

Anlaşmalar gereğince çeşitli bankalardan sağlanan Orta ve Uzun vadeli krediler bu hesapta izlenir.

Hesabın alacağına kullanılan krediler, borcuna yatırılan miktarlar kaydedilir.

Hesabın alacak kalanı, o tarihte kullanılan kredi toplamını gösterir.

Banka lehine tahakkuk eden faiz ve gider vergisiyle diğer giderler 85070 numaralı «Kredi ve tahvil faizleri» tali hesabının borcu karşılığında bu hesaba alacak yazılır.

Yıl sonlarında, işlemiş devreye ait tahakkuk etmemiş faizler, 85070 numaralı tali hesabın borcuna mukabil, 62015 numaralı «Ödenecek giderler» tali hesabına alacak yazılır. Yatırım devresinde kredi faizlerinin yatırım maliyetlerine ithalinin tercih edilmesi halinde, 85070 numaralı tali hesap yerine ilgili duran varlık hesabına borç kaydedilmesi gerekir.

Dönem sonlarında bankalardan gelen taksitler kontrol edilerek, banka kayıtlarıyla uygunluk sağlanır.

Her kredi için ayrı bir tali hesap açılır ve bunlara bağımsız birer numara verilir. Şirketler, diledikleri takdirde tali hesapların numaralandırılmasında bankaların hesap numaralarını kullanabilirler.

430 — Uzun Vadeli Döviz Kredileri

Yerli ve yabancı bankalarla, topluluğa dahil sanayi şirketlerinin makine ve tesisat alımı için yabancı memleketlerdeki satıcılardan sağlanan ve dövizle borçlanılan krediler bu hesapta izlenir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Hesabın işleyiş şekli ve tali hesapları, 420 numaralı «Uzun Vadeli Türk Parası Kredileri» hesabında açıklandığı gibidir.

Yıl sonlarında, Vergi Usul Kanununun 280 inci maddesi gereğince bu tür borçlar, Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nca tespit olunan kurlara göre yeniden değerlendirilir ve bu işlem sonunda hasıl olan kâr veya zarar 870 numaralı «Diğer Gelir - Giderler» hesabına borç veya alacak yazılır.

440 — Taksitlendirilmiş Gümrük Vergileri

Yatırımlar için tahakkuk eden ve takside bağlanan gümrük vergileri bu hesapta izlenir.

Hesabın alacağına, taksitlendirilmiş Gümrük Vergisi tutarı, borcuna bunlardan ödenenler yazılır.

Hesabın alacak kalanı, henüz ödenmemiş Gümrük Vergisi taksitlerini gösterir.

Gümrük Vergisi takside bağlanan her yatırım için ayrı bir tali hesap açılır ve bunlara ayrı birer numara verilir.

443 — Döner (Rotatif) Krediler

Daha çok ticaret bankaları kaynaklarından sağlanan ve önceden belirlenen kredi limitinin aşılmaması koşulu ile borç alma olanağı veren bu kredilerle sağlanan paralar bu hesaba alacak kaydedilir. Kredinin geri ödenmesi halinde ise borç kaydı düşülür. Krediye ilişkin her tür faiz komisyon ve diğer giderler 85070 numaralı «Kredi ve Tahvil» faizleri tali hesabının borcu karşılığında bu hesaba alacak yazılır.

446 — Kiralanma (Leasing) Yoluyla Sağlanan Krediler

Bu hesaba, borç olarak bir iktisadi varlığın alınması ve borç alınan iktisadi varlığa ilişkin kira sözleşmesinin düzenlenerek sabit bir yükümlülük altına girilmesi ile alacak kaydı, düşülür. Eğer kiralama sözleşmesi sonunda iktisadi varlık işletme varlıklarına dahil edilecek ise ödeme planı dahilinde yapılacak ödemeler bu hesaba borç kaydedilir. Eğer iktisadi varlık sadece kiralanmış ve belirli dönemlerin faaliyetlerinde kullanılması amaç-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

lamıyor ise kiralama giderleri bu hesaba alacak 85074 numaralı «Orta vadeli kredi giderleri» hesabına borç kaydedilir.

449 — Taksitli Donatım (Teçhizat) Kredileri

Satın alınan donatımın (teçhizat) teminat altına alınarak bir itfa dahilinde düzenli taksitlerle geri ödenen taksitli donatım kredileri hesabına teçhizatın alınması ile alacak kaydı düşürülür. Taksit ödemeleri ise borç kaydedilir.

450 — Diğer Uzun Vadeli Borçlar

Şirketlerin gayrimenkül iktisabı ve diğer sebepler dolayısıyla bir yıldan daha uzun vadelerle borçlandıkları paralar bu hesaba kaydedilir.

Hesabın alacağına borçlanılan meblağ, borcuna, yapılan ödemeler yazılır. Hesabın alacak kalanı henüz ödenmemiş borç toplamını gösterir.

460 — Alınan Depozitolar

Bu hesap, üçüncü şahıslardan, bir aktin gereği olarak alınan nakti teminatları takip etmek için kullanılır.

Alınan depozitolar, hesabın alacağına, bunlardan iade edilenler borcuna kaydedilir.

Hesabın alacak kalanı, henüz geri verilmemiş depozitoları gösterir.

Alınan depozitolar hesabının sekiz tali hesabı mevcut olup, bunlar hesap planında gösterilmiştir.

470 — Vergi Dairelerine Borçlar

Bu hesaba gerek yurtiçi gerekse yurtdışı mal ve hizmet satışları sırasında tahsil edilen KDV kaydedilir. Hesabın alacağına mal ve hizmet satışından, mal alış iadelerinden, sabit varlık satışlarından alınan KDV yazılır. Dönem sonlarında bu hesaba borç 480 numaralı «Döneme Ait Ödenen ve Alınan KDV» hesabına alacak yazılarak kapatılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

480 — Döneme Ait Ödenen ve Alınan KDV

Bu hesaba ödenen ve o dönemde indirilebilecek olan KDV tutarları borç, o dönemde hesaplanan veya tahsil edilen KDV tutarları alacak kaydedilir. Bu hesabın borç bakiyesi vermesi durumunda 16017 numaralı «Sonraki Döneme Devreden KDV.'nden Alacaklar» veya 16019 numaralı «İadesi Gereken KDV.'nden Alacaklar» hesabına borç bu hesaba alacak kaydedilir. Hesabın alacak bakiyesi vermesi durumunda ise 485 numaralı «Ödenmesi Gereken KDV» hesabına alacak bu hesaba borç kaydedilir.

485 — Ödenmesi Gereken KVD

Bu hesaba 480 numaralı «Döneme Ait Ödenen ve Alınan KDV» hesabının alacak bakiyesi vermesi durumunda 480 numaralı hesaba borç bu hesaba alacak kaydı yapılır. Hesabın bakiyesi o dönemde ödenmesi gereken KDV tutarını göstermektedir.

495 — Safi Dönem Kârı

Bu hesaba kâr dağıtımının yapılmasından sonra bulunan safi dönem kârı alacak kaydedilir.

2.2.5.5. (5) Grubu - Öz Kaynaklar

Bu grupta şirketin kuruluşu anında veya sonradan sermaye artırımı yoluyla hissedar tarafından işletmeye tahsis edilen kaynaklar ile dönem kârlarından yasal zorunluluklara veya Umumi Heyet kararlarına dayanarak şirket bünyesinde bırakılan ihtiyatlar yer alır. Buna bağlı olarak da öz kaynaklar grubunda yer alan hesaplar ilke olarak alacak bakiyesi verirler. Ancak yukarıdaki gruplarda olduğu gibi hissedarlar sermaye taahhüdü, şube sermayesi ihtiyatlar stopajı ve geçmiş yıllar zararı hesapları borç kalanı vermesine rağmen sermaye ve ihtiyatlar kaleminin tamamlayıcısı bir nitelik taşımaları nedeni ile bu gruba dahil edilmiştir.

Öz kaynaklar (*) grubuna giren defteri kebir hesaplarının işleyiş şekli ve bunların neleri kapsadığı aşağıda açıklanmıştır.

(*) Şirketlerin sermaye yapılarının kaynakları yönünden incelenmesi durumunda iki bölümden oluştuğu görülür. Özsermaye ve Borç (Yabancı) Sermaye. Bu bölümlerne bilimi mülâhaza hakkı esas alınarak yapılan bir

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

510 — Sermaye

Sermaye hesabı şirketin kuruluşu anında, esas mukavelesi ile belirlenen veya sonradan yapılan arttırımlarla tescil edilen sermaye miktarını göstermektedir.

Hesabın alacak tarafı 520 numaralı «Hissedarlar Sermaye Taahhüdü» hesabının borcu karşılığında işlem görür. Sermayenin azaltılması dışında prensip olarak hesabın borcuna bir kayıt yapılmaz.

28.7.1981 tarihinde kabul edilen 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ile getirilen kayıtlı sermaye kavramı A.Ş.'lerdeki sermaye arttırımı işlemlerini hızlandırmak amacı taşımaktadır. Kayıtlı sermaye sisteminin uygulanması bazı şartlara bağlanmıştır. Bilindiği gibi menkul kıymetleri halka arzı ve bu yolla satışı bunları çıkaran anonim ortaklıklar ve sermaye piyasasında faaliyet gösteren yardımcı kuruluşlar sermaye piyasası kanunu hükümlerine tabi bulunmaktadır.

Hisse senetlerini halka arz etmek üzere kurulan anonim ortaklıklar ile kurulmuş olup da sermaye arttırmak suretiyle hisse senetlerini halka arz edecek olan anonim ortaklıklar kuruldan izin almak şartı ile kayıtlı sermaye sistemini kabul edebilirler.

Bu halde ortaklığın esas sermayesi çıkarılmış sermaye olur ve sözleşme de tespit edilen kayıtlı sermaye miktarına kadar yeni hisse senetleri çıkarmak suretiyle yönetim kurulu tarafından TTK.'nun esas sermayenin arttırılmasına ilişkin hükümlerine bağlı kalınmaksızın sermaye arttırılabilir.

---

hukuki bölümleme biçimidir. VUK. madde 192'ye göre özsermaye: «İşletmelerin bilançolarındaki aktif toplamı ile borçları arasındaki fark müteşebbisin işletmeye mevzu varlığını, özsermayeyi teşkil eder.» «Özsermaye pasif tablosuna kaydolunur ve bu suretle aktif pasif toplamları denkleşir. İhtiyatlar ve kâr ayrı gösterilseler dahi özsermayenin cüzleri sayılır.»

Özsermaye işletme bilançosunun aktifinde yer alan iktisadi kıymetlerin değerleri toplamından borçların çıkarılması suretiyle bulunacak değer olarak da tanımlanmaktadır. Bu yönü ile de işletmenin mevcut ve alacakları ile borçları arasındaki olumlu fark olmaktadır.

Borç sermaye ise ilgili kişilere olan borçları ifade etmektedir. Bununla birlikte karşılıklar, tutarı belirlenemeyen zararlar da birer borç niteliğindedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Çıkarılan hisse senetleri tamamen satılarak bedelleri ödenmedikçe yeni hisse senetleri çıkarılamaz.

Kayıtlı sermayeli ortaklıkların başlangıç sermayesinin Maliye ve Gümrük Bakanlığı tarafından belirlenecek miktardan az olmaması ve ünvanlarının kullanıldığı belgelerde çıkarılmış sermaye miktarının gösterilmesi zorunludur.

Yönetim kurulunun, imtiyazlı veya itibari değerinin üzerinde hisse senedi çıkarılması pay sahiplerinin yeni pay almak haklarının sınırlandırılması konularında veya imtiyazlı hisse senedi sahiplerinin haklarını kısıtlayıcı nitelikte karar alabilmesi için esas sözleşme ile yetkili kılınması şarttır.

Görülüyor ki, sermaye Piyasası Kanununa tabi kuruluşlar kayıtlı sermaye sistemini kabul ettikleri takdirde ve bu kanunla uygulamaya getirilen kolaylıklardan faydalanma olanağına kavuşmuş bulunmaktadır. Şimdi bu kavramları kısaca açıklayalım:

• *Kayıtlı Sermaye:*

A.Ş.'lerin esas sözleşmelerinde hüküm bulunmak kaydıyla yönetim kurulu kararı ile TTK.'nun sermaye arttırılmasına dair hükümlerine tabi olmaksızın hisse senedi çıkarılabilecekleri azami miktarı temsil eden ve ticaret sicilinde tescil ettirilen sermayeleridir.

• *Başlangıç Sermayesi:*

Kayıtlı sermayeli A.Ş.'in sahip olmaları zorunlu olan asgari çıkarılmış sermayeleridir. Başlangıç Sermayesinin miktarı şirketin kayıtlı sermaye sistemini kabul etmesinin ön şartı olup ödenmiş başlangıç sermayesinin belirli bir miktarda olması gerekmektedir. Maliye ve Gümrük Bakanlığınca ödenmiş başlangıç sermayesi 250.000.000 TL olarak belirlenmiştir.

• *Çıkarılmış Sermaye:*

Kayıtlı sermayeli anonim ortaklıkların satışı yapılmış hisse senetlerini temsil eden sermayeleridir. Bir başka ifade ile çıkarılmış sermaye (*) başlangıç sermayesi tabanı ile kayıtlı sermaye

(*) Ülkemiz uygulamalarına bakıldığında çıkarılmış sermaye ve ödenmiş sermaye birlikte kullanılmaktadır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

tava'ı arasında sermaye piyasası kurulundan izin alınması şartı ile yönetim kurulu kararınca tamamı ödenmiş sermayesidir.

Hesap planında özkaynaklar grubunda yer alan 510 numaralı «Sermaye» hesabının yanısıra sermaye piyasası kanunu ile getirilen bu değişiklik dikkate alınarak kayıtlı sermaye, başlangıç sermayesi ve çıkarılmış sermaye hesapları ilave edilmiştir. Ayrıca istenilirse taahhüt edilmiş sermaye ve ödenmiş sermaye hesapları da hesap planına dahil edilebilir. Bu durumlar isteğe bırakılmıştır.

520 — Hissedarlar Sermaye Taahhüdü

Şirketin, hissedarları tarafından taahhüt edilen sermayesinin ödeme durumları bu hesapta izlenir.

Zamanında ödenmeyen apeller dolayısıyle tahakkuk ettirilen temerrüt faizleri bu hesaba kaydedilmeyerek, 870 numaralı «Diğer Gelir - Giderler» hesabının alacağı karşılığında, 09090 numaralı «Diğer alacaklar» tali hesabına borç yazılır.

Hesabın borcuna, taahhüt edilen sermaye miktarı, alacağına bunlardan yapılan tahsilat kaydedilir.

Hesabın borç kalanı taahhüt edilen sermayeden, henüz hissedarlar tarafından ödenmeyen sermaye toplamını gösterir.

Her hissedar için ayrı bir tali hesap açılır. Bu tür tali hesapların numaralandırılma ve izlenme biçimi topluluğa dahil şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

530 — Hissedarlar Sermaye Avansı

Bu hesapta, sermaye arttırmalarında gerekli kanuni formaliteler ikmal edilmeden, hissedarların tamamından veya bir kısmından, sermaye hisselerine mahsuben önceden alınan avanslar izlenir.

Hesabın alacağına, hissedarlardan alınan avanslar, borcuna kanuni formalitelerin tamamlanmasından sonra 520 numaralı «Hissedarlar sermaye taahhüdü» hesabının alacağı karşılığında kayıt yapılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Hesabın alacak kalanı, henüz kanuni formalitelerin tamamlanmaması dolayısıyle mahsubu yapılamayan avans bakiyelerini gösterir.

Her hissedar için ayrı ayrı tali hesap açılır. Bu tür tali hesapların numaralandırılması ve izlenme biçimi topluluğa dahil şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

540 — Şube Sermayesi

Topluluğa dahil şirketlerin, resmi formaliteleri tamamlamak ve ticaret siciline kaydını yaptırmak suretiyle tesis ettikleri şubelerine ayırdıkları sermayenin gösterildiği bu hesap, şirket merkezince tutulur.

Hesabın borcuna, 590 numaralı «Şube Cari Hesabı»nın alacağı karşılığında kayıt yapılır. Yıl sonlarında merkez ve şube hesaplarının konsolidasyonu sırasında, ilgili hesaplara borç veya alacak vermek suretiyle, «Şube sermayesi» hesabı kapatılır. Dolayısıyle, bu hesap bilançoda yer almaz.

Merkezde yapılan bu kayda mukabil, şube defterlerinde ayrılan sermaye miktarları 595 numaralı «Merkez Cari Hesabı»nın borcu mukabilinde, 510 numara ile açılacak «Sermaye» hesabına alacak kaydedilir.

Her şubeye tahsis edilen sermaye hesabı için, ayrı bir tali hesap açılır. Bu tür tali hesapların numaralandırılma şekli, hesap planında gösterilmiştir.

550 — Kanuni İhtiyatlar

Bu hesapta, Türk Ticaret Kanunu'nun 466 ncı maddesinin 1 inci fıkrası ve 2 nci fıkrasının üçüncü bendi gereğince ayrılan Birinci Tertip (kârdan ayrılan % 5) ve ikinci tertip (dağıtılan temettüye göre ayrılan % 10) ihtiyatlar izlenir.

Hesabın alacağına, kârın tevzîinde bu ihtiyatlara ayrılan meblağ, 880 veya 890 numaralı hesapların borcu mukabilinde kaydedilir. Hesabın borcuna bu tür ihtiyatların, temettü olarak dağıtılması, zararlarla mahsup edilmesi veya sair suretlerle kullanılması halinde kayıt yapılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Kanuni ihtiyatlar hesabının iki tali hesabı olup bunlar aşağıdaki gibidir:

— 55010 Birinci tertip ihtiyat
— 55020 İkinci tertip ihtiyat

55010 numaralı birinci tertip ihtiyatın tahakkuk kaydı, istisnai durumlar hariç, kârın doğduğu yılın Aralık ayı sonu, 55020 numaralı ikinci tertip ihtiyatın tahakkuk kaydı ise, kârın doğduğu yılı takip eden senenin 1 Nisan tarihi itibariyle yapılır.

555 — Fevkalâde İhtiyatlar

Bu hesapta, şirket statüsü gereğince veya Umumi Heyet'in kararına dayanılarak ayrılan ihtiyatlar izlenir.

Hesabın alacağına, kârın tevziinde bu ihtiyatlara ayrılan meblağ, 880 veya 890 numaralı hesapların borcu mukabilinde kaydedilir. Bu hesaba alınacak ihtiyat rakamı, vergiden önceki brüt tutarı itibariyle gösterilir. Hesabın borcuna, bu tür ihtiyatların, temettü olarak dağıtılması veya sair suretlerle kullanılması halinde işlem yapılır.

Fevkalâde ihtiyatlar hesabının tali hesapları aşağıda açıklanmıştır.

55510 — Munzam Statü İhtiyatı

Esas mukavelelerinde her yıl kârdan ayrılacak % 5 ihtiyatın, Türk Ticaret Kanunu'nun 466 ncı maddesinin birinci fıkrasında öngörülen, ödenmiş sermayenin beşte biriniden daha fazla ayrılmasını emreden bir hüküm olması halinde, kanuni miktara kadar olan kısım 55010 numaralı «Birinci Tertip İhtiyat» tali hesabını aşan kısım ise bu hesaba alacak kaydedilir.

Munzam statü ihtiyatının tahakkuk kaydı, istisnai durumlar hariç kârın doğduğu yılın Aralık ayı sonu itibariyle yapılır.

55520 — İhtiyari İhtiyatlar

Şirket Umumi Heyeti'nin kararına dayanarak ayrılan fevkalâde ihtiyatlar, bu hesaba alacak yazılır.

Fevkalâde ihtiyatlar hesabının tahakkuk kaydı, kârın doğduğu yılı takip eden senenin 1 Nisan tarihi itibariyle yapılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

560 — Yatırım İndirimi

Vergi kanunları gereğince, yatırım indiriminden istifade edilmek suretiyle ayrılan fonlar bu hesapta izlenir.

Hesabın alacağına, 890 numaralı «Geçmiş Yıl Kârı» hesabının borcu mukabilinde kayıt yapılır. Borcuna, yatırım indiriminin, temettü olarak dağıtılması, veya sair suretlerle kullanılması halinde işlem yapılır.

Yatırım indiriminin tahakkuk kaydı, kârın doğduğu yılı takip eden senenin 1 Nisan tarihi itibariyle yapılır.

İndirimden istifade eden her yatırım için ayrı ayrı tali hesaplar açılır. Bunların numaralandırılması şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

565 — Özel İhtiyatlar

Kanuni mükellefiyetler veya işletmecilik açısından beklenen riskler için ayrılan karşılıklar bu hesapta izlenir.

Hesabın alacağına, yıl sonlarında 880 numaralı «Kâr ve Zarar» hesabının borcu mukabilinde, kayıt yapılır. Borcuna, bahse konu karşılıklardan kullanılanlar yazılır.

Hesabın alacağına yapılacak tahakkuk kaydı, istisnai durumlar hariç, kârın doğduğu yılın Aralık ayı sonu itibariyle işlenir.

56510 — Kanuni Riskler Karşılığı

Bu hesapta, başta personel için ödenecek kıdem ve ihbar tazminatları olmak üzere, yasal zorunluluklar dolayısıyla ödenecek risk karşılıkları yer alır.

Ancak, personelin kıdem ve ihbar tazminatı için ayrılan karşılık, her senenin sonundaki fiili durumu gösterdiğinden, yıl içerisinde ödenen kıdem tazminatları bu hesapla ilgilendirilmez ve 85028 numaralı «Tazminatlar» tali hesabına borç yazılır.

56520 — Diğer Riskler Karşılığı

Bu hesapta, müşteri, stok, duran varlık ve diğer aktif kalemlerinde vukuu muhtemel değer düşmeleri ve riskleri telafi etmek üzere ayrılan karşılıklar yer alır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

570 — İhtiyatlar Stopajı

Ayrılan ihtiyat ve karşılıklar için Gelir Vergisi Kanunu gereğince ödenen stopaj vergileri bu hesapta izlenir.

Hesabın borcuna, kâr tevzii tablosuna göre, ihtiyatlar için ödenecek vergiler, 36025 numaralı «Stopaj Vergisi» tali hesabının alacağı mukabilinde kaydedilir. Hesabın alacağına, muhtelif sebeplerle kullanılan ihtiyatların hazineden geri alınan veya ortaklara intikal ettirilen vergileri tutarı yazılır.

Hesabın borcuna yapılacak tahakkuk kaydı, kârın doğduğu yılı takib eden senenin 1 Nisan tarihi itibariyle yapılır.

İhtiyatlar stopajı hesabı, muhtelif ihtiyatlar için ödenen vergileri gösterdiğine göre, şirketin hakiki ihtiyat miktarı, 550, 555, 560 ve 565 numaralı «Kanuni İhtiyatlar», «Fevkalâde İhtiyatlar», «Yatırım indirimi» ve «Özel ihtiyatlar» hesaplarının alacak bakiyeleri toplamından, bu hesabın borç kalanı toplamı indirilmek suretiyle bulunur.

İhtiyatlardan kesilen stopaj vergileri, ihtiyat nev'ileri ve kesildikleri yıllar itibariyle ayrıntılı bir şekilde izlenir.

İhtiyatlar stopajı hesabının tali hesapları, hesap planında görüleceği gibi, vergi kanunlarının geçmişteki hükümleri de nazara alınmak suretiyle aşağıdaki şekilde öngörülmüştür.

— 57010 Birinci tertip ihtiyat stopajı,
— 57020 İkinci tertip ihtiyat stopajı,
— 57030 Munzam statü ihtiyat stopajı,
— 57040 İhtiyari ihtiyatlar stopajı,
— 57050 Kanuni riskler karşılığı,
— 57060 Diğer riskler karşılığı.

575 — Yeniden Değerleme Değer Artış Fonu

3094 sayılı kanunla V.U.K.'na geçici 11 madde ile ilave edilen yeniden değerleme hükümleri bir bakıma enflasyon muhasebesine geçişe olanak sağlayan ve enflasyon dolayısı ile oluşan zahiri kârların vergilenmesini önleme amacı taşımaktadır. Bu maddeye göre; «Bilanço esasına göre defter tutan Gelir ve Kurumlar Vergisi (imtiyazlı şirketler ve dar mükellefler hariç; kollektif, adi komandit ve adi şirketler dahil) bilançolarına dahil amortis-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

mana tabi iktisadi kıymetleri ve bu kıymetler üzerinden ayrılmış olup bilançolarının pasifinde gösterilen amortismanlar her hesap dönemi sonu itibari ile belirlenen şartlarla değerleyebilirler. Şu kadar ki, İktisadi Devlet Teşekküllerinin yeniden değerleme yapmaları zorunludur.»

Yeniden değerlemeye ilişkin diğer hususları tespit etmeye, Gelir ve Kurumlar Vergisi mükellefleri için belirlenen şartların dışına çıkan uygulamalar ile devir ve nevi değiştirmeleri önleyici düzenlemeler getirmeye Maliye ve Gümrük Bakanlığı yetkilidir.

Değeri 100.000 TL.'yi geçmeyen iktisadi kıymetler, iktisadi kıymetlerin maliyet bedellerine eklenmiş bulunan kur farkları, sinema filmleri, alâmeti farika hakları, pestemaliklar, özel maliyet bedelleri, ilk tesis ve tanzim giderleri, organizasyon, etüt ve idrama giderleri ile mahiyetleri ve amortisman süre ve tarifleri itibarı ile bunlara benzeyen sair aktifler yeniden değerleme kapsamına girmezler.

Bilançonun aktifine dahil iktisadi kıymetler ve bu kıymetler için geçmiş yıllarda ayrılmış olan amortismanlar yeniden değerlemenin yapılacağı yıla ait oran ile çarpılmak suretı ile yeniden değerlenirler.

Yeniden değerleme sonunda oluşacak değer artışı bilançonun pasifinde özel bir fon hesabında gösterilir. Değer artışı amortismana tabi iktisadi kıymetlerin yeniden değerlemesinden önceki net bilanço aktif değerlerinin bu kıymetlere yeniden değerleme oranının tatbikinden sonra bulunacak net bilanço aktif değerlerinden indirilmesi suretı ile bulunur. Net bilanço aktif değeri iktisadi kıymetlerin bilançonun aktifinde yazılı değerlerinden pasifte yazılı amortismanın tenzili suretı ile bulunan miktarı ifade eder. Bu değerin tespitinde VUK. madde 320'nin son fıkrasına göre ayrılmış sayılan amortismanlar da fiilen ayrılmış sayılır.

Kurumlar Vergisi mükellefleri pasifte özel bir fon hesabında gösterilen değer artışının tamamını sermayelerine ilave edebilirler. Bu suretle sermayeye eklenen değer artışları ortaklar tarafından işletmeye ilave edilmiş kıymetler olarak kabul edilir ve TTK.'nun 422 nci maddesinin uygulamasında ödenmiş sermaye, Bankalar Kanunun uygulamasında ise ihtiyat addolunur.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Değerleme yapılan kuruma iştirak eden işletmelerin aktifinde bu nedenle meydana gelen artışlar ise pasifte özel bir karşılık hesabında gösterilir ve bu karşılık sermayenin cüzü addolunur. Karşılık hesabında gösterilen değer artışı kurumlar tarafından sermayeye eklenebilir. Bu işlemler kâr sayılmaz. Ancak değer artış fonu sermayeye ilave dışında herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde bu işlemin yapıldığı dönemin kazancı sayılarak vergiye tabi tutulur. Yeniden değerlemeye tabi tutulan iktisadi kıymetlerin satışı durumunda bunlara isabet eden değer artışları aynen amortismanlar gibi muameleye tabi tutulur.

Hesap planında 575 nubaralı «Yeniden Değerleme Değer Artış Fonu» hesabına yeniden değerlemeye tabi tutulan iktisadi değerin eski değeri ile yeni değeri arasındaki fark alacak yazılır. Yeniden değerlemeden önceki amortisman tutarı ile değerleme sonucu bulunan amortisman tutarı arasındaki fark ilgili amortisman hesabına alacak yazılır.

576 — Sabit Kıymet Yenileme Fonu

Şirketin sahip bulunduğu sabit varlıkların yenilenmesi amacı ile kârdan ayrılan bir karşılık hesabıdır. Ayrılan tutarlar bu hesaba alacak yazılır.

577 — İştiraklerde Değer Artış Fonu

Bu hesaba iştirakte bulunulan şirketlere ilişkin hisse senetlerinin yeniden değerlemesi sonucu bulunan fon miktarı alacak kaydı yazılır.

580 — Geçmiş Yıllar Zararı

Şirketin hasıl olan ve mahsup edilemeyen zararları bu hesapta izlenir.

Bir evvelki yıl defterlerinde 880 numaralı «Kâr ve zarar» hesabından meydana gelen zarar miktarı, yeni senede yapılacak açılış kaydında doğrudan doğruya bu hesabın borcuna yazılır. Bilahare daha sonraki yıllarda kârdan mahsup yapıldıkça hesabın alacağına yazılır. Kısmi mahsuplarda en eski yıl zararlarından başlamak suretiyle işlem yapılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

590 — Şube Cari Hesabı

Topluluğa dahil şirketlerin, resmî formaliteleri tamamlamak ve ticaret siciline kaydını yaptırmak suretiyle tesis ettikleri şubeleriyle olan hesap durumu bu hesapta izlenir.

Şube ile yapılan işlemlerden dolayı, şubenin borçlandığı paralar bu hesabın borcuna, alacaklı olduğu meblağlar ise hesabın alacağına kaydedilir.

Bu hesap, şubenin durumuna göre borç veya alacak kalanı verebilir.

Her şube için ayrı bir tali hesap açılır. Bahse konu tali hesapların numaralandırılma şekli, hesap planında gösterilmiştir. Ancak, tali hesap numarasını teşkil eden son iki rakamın, 540 numaralı «Şube sermayesi» hesabındaki tali hesap numarasıyla paralel olmasına dikkat edilir.

Yıl sonlarında, merkez ve şube hesaplarının konsolidasyonu sırasında, ilgili hesaplara borç veya alacak vermek suretiyle şube cari hesabı kapatılır. Dolayısıyle, bu hesap bilançoda yer almaz.

595 — Merkez Cari Hesabı

Bu hesap topluluğa dahil şirketlerin, resmî formaliteleri tamamlamak ve ticaret siciline kaydını yaptırmak suretiyle tesis ettikleri şubeleri tarafından kullanılır.

Merkez ile yapılan işlemlerden dolayı, merkezin borçlandığı paralar bu hesabın alacağına, alacaklı olduğu meblağlar ise hesabın borcuna kaydedilir.

Bu hesap duruma göre borç veya alacak kalanı verebilir.

2.2.5.6. (6) Grubu - Düzenleyici Hesaplar

Düzenleyici hesaplar grubuna, yıl sonu kârının tespiti sırasında vergi kanunları veya işletmecilik açısından yapılması gereken bazı işlemlerin muhasebeye intikal ettirilebilmesi için açılması gereken hesaplarla uzun zamanda itfa edilecek gayri maddi karakterli duran varlık ve giderleri girer. Dolayısıyle, bu tür

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

hesaplardan bazıları borç, bazıları alacak kalanı vermekte olup, bunların nitelikleri ve işleyiş şekilleri aşağıda açıklanmıştır.

610 — Geçici Aktifler

Bu hesapta, bir ödeme yapılmasına rağmen, gider hesaplarına kaydedilmeyen, dolayısıyle, aktifte yeralan, ancak karşılığında maddi bir kıymet iktisap edilmediği için belirli bir süre zarfında, ilgili senelerin kâr-zarar veya gider hesaplarına kaydedilmek suretiyle, silinmesi gereken harcamalar yeralır.

Hesabın borcuna, yapılan ödemeler, alacağına bu harcamalardan kâr ve zarar veya gider hesaplarına mahsubu yapılanlar kaydedilir.

Hesabın borç kalanı, henüz sonuç hesaplarına intikal ettirilememiş bulunan harcama toplamını gösterir.

Geçici aktifler hesabının tali hesapları, aşağıda açıklanmıştır.

61010 — İlk Tesis Giderleri

Bu hesapta, şirketin kuruluşunda, yeni bir şube açılmasında veya işlerin devamlı bir surette geliştirilmesi için yapılan ve karşılığında maddî bir kıymet iktisap olunmayan giderler izlenir.

Vergi Usul Kanunu Hükümlerine göre, bu tür giderlerin doğrudan doğruya yapıldığı senenin neticesine intikal ettirilmesi veya aktifleştirilmesi ihtiyaridir. Birinci alternatifin tercihi halinde, yapılan harcama, ilgili gider hesabına borç kaydedilir. İkinci alternatifin seçimi halinde ise bu hesap kullanılır.

Aktifleştirilen ilk tesis masrafları, yeni kurulan müesseselerde çalışmaya başlandıktan, diğer hallerde harcamanın yapıldığı seneden itibaren, eşit miktarlarda ve 5 yıl içerisinde itfa olunur. Her yılın itfa payını teşkil eden meblağ, bu hesaba alacak, 880 numaralı «Kâr ve Zarar» hesabına borç kaydedilmek suretiyle muhasebeleştirilir.

Birden fazla ilk tesis gideri olduğu takdirde, bunların herbiri ayrı ayrı detaylandırılarak izlenir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

61020 — Özel Maliyetler

Kirayla tutulan gayri menkullere normal bakım, tamir ve temizleme giderleri dışında, gayri menkulu genişletmek veya iktisadi kıymetini devamlı olarak artırmak maksadıyla yapılan giderler bu hesapta izlenir.

Vergi Usul Kanunu Hükümlerine göre, bu nitelikteki giderler gayri menkulün kira müddeti belliyse, bununla orantılı olarak, belli olmayanlarda 5 yıl içerisinde itfa edilir. Bir yıllık mukaveleler süresi belirsiz olarak mütalaa edilir.

Yapılan harcama hesabın borcuna, yıllık itfa edilecek meblağ 680 numaralı «Kâr ve Zarar» veya ilgili gider hesabının borcu karşılığında, hesabın alacağına kaydedilir.

Hesabın borç kalanı, henüz mahsubu yapılmamış harcama toplamını gösterir.

Sarf yerleri farklı, birden fazla özel maliyet olduğu takdirde, bunların her biri ayrı ayrı izlenir.

61030 — Gayri Maddi Haklar

Bu hesap, menkul ve gayri menkul mallar ve haklar üzerinde, işletme lehine tesis olunan bazı hukuki tasarruflar ile, devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin işletmeye belirli sahalarda tanıdığı, kullanma, faydalanma gibi yetkileri sağlamak için yapılan harcamaları gösterir. Alınan peştemaliyeler de bu hesapta izlenir.

Bu tür harcamaların mahsubu, kullanılan hakkın niteliğine göre, kâr ve zarar veya ilgili gider hesabına borç verilmek suretiyle yapılır.

Gayri maddi hakların tesisi için ödenen paralar hesabın borcuna, yapılan itfalar alacağına kaydedilir.

Hakların itfası, bunlardan faydalanılacak süreye göre, böyle bir süre yoksa 5 yılda yapılır.

Nitelikleri farklılık gösteren birden fazla gayri maddi hak olduğu takdirde, bunların her biri ayrı ayrı izlenir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

620 — Tranzituar Hesaplar

Bu hesap, gelir ve giderlerin ait oldukları senelere girmesi ve bazı geçici durumların izlenmesi için kullanılır.

Tranzituar hesapların, tali hesaplarının nitelik ve işleyiş şekilleri aşağıda açıklanmıştır.

62010 — Peşin Ödenen Giderler

Bu hesapta, gelecek takvim yıllarına ait olarak ödenen giderler izlenir.

Hesabın borcuna ödenen meblağlar, alacağına ait olduğu dönem içerisinde ilgili gider hesabına nakledilen tutarlar kaydedilir.

Hesabın borç kalanı, ait olduğu dönemin henüz idrak edilmemesi sebebiyle mahsubu yapılamayan giderleri gösterir.

62015 — Ödenecek Giderler

Bu hesapta, masraf yapıldığı halde henüz belgesi gelmemiş sarfiyatın bedelleri izlenir. Topluluğa dahil şirketlerce çıkarılan tahvillerin, henüz vadesi hulûl etmemekle beraber içinde bulunulan yıla ait işlemiş faizleri 85070 numaralı «Kredi ve tahvil faizleri» tali hesabının borcuna karşılık bu hesaba alacak yazılır.

Hesabın alacağına yıl sonlarında belgesi gelmemiş masraf tutarı, borcuna, ertesi yıl bunlardan belgesi gelenlerin bedeli geçirilir.

Hesabın alacak kalanı, henüz belgesi gelmeyen giderleri gösterir.

62020 — Peşin Tahsil Edilen Gelirler

Bu hesapta, gelecek yıllara ait olup, içinde bulunulan sene zarfında tahsil olunan gelirler kaydedilir.

Hesabın alacağına, tahsil edilen gelirler, borcuna ait olduğu dönem içerisinde ilgili gelir hesabına nakledilen tutarlar kaydedilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Hesabın alacak kalanı, ait olduğu yılın henüz idrak edilmemesi sebebiyle, mahsubu yapılamayan gelirleri gösterir.

62025 — Tahsil Edilecek Gelirler

Bu hesapta, yıl sonlarında tahakkuk ettiği halde, henüz tahsil edilmemiş gelirler izlenir. Topluluğa dahil şirketlerce satın alınan tahvillerin (Devlet tahvilleri hariç) vadesi hulûl etmemekle beraber, içinde bulunduğu yıla ait işlemiş faizleri, 870 numaralı «Diğer Gelir - Giderler» hesabının alacağına karşılık bu hesaba borç yazılır.

Hesabın borcuna, tahakkuk eden gelir, alacağına ertesi yıl bunlardan yapılan tahsilat kaydedilir.

Hesabın borç kalanı henüz tahsil edilmemiş gelirleri gösterir.

62030 — Dekont Edilecek Tutarlar

Bu hesapta, üçüncü şahıslar için nakden veya hesaben ödenen tutarların, aidiyetleri kesin olarak belli oluncaya kadar ki durumları izlenir.

Yapılan tahakkuklar hesabın borcuna, işlemin ilgilisi firma tesbit edilip dekont çıkarıldıkça, bunların borcu karşılığında hesabın alacağına kaydedilir. Borç kalanı henüz aidiyeti tesbit edilmemiş tutarları gösterir.

62035 — Dekontu Beklenen Tutarlar

Topluluğa dahil şirketlere ait ayrı işyerlerinin işlemleri, halinde bunların merkezlerine intikal ettirdikleri işlemleri dolayısiyle haberdar olunan, üçüncü şahıslar tarafından dekont edilmesi beklenen durumlarda bu hesap kullanılır.

Hesabın alacağına dekontu beklenen meblağlar, borcuna bunlardan dekontu gelenler ilgili firmanın alacağı karşılığında kaydedilir. Hesabın alacak kalanı henüz dekontu gelmemiş işlemleri gösterir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

62060 — Anbara Girecek Mallar

Yapılan alımlarda mal ve faturası geldiği halde, anbara giriş kaydını muayyen dönemler itibariyle yapan şirketler, bu arada geçici olarak bu hesabı kullanırlar.

Hesabın borcuna gelen malların fatura tutarları kaydedilir, stok hesaplarına virmanlar yapıldıkça hesap kapanır.

62065 — Faturası Beklenen Mallar

Bu hesap fiilen işletmeye girmiş olmasına rağmen, henüz faturası gelmemiş mallar için kullanılır.

Hesabın alacağına, ilgili emtea hesabının borcu karşılığında kayıt yapılır. Malzemenin faturası geldiğinde, bu hesabın borcuna 350 numaralı «Alacaklılar» hesabının alacağı karşılığında işlem yapılır.

İlke olarak sene sonlarında kullanılan bu hesabın alacak kalanı, henüz faturası gelmemiş mal bedelini gösterir. Ancak, mukavele ile çalışılan durumlarda bu hesap yıl içinde de kullanılabilir.

62070 — Yoldaki Mallar

Faturası geldiği halde henüz anbar girişi yapılmamış malların bedelleri, ilgili emtea hesabına kaydedilmeyerek, mal fiilen depoya girinceye kadar bu hesapta izlenir.

Hesabın borcuna 62075 numaralı «Yoldaki mallar karşılığı» hesabının alacağı karşılığında, alacağına ise mal fiilen depoya girdiği zaman aynı hesabın borcu mukabilinde kayıt yapılır. Diğer taraftan mal bedeli aynı anda 350 numaralı «Alacaklılar» hesabına alacak verilmek suretiyle, ilgili emtea hesabına giriş kaydedilir.

Sadece yıl sonlarında kullanılacak olan bu hesabın borç kalanı, faturası geldiği halde henüz anbara girmemiş malların bedelini gösterir.

62075 — Yoldaki Mallar Karşılığı

Faturası geldiği halde, henüz anbara girmeyen malların bedelleri ilgili satıcı firmaya alacak verilmeyerek geçici olarak bu hesaba yazılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Bu hesabın işleyişi şekli 62070 numaralı «Yoldaki mallar» hesabının izahı sırasında açıklanmıştır.

62080 — Vergi İadesi Karşılığı

İhracata aracılık eden topluluğa dahil ticaret şirketlerince kullanılacak bu hesapta, topluluğa dahil olmayan firmaların ihracatına aracılık edilmesi halinde, tahakkuk eden vergi iadeleri izlenir.

İhracat yapıldığı zaman, mal sahibi firmaya bırakılan vergi iadesi tutarı (normal ve munzam birlikte) 086 numaralı «Vergi İadeleri» hesabının borcu karşılığında, bu hesabın alacağına yazılır. Bilahare Merkez Bankasından tahsil dekontu geldiğinde bu hesap kapatılarak ilgili firmanın 350 numaralı «Alacaklılar» hesabındaki normal cari hesabına nakledilir.

Hesabın alacak kalanı söz konusu firmalara ait vergi iadelerinden henüz tahsil edilemeyenleri gösterir.

630 — Şüpheli Alacaklar

Çeşitli nedenlerle tahsil edilemeyen ve dava veya icra safhasına intikal eden alacaklar bu hesapta izlenir.

Hesabın borcuna ilgili müşteri hesabından nakledilen borç tutarı ile bunlar namına yapılan giderler kaydedilir. Bahse konu alacaklardan tahsil edilenler hesabın alacağına yazılır.

Hesabın borç kalanı, şüpheli durum arzeden alacaklar toplamını gösterir.

Borcu şüpheli duruma düşen her şahıs veya firma için ayrı tali hesaplar açılır. Bu tali hesapların numaralandırılması veya hiç numara verilmemesi şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

640 — Şüpheli Alacaklar Karşılığı

Tahsil imkânı kalmadığı için hesabı şüpheli alacaklara nakledilen şahısların borçlarından, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre karşılık ayrılmasına cevaz verilenler bu hesapta izlenir.

Hesabın alacağına, 880 numaralı «Kâr ve Zarar» hesabının borcuna karşılık kayıt yapılır. Bu kayıt işlemi, bilanço çıkarılır-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ken ve sene sonlarında bir defada yapılır. Bahse konu alacaklardan karşılığın ayrıldığı yıllardan sonra tahsil edilenler, bu hesabın borcuna, 880 numaralı «Kâr ve Zarar» hesabının alacağına kaydedilir.

Hesabın alacak kalanı, henüz tahsil edilememiş, şüpheli alacaklar için ayrılmış karşılık tutarını gösterir. Varsa, bu tutar ile 630 numaralı, «Şüpheli Alacaklar» hesabının borç kalanı arasındaki fark, kanuni hükümler dolayısıyle karşılık ayrılamayan kısmı ifade eder. (Teminat alınmış olması gibi). Her senenin sonunda, iki hesap karşılıklı tetkik edilerek aradaki bu farkın kontrolu sağlanır.

Karşılık ayrılan her alacak için, ayrı tali hesaplar açılır. Bu tali hesapların numaralandırılması veya hiç numara verilmemesi şirketlerin kendilerine bırakılmıştır. Ancak numara verildiği takdirde, tali hesap numarasını teşkil eden son iki rakamın 630 numaralı «Şüpheli Alacaklar» hesabındaki tali hesap numarasıyla paralel olmasına dikkat edilir.

650 — Senet Reeskontları

Yıl sonlarında, vadesi gelmemiş alacak ve borç senetlerinin değerleme günü kıymetine icra edilmesi için ayrılan karşılıklar bu hesapta izlenir. Finansman ve avans senetleri için bir reeskont işlemi yapılmaz.

Senet reeskontları hesabının iki tali hesabı mevcut olup, bunlar hakkında aşağıda izahat verilmiştir.

65010 — Alacak Senetleri Reeskontu

Yıl sonlarında vadesi gelmemiş alacak senetlerinin, değerleme günündeki kıymetine çevrilmesi için Merkez Bankasınca uygulanan resmi iskonto haddine uygun olarak bulunan tutar, bu hesaba alacak, 880 numaralı «Kâr ve Zarar» hesabına borç kaydedilir.

Her sene sonunda mevcut bulunan alacak senetlerinin reeskont tutarı, daha önce ayrılmış bulunan tutara göre farklı bulunduğu takdirde, gerekli kayıt yapılarak, hesabın alacak kalanı son duruma getirilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

65020 — Borç Senetleri Prekontu

Yıl sonlarında vadesi gelmemiş borç senetlerinin, değerleme günündeki kıymetine çevrilmesi için, Merkez Bankasınca uygulanan resmî iskonto haddine uygun olarak bulunan tutar bu hesaba borç, 880 numaralı «Kâr ve Zarar» hesabına alacak kaydedilir.

Her sene sonunda mevcut bulunan borç senetlerinin prekont tutarı, daha önce ayrılmış bulunan tutara göre farklı bulunduğu takdirde, gerekli kayıt yapılarak, hesabın borç kalanı son duruma getirilir.

Yıl sonlarında alacak senedi reeskontu ve borç senedi prekontunun aynı anda uygulanması halinde kâr ve zarar hesabına çift taraflı kayıt yapılmakla beraber, düzenlenen «Kâr ve Zarar Toblosu»nda iki rakam arasındaki fark tek kalem olarak yeralır.

Borç senedi prekontunun alacak senetleri reeskontundan fazla olması halinde, senet reeskontu işlemi yapılmaz.

2.2.5.7. *(7) Grubu - Maloluş Hesapları*

Bu grupta, ilke olarak sanayi şirketlerinin imalatla ilgili hesapları yeralır.

Maloluş hesapları grubuna giren defteri kebir hesaplarının nitelik ve bunların işleyiş şekli aşağıda açıklanmıştır.

710 — İmalat

Sanayi şirketlerinin kendi mamullerinin montajında kullanacakları parçaların imalatı ile 720 numaralı «Montaj» hesabını kullanmayan şirketlerin bilumum imalatı bu hesapta izlenir.

İmalat unsurlarını teşkil eden, hammadde, direkt işçilik ve imalat giderleri, aşağıdaki hesapların alacağı karşılığında, bu hesabın borcuna kaydedilir.

- **Hammadde'de** : 060 numaralı «Hammadde ve malzeme» hesabı,
- **Direkt işçilikte** : 780 numaralı «Direkt İşçilik» hesabı,
- **İmalat giderlerinde** : 795 numaralı «İmalat Giderleri» Karşılığı» hesabı.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Hesabın alacağına, sanayi şirketlerinin standart maliyet sistemini kullanıp kullanmadıklarına göre kayıt yapılır.

Standart maliyet sistemini kullanmayanlarda, imal edilen malın maliyet bedelini teşkil eden tutar, duruma göre aşağıdaki hesapların borcu karşılığında yazılır.

- Nihai mamul imalatında : 065 numaralı «Mamul malları» hesabı,
- Parça imalatında : 060 numaralı «Hammadde ve malzeme» hesabı,
- Fabrika tamir bakımlarında kullanılacak fabrika yedekleri imalatında : 069 numaralı «Fabrika yedekleri» hesabı,
- Duran varlık imalatında : 060 numara «Hammadde ve Malzeme» hesabının «İmalat artıkları tali» hesabı.

Şirketlerce uygun görülen dönemler sonunda, henüz imal safhasında bulunan malların, fiili envanter değerlendirilmesi ile imalat hesabının borç kalanı arasında bir fark çıktığı takdirde, bu fark 840 numaralı «Değerleme farkları» hesabının borç veya alacağına yazılır.

Standart maliyet yöntemini kullanan şirketlerde, hesabın alacağına, şirketlerce uygun görülen dönemler sonunda yapılan maliyet aktarmaları geçirilir. Her dönem sonunda hesabın borç kalanı, 760 numaralı «Standart maliyet karşılıkları» hesabının alacak kalanı bu hesaba aktarılarak karşılaştırılır.

Bu işlemden sonra imalat hesabının borç kalanı ile henüz imal safhasında bulunan malların fiili envanter değerlendirilmesi neticesinde bulunan rakam arasında bir fark çıktığı takdirde, bu fark 830 numaralı «Standart maliyet farkları» hesabının borç veya alacağına işlenir. Ancak, bu tür farklar dönem kârlarını büyük ölçüde etkilediği takdirde, imal maliyetlerinin düzeltilmesi yoluna gidilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Hesabın borç kalanı, henüz imalat safhasında olan yarı mamuller ile aynı durumdaki duran varlıkların toplamını gösterir.

İmalat hesabının iş emri dönem veya mamul çeşitleri itibariyle izlenmesi ve bunlara göre tali hesap açılması şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

720 — Montaj

Kendi imal ettiği veya dışarıdan satın aldığı parçalarla, nihai mamulün montajını yapan şirketler bu hesabı kullanırlar. Ancak, arzu edildiği takdirde, bu hesap hiç kullanılmayarak imalat tamamen 710 numaralı «İmalat» hesabında izlenebilir.

Hesabın işleyiş şekli, 710 numaralı «imalat» hesabının aynıdır.

760 — Standart Maliyet Karşılıkları

Topluluğa dahil sanayi şirketlerinden standart maliyet yöntemini uygulayanlar, yıl içinde imalatın değişik safhalarında maliyet tespiti için bu hesabı kullanırlar.

Hesabın alacağına, 060, 065 veya 069 numaralı «Hammadde ve malzeme», «Mamul mallar» veya «Fabrika yedekleri» hesaplarının borcu karşılığında, imalatı tamamlanan malların standart maliyet esasına göre hesaplanan tutarları kaydedilir.

Şirketlerce uygun görülen dönemler sonunda hesabın alacak kalanı, 710 veya 720 numaralı «imalat» veya «montaj» hesaplarına nakledilmek suretiyle bu hesap kapatılır.

Standart maliyet karşılıkları hesabının tali hesaplarının tespiti ve bunların numaralandırılması şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

770 — Tevzi Edilecek Maaş ve Ücretler

Topluluğa dahil sanayi şirketlerinde tüm personel ücretlerinin tahakkuku ve masraf yerleri arasındaki dağıtımı bu hesapta izlenir.

Hesabın borcuna, bordro tutarları üzerinden tahakkuk ettirilen ücretler, alacağına aşağıda yazılı hesapların borcu karşılığında, tevziat yapılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

— 780 numbaralı «Direkt işçilik» defteri kebir hesabı
— 79020 numaralı «Endirekt işçilik» tali hesabı
— 85020 numaralı «İşçi ücretleri» tali hesabı
— 79021 ve 85021 numaralı «Memur maaşları» tali hesapları
— 79022 ve 85022 numaralı «Fazla mesailer» tali hesapları
— 79023 numaralı «Kanuni tatil ve izin ücretleri» tali hesabı
— 79024 numaralı «Boşa geçen işçilik» tali hesabı
— 79025 ve 85025 numaralı «İkramiyeler ve İstihsal/Satış primleri» tali hesapları
— 79022 ve 85026 numaralı «Sosyal sigorta işveren hissesi» tali hesapları,
— 79031 ve 85031 numaralı «Sosyal yardımlar» tali hesapları.

Bu hesap tranzituar bir nitelik taşıdığı için ay sonlarında kapatılır ve kalan vermez.

İsteyen şirketler, bu hesabı kullanmayarak, bordro tahakkuklarını doğrudan doğruya ilgili masraf hesaplarına intikal ettirebilirler.

780 — Direkt İşçilik

Bu hesapta, doğrudan doğruya imalat konusu ile ilgili işlerde çalışan işçilere imalatta fiilen çalıştıkları süreler için, saat, gündelik veya akord esasına göre tahakkuk ettirilen çıplak ücretler izlenir.

Hesabın borcuna, tahakkuk anında kayıt yapılır. Şirketlerin kabul edecekleri dönemler sonunda, bu hesap 710 ve 720 numaralı «İmalat» ve «Montaj» hesaplarının borcu karşılığında alacaklandırılır. Dolayısıyle, direkt işçilik hesabı, mamul maliyetlerinin çıkarıldığı her dönemin sonunda kapatılır.

790 — İmalat Giderleri

Topluluğa dahil sanayi şirketlerinin, ham ve yardımcı madde sarfiyatıyla, direkt işçilik dışında kalan ve üretimin gerçekleştirilebilmesi için yapılan giderler bu hesapta izlenir. İmalat giderleri, sınai maliyetin bir unsurunu teşkil eder ve şirketlerce

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

uygun bulunacak kriterlere göre gider yer ve taşıyıcılarına dağıtılır.

Ancak, çok kısa süreli olanlar hariç, grev ve lokavt dönemlerine ait imalat giderleri, maliyetlere intikal ettirilmeyerek doğrudan 880 numaralı «Kâr ve Zarar» hesabına aktarılır.

Hesabın borcuna, sarfiyat yapıldıkça ve duran varlıklar için amortisman ayrıldıkça kayıt yapılır.

Hesabın alacağına, şirketce uygun görülen dönemler sonunda yapılan mahsup işlemleri kaydedilir. Her dönem sonunda hesabın borç kalanı, 795 numaralı «İmalat giderleri karşılığı» hesabının alacak kalanı ile mahsup edilir. Bu işlem sonunda bir fark çıktığı takdirde bu fark, standart maliyet sistemini kullanan şirketlerde 830 numaralı «Standart maliyet farkları», diğer şirketlerde ise 840 numaralı, «Değerleme farkları» hesabının borç ve alacağına yazılır. Ancak, bahse konu meblağ, dönem kârlarını büyük ölçüde etkileyecekse, daha önce çıkarılmış olan mamul maliyetlerinin düzeltilmesi yoluna gidilir. Böyle bir duruma sebebiyet vermemek için, sene içerisinde, imalat giderleri karşılığı ayrılırken, mümkün olduğu kadar hakiki rakamlar esas alınır ve büyük farklar çıkmamasına dikkat edilir.

İmalat giderlerinin tali hesapları ve bunların neleri kapsadığı aşağıda açıklanmıştır.

79020 — Endirekt İşçilik

İmalatta doğrudan doğruya ilgili olmamakla beraber, üretimin yapılabilmesi için zorunlu bulunan yardımcı hizmetlerin ifasında çalışan ve ücretleri saat veya gündelik esasına göre hesaplanan işçilere, çalıştıkları veya kanuni tatil ve izinler dolayısıyle çalışmadıkları sürelere ait olarak tahakkuk ettirilen çıplak ücretler bu hesapta yeralır.

79021 — Memur Maaşları

Sanayi şirketlerinde, üretim faaliyetinde çalışan mühendis, teknisyen, ustabaşı gibi ücretleri aylık olarak tahakkuk eden personelin istihkakı bu hesapta yeralır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

79022 — Fazla Mesailer

Üretim faaliyetine katılan ve esas ücretleri 780 numaralı «Direkt işçilik» veya 79020 ve 79021 numaralı «Endirekt işçilik» ve «Memur maaşları» tali hesaplarına kaydedilen personele, günlük normal çalışma süresi dışında yürürlükteki mevzuat ve toplu sözleşmeler hükümlerine göre yaptırılan fazla mesainin yüklediği ek külfetler bu hesapta yeralır. Fazla mesai süresine ait normal ücretler, yukarıda bahsi geçen gider hesaplarına kaydedilir ve bu hesaba sadece fazla mesai dolayısiyle verilen zamlar yazılır.

79023 — Kanuni Tatil ve İzin Ücretleri

Çalıştıkları süreye ait ücretleri 780 numaralı «Direkt işçilik» hesabına kaydedilen işçilerin yürürlükteki mevzuat ve toplu sözleşmeler hükümleri gereğince çalışılmayan hafta ve genel tatil günleri ile izinli oldukları sürelere ait tahakkuk ettirilen ücretleri bu hesapta yeralır.

79024 — Boşa Geçen İşçilik

Çalıştıkları sürelere ait, ücretleri 780 numaralı «Direkt işçilik» hesabına kaydedilen işçilerin üretimde çalışmadan boşta geçen zamanlarına isabet eden ücretleri bu hesapta yeralır. Bu hesabın kullanılması ihtiyaridir.

79025 — İkramiyeler ve Üretim Primleri

Önceden tespit edilmiş esaslar dahilinde üretimdeki verimliliği artırmak üzere imalatta çalışan işçi ve memurlara ödenen üretim primleri ve belirli süreler sonunda verilen ikramiyeler bu hesapta yeralır.

79026 — Sosyal Sigorta İşveren Hissesi

780 numaralı defteri kebir hesabı ile, 79020, 79021, 79022, 79023, 79024 ve 75025 numaralı tali hesaplara kaydedilen istihkaklarla ilgili olarak tahakkuk ettirilen sosyal sigorta işveren hissesi bu hesapta yeralır.

79930 — Yemek Giderleri

Ücretleri 780 ve 790 numaralı defteri kebir hesaplarına kaydedilen personele ait yemek giderleri bu hesapta yeralır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Herhangi bir sebeple, yemek yerine nakdi bir ödeme yapılması halinde, ödeme, yine bu hesaba işlenir.

79031 — Sosyal Yardımlar

Ücretleri 780 ve 790 numaralı defteri kebir hesaplarına kaydedilen personele, toplu iş sözleşmeleri veya şirketce kabul edilen esaslara göre nakten veya aynen (yemek hariç) verilen tüm sosyal yardımlar bu hsapta yeralır.

79032 — Taşıma Giderleri

Ücretleri 780 ve 790 numaralı defteri kebir hesaplarına kaydedilen personelin, işyerine nakledilmesi için yapılan giderler bu hesapta yeralır. Aynı nakil vasıtasında hem bu gruba giren, hem de idari personel taşındığı takdirde yapılan giderler personel sayısı ile orantılı olarak bölünür ve idari personele ait olanlar 85032 «Taşıma giderleri» tali hesabına nakledilir.

79033 — Lojman Giderleri

Fabrikalarda bir kısım personelin ikameti için tahsis edilen lojmanlara ait ısıtma, aydınlatma, su ve bakım, tamir gibi giderler bu hesapta yeralır. Bahse konu lojmanlarda idari personelin oturması istisnai bir mahiyet arzettiğinden, böyle bir durum vaki olsa dahi, idari personelin oturduğu lojmanların giderleri de burada takip edilir. Personelden ikamet karşılığı bir para alındığı takdirde, bu meblağ gider tutarından indirilir.

79040 — İşletme Malzemesi Giderleri

Doğrudan doğruya mamulün bünyesine girmemekle beraber, üretimin yapılması için kullanılması zaruri olan malzeme sarfları bu hesapta yeralır.

79041 — Enerji, Yakıt, Aydınlatma ve Su Giderleri

İşletmede mevcut makine, kazan vesair tesisatın çalıştırılması için kullanılan elektrik, yakıt ve su bedelleri ile, fabrika ve atelye binaları ve hammadde anbarlarının aydınlatılması ve ısıtılması için yapılan aynı mahiyetteki sarfiyat bu hesapta yeralır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

79042 — Küçük Demirbaş Giderleri

Vergi kanunlarına göre, değeri yüzbin liradan az olduğu için gider kaydı mümkün olan ve üretim sırasında kullanılan teknik nitelikteki tüm demirbaşlar bu hesapta yeralır.

79043 — Tamir - Bakım - Temizlik Giderleri

İşletmede mevcut makine, tezgâh, kalıp ve diğer tesislerle, fabrika ve atelye binalarının ve hammadde anbarlarının, normal bakım ve tamiri için yapılan ve duran varlıkların iktisadî değerinde bir artış sağlamayan giderlerle, bu tür mahallerin temizliği için kullanılan malzemelerin bedeli bu hesapta yeralır.

79050 — Şehir İçi Yol Giderleri

Ücretleri 780 ve 790 numaralı defteri kebir hesaplarına kaydedilen personelin, şirketin bulunduğu şehir içerisindeki gidiş-gelişleri dolayısıyle yapılan giderler bu hesapta yeralır.

79051 — Yurt İçi Seyahat Giderleri

Ücretleri, 780 ve 790 numaralı defteri kebir hesabına kaydedilen personelin, Türkiye dahilindeki seyahatleri için yapılan giderler bu hesapta yeralır.

79052 — Yurt Dışı Seyahat Giderleri

Ücretleri 780 ve 790 numaralı defteri kebir hesabına kaydedilen personelin, Türkiye haricindeki seyahatleri dolayısıyle yapılan giderler bu hesapta yeralır.

79053 — Kırtasiye, Matbua Giderleri

Üretim faaliyetine doğrudan doğruya veya dolaylı olarak katılan servisler tarafından kullanılan kırtasiye ve matbua bedelleri bu hesapta yeralır.

79054 — Sigorta Giderleri

Fabrika ve atelye binalarıyla, hammadde ve malzeme anbarlarının ve üretim faaliyetinde kullanılan tüm makine, tezgâh, kalıp ve diğer tesislerin sigorta ettirilmesi için tahakkuk ettirilen primler bu hesapta yeralır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

79055 — Kira Giderleri

Fabrika ve atelye binalarıyla, hammadde ve malzeme anbarlarının ve üretimde kullanılan makine, tezgâh ve tesislerin üçüncü şahıslardan kiralanması halinde ödenen bedeller bu hesapta yeralır.

79056 — Vergi, Resim, Harç Giderleri

Fabrika ve atelye binalarıyla, hammadde ve malzeme anbarlarının ve üretimde kullanılan makine, tezgâh ve diğer tesisler için ödenen tüm aynî vergi, resim ve harç bedelleri bu hesapta yeralır.

79057 — Nakliye, Hammaliye Giderleri

Hammadde ve malzeme alım - satımlarında yapılan nakliye ve hammaliyenin ilgili malzeme maliyetine yükletilmemesi halinde ve keza satış safhasına kadar depolar arasında yapılan nakliye ve hammaliyeler için bu hesap kullanılır.

79058 — Servis Vasıtaları Giderleri

Üretim faaliyetine doğrudan doğruya veya dolaylı olarak katılan kısımlar tarafından kullanılan servis vasıtalarının giderleri bu hesapta yeralır.

79069 — Diğer İmalat Giderleri

Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak üretimle ilgili olup, yukarıda nitelikleri açıklanan gider türlerinden hiçbirine girmeyen müteferrik sarfiyat bu hesapta yeralır.

79091 — Patent ve Lisans Ücretleri

Mevcut anlaşmalara göre, üretim miktarı üzerinden tahakkuk ettirilen patent ve lisans ücretleri bu hesapta yeralır.

79092 — Araştırma ve Geliştirme Giderleri

İmalatına devam edilen bir mamulün, kalitesini ıslah, fiyatını ucuzlatmak ve diğer sebeplerle yapılacak değişiklikler için sarfedilen araştırma ve geliştirme giderleri bu hesapta yeralır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

79094 — Amortismanlar

Fabrika ve atölye binalarıyla, hammadde ve malzeme anbarları, üretimde kullanılan tüm makine, tezgâh, kalıp ve diğer tesislerle idari servisler dışındaki kısımlar tarafından kullanılan nakil vasıtaları için ayrılan amortismanlar bu hesapta yeralır. Bahse konu amortismanların muhasebeleştirilme dönemleri şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

795 — İmalat Giderleri Karşılığı

Topluluğa dahil sanayi şirketlerinin maliyet tespitleri sırasında, imalat giderleri için ayırdıkları karşılıklar bu hesapta izlenir.

Hesabın alacağına, imal edilen mallar için ayrılan karşılıklar yazılır.

Şirketçe uygun görülen dönemler sonunda hesabın alacak kalanı 790 numaralı «İmalat giderleri» hesabının borç kalanı ile mahsup edilir. Bu mahsup işlemi sonunda bir fark çıktığı takdirde ne şekilde kayıt yapılacağı, 790 numaralı «İmalat giderleri» hesabının izahı sırasında açıklanmıştır.

2.2.5.8. (8) Grubu - Sonuç Hesapları

Bu grupta, sanayi ve ticaret şirketlerinin dönem kâr veya zararının tespitinde rol oynayan hesaplar yeralır.

Sonuç hesapları grubuna giren defteri kebir hesaplarının nitelik ve bunların işleyiş şekli aşağıda gösterilmiştir.

810 — Satış Hesabı

Bu hesapta, işletmenin normal faaliyetiyle ilgili mal ve hizmet satışları karşılığında sağlanan brüt hasılat ve bu meblağın net satış rakamına getirilmesi ile ilgili indirim ve giderler izlenir.

Satış yapıldıkça, brüt satış hasılatı kasa veya müşteri hesabının borcu karşılığında hesabın alacağına yazılır.

Hesabın borcuna prensip olarak, satışlar dolayısıyla yapılan giderlerle muhtelif iskontolar ve iadeler yazılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Hesabın alacak kalanı, net satış tutarını gösterir. Yıl sonlarında, 820 numaralı «Satılan malın maliyeti» hesabının borç kalanı, bu hesaba nakledilmek suretiyle mahsubu yapılır. Bu mahsuptan sonra, satış hesabının borç veya alacak kalanı, 880 numaralı «Kâr ve Zarar» hesabına nakledilir.

Şirketler, satış ve hasılatlarını tek bir defteri kebir hesabında toplayabilecekleri gibi, bunun için 810 - 818 numaralar altında birden fazla hesap da açabilirler. Bu takdirde hesaplara numara verilirken emtea hesaplarıyla bir paralellik kurulur.

Her bir satış hesabı için açılacak tali hesapların şekli ve numaralandırılması şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

Aşağıda özellik arzeden ve bütün şirketler tarafından kullanılabilecek olan bazı tali hesapların işleyiş şekli açıklanmıştır.

Satış Giderleri

Bu hesapta sevkiyatta kullanılan ambalaj malzemesinin bedelleri, satıştan sonra yapılan nakliye ve hammaliye giderleri, ödenen satış komisyonları ve diğer satış giderleri, izlenir. Varsa satış miktarı üzerinden tahakkuk eden patent ve lisans ücretleri de bu hesapta yeralır.

Satış Düzeltemeleri

Bu hesapta, satış faturasının düzenlenmesinden sonra yapılan iskonto ve ristrunlar ile yine faturaya dahil olmayan vade farkları (alınan, verilen ve senet temditleri dolayısiyle tahakkuk edenler) izlenir.

Bunlardan şirket lehine olanlar hesabın alacağına, aleyhine olanlar borcuna yazılır.

819 — Diğer Satışlar

Sanayi şirketleri tarafından kullanılacak bu hesapta, normal satış konuları dışındaki satışlar (duran varlık satışları hariç) izlenir.

Bu hesapta yeralan satışlar ciro bildirimlerine dahil edilmez.

Hesabın borç veya alacak kalanı, yıl sonlarında 880 numaralı «Kâr ve Zarar» hesabına aktarılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Bu hesabın tali hesapları aşağıda gösterilmiştir.

81910 — Malzeme Satışları

Bu hesapta, 060 numaralı «Hammadde ve malzeme» anbarından aynen satılan mallar izlenir.

Malzeme satışları hesabının alacağına satış bedelleri, borcuna ise 060 numaralı «Hammadde ve malzeme» hesabının alacağı karşılığında satılan malın maliyeti kaydedilir.

81920 — Tasfiye Edilen Mal Satışları

Bu hesapta, 060, 065 ve 069 numaralı defteri kebir hesaplarının «Tasfiye edilecek malzemeler», «Tasfiye edilecek mamuller» ve «Tasfiye edilecek parçalar» tali hesaplarında yeralan mallardan yapılan satışlar izlenir.

Hesabın alacağına satış tutarı, borcuna satılanların maliyeti yazılır.

81930 — Hurda Satışları

Bu hesapta, fabrikaların imalat artığı hurda satışları takip edilir. Hesabın alacağına satış bedeli, borcuna 060 numaralı defteri kebir hesabının «İmalat artıkları» tali hesabının alacağı karşılığında kayıt yapılır.

820 — Satılan Malın Maliyeti

Bu hesapta, hasılatı 810 numaralı «Satış hesabı»nda yeralan mal ve hizmetlerin maliyeti izlenir.

Şirketlerce uygun görülen dönemler sonunda satılan mal ve hizmetlerin maliyeti, duruma göre 050 ve 065 numaralı «Emtea» ve «Mamul mallar» hesaplarının alacağı karşılığında, bu hesabın borcuna kaydedilir.

Hesabın alacağına eğer maliyet nakli yapılmış ise satışlardan yapılan iadeler kaydedilir.

Hesabın borç kalanı, satılan malların maliyet bedellerini gösterir. Yıl sonlarında bu kalan, 810 numaralı «Satış» hesabına aktarılarak kapatılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Şirketler, istedikleri takdirde, bu hesabı kullanmayarak, satılan malların maliyetini doğrudan doğruya satış hesabının borcuna nakledebilirler.

Satılan malların maliyeti hesabının tali hesaplarının tespiti ve bunların numaralandırılması satış hesabının tali hesaplarına paralel olarak yapılır.

830 — Standart Maliyet Farkları

Sadece topluluğa dahil sanayi şirketleri tarafından kullanılacak olan hesapta, standart maliyet sistemini uygulayan şirketlerce önceden tespit edilen standartlarla, fiili rakamlar arasındaki farklar izlenir.

Şirketçe kabul edilen dönemler sonunda, standart maliyetlerle fiili maliyet rakamları arasında, keza «İmalat giderleri karşılığı» ile fiili imalat giderleri arasında bir fark çıktığı takdirde, bu farklar, birinci halde 710 veya 720 numaralı «İmalat» veya «Montaj», ikinci halde ise, 790 numaralı «İmalat giderleri» hesaplarının borç veya alacağı karşılığında, bu hesaba borç veya alacak yazılır. Ancak, bahse konu farklar, dönem kârlarını büyük ölçüde etkileyecek derecedeyse, mamul maliyetlerinin düzeltilmesi yoluna gidilir.

Yıl sonlarında, bu hesabın borç veya alacak kalanı, 610 numaralı «Satış» hesabının «Satış düzeltmeleri» tali hesabına aktarılarak kapatılır. Şirketler dilledikleri takdirde, bu düzeltmeleri mal grupları itibariyle mevcut tali hesaplarına bölebilirler.

Standart maliyet farkları hesabının tali hesaplarının tespiti ve numaralandırılması şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

840 — Değerleme Farkları

Sadece topluluğa dahil sanayi şirketleri tarafından kullanılacak olan bu hesapta, yıl sonlarında hammadde ve mamul anbarında çıkan farklarla, standart maliyet sistemini kullanmayan şirketlerin, fiili imlat giderleri ile imalat giderleri karşılığı arasındaki farklar izlenir.

Şirketlerce kabul edilen dönemler sonunda, imalat giderleri karşılığı ile fiili imalat giderleri arasında bir fark çıktığı takdirde, bu fark 790 numaralı «İmalat giderleri» hesabının borç

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

veya alacağı karşılığında, bu hesaba borç veya alacak yazılır. Keza, yıl sonlarında anbarlarda fiili envanter sayımları ile kaydi mevcutlar arasında bir fark çıktığı takdirde fazlalıklar 060, 065 ve 069 numaralı «Hammadde ve malzeme», «Mamul mallar» ve «Fabrika yedekleri» hesaplarının borcu karşılığında, bu hesabın alacağına, noksanlar ise adı geçen hesapların alacağı karşılığında, değerleme farkları hesabının borcuna kaydedilir.

Yıl sonlarında, bu hesabın borç veya alacak kalanı 810 numaralı «Satış» hesabının «Satış düzeltmeleri» tali hesabına aktarılarak kapatılır. Şirketler dilledikleri takdirde, bu düzeltmeleri mal grupları itibariyle mevcut tali hesaplarına bölebilirler.

Değerleme farkları hesabının tali hesaplarının tespiti ve numaralandırılması şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

850 — Genel Giderler

Bu hesapta, 790 numaralı «İmalat giderleri» hesapları dışında kalan giderler kaydedilir.

Sarfiyat yapıldıkça hesabın borcuna işlenir. Hesabın alacağına, yıl içerisinde tashihler hariç bir kayıt yapılmaz. Yıl sonlarında borç kalanı 880 numaralı «Kâr ve Zarar» hesabının borcu karşılığında alacak yazılır. Ancak, yıl sonlarında holding'e gönderilen mizanlarda, genel giderler mizanı kapatılmadan ve kalanı «Kâr ve Zarar» hesabına devredilmeden önceki şekliyle gönderilir.

Genel giderlerin tali hesapları ve bunların neleri kapsadığı aşağıda açıklanmıştır.

85010 — Huzur Hakları ve Murakıp Ücretleri

Şirketlerin İdare Meclisi Başkan ve üyelerine toplantı başına veya aylık yahut yıllık olarak verilen huzur haklarıyla, murakıplarına aylık veya senelik olarak ödedikleri ücretler bu hesapta yeralır.

85020 — İşçi Ücretleri

Ticaret şirketlerinin işçi statüsündeki personeliyle, sanayi şirketlerinin imalatla doğrudan doğruya veya dolaylı olarak hiçbir ilgisi bulunmayan işçilerine saat, gündelik, haftalık veya ay-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

lık esasına göre tahakkuk ettirdikleri ücretler bu hesapta yer alır.

85021 — Memur Maaşları

Ticaret şirketlerinin bütün memurlarıyla, sanayi şirketlerinin imalatla ilgili bulunmayan idarî personelinin aylık olarak tahakkuk eden istihkakları bu hesapta yeralır.

85022 — Fazla Mesailer

Esas ücretleri yukarıda açıklanan 85020 ve 85021 numaralı tali hesaplara kaydedilen personele günlük normal çalışma süresi dışında, yürürlükteki mevzuat ve toplu sözleşme hükümlerine göre yaptırılan fazla mesainin yüklediği ek külfetler bu hesapta yeralır. Fazla mesai süresine ait normal ücretler, yukarıda bahsi geçen gider hesaplarına kaydedilir ve bu hesaba sadece fazla mesai dolayısıyle verilen zamlar yazılır.

85025 — İkramiyeler ve Satış Primleri

Önceden tespit edilmiş esaslar dahilinde, satış üzerinden personele ödenen satış primleri ile, belirli süreler sonunda verilen takdirî veya maaş katı şeklindeki ikramiyeler bu hesapta yeralır.

85026 — Sosyal Sigorta İşveren Hissesi

85020, 85021, 85022 ve 85025 numaralı tali hesaplara kaydedilen istihkaklarla ilgili olarak tahakkuk ettirilen sosyal sigorta işveren hissesi bu hesapta yeralır.

85027 — Tazminatlar

Sanayi ve ticaret şirketlerinde çalışan tüm personelin işten ayrılması halinde yürürlükteki mevzuat ve toplu sözleşme hükümlerine göre ödenen kıdem, ihbar gibi tazminatlar bu hesapta yeralır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

85030 — Yemek Giderleri

Ücretleri 85020 ve 85021 numaralı tali hesaplara kaydedilen personele ait yemek giderleri bu hesapta yeralır.

Herhangi bir sebeple, yemek yerine nakti bir ödeme yapılması halinde, bahse konu meblağlar da bu hesaba işlenir.

85031 — Sosyal Yardımlar

Ücretleri 85020 ve 85021 numaralı tali hesaplara kaydedilen personele, toplu iş sözleşmeleri veya şirketçe kabul edilen esaslara göre nakten veya aynen (yemek hariç) verilen tüm sosyal yardımlar bu hesapta yeralır.

85032 — Taşıma Giderleri

Ücretleri 85020 ve 85021 numaralı tali hesaplara kaydedilen personelin, işyerine nakledilmesi için yapılan giderler bu hesapta yeralır.

85034 — Eğitim ve Kurs Giderleri

Sanayi ve ticaret şirketlerindeki bütün personelin, mesleki bilgilerini arttırmak ve geliştirmek üzere tertip ettikleri kurslarla, bu maksatla şirket dışındaki müesseselerin düzenledikleri kurs ve seminerlere katılmak için yapılan giderler bu hesapta yeralır.

85041 — Isıtma, Aydınlatma, Su Giderleri

Ticaret şirketlerinin iş yeri ve depo binalarıyla, sanayi şirketlerinin idari binaları, mamûl anbarları ve açık sahalarının aydınlatılması ve ısıtılması için kullanılan elektrik ve yakıt sarfiyatı ile, bu tür yerlerde harcanan su bedelleri bu hesapta yeralır.

85042 — Küçük Demirbaş Giderleri

Vergi kanunlarına göre, değeri yüzbin liradan az olduğu için masraf kaydı mümkün olan demirbaş bedelleri bu hesapta yeralır (teknik demirbaşlar hariç).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

85043 — Tamir, Bakım, Temizlik Giderleri

Ticaret şirketlerinin iş yeri ve depo binalarıyla, sanayi şirketlerinin idarî binaları ve mamûl anbarlarının normal bakım ve tamiri için yapılan ve sabit kıymetlerin iktisadî değerinde bir artış sağlamayan giderlerle, bu tür mahallerin temizliği için kullanılan malzemelerin bedelleri bu hesapta yeralır. Keza büro demirbaşlarının tamir bakım gideri de bu hesaba yazılır.

85050 — Şehir İçi Yol Giderleri

Ücretleri 85020 ve 85021 numaralı tali hesaba kaydedilen personelin, şirketin bulunduğu şehir içerisindeki gidiş gelişleri dolayısıyle yapılan giderler bu hesapta yeralır.

85052 — Yurt Dışı Seyahat Giderleri

Ücretleri 85020 ve 85021 numaralı tali hesaplara kaydedilen personelin, Türkiye haricindeki seyahatleri dolayısıyle yapılan giderler bu hesapta yeralır.

85053 — Kırtasiye ve Matbua Giderleri

Sanayi şirketlerinin üretim faaliyetine katılmayan servisleri ile, ticaret şirketleri tarafından kullanılan kırtasiye bedelleri bu hesapta yeralır.

85054 — Sigorta Giderleri

Ticaret şirketlerinin tüm sigorta giderleri ile, sanayi şirketlerinin büro demirbaşları, idarî binaları, mamûl anbarları ve mamûl stoklarının sigorta ettirilmesi için tahakkuk ettirilen primler bu hesapta yeralır.

85055 — Kira Giderleri

Ticaret şirketlerinin bilûmum kira giderleri ile, sanayi şirketlerinin idarî binaları ve mamûl depolarına ödenen kiralar bu hesapta yer alır.

85056 — Vergi, Resim, Harç Giderleri

Ticaret şirketlerinin ödedikleri tüm aynî vergi, resim ve harç bedelleri ile, sanayi şirketlerinin üretime katılmayan kısımlarının bu mahiyetteki giderleri bu hesapta yeralır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

85053 — Servis Vasıtaları Giderleri

Ticaret şirketlerinin servis vasıtaları ile, sanayi şirketlerinin idari kısımları tarafından kullanılan servis vasıtalarına ait giderler bu hesapta yeralır. Vergi kanunlarına göre gider kaydı mümkün olan (Motorlu Kara Taşıtları Vergisi) ile sigorta primleri de bu hesaba yazılır.

85060 — PTT Giderleri

Ticaret ve sanayi şirketleri tarafından yapılan tüm posta, telgraf, telefon ve teleks giderleri bu hesapta yeralır.

85061 — Abone, Neşriyat Giderleri

Ticaret ve sanayi şirketleri tarafından yapılan tüm mecmua, gazete ve kitap gibi neşriyat giderleri bu hesapta yeralır.

85062 — Dava, Takip, İstişare Giderleri

Ticaret ve sanayi şirketleri tarafından avukat ve müşavir gibi serbest meslek erbabına ödenen ücretlelre, muhtelif dava takipleri dolayısıyle yapılan giderler bu hesapta yeralır. Ancak, alacakların takibi dolayısıyle yapılan mahkeme ve icra giderlerinin ilgili şahıslardan tahsili imkânı mevcutsa, bu meblağlar, borçlunun hesabına kaydedilir ve yıl sonlarında bahse konu giderler için şüpheli alacak karşılığı ayrılması yoluna gidilir. Keza, holding lehine organisasyon, istişare ve kontrol ücreti olarak tahakkuk ettirilen meblağlar bu hesaba kaydedilmeyerek, doğrudan doğruya 880 numaralı «Kâr ve Zarar» hesabına borç yazılır.

85063 — Damga Vergisi Giderleri

Ticaret ve sanayi şirketleri tarafından ödenen bütün damga vergisi giderleri bu hesapta yeralır (Banka kredi mukaveleleri için ödenen damga vergisi hariç).

85064 — Aidatlar

Ticaret ve sanayi odalarıyla, bilûmum mesleki teşekküllere maktuen veya kâr ve işçi sayısı ile orantılı olarak ödenen aidatlar bu hesapta yeralır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

85065 — Bağış ve Yardımlar

Ticaret ve sanayi şirketleri tarafından kamu tüzel kişileriyle, kamu menfaatine yararlı derneklere ve vergi muafiyetinden istifade eden vakıflara yapılan bağışlar bu hesapta yeralır.

85066 — Temsil Giderleri

Sanayi ve ticaret şirketleri tarafından müşteri, satıcı veya işletmenin ilgili bulunduğu diğer kişilere verilen yemek, hediye ve çiçek bedelleri bu hesapta yeralır.

85067 — Vergili Giderler ve Cezalar

Kamu menfaatine yararlı olmayan dernekler ve gerçek kişilere yapılan bağışlarla, ödenen vergi ve para cezaları ve vergi kanunlarına göre, matrahtan indirilmesine imkân bulunmayan diğer giderler bu hesapta yeralır. Bir önceki yıla ait vergili giderlere ait stopaj vergisi de bu hesaba yazılır.

85069 — Diğer Genel Giderler

Yukarıda nitelikleri açıklanan gider türlerinden hiçbirine girmeyen müteferrik sarfiyat bu hesapta yer alır.

85070 — Kredi ve Tahvil Faizleri

Tüm uzun, orta ve kısa vadeli kredilerle, çıkarılan tahviller için ödenen faiz, komisyon ve gider vergileri bu hesapta yeralır. Aynı şekilde holding (ana şirket) lehine tahakkuk edenler de bu hesaba kaydedilir.

85071 — Senet Tahsil Giderleri

Bankalara tahsile verilen senetler için ödenen komisyon, PTT giderleri ve bunlarla ilgili diğer giderler bu hesapta yeralır.

85072 — Teminat Mektubu Komisyonları

Muhtelif müesseselere verilmek üzere bankalar ve holding (ana şirket)den alınan teminat mektubu komisyonları bu hesapta yeralır. Yine, bayilerinden aldıkları teminatlara ait giderlerin bir kısmının şirketlerce karşılanması halinde, bu tür tutarlar da bu hesaba geçirilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

85073 — Diğer Banka Giderleri

Bankalara ödenen ve nitelikleri gereği 85070, 85071 ve 85072 numaralı tali hesaplara girmeyen giderlerle (örneğin, kredi mukaveleleri için tahakkuk ettirilen damga vergisi) tahvil satışları için yapılan ilanlara ait masraflar bu hesapta yeralır.

85080 — Reklâm Giderleri

Mamullerin satışını arttırmak gayesiyle, gazete, mecmua, dergi, radyo ve televizyon gibi yayın organlarına ödenen giderler, bu hesapta yeralır. Yine personel bulunması, hurda ve nakil vasıtaları satışı ve muhtelif malzeme mübayaaları için verilen ilân bedelleri de bu hesaba kaydedilir. Ayrıca, reklâm gayesi ile yapılan hediyelik eşya, eşantiyon ve takvim giderleri de bu hesaba yazılır.

85081 — Katalog ve Broşür Giderleri

Satılan mallar ve mamullerle ilgili katalog, broşür ve prospektüsler için yapılan giderler bu hesapta yeralır.

85092 — Etüd ve Proje Giderleri

İlerde imal edilmesi düşünülen mamuller için yapılan etüd, proje ve araştırma giderleri bu hesapta yeralır.

860 — Komisyonlar

Komisyonculuk suretiyle faaliyet gösteren şirketler ile diğer şirketlerden bu nitelikte sürekli faaliyeti olanlar, aldıkları ve verdikleri komisyonlar için bu hesabı kullanırlar. Ticarî işlemlere aracılıktan doğan komisyonlar ile mümessillik komisyonları bu hesapta yeralır. Buna karşılık tamamen arızî nitelikteki işlemler dolayısiyle alınan ve verilen komisyonlar 870 numaralı «Diğer Gelir - Giderler» hesabına kaydedilir.

Hesabın borcuna verilen, alacağına ise alınan komisyonlar kaydedilir. Hesabın borç veya alacak kalanı, yıl sonunda 880 numaralı «Kâr ve Zarar» hesabına aktarılır.

Komisyonlar hesabının tali hesapları aşağıda gösterilmiştir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

86010 — Alınan Komisyonlar

Ticari işlemlere aracılık ve mümessillik hizmetleri dolayısıyle alınan komisyonlar bu hesaba alacak kaydedilir.

86020 — Verilen Komisyonlar

Yapılan işlemler dolayısıyle süreklilik taşıyan komisyon ödemeleri bu hesaba borç kaydedilir.

870 — Diğer Gelir - Giderler

Bu hesapta, şirketin esas faaliyet konusunu teşkil eden malzeme ve hizmet satışları dışında kalan işlemlerle, arızi işlemler dolayısıyle sağlanan kârlar ve meydana gelen zararlar izlenir.

Hesabın borcuna aşağıdaki işlemler kaydedilir:

- Kısmen veya tamamen iptal edilen akreditifler için ödenen, dolayısıyle maliyetlere intikal ettirilemeyen giderler,
- Aynı akreditiflere ait olup, hazineye irad kaydedilen teminat bedelleri,
- Maliyet tespitinden sonra gelen akreditif masrafları,
- Duran varlık satış zararları,
- Arızi olarak verilen komisyonlar,
- Evvelce yapılmış ihracatla ilgili döviz kuru ve vergi iadesi farkları,
- İştiraklerin satış ve tasfiyesinden doğan zararlar,
- Yukarıdakiler dışında kalan diğer arızi zarar ve giderler,

Hesabın alacağına aşağıdaki işlemler yazılır:

- Banka mevduatı faizleri,
- Tahvil ve tasarruf bonosu faizleri,
- Evvelce yapılmış ihracatla ilgili döviz kuru ve vergi iadesi farkları,
- İştiraklerden sağlanan kâr payları (Temettü)
- Duran varlık satış kârları.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

- Arızi olarak alınan komisyonlar ve pestemaliyeler,
- Şirketin aktifine kayıtlı duran varlıkların kiraya verilmesi halinde alınan kira bedeli,
- Yukarıdakiler dışında kalan diğer arızi gelirler ve kârlar.

Yıl sonlarında hesabın borç ve alacak kalanı, 880 numaralı «Kâr ve Zarar» hesabına aktarılır. *Aktarma işlemi sırasında, iştirak kazançlarıyle, tasarruf bonosu ve devlet tahvili faizleri ayrıca gösterilir.* Diğer gelir ve gider unsurları, önem derecelerine göre ayrı ayrı veya bir kalemde belirtilir.

Diğer gelir-giderler hesabının tali hesaplarının numaralandırılması ve izleme şekli şirketlerin kendilerine bırakılmıştır. Tali hesap açılmaması halinde mizanlarda tek kalan, tali hesap kullanılması halinde ise çift kalan gösterilir.

880 — Kâr ve Zarar

Bu hesapta, şirketin içinde bulunulan hesap dönemine ait olarak sağlanan kesin kâr veya zarar durumu takip edilir.

Hesabın borcuna aşağıdaki işlemler kaydedilir:

- *Satış Zararı*

810 numaralı «Satış» hesabının alacağı karşılığında, (bazı mal gruplarında zarar, bazı mal gruplarında kâr hasıl olması halinde, kâr ve zarar hesabına iki ayrı bakiye aktarılmayarak net kalan (bakiye) bir kalemde devredilir).

- *Komisyon Zararı*

860 numaralı «Komisyonlar» hesabının alacağı karşılığında, (alınan ve verilen komisyonların birlikte olması halinde, kâr ve zarar hesabına iki ayrı bakiye aktarılmayarak net kalan (bakiye) bir kalemde devredilir.

- *Genel Giderler*

850 numaralı «Genel Giderler» hesabının alacağı karşılığında,

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

• *Maliyete Girmeyen Amortismanlar*

280 numaralı «Amortismanlar» hesabının alacağı karşılığında,

• *Şüpheli Alacaklar Karşılığı*

640 numaralı «Şüpheli Alacaklar Karşılığı» hesabının alacağı mukabilinde,

• *İlk Tesis Giderleri, Özel Maliyetler ve Gayri Maddi Hakların İtfa Payları*

61010, 61020 ve 61030 numaralı tali hesapların alacağı karşılığında,

• *Senetlerin Reeskont Farkı*

650 numaralı «Senet Reeskontları» hesabının alacağı karşılığında, (alacak senetleri reeskontu ve borç senetleri prekontu için evvelki sene sonunda ayrılan reeskont kalanı ile cari yıl sonu itibariyle hesaplanan bakiyeler arasındaki fark tek kalemde aktarılır).

• *Diğer Giderler*

870 numaralı «Diğer Gelir ve Giderler» hesabının alacağı karşılığında, (şirket için önem arzeden kalemler mevcut olduğu takdirde, diğer giderler ayrıntılı olarak gösterilebilir).

• *Kârdan Ayrılan Prim Karşılıkları*

36031 numaralı «Ödenecek primler» tali hesabının alacağı karşılığında,

• *Holding (Ana Şirket) Organizasyon, Müşavere ve Kontrol Hizmetleri Karşılığı*

360 numaralı «Holding Cari Hesabı»nın alacağı karşılığında,

• *Personelin Kıdem Tazminatları İçin Ayrılan Karşılıklar*

56510 numaralı «Kanuni Riskler Karşılığı» tali hesabının alacağı karşılığında,

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

• *Müşteri ve Stok Hesapları İçin Ayrılan Risk Karşılıkları*

56520 numaralı «Diğer Riskler Karşılığı» tali hesabının alacağı karşılığında,

• *% 5 Kanuni İhtiyat*

55010 numaralı «Birinci tertip ihtiyat» tali hesabının alacağı karşılığında, (esas mukavelelerinde, kanuni hadden daha fazla % 5 ihtiyat ayrılması öngörülen şirketlerde, kanuni hadden fazla ayrılan kısım, 55510 numaralı «Munzam statü ihtiyatı» tali hesabının alacağı karşılığında) (lüzumlu görüldüğü takdirde, ihtiyatlar ertesi yılın, 1 Nisan tarihi itibariyle ayrılabilir).

• *Kurumlar Vergisi*

36023 numaralı «Kurumlar Vergisi» hesabının alacağı karşılığında (gerektiğinde bu vergi ertesi yılın 1 Nisan tarihi itibariyle tahakkuk ettirilebilir).

• *Satış Kârı*

810 numaralı «Satış» hesabının borcu karşılığında,

• *Komisyon Gelirı*

860 numaralı «Komisyonlar» hesabının borcu karşılığında,

• *Şüpheli Alacaklardan Tahsilat*

640 numaralı «Şüpheli Alacaklar Karşılığı» hesabının borcu karşılığında,

• *Senetlerin Reeskont Farkı*

650 numaralı «Senet Reeskontları» hesabının borcu karşılığında,

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

• *İştirak Kazançları*

870 numaralı «Diğer Gelir - Giderler» hesabının borcu karşılığında,

• *Tasarruf Bonosu ve Devlet Tahvili Faizleri*

870 numaralı «Diğer Gelir - Giderler» hesabının borcu karşılığında,

• *Diğer Gelirler*

870 numaralı «Diğer Gelir - Giderler» hesabının borcu karşılığında, (şirket için önem arzeden kalemler mevcut olduğu takdirde, diğer gelirler ayrıntılı olarak gösterilebilir).

Hesabın borç kalanı dönem zararını, alacak kalanı dönem kârını (şayet indirilmişse birinci tertip ihtiyat, munzam statü ihtiyatı, ilerde vukuu muhtemel riskler için ayrılan karşılıklar ve ödenecek vergiler indirilmiş dönem kârını) gösterir. Ertesi yıl açılış kaydı sırasında bu meblağ birinci halde 580 numaralı «Geçmiş yıllar zararı» hesabının borçuna, ikinci halde ise 890 numaralı «Geçmiş yıl kârı» hesabının alacağına yazılır.

890 — Geçmiş Yıl Kârı

Bu hesapta, bir evvelki dönemde sağlanan kârın dağıtımı izlenir.

Geçmiş yıl kârı hesabı, bir evvelki yıl defterlerinde 880 numaralı «Kâr ve Zarar» hesabının kalanı alacak yazılmak suretiyle açılır.

Hesabın borcuna, içinde bulunulan yılın 1 Nisan tarihi itibariyle aşağıdaki kayıtlar yapılır. Böylece, yapılacak bu kayıtlarla geçici bir nitelik taşıyan bu hesap kapatılır.

• *Zarar Mahsubu*

580 numaralı «Geçmiş yıllar zararı» hesabının alacağı karşılığında (mahsup işlemi en eski yıl zararından başlanmak suretiyle yapılır).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

• *Kurumlar Vergisi*

36023 numaralı «Kurumlar vergisi» tali hesabının alacağı karşılığında, (şayet bir evvelki yıl hesaplarında, Kurumlar Vergisi Karşılığı ayrılmışsa, bu kayda lüzum yoktur).

• *Temettü ve İhtiyatlar İçin Tahakkuk Ettirilen Stopaj Vergisi*

36025 ve 36026 numaralı «Stopaj Vergisi» ve «Dar Kurum Stopajı» tali hesaplarının alacağı karşılığında,

• % 5 *Kanuni İhtiyat*

55010 numaralı «Birinci tertip ihtiyat» tali hesabının alacağı karşılığında, (esas mukavelelerinde kanuni hadden fazla % 5 ihtiyat ayrılması öngörülen şirketlerde, kanuni hadden fazla ayrılan kısım, 55510 numaralı «Munzam statü ihtiyatı» tali hesabının alacağı karşılığında), (şayet bir evvelki yıl hesaplarında % 5 kanuni ihtiyat karşılığı ayrılmışsa, bu kayda lüzum yoktur).

• *% 10 Kanuni İhtiyat*

55020 numaralı «İkinci tertip ihtiyat» tali hesabının alacağı karşılığında,

• *Fevkalâde İhtiyatlar*

55520 numaralı, «İhtiyari İhtiyatlar» tali hesabının alacağı mukabilinde,

• *Yatırım İndirimi*

560 numaralı «Yatırım indirimi» hesabının alacağı karşılığında,

• *Kârdan Ayrılan İdare Meclisi Ücretleri*

36032 numaralı «Ödenecek İdare Meclisi Ücretleri» tali hesabının alacağı karşılığında,

• *Kurucu Hisse Senedi Sahiplerine Ait Net Paylar*

36041 numaralı «Ödenecek Kurucu Hisse Senetleri Kâr Payları» tali hesabının alacağı karşılığında,

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

• *Ödenecek Net Kâr Payı Tutarı:*

36040 numaralı «Ödenecek Kâr Payları» tali hesabının alacağı karşılığında, (hissedar isimleri tahakkuk sırasında gösterilmez).

2.2.5.9. (9) Grubu - Nazım Hesaplar

Bu grupta işletmeye ayni veya nakdi bir kıymet giriş veya çıkışı bahis konusu olmamasına rağmen, ilerde şirket lehine bazı haklar sağlayan veya şirketi bazı mükelleftyetler altına sokan işlemlerle, defterler üzerinde hatırlamak bakımından kayıt yapılması gereken işlemler izlenir.

Nazım hesaplar grubunda sadece 900 numaralı defteri kebir hesabı öngörülmüş olup, bunun tali hesapları aşağıda açıklanmıştır.

Şirket Lehine Alınan Teminatlar:

90001 - 90005 numaralı tali hesaplarda, alınan teminatın tür'üne göre ayırım yapılmış olup, bunların müfredatı şu şekildedir.

90001 Alınan Banka Teminat Mektupları,
90002 Alınan İpotekler,
90003 Alınan Hisse Senetleri,
90004 Alınan Tahviller,
90005 Alınan Uzun Vadeli veya Küçük Küpürlü Müşteri Senetleri.

Yukarıda gösterilen teminatlar alındıkça bu hesapların borcuna karşılık 90006 numaralı «Alınan teminatlardan alacaklar» tali hesabının alacağına yazılır.

Teminatlar geri verildikçe ters kayıt yapılır.

90006 numaralı tali hesabın alacak kalanı mevcut teminatların toplamını gösterir. Bu tutar, 90001 - 90005 numaralı tali hesapların borç kalanlarının toplamına eşit olur.

Alınan teminatların şahıslar ve bankalar itibariyle izlenmesini sağlamak üzere, açılacak detay hesaplarının tespiti ve numaralandırılma şekli şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Şirket Tarafından Verilen Teminatlar:

90011 - 90015 numaralı tali hesaplarda verilen teminatın türlerine göre ayırım yapılmış olup, bunların müfredatı şu şekildedir:

90011 Verilen Banka Teminat Mektupları,
90012 Verilen İpotekler,
90013 Verilen Hisse Senetleri,
90014 Verilen Tahviller
90015 Verilen Kefaletler.

Yukarıda gösterilen teminatlar verildikçe, bu hesapların alacağına, karşılık 90016 numaralı «Verilen teminatlardan borçlular» tali hesabının borcuna yazılır.

Teminatlar geri alındıkça ters kayıt yapılır.

90016 numaralı tali hesabın borç kalanı, verilen teminatların toplamını gösterir, bu tutar 90011 - 90015 numaralı tali hesapların alacak kalanlarının toplamına eşit olur.

Verilen teminatların şahıslar ve bankalar itibariyle izlenmesini sağlamak üzere açılacak detay hesaplarının tespiti ve numaralandırılma şekli, şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

Emanet Verilen Mallar:

Teşhir, tecrübe vesair sebeplerle emanet olarak verilen mallar 90021 numaralı «Emanet verilen mallar» tali hesabının alacağına, 90022 numaralı «Emanet verilen maldan borçlular» hesabının borcuna yazılır.

Mal geri alındıkça ters kayıt yapılır.

Emanet verilen malların şahıslar itibariyle izlenmesini sağlamak üzere açılacak detay hesaplarının tespiti ve numaralandırılma şekli, şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

Emanet Alınan Mallar:

Teşhir, tecrübe ve diğer sebeplerle emanet olarak alınan mallar 90025 numaralı «Emanet alınan mallar» tali hesabının borcuna, 90026 numaralı «Emanet alınan maldan alacaklılar» hesabının alacağına yazılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Mal geri verildikçe ters kayıt yapılır.

Emanet alınan malların şahıslar itibariyle izlenmesini sağlamak üzere açılacak detay hesaplarının tespiti ve numaralandırma şekli, şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

Alacak Senetleri:

90031 - 90035 numaralı tali hesaplarda, alacak senetlerinin bulunduğu yerlere göre ayırım yapılmış olup, bunların müfredatı şu şekildedir.

90031 Portföyde Bulunan Senetler,
90032 Portföyde Bulunan Kupür Senetleri,
90033 Bankalara Teminata Verilen Senetler,
90034 Bankalara Tahsile Verilen Senetler
90035 Firmalara Ciro Edilen Senetler.

Senetler müşterilerden alındıkça 90031 ve 90032 numaralı hesapların borcu karşılığında, 90036 numaralı «Mevcut senetler» hesabının alacağına yazılır. Bu senetler, bankalara verildiğinde veya üçüncü şahıslara ciro edildiğinde, portföy hesaplarından çıkış yapılarak, duruma göre 90033, 90034 veya 90035 numaralı hesaplara borç kaydedilir.

Senetlerin vadesi geldiğinde, cirodaki senetler bu tarihte, diğerleri tahsil veya protestosu öğrenildiğinde, 90036 numaralı hesabın borcu karşılığında ilgili hesaba alacak yazılarak kapatılır.

90036 numaralı tali hesabın alacak kalanı mevcut senetlerin toplamını gösterir. Bu tutar gerek 90031-90032, 90033, 90034 ve 90035 numaralı tali hesapların borç kalanları toplamına, gerekse 040 numaralı «Alacak Senetleri» defteri kebir hesabının borç kalanına eşit olur.

Tahsil ve teminata verilen senetlerin bankalar itibariyle izlenmesini sağlamak üzere açılacak detay hesapların tespiti ve numaralandırılma şekli şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

Alınan Finansman Senetleri:

Topluluğa dahil şirketlerce, reeskont ve finansman gayesiyle alınan senetler, 90041 numaralı «Alınan finansman senetleri»

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

tali hesabının borcuna, karşılığında 90042 numaralı «Finansman senedi verenler» tali hesabının alacağına yazılır.

Senetlerin vadeleri geldikçe ters kayıt yapılır.

Alınan finansman senetlerinin bankalar ve şirketler itibariyle izlenmesini sağlamak üzere açılacak detay hesaplarının tespiti ve numaralandırılma şekli, şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

Verilen Finansman Senetleri :

Topluluğa dahil şirketlerle, bankalara reeskont ve finansman gayesiyle verilen senetler, 90045 numaralı «Verilen finansman senetleri» tali hesabının alacağına, karşılığında 90046 numaralı «Finansman senedi alanlar» tali hesabının borcuna yazılır.

Senetlerin vadeleri geldikçe ters kayıt yapılır.

Verilen finansman ve reeskont senetlerinin bankalar ve şirketler itibariyle izlenmesini sağlamak üzere açılacak detay hesaplarının tespiti ve numaralandırılma şekli, şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

İdare Meclisi Üyeleri İçin Alınan Hisse Senetleri :

Ticaret Kanunu hükümleri gereğince İdare Meclisi üyelerinden teminat olarak alınan hisse senetleri 90051 numaralı «İ.M. için alınan hisse senetleri» tali hesabının borcuna, 90052 numaralı «İ.M. için hisse senedi verenler» tali hesabının alacağına yazılır. Hisse senetleri geri alındıkça ters kayıt yapılır.

İdare Meclisi Üyeleri İçin Verilen Hisse Senetleri

Ticaret Kanunu hükümlerine göre şirketin, İdare Meclislerinde temsil edildiği şirketlere teminat olarak verdiği hisse senetleri 90055 numaralı «İ.M. için verilen hisse senetleri» tali hesabının alacağına, 90056 numaralı «İ.M. için hisse senedi alanlar» tali hesabının borcuna yazılır.

Hisse senetleri geri alındıkça ters kayıt yapılır.

Kurucu Hisse (İntifa) Senetleri

Üzerinde bir bedel mevcut olmayan, kurucu ve diğer intifa senetlerine sahip olan şirketler, bu senetleri 90058 numaralı «Mev-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

cut intifa senetleri» tali hesabının borcuna ve 90059 numaralı «İntifa senetleri karşılığı» tali hesabının alacağına yazmak suretiyle izlerler.

Kurucu ve intifa senetlerinin kaldırılması veya satılması halinde ters kayıt yapılır.

Takibe Verilen Protestolu Senetler

Dava veya icra takibi yapılmak üzere, avukatlara verilen senetler (protesto olmamasına rağmen muacceliyet kasbetmesi dolayısiyle verilenler dahil) 90061 numaralı «Takipteki protestolu senetler» tali hesabının borcuna, 90062 numaralı «Protestolu senetleri alanlar» tali hesabının alacağına yazılır.

Avukattan geri alınanlar veya tahsil edilenler ters kayıtla kapatılır.

Takibe verilen senetlerin müşteriler itibariyle izlenmesini sağlamak üzere açılacak detay hesapların tesbiti şirketlerin kendilerine bırakılmıştır.

Yatırım İndirimi

Şirketlerin yaptıkları yatırımlar dolayısiyle kurumlar vergisi matrahından düşebilecekleri yatırım indirimi 90071, 90072 ve 90073 numaralı tali hesaplarda izlenir.

İstifade edilebilecek indirim tutarı, 90071 numaralı «Yatırım indirimi» tali hesabının borcuna, karşılığında 90073 numaralı «Faydalanılacak indirim» tali hesabının alacağına kaydedilir. Vergi matrahından düşmek suretiyle indirimden fiilen istifade edildikçe, bu kısım 90073 numaralı «Faydalanılacak indirim» tali hesabına borç, 90072 numaralı «Faydalanılan indirim» tali hesabına alacak yazılır.

90072 ve 90073 numaralı hesapların alacak kalanları toplamı 90071 numaralı hesabın borç kalanına eşit olur. Yatırım indiriminden istifade edildikçe 90073 numaralı hesap kalanı azalır, 90072 numaralı hesap kalanı aynı miktarda çoğalır.

İlgili yatırıma ait indirimden istifade tamamlanınca 90072 numaralı «Faydalanılan indirim» tali hesabının borcu karşılığında 90071 numaralı «Yatırım indirimi» tali hesabının alacağına kaydedilmek suretiyle, bütün hesaplar kapatılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Diğer Nazım Hesaplar

Şirketler ihtiyaç hasıl olması halinde, yukarıdakiler dışında nazım hesap açabilirler.

2.2.6. Holding Topluluğunda Tip Bilânço

Bir önceki bölümde, ticaret ve sanayi şirketlerinden oluşan bir holding topluluğu için önerilen, hesap grupları, defter-i kebir hesapları ve tali (yardımcı) hesaplara göre hesap planının işleyiş ve açıklamaları, aslında bu bölümde ortaya konulacak olan tip bilânçonun holdinge dahil şirketlerce nasıl çıkarılacağını belirlemek amacıyla, yapılmıştır. Düzenlenen hesap planı, bu tip bilançodaki ayırım (tasnif) düzenine göre yapılmıştır.

Holding topluluğuna dahil şirketlerin tip bilançosundaki bu ayırımı ise; Türkiye Bankalar Birliği'nce düzenlenen, bankaların açacakları krediler için talep sahiplerinden alacakları «Kredi talep edenlerden alınacak hesap vaziyeti örneği ve inceleme» tabloları içinde bulunan *tip bilanço*'dan esinlenerek, yapılmışlar (*).

Bankalar Birliği'nin 20. nolu dergisinde yayınlanan tip bilançonun aktif ve pasif bölümleri şöyledir[31]:

AKTİF	PASİF
I. Mütedavil Kıymetler	I. Kısa Vadeli (cari) Borçlar
II. Bağlı Kıymetler	II. Uzun Vadeli Borçlar (1. yılı geçen)
III. Sabit Kıymetler	III. Öz Sermaye
IV. Zarar (varsa)	IV. Kâr (varsa)

Şarta bağlı borç ve Taahhütlerle Konsinye mallar.

Holding topluluğuna dahil şirketlerce düzenlenecek tip bilanço aşağıda sunulmuş ve bilanço'da yeralan hesapların, bilançoya nasıl gelecekleri ayrı ayrı açıklanmıştır.

(31) Türkiye Bankalar Birliği, No: 20. «Bankaların Açacakları Krediler için talep sahiplerinden alacakları Hesap Vaziyeti» Ankara 1963, s. 7

(*) 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi ortaklıkların yayınlamak zorunda oldukları «Tip Bilanço» ekte sunulmuştur.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Ancak holding topluluğuna dahil şirketlerce düzenlenecek tip bilançoya ilişkin açıklamaların yapılmasından önce burada önem taşıyan bir iki hususun gün ışığına çıkarılması gerekmektedir.

Bankaların açacakları krediler için sahiplerinden alacakları tip bilançoda olacaklar:

— Senetli alacaklar

— Senetsiz alacaklar

— Ortaklardan veya işletme sahibinden alacaklar

— Diğer alacaklar biçiminde bölümlenmiştir. Holding topluluğunun tip bilançosunda ise alacaklar,

— Senetsiz alacaklar

— Portföydeki senetler

— Bankalardaki senetler

— Ciro edilen senetler biçiminde bölümlenmiştir. Buna neden alacakların senetli ve senetsiz alacak biçiminde ele alınıp alacak senetlerinin bulunduğu yerlere göre ayrımının yapılmış olmasıdır.

Kısa vadeli borçlar içinde yer alan kısa vadeli banka kredileri özellikle kullanım olanağı çok fazla olan kredilerden oluşmaktadır. Uzun vadeli borçlar ise Türk Parası ve Dövizli Borçlar biçiminde bölümlenmiştir. Bunun nedeni ise günümüzde holding topluluğunun sadece yurt içi faaliyetlerle yetinmeyerek özellikle yurt dışına daha çok yönelme arzusu taşımalarıdır. Ülkemizde şirketlerin gerek vergi mevzuatında gerek ihracat (ve ithalat) mevzuatında ve gerekse yatırımların teşviki ve diğer hususlara ilişkin olarak yapılan yeni düzenlemeler ve getirilen teşvikler ile ihracata yönelmeleri teşvik edilmektedir.

..... ŞİRKETİNİN ...../...../..... TARİHLİ BİLANÇOSU

AKTİF			PASİF		
I. DÖNER VARLIKLAR		———	**I. KISA SÜRELİ BORÇLAR**		———
1. Nakit		———	1. Banka Kredileri (*)		———
a) Kasa	———		a) Açık Kredi	———	
b) Banka	———		b) Senet Üzerine Avans	———	
2. Tahviller		———	c) Emtea Üzerine Avans	———	
3. Alacaklar		———	d) Akreditif Kredisi	———	
a) Senetsiz Alacaklar	———		e) İthalat Teminat Kr.	———	
b) Portföydeki Senetler	———		f) İhracat Kredisi	———	
c) Bankalardaki Senetler	———		2. Satınalma Borçları		———
d) Ciro Edilen Senetler	———		a) Senetsiz Borçlar	———	
4. Stoklar		———	b) Borç Senetleri	———	
a) Emtea	———		c) Ciro Edilen Senetler	———	
b) Mamuller	———		3. Öteki Kısa Süreli Borçlar		———
c) Yarı Mamuller	———		a) Holding C/H	———	
d) Hammadde ve Malz.	———		b) Ödenecek İstihkaklar	———	
e) Fabrika Yedekleri	———		c) Vergi, Sig. ve Diğer K.	———	
5. İç ve Dış Siparişler		———	d) İştiraklere Serm. Ta.	———	
a) İthalat Siparişleri	———		e) Çeşitli Borçlar	———	
b) İthalat Teminatları	———		**II. ORTA VE UZUN SÜRELİ BORÇLAR**		———
c) İç Mübayaa Avans.	———		1. Türk Parası Borçlar		———
6. Çeşitli Alacaklar		———	a) İhraç Edilen Tahviller	———	
II. BAĞLI VARLIKLAR		———	b) Banka Kredileri	———	
1. İştirakler		———	c) Taksitli Gümrük Vg.	———	
2. Verilen Depozitolar		———	d) Diğer U. S. Borçlar	———	
3. Tasarruf Bonoları		———	2. Dövizli Borçlar		———

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

III. DURAN VARLIKLAR
1. Mevcut Duran Varlıklar
a) Bina ve Arazi -
b) Makine ve Tesisler
c) Kalıp, Model ve Aparatlar
d) Kara Taşıt Araçları
e) Deniz Taşıt Araçları
f) Demirbaş ve Mefruşat
2. Devam eden yatırımlar
IV. ÖTEKİ AKTİFLER
1. İlk Tesis Giderleri
2. Gayri Maddi Haklar
3. Özel Maliyetler
4. Şüpheli Alacaklar
5. İhtiyatlar Stopajı
V. ÖDENMEMİŞ SERMAYE
VI. ZARAR
1. Dönem Zararı
2. Geçmiş Yıllar/Zarar
TOPLAM
NAZIM HESAPLAR

(*) Uygulamada en çok kullanılan kredilere göre bölümlenmiştir.
(**) S.P. Kanunu da dikkate alınarak bölümlenmiştir.

a) Banka Kredileri
b) Özel Dış Krediler
3. Alınan Depozitolar
III. SERMAYE VE İHTİYATLAR
1. Kayıtlı Sermaye (**)
2. İhtiyatlar
a) % 5 İhtiyat
b) % 10 İhtiyat
c) Fevkalâde İhtiyat
d) Özel İhtiyatlar
e) Yatırım İndirimi
3. Sermaye Avansları
4. Dağıtılmamış Kârlar
IV. AMORTİSMANLAR
V. ÇEŞİTLİ PASİFLER
1. Alacak Senetleri Reesk.
2. Şüpheli Alacaklar Karş.
3. Sabit Kıymet Yen. Fonu
4. Yeniden Değerleme Değer Artış Fonu
5. İştiraklerde Değer Artış Fonu
VI. KÂR .....
TOPLAM .....
NAZIM HESAPLAR .....

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

2.2.6.1. Tip Bilançonun Açıklanması

2.2.6.1.1. Aktif Kalemler

I. DÖNER VARLIKLAR

1. *Nakit*

a) Kasa
010 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

b) Banka
015 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

2. *Tahviller*

020 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

3. *Alacaklar*

a) Senetsiz Alacaklar
030, 038 ve 039 numaralı defter-i kebir hesaplarının borç kalanları toplamını gösterir.

b) Portföydeki Senetler
90031 ve 90032 numaralı nazım hesapların borç kalanları toplamını gösterir.

c) Bankalardaki Senetler
90033 ve 90034 numaralı nazım hesapların borç kalanları toplamını gösterir.

d) Ciro Edilen Senetler
90035 numaralı nazım hesabın borç kalanını gösterir (bu meblağ 340 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanına eşit olacaktır).

Not: «Portföydeki senetler», «Bankalardaki senetler» ve «Ciro Edilen Senetler» kalemlerinde yeralan tutarların toplamı 010-048 numaralı defter-i kebir hesaplarının borç kalanları toplamına eşit olacaktır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

4. *Stoklar*

a) Emtea
050—059 numaralı defter-i kebir hesaplarının borç kalanları toplamını gösterir.

b) Mamuller
065 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

c) Yarı Mamüller
710 ve 720 numaralı defter-i kebir hesaplarının borç kalanları toplamını gösterir (*).

d) Hammadde ve Malzeme
060—061—063 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

e) Fabrika Yedekleri
069 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

5. *İç ve Dış Siparişler*

a) İthalat Siparişleri
070 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

b) İthalat Teminatları
075 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

c) İç Mübayaa Avansları
350 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

6. *Öteki Alacaklar*

Aşağıdaki hesapların borç kalanları toplamını gösterir:
— 080 numaralı defter-i kebir hesabı
— 085 numaralı defter-i kebir hesabı

(*) Endüstri işletmeleri dilledikleri takdirde hesap planında üretim faaliyetleri dikkate alınarak yer verilen 067 numaralı «Yarı Mamuller» hesabını kullanabilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

— 090 numaralı defter-i kebir hesabı (*)
— 62010 numaralı tali hesap
— 62020 numaralı tali hesap
— 62030 numaralı tali hesap
— 62040 numaralı tali hesap
— 62050 numaralı tali hesap
— 62070 numaralı tali hesap

II. *BAĞLI VARLIKLAR*

1. *İştirakler*

110 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

2. *Verilen Depozitolar*

120 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

3. *Tasarruf Bonoları*

130 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

III. DURAN VARLIKLAR

1. *Mevcut Duran Varlıklar*

a) Bina ve Arazi
210 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

b) Makine ve Tesisler
220 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

(*) İsteğe bağlı olarak 090 numaralı defter-i kebir hesabında yer alan detay hesaplar içinde alacak kalanı verenler varsa bunlar bilançoda kısa süreli borçlar grubuna dahil olan 4/e numaralı «Çeşitli borçlar» kaleminde gösterilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

c) Kalıp, Model ve Aparatlar
230 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

d) Kara Taşıt Araçları
240 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

e) Deniz Taşıt Araçları
250 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

f) Demirbaş - Mefruşat
260 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

2. *Devam Eden Yatırımlar*

290 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

IV. ÖTEKİ AKTİFLER

1. *İlk Tesis Giderleri*

61010 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

2. *Özel Maliyetler*

61020 numaralı tali hesabın borç kalanını gösterir.

3. *Gayri Maddi Haklar*

61030 numaralı tali hesabın borç kalanını gösterir.

4. *Şüpheli Alacaklar*

630 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

5. *İhtiyatlar Stopajı*

570 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

V. ÖDENMEMİŞ SERMAYE

520 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

VI. ZARAR

1. *Dönem Zararı*
   880 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

2. *Geçmiş Yıllar Zararı*

   580 numaralı defter-i kebir hesabının borç kalanını gösterir.

2.2.6.1.2. Pasif Kalemler

I. KISA SÜRELİ BORÇLAR

1. *Banka Kredileri*

   a) Açık Kredi
   31010 numaralı tali hesabın alacak kalanını gösterir.
   b) Kefalet Karşılığı Sağlanan Krediler
   31020 numaralı tali hesabın alacak kalanını gösterir.
   c) Senet Karşılığı Sağlanan Krediler
   31030 numaralı tali hesabın alacak kalanını gösterir.
   d) Emtea Karşılığı Sağlanan Krediler
   31040 numaralı tali hesabın alacak kalanını gösterir.
   e) Menkûl Kıymet Karşılığı Sağlanan Krediler
   31050 numaralı tali hesabın alacak kalanını gösterir.
   f) Altın Rehni Yoluyla Sağlanan Krediler
   31060 numaralı tali hesabın alacak kalanını gösterir.
   g) Senet İskontosu ve İştirası Yoluyla Sağlanan Krediler
   31070 numaralı tali hesabın alacak kalanını gösterir.
   h) Kısa Vadeli Reeskont Kredileri
   31090 numaralı tali hesabın alacak kalanını gösterir.
   ı) İthalat Teminat Kredisi

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

31090 numaralı tali hesabın alacak kalanını gösterir.

i) İhracat Kredisi

31095 numaralı tali hesabın alacak kalanını gösterir.

j) Akreditif Kredisi

320 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir (*).

2. *Satın Alma Borçları*

a) Senetsiz Borçlar

Aşağıdaki hesapların alacak kalanları toplamını gösterir.

— 350 numaralı defter-i kebir hesabı
— 62065 numaralı tali hesap
— 62080 numaralı tali hesap

b) Borç Senetleri

330 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

c) Ciro Edilen Senetler

340 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

3. *Öteki Kısa Süreli Borçlar*

a) Holding C/H

380 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir (sadece, yavru şirketlerde kullanılır).

b) Ödenecek İstihkaklar

36030, 36031, 36032, 36040, 36041, 36042, 36043 numaralı tali hesapların alacak kalanları toplamını gösterir.

(*) İstisnai olarak 310 numaralı defter-i kebir hesabında yer alan tali hesaplar içinde borç kalanı verenler varsa, bunlar bilançoda döner varlıklar grubuna dahil olan 1/b numaralı «Banka» kalemlerinde gösterilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

c) Vergi, Sigorta ve Diğer Kesintiler

36001, 36003, 36004, 36005, 36006, 36007, 36008, 36009, 36010, 36015, 36022, 36024 ve 36026 numaralı tali hesapların alacak kalanları toplamını gösterir.

d) İştiraklere Sermaye Taahhüdü

370 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

e) Çeşitli Borçlar

Aşağıdaki hesapların alacak bakiyeleri toplamını gösterir.

— 390 numaralı defter-i kebir hesabı (*)
— 36050 numaralı tali hesap
— 36090 numaralı tali hesap
— 62015 numaralı tali hesap
— 62025 numaralı tali hesap
— 62035 numaralı tali hesap
— 62075 numaralı tali hesap

II. ORTA VE UZUN SÜRELİ BORÇLAR

1. Türk Parası İle Olan Borçlar

a) İhraç Edilen Tahviller

410 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

b) Hisse Senediyle Değiştirilebilir Tahviller

(*) İstisnai olarak 390 numaralı defter-i kebir hesabında yer alan tali hesaplar içinde borç kalanı verenler varsa, bunlar, bilançoda dönen varlıklar grubuna dahil olan 6 numaralı «Çeşitli Alacaklar» kaleminde gösterilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

411 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

c) Kâra İştirakli Tahviller

412 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

d) Kâr Ortaklığı Belgeleri

413 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

e) Katılma İntifa Senetleri

414 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

f) Banka Kredileri

420 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

g) Taksitlendirilmiş Gümrük Vergileri

440 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

h) Döner (Rotatif) Krediler

443 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

ı) Kiralanma (Leasing) Yoluyla Sağlanan Krediler

446 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

i) Taksitli Donatım (Teçhizat) Kredileri

449 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

j) Diğer Uzun Vadeli Borçlar

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

450 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

2. *Dövizli Borçlar*

a) Banka Kredileri,
b) Özel Dış Krediler

430 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

3. *Alınan Depozitolar*

460 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

III. ÖZ KAYNAKLAR

1. *Sermaye*

510 numaralı «Sermaye» hesabının alacak kalanını gösterir. S.P.K.'na tabi ortaklıklarda ise 515 numaralı «Kayıtlı Sermaye» hesabının alacak kalanını ve ayrıca sermayenin ödenmemiş bölümünü gösteren 518 numaralı «Ödenmemiş Sermaye» hesabının alacak kalanını gösterir. (Şirket'in kuruluş aşamasında ise başlangıç sermayesi, sermayeye eşittir).

2. *İhtiyatlar*

a) % 5 İhtiyat

55010 ve 55510 numaralı tali hesapların alacak kalanları toplamını gösterir.

b) % 10 İhtiyat

55020 numaralı tali hesabın alacak kalanını gösterir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

c) Fevkalâde İhtiyat

55520 numaralı tali hesabın alacak kalanını gösterir.

d) Yatırım İndirimi

580 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

e) Özel İhtiyatlar

585 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

3. *Sermaye Avansları*

530 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

IV. AMORTİSMANLAR

280 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

V. ÖTEKİ PASİFLER

1. *Alacak Senetleri Reeskontu*

650 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir (65010 numaralı tali hesabın alacak kalanından 65020 numaralı hesabın borç kalanı indirilmek suretiyle tek kalem gösterilir).

2. *Şüpheli Alacaklar Karşılığı*

640 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

VI. *KÂR*

880 numaralı defter-i kebir hesabının alacak kalanını gösterir.

NAZIM HESAPLAR

900 numaralı defter-i kebir hesabının borç ve alacak kalanlarını gösterir.

2.2.7. Tip Gelir Tablosu

Daha önce verilen hesap grupları, defter-i kebir hesapları ve tali (yardımcı) hesaplar ve hesap planının işleyiş ve açıklamaları dikkate alınarak topluluğa dahil şirketlerce düzenlenecek «*Tip Gelir Tablosu*» Sınai İşletmeler ve Hizmet Sektörü için ayrı, Ticari İşletmeler için ayrı olmak üzere aşağıda sunulmuştur.

Daha önce (Bölüm 2.2.1.'de) açıklandığı gibi 2499 sayılı S.P.K.'na tabii ortaklıkların yayınlamak zorunda oldukları Gelir Tablosu ekler arasında ayrıca verilmiştir. Bu nedenle burada S.P.K.'na tabii ortaklıkların yayınlamak zorunda oldukları Gelir tablolarına ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamış olmakla birlikte topluluğa dahil şirketlerce düzenlenecek Tip Gelir Tablosunun düzenlenmesinde bu durum dikkate alınmıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

..... *Sanayi Şirketi*

.../.../..... — .../.../..... *Dönemi*

GELİR TABLOSU (000 TL)

I — *BRÜT SATIŞ HASILATI*			.....
II — *HASILATTAN İNDİRİMLER*		(—)	.....
1 — SATIŞ İADELERİ	(—)		
2 — SATIŞ İSKONTOLARI	(—)		
3 — DİĞER İNDİRİMLER	(—)		
III — *NET SATIŞ HASILATI*			.....
IV — *SATILAN MALIN MALİYETİ*		(—)	.....
1 — HAMMADDE KULLANIMI	(—)		
D. B. H. Madde Stoku	(—)		
D. İçinde H. Madde Alımı	(—)		
D.S. H. Madde Stoku	(+)		
2 — DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ	(—)		
3 — GENEL İMALAT GİDERLERİ	(—)		
Amortisman Giderleri (Üretimle ilgili)	(—)		
Kira Giderleri	(—)		
İşletme Malz. Giderleri	(—)		
Endirekt Madde Giderleri	(—)		
Enerji, Yakıt, Su Giderleri (Üretimle ilgili)	(—)		
Bakım - Onarım Giderleri	(—)		
Sigorta Giderleri (Üretimle ilgili)	(—)		
Diğer Genel İmalat Gid.	(—)		
4 — YARI MAMUL KULLANIMI		(±)	.....
D.B. Y. Mamul Stoku	(—)		

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

D.S.Y. Mamül Stoku (+) .....
D.İ. Satınalınan Yarı Mamul (−) ..... (*)

5 — MAMUL STOK FARKI (±) .....

D.B. Mamul Stoku (−) .....
D.İ. Satınalınan M. (−) ..... (**)
D.S. Mamul Stoku (+) .....

6 — AMBALAJ GİD. (***) (−) .....

7 — FİNANSMAN GİDERLERİ
(Üretimle ilgili) (−) .....

8 — GENEL YÖNETİM
GİDERLERİ (****) (−) .....

V — *BRÜT SATIŞ KÂRI* .....

VI — *MALİYETE GİRMEYEN GİDERLER* (−) .....

1 — SATIŞ GİDERLERİ (−) .....

Reklâm Giderleri (−) .....
Dağıtım Giderleri (−) .....
Satış Komisyonları (−) .....
Satış Vergileri (−) .....
Satış Elemanı Ücretleri (—) .....
Diğer Satış Giderleri (−) .....

2 — GENEL YÖNETİM
GİDERLERİ (−) .....

Personel Giderleri (−) .....
Sosyal Yardımlar (−) .....

(*) Genellikle sanayi işletmelerinde satınalınmaz. Yarı mamul kullanımı Gelir tablosunda (+) veya (−) olarak yer alabilir.

(**) Daha çok hizmet işletmeleri için satınalınması söz konusudur. Gelir tablosunda mamul stok farkı (+) veya (−) olarak yer alabilir.

(***) Mamulün piyasa arzının ambalajlı olarak yapılmasının zorunlu olması durumunda mamül maliyetine dahil edilir (V.U.K. m. 275)

(****) Mamul maliyetine katılması ihtiyaridir (V.U.K. m. 275)

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Ödenen Kâr Payları (Memur ve işçilere)	(—)	.....
P.T.T. Seyahat, Ağırlama ve Kırtasiye Giderleri	(—)	.....
Diğer Genel Yön. Gid.	(—)	.....
3 — FİNANSMAN GİDERLERİ	(—)	.....
Faiz Farkı İadesi	(—)	.....
K.V. Kredi Faiz ve Giderleri	(—)	.....
O.V. Kredi Faiz ve Gid.	(—)	.....
Tedavüldeki Tahvil Faiz Giderleri	(—)	.....
Diğer Finansman Giderleri	(—)	.....
4 — AMORTİSMAN GİD.	(—)	.....
5 — DİĞER GİDERLER	(—)	.....
VII — *HİZMET GELİR - GİDERİ*		(±) .....
VIII — *FAALİYET KÂRI*		.....
IX — *FAALİYET DIŞI SONUÇLAR*		(±) .....
1 — FAALİYET DIŞI GELİRLER	(+)	.....
2 — FAALİYET DIŞI GİD.	(—)	.....
3 — HOLDİNG MÜŞT. GİD.	(—)	.....
4 — KÂR ÜZERİNDEN PRİM	(—)	.....
X — *TİCARİ KÂR*		.....
XI — *AYRILAN KARŞILIKLAR*		(—) .....
1 — KANUNİ RİSKLER KARŞ.	(—)	.....
2 — DİĞER RİSKLER KARŞ.	(—)	.....
3 — YATIRIM İNDİRİMİ	(—)	.....
4 — YENİLEME FONU	(—)	.....
5 — İŞTİRAKLERDE DEĞER ARTIŞ KARŞILIĞI	(—)	.....
6 — % 5 İHTİYAT	(—)	.....
7 — VERGİ KARŞILIĞI	(+)	.....
XII — *NET BİLANÇO KÂRI*		.....

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

..... *Ticaret Şirketi*

.../.../..... — .../.../..... *Dönemi*

GELİR TABLOSU (000 TL)

I — *BRÜT SATIŞ HASILATI*			.....
II — *HASILATTAN İNDİRİMLER*		(—)	.....
1 — SATIŞ İADELERİ	(—)		
2 — SATIŞ İSKONTOLARI	(—)		
3 — DİĞER İNDİRİMLER	(—)		
III — *NET SATIŞ HASILATI*			.....
IV — *SATILAN MALIN MALİYETİ*		(—)	.....
1 — SATILAN EMTEA	(—)		
D.B. Emtea Stoku	(—)		
D.İ. Alınan Emtea	(—)		
D.S. Emtea Stoku	(+)		
2 — AMBALAJ GİDERLERİ	(—)		
3 — FİNANSMAN GİDERLERİ (Satınalmalara ilişkin)	(—)		
V — *BRÜT SATIŞ KÂRI*			.....
VI — *MALİYETE GİRMEYEN GİDERLER*		(—)	.....
1 — SATIŞ GİDERLERİ	(—)		
2 — GENEL YÖNETİM GİD.	(—)		
3 — FİNANSMAN GİDERLERİ	(—)		
4 — AMORTİSMAN GİDERLERİ	(—)		
5 — DİĞER GİDERLER	(—)		
VII — *HİZMET GELİR-GİDERİ*		(±)	.....
VIII — *FAALİYET KÂRI*			.....
IX — *FAALİYET DIŞI SONUÇLAR*		(±)	.....
1 — FAALİYET DIŞI GEL.	(+)		
2 — FAALİYET DIŞI GİD.	(—)		
3 — HOLDİNG MÜŞTEREK GİDERLERİ	(—)		
4 — KÂR ÜZERİNDEN PRİM	(—)		

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

X — *TİCARİ KÂR* .....

XI — *AYRILAN KARŞILIKLAR* (–) .....

1 — KANUNİ RİSKLER KARŞ. (–) .....
2 — DİĞER RİSKLER KARŞ. (–) .....
3 — YATIRIM İNDİRİMİ (–) .....
4 — YENİLEME FONU (–) .....
5 — İŞTİRAKLERDE DEĞER ARTIŞ KARŞILIĞI (–) .....
6 — % 5 İHTİYAT (–) .....
7 — VERGİ KARŞILIĞI (+) .....

XII — *NET BİLANÇO KÂRI* .....

2.2.8. *Holding Topluluğunda Tip Kâr - Zarar Hesabı*

Daha önce verilen hesap grupları, defter-i kebir hesapları, tali hesaplar kısaca hesap planı ve ilgili açıklamalar dikkate alınarak topluluğa dahil şirketlerce düzenlenecek tip kâr - zarar hesabı aşağıda sunularak gerekli açıklamalar yapılmıştır.

KÂR VE ZARAR TABLOSU

I. GELİRLER	(TL)
Brüt satış kârı	.....
İştirak kazançları	.....
Devlet tahvili ve tasarruf bonosu faizi	.....
Hizmet gelirleri	.....
Senet reeskontu	.....
Muhtelif gelirler	.....
Safi zarar	.....
GELİRLER TOPLAMI	.....

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

II. GİDERLER

Satış zararı	.....
Genel giderler	.....
Maliyete girmeyen amortismanlar	.....
Hizmet giderleri	.....
Senet reeskontu	.....
Diğer giderler	.....
Kanuni riskler karşılığı	.....
Diğer riskler karşılığı	.....
% 5 ihtiyat	.....
Vergi karşılığı	.....
GİDERLER TOPLAMI	.....

III. SAFİ KAR - ZARAR (*)

2.2.8.1. Kâr - Zarar Tablosunun Açıklanması

Belirli dönemler sonunda düzenlenen Kâr ve Zarar Tablosu, bütün şirketlerce, tespit edilen forma uygun olarak hazırlanacak ve bu formda öngörülmeyen kalemlere yer verilmeyecektir.

Holding'e, bankalara, resmi dairelere ve diğer müesseselere verilecek kâr ve zarar tablolarında hiçbir farklılık olmayacaktır. Sadece Holding Mali İşler Koordinatörlüğüne gönderilen nüshada, aşağıda açıklanan bazı ayrıntılar ayrıca gösterilmelidir.

Tabloda yeralan bölümlerin neleri kapsadığı aşağıda açıklanmıştır:

a) Satış Kâr veya Zararı

Satılan çeşitli mal gruplarından hasıl olan kâr veya zararlar bu bölümde gösterilir. Şayet satılan malların bir kısmından kâr, bir kısmından zarar hasıl olduğu takdirde, bu iki rakkam arasındaki fark, Kâr ve Zarar Tablosu'nda tek bir rakam olarak durumuna göre, gelirler veya giderler kısmında yeralır.

b) Genel Giderler

Bu bölümde, aşağıdaki unsurların toplamı gösterilir.
— Genel giderler hesabında yeralan tüm giderler.
— Ayrılan şüpheli alacaklar karşılığı, (Ayrılan karşılık ile

(*) Gelirler Toplamı > Giderler Toplamı ise KÂR
Gelirler Toplamı < Giderler Toplamı ise ZARAR
vardır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

evvelki yıldan devreden karşılıklardan yapılan tahsilat arasındaki fark tek kalemde eklenir. Şayet bu fark lehte olursa, gelirler kısmında yeralan muhtelif gelirler kalemine dahil edilir.)

— Holdinge ödenen hizmet bedelleri.
— Kâr üzerinden hesaplanan primler.

Sadece Mali İşler Koordinatörlüğüne gönderilecek kâr ve zarar tablosunda bu kalemlerin hepsi ayrı ayrı gösterilir.

c) Maliyete Girmeyen Amortismanlar

Sanayi şirketlerinde maliyete girmeyen amortismanlarla, ticaret şirketlerinde ayrılan bütün amortismanlar bu bölümde gösterilir. İlk tesis masrafları, özel maliyet ve gayri maddi hakların itfa payları da buraya katılır.

d) İştirak Kazançları

Şirketlerin muhtelif iştiraklerinden sağladıkları kâr payı tahsilatı bu kalemde gösterilir.

e) Devlet Tahvili ve Tasarruf Bonosu Faizi

Kurumlar Vergisi Kanunu hükümlerine göre, vergiye tabi olmayan Devlet tahvili ve tasarruf bonosu faizleri bu bölümde gösterilir.

f) Hizmet Gelir veya Giderleri

Şirketlerin mal satışı haricinde kalan ve çalışma konularıyla ilgili bulunan hizmetlerinden sağladıkları net hasılat ile yaptıkları bu mahiyetteki giderler (gelir ve giderden hangisi fazla ise aradaki fark tablonun ilgili kısmında yerahr) bu bölümde gösterilir.

g) Senet Reeskontu

Her yılın sonunda hesaplanan alacak senetleri reeskontu, borç senetleri prekontu ve bir evvelki yıl için ayrılan aynı nitelikteki karşılıklar karşılaştırılarak, bulunan müsbet veya menfi fark bir kalemde kâr ve zarar tablosunda gösterilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Bu fark mevcut karşılığı arttırıcı nitelikte ise, kâr ve zarar tablosunun giderler kısmında, aksi halde gelirler kısmında yeralır.

h) Muhtelif Gelirler

870 numaralı «Diğer Gelir-Giderler» defter-i kebir hesabından, 880 numaralı «Kâr ve Zarar» hesabına nakledilen muhtelif gelir ve kârlardan, yukarıda açıklananlar dışında kalanlar bu bölümde gösterilir.

i) Diğer Giderler

870 numaralı «Diğer Gelir-Giderler» defter-i kebir hesabından 880 numaralı «Kâr ve Zarar» hesabına nakledilen muhtelif gider ve zararlar tutarı bu bölümde gösterilir.

j) Kanuni Riskler Karşılığı

Personelin kıdem ve ihbar tazminatları için ayrılan karşılıklar burada gösterilir.

k) Diğer Riskler Karşılığı

Müşteri, stok ve duran varlıkların fiili değerlerinin defterde kayıtlı değerlere göre, farklı olması sebebiyle, bunlar için ayrılan karşılıklar bu bölümde gösterilir (hangi şirketlerde bu tür karşılıkların ayrılacağı, Holding Mali İşler Koordinatörlüğünce saptanır.)

l) % 5 İhtiyat

Kârdan ayrılan birinci tertip kanuni ihtiyat ile varsa munzam statü ihtiyatı bu bölümde gösterilir. (Mali İşler Koordinatörlüğü tarafından lüzumlu görülen hallerde bu karşılık 31 Aralık tarihi itibariyle ayrılmayabilir).

m) Vergi Karşılığı

Kârdan ayrılan Kurumlar Vergisi bu bölümde gösterilir (Mali İşler Koordinatörlüğü tarafından lüzumlu görülen hallerde bu karşılık 31 Aralık tarihi itibariyle ayrılmayabilir).

n) Safi Kâr veya Zarar

Tablonun gelirler ve giderler kısımlarında yeralan ve nitelikleri yukarıda açıklanan bütün tutarların, müsbet farkı, safi kâr, menfi farkı, ise safi zarar olarak gösterilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

3. BÖLÜM

HOLDİNG ŞİRKETTE MUHASEBE KAYITLARI

3.1. Giriş

Holding topluluğu için, düzenlediğimiz ve önceki bölümde işleyişini ayrıntılı olarak açıklamaya çalıştığımız hesap planı, hem ana şirket (holding şirket) hem de yavru şirketlerin muhasebe kayıtlarının ne şekilde yapılması gerektiğini açıkça belirlemektedir. Ancak, temel konumuz, holding şirketlerde muhasebe düzeni olarak sınırlandırıldığından ve daha çok ana şirketin, yavru şirketlerin yönetimine hakim olma arzusu ağırlık taşıdığından, hesap planı topluluk için uygulanması zorunlu müşterek bir hesap planı niteliğinde düzenlenmiştir. Daha çok yavru şirketlerin işlemlerinin tek düzen bir şekilde muhasebeleştirilmesine yöneliktir. Ancak, yavru şirketlerin muhasebe sorunları, muhasebe kayıtları, —hesap planında ayrıntılı olarak açıklandığından— konu dışında bırakılmıştır. Ne varki, hesap planındaki tüm hesaplar kullanılmasa da hesaplarda birliği sağlamak yönünden, ana şirkette de aynı hesap planının kullanılması sözkonusudur.

Hesap planı açıklanırken de bu durum dikkate alınarak yalnızca, ana şirket (holding) tarafından kullanılacak hesaplara da yer verilerek işleyişleri açıklanmıştır.

Bu bölümde, ana şirketin bizatihi kendi işlemleri ile ilgili muhasebe kayıtlarına yer verilecek, işlemler topluluk için düzenlediğimiz hesap planına göre muhasebeleştirilecektir.

3.2. Holding Şirketin Kuruluşu İle İlgili Muhasebe Kayıtları

Tezimizin birinci bölümünde, «Türkiye'de Holding Kurma Biçimleri» açıklanmıştır. Buna göre, ülkemizde holdingler:

— Başka Anonim Şirketlere ait hisse senetlerinin ayni sermaye olarak konulması,
— Nakdi Sermaye taahhüdü yolu ile

kurulmaktadır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

3.2.1. Başka Anonim Şirketlere Ait Hisse Senetlerinin Ayni Sermaye Olarak Konulması

Örnek: Holding sermayesi beheri (onbin) 10.000.— TL. kıymetinde 7545 adet (A) tipi nama muharrer hisse senedi ile, beheri 10.000.— (onbin) TL. kıymetinde 455 adet (B) tipi nama muharrer hisse senedine bölünmüş cem'an 80.000.000.— (seksen milyon) Türk lirasından ibarettir.

Bunun 74.450.000.— (yetmişbeş milyon dörtyüzelli bin) Türk liralık kısmı kurucu ortaklara ait bulunan başka şirketlere ait hisse senetlerinin ayni sermaye olarak konulması (mahkeme kararı ile değer biçilmiştir) ile sağlanmış, kalan 4.550.000.— (dört milyon beşyüzelli bin) lirası da nakten taahhüt ve tamamen ödenmiştir. (Örnek Ercanlar Holding A.Ş.'nin İst. Noterliğinde düzenlenmiş 15.8.1978 gün ve 014639 sayılı ana sözleşmesinin 8. maddesinden alınmıştır).

Holding Şirketin Kuruluşu İle İlgili Yevmiye Kayıtları:

520.	HİSSEDARLAR SERMAYE TAAHHÜDÜ	80.000.000.—	
5200.	Hissedar (A) Taahhüdü ..... TL.		
5201.	Hissedar (B) Taahhüdü ..... TL.		
5202.	Hissedar (C) Taahhüdü ..... TL.		
5203.	Hissedar (D) Taahhüdü ..... TL.		
5204.	Hissedar (E) Taahhüdü ..... TL.		
510.	SERMAYE		80.000.000.—
5100.	A Tertibi ayni sermaye	75.450.000.—	
5101.	B Tertibi nakdi sermaye	4.550.000.—	

Esas sözleşmenin 9. maddesi uyarınca hissedarların sermaye taahhüdü

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

010.	KASA HESABI	4.550.000.—	
110.	İŞTİRAKLER	75.450.000.—	
	1100 (x) Şirketi A.Ş.		
	1101 (y) Şirketi A.Ş.		
	1102 (z) Şirketi A.Ş.		
520.	HİSSEDARLAR SERMAYE TAAHHÜDÜ		80.000.000.—
5200.	Hissedar (A) Taahhüdü		
5201.	Hissedar (B) Taahhüdü		
5202.	Hissedar (C) Taahhüdü		
5203.	Hissedar (D) Taahhüdü		
5204.	Hissedar (E) Taahhüdü		

Hissedarların sermaye taahhütlerini ifası

———— / ————

3.2.2. Nakdî Sermaye Taahhüdü Yoluyla

Örnek: Holding'in sermayesi beheri 1000.— TL. itibari değerinde 50.000 hisseye bölünmüş 50.000.000.— TL.'dır ve tamamen nama yazılıdır. Sermayenin, % 75'i (A) tertibi, % 15'i (B) tertibi ve % 10'u (C) tertibi olmak üzere kurucu ortaklar tarafından tamamen taahhüt ve % 25'i nakten ifa edilmiştir. Bakiyesi, idare meclisince alınacak kararlara göre ödenecektir. (Örnek, Hacı Ömer Sabancı Holding A.Ş.'nin Adana Üçüncü Noterliğinde düzenlenmiş 5102 yevmiye numaralı 10.10.1968 tarihli esas sözleşmesinin 8. maddesinden alınmıştır).

Kuruluş işlemleri sırasında 500.000 TL.'lık gider yapılmıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Holding Şirketin Kuruluşu İle İlgili Yevmiye Kayıtları :

/

520. HİSSEDARLAR SERMAYE TAAHHÜDÜ 50.000.000.—
5200. Hissedar (A) Taahhüdü
5201. Hissedar (B) Taahhüdü
5202. Hissedar (C) Taahhüdü
5203. Hissedar (D) Taahhüdü
5204. Hissedar (E) Taahhüdü
.....
.....

510. SERMAYE HESABI 50.000.000.—
5100. A Tertibi 37.500.000.—
5101. B Tertibi 7.500.000.—
5102. C Tertibi 5.000.000.—

Esas sözleşmenin 8. maddesi uyarınca hissedarların sermaye taahhüdü

/

010. KASA HESABI 12.500.000.—

520. HİSSEDARLAR SERMAYE TAAHHÜDÜ 12.500.000.—
5200. Hissedar (A) Taahhüdü .....
5201. Hissedar (B) Taahhüdü .....
5202. Hissedar (C) Taahhüdü .....
5204. Hissedar (D) Taahhüdü .....
5205. Hissedar (E) Taahhüdü .....

Hissedarların sermaye taahhütlerinin % 25'inin ifaları

/

205. KURULUŞ GİDERLERİ HESABI 500.000.—

010. KASA HESABI 500.000.—

Kuruluş giderlerinin ödenmesi

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

3.3. *Holding Şirkette Yavru Şirketlere İştirak İle İlgili Muhasebe Kayıtları*

3.3.1. Giriş

Ekonomik hayatta, şirketlerin öz sermayelerinden bir kısmı ile başka bir sermaye şirketi oluşturmalarına, ya da diğer kurumların menkul kıymet borsalarında alınıp satılan hisse senetlerini satın alarak, iştirak ilişkileri kurmalarına sık sık rastlanır.

Şirketler arası iştiraklerin başlıca ekonomik fonksiyonu özellikle dağınık küçük sermaye birikimlerini bir araya toplayarak büyük sermayeler yaratmak ve büyük teşebbüsleri oluşturmaktır. Amaç, ana şirketin (iştirak eden şirket) sermayesine iştirak edilen şirketin yönetimi ve denetimi (murakabesi) üzerinde bir hak sahibi olmak istemesidir. Bu hakkın gücü iştirak hissesinin oranına göre değişir.

İştirak ilişkileri, özel teşebbüsler arasında kurulabileceği gibi, devlet teşebbüsleri ile özel teşebbüsler arasında da kurulabilir.

3.3.2. İştirak İlişkilerinin Kurulması

Şirketler arası iştirak ilişkilerine, yapıları, örgütlenmeleri ve işleyişleri yönünden en elverişli hukuki şekil anonim şirket şeklidir.

İştirak ilişkileri, şirketlerin kuruluşları anında kurulabileceği gibi, ötedenberi faaliyetine devam eden bir şirketin sermayesine katılmak şeklinde de kurulabilir. Bu ilişkiler kurulmakta olan şirketlerin hisse senetlerinin taahhüt ve satın alınması şeklinde kurulabileceği gibi, faaliyette bulunan şirketlerin hisse senetlerinin borsalardan satın alınması, iki kurumun karşılıklı olarak birbirlerinin hisse senetlerini satın almaları ya da üç şirketin devri olarak içlerinden birinin hisse senetlerine sahip olması yoluyla şirketlerin karşılıklı iştirakleri şeklinde doğabilir. Böy-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

lece, gerek diğer bir kurumun sermayesini kısmen taahhüt edip ödeyen, gerekse hisse senetlerini satın almak suretiyle sermaye tahsis eden, bu şekilde, diğer şirketlerin sahibi ya da hissedarı durumuna geçen şirketlere ana şirket denilmektedir.

Ekonomik nedenlerden doğan iştirak ve birleşmelerin sağladığı yararlar, sermayeleri, teknik araç ve olanaklarını birleştirmektir. Öteki yararlar ise, serbest rekabetin sınırlandırılması (satış fiatlarının düşmesini önlemek, arzın kontrol altına alınmasını sağlamak) rantabilitenin artırılması (işletme, yönetim ve sürüm giderlerinin azaltılması, üretim tekniğinde karşılıklı yardımlaşmalar vs.) hammadde tedarikinin ya da mamul sürümünün emniyet altına alınması, ekonomik etki ve nüfuz alanının genişletilmesi şeklinde sıralanabilir.

Örneğin, bir ana şirket her birinin sermayesi 500.000.— TL. olan beş teşebbüsü nüfuzu altına almak isterse, her bir yavru şirketin % 51 hissesine sahip olmak suretiyle en aşağı 1.275.000.— TL.'lık hisse senedi alması gerekir. Bu şirket, sermayesi 1.275.000.— TL. olan bir şirket kurmak ve bu şirketin sermayesinin % 49'unu temsil eden hisse senetlerini satmak ve % 51'ini teşkil eden hisse senetlerini elinde bulundurmak suretiyle 650.250.— TL. karşılığında bu beş yavru şirketi kontrolu altına alabilir. Ana şirket yavru şirketler üzerindeki yönetim ve denetim (murakabe) hakkını muhafaza etmek şartı ile yatırımlarını daha da azaltmak olanağına sahip olabilir. Bu takdirde 650.250.— TL. sermayeli ikinci bir holding şirketi kurup bunun hisse senetlerinden % 51'ini teşkil eden (650.250.— × % 51 =) 331.628.— TL.'lık bir kısmı elinde bulundurur, geri kalan % 49'unu satar. Böylece beş yavru şirketin sermayeleri toplamı olan 2.500.000 TL.'yı, 331.628.— TL. ile yani, yavru şirketleri, sermayeleri toplamının % 13.26'sı ile kontrol altına alabilir. Sermayeleri daha büyük ve kademeleri de daha fazla artırmayı varsayarak çok büyük sermayeleri çok küçük yatırımlarla kontrol altına almak mümkün olabilir.

Nüfuz tesisi amacını güden bu tarz finansman şekline «finansman mârûfiyeti» denilmektedir[32].

---

(32) Torun, O.N., Konsolide Bilançolar ve Kâr - Zarar Hesapları, İktisad ve Maliye Cilt: IV, Sayı: 9, s. 15.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Finansman mânilevasının etkisini ana şirket ve yavru şirketlerin mali yapılarını değiştirerek daha da artırmak mümkündür.

Örneğin, yukarıda sözü edilen beş yavru şirketten birinin 100.000.— TL. kazancı olduğu kabul edilsin. Kâr oranı

$$100.000/500.000 = \% 20$$

Bu yavru şirketin mali yapısı aşağıda gösterildiği gibi değiştirilsin.

Sermaye Kaynakları	*Tutar*	*Kârdan Alacağı Hisse*
% 5 faizli ve teminatlı borç senedi	200.000.—	10.000.—
Adi hisse senedi	300.000.—	90.000.—
Toplam	500.000.—	100.000.—

Görüldüğü gibi, 100.000.— TL.'lık yavru şirket kârından borç senetleri faizi ödendikten sonra adi hisse senetlerine 90.000.— TL. kalmaktadır ki adi hisse senetlerinin kârı % 20'den % 30'a çıkarılmış olmaktadır. Bu örneği de daha ayrıntılı bir duruma getirerek finansman mânivelasını daha etkili yapmak mümkündür.

Şirketler arasındaki bu tür iştirakler bilhassa şu iki amacın aynı zamanda tahakkukuna yardım eder:

a) Kontrol ve mürakabenin tesisi için yapılması gerekli yatırım miktarı asgarî hadde düşürülmüş olur.
b) Holding'in yatırımlarından elde edilecek kâr haddi azamiye çıkarılmış olur [33].

Mali bünyede yapılacak değişiklikler her zaman kârlı durumlar ortaya çıkarmaz.

(33) Torun, O.N., a.g.e., s. 16.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Örneğin, yukarda söz konusu edilen yavru şirketin kârı % 5 faizli ve teminatlı borç senetlerinin ancak faizini karşılayacak kadar ya da daha az olursa, adi hisse senetlerine hiçbir temettü kalmayacağı gibi, faiz ödemelerinden doğacak zarar da şirketin bünyesinde kalacaktır.

Görüldüğü gibi, kurumlar iştirak ilişkileri ile çeşitli kombinezonlar meydana getirebilmektedirler. Bu gibi iştirak ve birleşmeler, genellikle, müstehlik aleyhine olduğu, hissedarların hukukunu ilgilendireceği ve vergilendirme ile yakınen ilgili bulunduğu için ileri memleketlerde çeşitli kanunların disiplini altına alınmıştır.

Ülkemizde yasal mevzuat incelendiğinde G.V.K.'nun mükerrer 39. maddesinde belirtilen ticari kazancın belirlenmesinde indirilecek giderlerin en başında kurumların bir başka kurumdan elde ettiği ve K.V.'ne yada Gelir Vergisine tabi tutulan «İştirak Kazançlarına» yer verilmiştir.

Kurumlar Vergisi Kanunun 8. maddesinin 1. numaralı bendinde ise; «Tam mükellefiyete tabi kurumların başka bir kurumun sermayesine iştiraklerinden elde ettikleri kazançlar (İştirak Kazançları)» biçiminde bir hüküm bulunmaktadır.

Daha öncede açıklandığı gibi bir kurumun sermayesini kısmen taahhüt edip ödeyen yada diğer kurumların hisse senetlerine sahip olarak sermaye tahsis eden ve böylece başka kurumların sahibi yada hissedarı durumuna geçen kurumlar «Holding (Ana kurum)», ana kurumun sahibi yada hissedarı olduğu kurumlar ise «Yavru kurum» olup ana kurumların hisse senetleri yada iştirak hisseleri karşılığında yavru kurumdan alacakları kâr payları yada temettüler iştirak kazancı olarak tanımlanmaktadır. Geniş ve genel anlamı ile iştirak bir teşebbüsün riskini paylaşmak veya üstlenmek anlamındadır. İştirak bir teşebbüsün diğer bir teşebbüse sermaye koyması, Anonim Şirketler söz konusu olduğunda ise bir şirketin diğerinin hisse senetlerinin bir bölümüne sahip olması biçiminde oluşmaktadır. Bir başka ifadeyle Kurumlar Vergisine tabi sermaye şirketleri öz sermayelerinin bir bölümüyle bir diğer sermaye şirketi veya kurum oluşturmaları yada bir diğer sermaye şirketinin hisse senetlerini satın almak suretiyle onlara iştirak etmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Burada yanıtlanması gereken soru, bir teşebbüs diğer bir teşebbüse sermaye koyduğu, özellikle bir anonim şirket diğer bir anonim şirketin hisse senetlerinin bir miktarına sahip olduğu her halin iştirak olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceğidir.

Bu soruyu yanıtlamak için devamlı yatırım «yönetimine egemen olmak» önemli etki gibi kıstaslar veya çeşitli sermayeye katılma oranları ortaya atılmıştır[34].

Bazı hukukçulara göre, bir teşebbüsün diğer bir teşebbüse sermaye yatırımı yapması (Anonim şirket ise hisse senetlerinin bir kısmına sahip olması) halinde ancak devamlı yatırım yapmak amacı var ise iştirak söz konusudur. Bu nedenle her an elden çıkartılması olasılığı yüksek, kısa dönemde atıl kalabilecek fonları değerlendirmek veya değer artışından yararlanmak (spekülasyon) amacı ile elde bulundurulan diğer teşebbüslere ait sermaye hisseleri iştirak olarak nitelendirilemez[35].

Türk hukukunda da iştiraklerle ilgili, farklı amaçlarla çeşitli oranlar öngörülmüştür. Kurumlar Vergisi Kanununda iştirak kazançları istisnası 1.1.1986 tarihinden önce değişik bir yapıya sahip bulunmaktaydı. Bu tarihten itibaren yürürlüğe giren 2362 sayılı yasa ile eski düzenlemede yer alan «sermayenin en az % 10 unu, kurumun kuruluş anından veya bilânço gününden en az bir yıl öncesinden sahip olma» koşulları kaldırılmıştır. Böylece katılım oranı ve süresine bakılmadan iştirak kazançları istisnası uygulama imkânı verilmektedir. Ancak istisnanın uygulanabilmesi için ana kurumun tam mükellef kurum olması gerekmektedir. Bununla birlikte yavru kurumun dağıttığı kârın tamamen yada kısmen geçmiş yıllardan elde edilmiş olması ve farklı vergi yüküne sahip kazançların toplamından oluşması durumunda ana kuruma aktarılan kazançlar için de iştirak kazancı istisnası uygulanabilir.

Yavru kurumdan elde edilen kazançların örtülü sermaye faizi veya örtülü kâr dağıtımı biçiminde ana kuruma aktarılması durumunda ve ana kurumun intifa senetleri karşılığında elde etmiş olduğu kazançlara da iştirak kazancı istisnası uygulanmaz.

---

(34) Havermann, H., Methoden der Bilanzierung von Beteiligungen (einschliesslich der equity) - Methode (Rechnungslegung und Prüfung in internationaler Sicht Arbeitsunterlagen (Uluslararası 11. Muhasebe Kongresi, München 10-14 Ekim 1977 Seminer Tebliği, s. 236).

(35) Havermann, H., a.g.e., s. 221.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Ayrıca yavru kurum yönetim kurulunda ana kurumun temsilcisi bulunması durumunda, ana kuruma aktarılacak olan yönetim kurulu kâr paylarına (temettülerinin) iştirak kazancı istisnası uygulanamaz.

1.1.1986 tarihinden itibaren yürürlüğe giren ve bazı vergi kanunlarını değiştiren 3239 sayılı kanunla Kurumlar Vergisine yeni getirilen hükümle, «kurumların sermayelerini arttırmalarını teşvik etmek amacı ile kurumlar bilânçolarında bulunan iştirak hisselerinin veya gayrimenkullerinin satışından doğacak kazancın sermayeye ilâve edilmesi şartı ile kısmen vergiden müstesna olacağına dair hükümde yer alan süre ve oranlar ile ilgili olarak yeni bir düzenleme yapılmıştır. Şöyle ki, daha önceki hükümde satışın ve kazancın sermayeye ilâvesi işleminin 1984'de yapılması halinde kazancın yüzde 100'ü, 1985'de yapılması halinde kazancın yüzde 80'i vergiden müstesna iken işlemlerin 1986 yılında yapılması halinde % 70'i, 1988 yılında yapılması halinde ise % 60'ı vergi dışı bırakılmıştır.

Öte yandan 7129 sayılı Bankalar Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesine ilişkin olarak hazırlanan 3192 sayılı kanun ile iştirak kredileri sınırı yeniden düzenlenmiştir. 39. maddeye göre (38. madde hükümleri saklı kalmak koşuluyla) «bir bankanın;

a) Sermayelerinin % 15 ve daha fazlasına sahip olduğu iştirak ve kuruluşları ile bunların ayrı ayrı yada birlikte sermayelerinin % 25'inden fazlasına sahip oldukları ortaklık ve kuruluşlara,
b) (a) bendindeki ortaklık ve kuruluşların kefâleti ile diğer gerçek ve tüzel kişilere;
vereceği kredilerin toplamı banka öz kaynaklarının 3 katını ve herhalde toplam kredilerin % 15'ini aşamaz.»
c) «İktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşlarının bağlı ortaklıkları şeklindeki iştirakler yukarıdaki sınırlamalara tâbi değildir.»

41. maddeye göre;

— «Bir bankanın sermayesinin % 5 ve daha fazlasına sahip bulunan ortaklarına ve bunlarla dolaylı kredi kapsamına giren gerçek ve tüzel kişilere vereceği kredilerin toplamı banka öz kaynakların ve herhalde toplam kredilerin % 5'ini aşamaz.»

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

47. maddeye göre ise:

— *«38. maddenin 1. fıkrasındaki sınıra dahil olmak üzere bankaların iştiraklerine yatıracakları kaynakların toplamı öz kaynaklarını aşamaz.»*

— *«Bankalar ve sermayelerinin % 50'sinden fazlasına sahip oldukları iştirakleri, kamu kuruluşu şeklinde olanlar hariç banka sermayesinin % 10'undan fazlasına sahip olan ortakların yönetim kurulu başkanı ve üyelerinin genel müdür ve genel müdür yardımcılarının ayrı ayrı yada birlikte sermayelerinin % 25'inden fazlasına sahip oldukları ortaklıklara iştirak edemezler.»*

Ancak yukarıdaki açıklama ve oranlar «*İştirak*» tanımı için belirleyici bir nitelik taşımamaktadır. Hukuk sistemimizde, sermayeye katılmanın iştirak sayılabilmesi için, ana şirketin sermayesine katıldığı teşebbüsün yönetimine kesin olarak muhasebe ilkeleri yönünden egemen olması koşulunun gerekli olmadığı ileri sürülebilir. Sermayeye katılmanın iştirak olarak nitelendirilmesi için devamlılık göstermesi ve uzun vadeli bir amaçla yapılması gereklidir.

Bununla birlikte bankalarca dolaylı kredinin hesabında esas alınan dolaylı iştirak oranı, iştirak oranlarının çarpılması suretiyle hesaplanabilmektedir.

Holding topluluğunda da iştirak oranlarının hesaplanmasını benzer şekilde yapmak mümkündür. Bu durumu bir örnek üzerinde şöyle açıklayabiliriz.

Örnek : (ABC) Endüstri holding topluluğunda (X) Ana kurum (A) şirketinin sermayesinin % 50'sine, (A) şirketi (B) şirketinin sermayesinin % 50'sine sahip olup (B) şirketi de (C) şirketine % 30 oranında iştirakte bulunmuştur. Durumu şematik olarak aşağıdaki gibi gösterebiliriz.

(X) (Ana kurum) (A) şirketinin % 50 hissesine

↓

(A) (B) şirketinin % 50 hissesine

↓

(B) (C) şirketinin % 30 hissesine

↓

(C)

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

(X) Ana kurumunun (C) şirketine dolaylı iştirak oranını şöyle hesaplayabiliriz.

(X) Ana kurumunun (A) şirketindeki payı (% 50) dir.

(X) » » (B) şirketindekipayı;
$(0{,}50 \times 0{,}50 = 0{,}25) \Longrightarrow$ % 25 olup,

(X) Ana kurumunun (C) şirketindeki payı ise;
$(0{,}25 \times 0{,}30 = 0{,}075) \Longrightarrow$ % 7,5 tir.

Bu durumda (x) ana kurumunun dolaylı iştirak oranı C şirketinde % 7,5 olmaktadır. Bir başka ifade ile C şirketinin % 7,5 luk payı ile (x) ana kurumu C şirketini kontrol edebilmektedir.

Şirketler uygulamada kaynaklarının bir bölümünü çeşitli amaçlarla diğer şirketlerin sermayelerine katılmada kullanmaktadır. Bu amaçların başlıcaları şöyle sıralanabilir:

- Diğer şirketlerin yönetiminde söz sahibi olmak ve bu şirketleri kontrol altında bulundurmak... Şirketler, genellikle kendilerine önemli girdileri sağlayan, ürettikleri mal ve hizmetlerin pazarlama ve dağıtımını yapan şirketleri veya potansiyel rakiplerini kontrol altında tutabilmek ve pazar paylarını korumak veya yükseltmek amacı ile şirketlere sermaye iştirakinde bulunabilirler.
- Faaliyetlerini çeşitlendirecek riski azaltmak veya dağıtmak,
- Yatırımlardan daha yüksek gelir elde etmek,
- Diğer şirketler ile iyi ilişkilerde bulunmak, mevcut ilişkileri ve yeni kurulan ilişkilerin devamını sağlamak,
- Vergi avantajları sağlamak.

Ülkemizde bankalar için geçerli iştirakte bulunmanın diğer bir nedeni de, belirli koşullara sahip teşebbüslerin sermayesine % 25'inden fazla iştirakte bulunarak Bankalar Kanunu'nun öngördüğü kredi sınırlamalarından kurtulmaktır[36].

---

(36) AKGÜÇ, Ö. İştirakler —Uzun Vadeli Borçlar— Tahviller, Örtülü Sermaye ve Örtülü Kazanç, İ.Ü. İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Yayını (Teksir) İstanbul, 1977, s. 2.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

3.3.3. İştiraklerle İlgili Muhasebe Kayıtları

Kısa dönemde sağlanacak kâr payları ya da oluşması muhtemel değer farklarından yararlanmak amacı ile edinilen menkul kıymetlerin «HİSSE SENEDİ ve TAHVİLLER (AKSİYON - OBLİGASYON) HESABI'na kaydedilmesi ve bunların bilanço da DÖNER VARLIKLAR arasında gösterilmesi herkesce kabul edilen yerleşmiş bir muhasebe kuralıdır.

Uzun dönemde belirli bir ya da birkaç şirketin hisse senetlerinden önemli sayılabilecek bir kısmını satın alarak elde tutmak ve işletmenin gelişmesinden yararlanmak gerektiğinde şirket yönetiminde söz sahibi olmak amacıyla edinilen hisse senetleri ya da yapılan yatırımların «İŞTİRAKLER HESABI»na kaydedilmesi ve BAĞLI VARLIKLAR arasında gösterilmesi gerekir. Dolayısıyla, kısa dönemler kâr sağlamak amacı ile alınan geçici hisse senetleri ile uzun dönemde şirket yönetimine ve denetimine etken olmak amacıyla edinilen hisse senetleri arasında birisinin geçici diğerinin kalıcı olması dolayısıyla bir ayırıma gidilmesi ve muhasebe kayıtlarının buna göre yapılması gerekir[37].

Bu konuda Kurumlar Vergisi Kanununun «*İştirak kazancı*» tanımından faydalanılabilir. Kurumlar Vergisi Kanununun 1.1.1986 tarihinden önceki eski düzenlemeye göre iştirak kazancı istisnasının uygulanabilmesi için; «Kuruluşta veya bilânço tarihinden bir yıl önce edinilen ve bu süre zarfında elde bulundurulmaya devam eden en az % 10 sermaye katılmalarından gelen gelirleri *iştirak kazancı*» olarak kabul edilmektedir. Yeni düzenlemede ise (K.V.K. madde 8/1);

«Tam mükellefiyete tabi kurumların başka bir kurumun sermayesine iştiraklerinden elde ettikleri kazançlar,» hükmü yer almaktadır. İştirak kazançları istisnası 2362 sayılı kanunla kaldırılmış olup oran ve süre aranılmaksızın uygulanacaktır (*)

Amaçları, yönetimine katılma (hakim olma) olduğuna göre holdinglerin hisse senedi alımlarının çoğunluğu kalıcı, yani iştirak niteliğindedir ve İŞTİRAKLER HESABI'na kaydedilmeleri gerekir.

---

(37) CEMALOĞLAR, Ö., Genel Muhasebe «Teori ve Uygulama» Eskişehir İİA Yayını, Ankara 1975, s. 78 Vss.

(*) Ancak sadece 1985 yılında elde edilen iştirak kazançlarında % 10 oranında stopaj yapılması gerekmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Holding'in iştirak paylarını edinmesinde, başka bir deyişle yavru şirketlere ait hisse senetlerini sağlamasında çeşitli olasılıklar vardır. Bu olasılıkların başlıcaları aşağıda sayılmıştır:

1 — Holding'in kuruluşu sırasında hisse taahhüdü yoluyla,
2 — Holding'in sermaye arttırımında hisse taahhüdü yoluyla,
3 — Satın alma yoluyla,
4 — Yavru şirketin kuruluşunda, kurucu ortak sıfatıyla katılma,
5 — Yavru şirketin sermaye arttırımında hisse taahhüdü,
6 — Yavru şirketin «ihtiyatları karşılığında» hisse senedi dağıtımı yoluyla.

3.3.3.1. Holding'in Kuruluşu Sırasında Hisse Taahhüdü Yoluyla:

Holding şirketin kuruluşu ile ilgili muhasebe kayıtlarına ilişkin örnekler verilirken görüldüğü gibi, holding şirket kurucuları başka anonim şirketlere ait hisse senetlerini holdinge ayni sermaye olarak koymakta ve bu yolla holdingle yavru şirket arasında, iştirak ilişkisi kurulmaktadır. Buna ait örnek önceki bölümde verildiğinden, bu konuda ayrıca yeni bir örnek verilmeyecektir.

3.3.3.2. Holding'in Sermaye Arttırımında Hisse Taahhüdü Yoluyla:

Holding şirket sermayesini arttırma kararı vermiştir. Sermaye arttırımına ait taahhüt, eski kurucu ortaklar ya da holdinge yeni katılacak ortaklarca, başka anonim şirket ya da şirketlere ait hisse senetlerinin ayni sermaye olarak konulması ile ifa edilecektir. Bu durumda holdig'in yeni yavru şirket ya da şirketlere ait hisse edinmesi söz konusudur.

Örnek: (x) Holding A.Ş. tamamı ödenmiş 50.000.000.— TL.lık sermayesini 75.000.000.— TL.'na çıkarmak kararını vermiş, gerekli formaliteleri tamamlamıştır. Sermayesinin arttırılacak 25.000.000.— TL.'lık kısmı, arttırma taahhüdünde bulunan kişilere ait (y) anonim şirketine ait 12.500.000.— TL ve (z) anonim şirketine ait 12.500.000.— TL.'lık hisse senetlerinin ayni serma-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ye olarak konulması ile sağlanacaktır (mahkemece ayni sermaye olarak konulan hisse senetlerine bu değerler biçilmiştir).

/

520. HİSSEDARLAR SERMAYE TAAHHÜDÜ 25.000.000.—

5200. Hissedar (A) Taahhüdü .....
5201. Hissedar (B) Taahhüdü .....
5202. Hissedar (C) Taahhüdü .....
5203. Hissedar (D) Taahhüdü .....
5204. Hissedar (E) Taahhüdü .....

510. SERMAYE HESABI 25.000.000.—

Esas sözleşmenin değişik 8. maddesi uyarınca sermayenin arttırılması taahhüdü.

/

110. İŞTİRAKLER 25.000.000.—

1100. (y) Anonim Şirketi 12.500.000.—
1101. (z) Anonim Şirketi 12.500.000.—

520. HİSSEDARLAR SERMAYE TAAHHÜDÜ 25.000.000.—

5200. Hissedar (A) Taahhüdü .....
5201. Hissedar (B) Taahhüdü .....
5202. Hissedar (C) Taahhüdü .....
5203. Hissedar (D) Taahhüdü .....
5204. Hissedar (E) Taahhüdü .....

Hissedarların arttırılan sermaye taahhütlerini ifaları

/

3.3.3.3. Satın Alma Yoluyla

Hacı Ömer Sabancı Holding A.Ş., Türkiye Garanti Bankası A.Ş.'ne ait 1.000.— TL. nominal değerindeki hisse senetlerinden 5.000 adedini, beherine 1.700.— TL. ödeyerek satın almıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

110. İŞTİRAKLER 8.500.000.—

1105. Türkiye Garanti Bn. A.Ş.

010. KASA 8.500.000.—

Türkiye Garanti Bankası A.Ş.'nin
5.000 adet hisse senedinin
1.700.— TL.'dan alınması.

3.3.3.4. Yavru Şirketin Kuruluşunda Kurucu Ortak Sıfatıyla Katılma Yoluyla

Eczacıbaşı Holding A.Ş. yeni kurulacak 10.000.000.— TL. sermayeli Seramikçilik Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ne % 51 hisse ile katılacak, sermaye taahhüdünün % 25'ini derhal ödeyecek, kalanını da Seramikçilik Sanayi ve Ticaret A.Ş. idare meclisince saptanacak apellerde nakten ödeyecektir.

Holding sermaye taahhüdünde bulunduğunda yapılacak yevmiye kaydı:

110. İŞTİRAKLER 5.100.000.—

1106. Seramikçilik San. Tic. A.Ş.

370. İŞTİRAKLERE SERMAYE TAAHHÜDÜ 5.100.000.—

3708. Seramikçilik San. Tic. A.Ş.

Seramikçilik San. ve Tic. A.Ş.'nin
Esas Mukavelesinin 9. maddesi ve
Holding Yönetim Kurulu'nun
5.1.1978 gün ve 38. nolu kararı ile.

Holding Taahhüdünün İfa Ettikçe Yapılması Gereken Yevmiye Kaydı:

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

370. İŞTİRAKLERE SERMAYE TAAHHÜDÜ	1.275.000.—	
3708. Seramikçilik San. ve Tic. A.Ş.		
010. KASA		1.275.000.—

Sermaye taahhüdümüzün % 25'inin ödenmesi.

İkinci apelin 1.225.000,— TL. olduğunu ve banka kanalı ile çekle ödendiğini varsayarsak:

370. İŞTİRAKLERLE SERMAYE TAAHHÜDÜ	1.225.000.—	
3708. Seramikçilik San. ve Tic. A.Ş.		
015. BANKA MEVDUATI		1.225.000.—
0151. İş Bankası		

Seramikçilik San. ve Tic. A.Ş.'ne sermaye taahhüdümüzün ikinci apelinin İş Bankası Mecidiyeköy Şb. 298191 sayılı çeki ile ödenmesi.

3.3.3.5. Yavru Şirketin Sermaye Arttırımında Hisse Taahhüdü Yoluyla Katılma

Yavru şirketin sermaye arttırımında yavru şirketin hisseleri ya başabaş değer üzerinden ya da belirli bir primle birlikte taahhüd edilebilir. Holding şirketçe başabaş değer üzerinden sermaye arttırımı taahhüdü yapıldığında muhasebe kaydı, yavru şirkete holding şirketin kurucu ortak sıfatıyla katılması halindeki kayıt gibidir.

Sermaye arttırımında yavru şirket hisseleri, primli olarak ihraç edilmişse, bu prim için de taahhüt ve ödenme söz konusudur. Ödenecek primler «İŞTİRAKLER HESABI» içinde, iştirak bedeline eklenerek gösterilebileceği gibi ayrıca iştirakler ana hesabının bir tali hesabı olarak «İŞTİRAK DEĞER FARKLARI» hesabında da gösterilebilir. İştiraklerin nominal değerleri ile ödenen prim-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

leri (farkları) ayrı ayrı izleme yönünden bizce ikinci şekil daha uygundur.

Örnek: Sasa Sentetik İplik Fabrikaları A.Ş. 1.000.— TL.'lık hisseleri 400.— TL. primle ihraç etmeyi kararlaştırmış ve Sapmaz Holding A.Ş. de 10.000 adet hisseyi taahhüt etmiştir.

110.	İŞTİRAKLER		14.000.000.—	
11050.	Sasa A.Ş.	10.000.000.—		
11051.	Sasa İştirak Değer Farkları	4.000.000.—		
370.	İŞTİRAKLERE SERMAYE TAAHHÜDÜ			14.000.000.—
37050.	Sasa A.Ş.	10.000.000.—		
37051.	Sasa Ödenecek Emisyon Primleri	4.000.000.—		

Holding Yönetim Kurulu'nun 10.1.1978 gün ve 44 sayılı kararı ile Sasa A.Ş.'nin Esas Sözleşmesinin değişik 9. maddesi uyarınca.

Ödenecek emisyon primlerinin izlenmesi amacıyla, iştiraklere sermaye taahhüdü ana hesabının tali hesabı olarak açtığımız, ödenecek emisyon primleri hesabı iki yönden yarar sağlar.

- Sermayenin ödenme süresi ve koşulları primlerden farklı olabilir.
- Primlerin ödenmemesinden doğan yasal sonuçlarla sermaye paylarının ödenmemesinden doğan yasal sonuçlar birbirinin aynı değildir. Sermaye payının ödenmemesi, hisselerin iptali gibi ağır bir sonuç doğurabilir.

İştirak değer farklarının ayrıca izlenmesi ise konsolide bilanço çalışmaları ve mali tahliller yönünden önemlidir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

3.3.3.6. Yavru Şirketin «İhtiyatları Karşılığında» Hisse Senedi Dağıtım Yoluyla Katılma

Yavru şirket ihtiyatlarını sermayeye ekleyerek hissedarlarına ve bu arada holding'e bedelsiz hisse verebilir. Aslında «bedelsiz» sözcüğü hatalıdır. Bir bedel ödenmemekle birlikte, gerçekte alınabilecek «bir bedel»in borca mahsubu söz konusudur.

Türk Vergi Hukuku ihtiyatlar karşılığı verilen hisseleri temettü (Kâr payı) dağıtımı saymaktadır[38].

İhtiyatlar karşılığı alınan hisseler genellikle % 100 ödenmiş hisselerdir. Ancak uygulamada kısmen ihtiyat mahsubu kısmen de yeni taahhüt karşılığı sermaye arttırımı yapılabilmektedir. Ayrıca hisselerin nominal bedellerini damga vurarak arttırma yolları da vardır. Örneğin, 1000.— TL. bedellerini damga vurarak arttırma yolları da vardır. 1000.— TL. nominal her hisse dört yılda kademe kademe beşeryüz lira arttırılarak 3000.— TL.'ya çıkarılabilir (Bu işlem hisse senetlerine her yıl damga basılarak gerçekleştirilir).

Muhasebenin tüm bu çeşitli halleri karşılaması gerekir. İhtiyat karşılığı alınan hisse senetleri ile ilgili vergi durumu sonraki bölümde açıklanacaktır.

Örneğin, (x) şirketinden ihtiyat karşılığı % 100 ödenmiş 2000 adet 500.— TL.'lık hisse alınmıştır (Bu örnekte ihtiyatlardan daha önce yapılan gelir vergisi stopajı dikkate alınmamıştır).

Yevmiye kaydı şöyle olacaktır.

110. İŞTİRAKLER		1.000.000.—
1107. (x) A.Ş.		
870. DİĞER GELİR - GİDERLER		1.000.000.—
8707. İştirak Kazançları		

(x) şirketinden ihtiyat karşılığı alınan 2000 adet 500.— TL. nominal değerli hisse senedi.

(38) (Danıştay, 4. Daire, Esas: 1968/57, Karar: 1971/1041). (Danıştay, 4. Daire, Esas: 1973/294, Karar: 1974/1170).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Hisse senetlerine damga basılarak ihtiyat karşılığında değer arttırımı (sürsarj) işlemi için de aynı şekilde muhasebe kaydı yapılır.

Bazen hisse senetlerinin bir bölümü ihtiyat karşılığında bir arttırımı (sürsarj) işlemi için de aynı şekilde muhasebe kaydı yapılır.

Örneğin: (x) şirketinden ihtiyat karşılığı % 100 ödenmiş 2.000 adet 500.— TL.'lık hisse senedi ile 2000 adet sermaye arttırımında taahhüt yolu ile 500.— TL.'lık hisse senedi alınmıştır.

110. İŞTİRAKLER 2.000.000 TL.
1107. (x) A.Ş.
370. İŞTİRAKLERE SERMAYE TAAHHÜDÜ 1.000.000 TL.
3707. (x) A.Ş.
870. DİĞER GELİR - GİDERLER 1.000.000 TL.
8707. İştirak Kazançları

(x) Şirketinden sermaye taahhüdü ve ihtiyat karşılığı alınan 2000 adet hisse senedi.

Genellikle, sermaye arttırımında daha önce Gelir Vergisi stopajına tabi tutulmuş fevkalâde ihtiyatlar kullanılır. Sermayeye eklenen «Fevkalâde ihtiyat» stopajı yapılmış net ihtiyattır. Gelir Vergisi Kanununda yapılan son değişikliklerle stopaj oranı % 25 olarak tespit edilmiş (94/a, b) ve aynı madde ile verilen yetkiye bağlı olarak stopaj oranı Bakanlar Kurulu tarafından % 10'a indirilmiştir. Buna göre Gelir Vergisi Kanunu'nun değişmeden önceki durumunda 1.000 TL. sermaye arttırımında kullanılacak brüt fevkalâde ihtiyatı şöyle hesaplamak mümkündür:

$$\frac{1000}{1.00-0.20} = \frac{1000}{0.80} = 1.250.—$$

1.250 TL.'nın 1.000 TL.'sı sermaye eklenir 250 TL.'sı ise daha önce vergi olarak ödenmiş kısımdır.

Gelir Vergisi stopaj oranının % 10 olarak alınması durumunda ise brüt fevkalâde ihtiyat:

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

$$\frac{1000}{1.00-0,10} = \frac{1000}{0,90} = 1111,11 \text{ TL. dir.}$$

Bu durumda ise 1111,11 TL.'nın 1000 TL.'lık kısmı sermayeye eklenir. 111,11 TL.'sı ise daha önce vergi olarak ödenen kısmı ifade eder. Vergi hukukumuz yönünden yavru şirket 1111,11 TL.'lık fevkalâde ihtiyat, başka bir deyişle stopajı yapılmış kâr dağıtmış demektir. Çünkü fevkalâde ihtiyat daha önceki yıl/yıllarda dağıtılmamış bir kârdır. Bu şekilde holding daha önceki yıllarda alması gereken payını —ihtiyat karşılığında hisse olarak— şimdi elde etmiş sayılacağından gelir kaydetmesi zorunludur. Ayrıca tüzel kişilere dağıtılması gereken kâr paylarında Gelir Vergisi stopajı söz konusu olmadığından yavru şirketin daha önce stopaj yolu ile vergi dairesine ödemiş olduğu 111,11 TL.'sını geri alması ve holdinge iade etmesi gerekir.

Böylece holding hem ihtiyat karşılığı, hisse senedi olan 1.000 TL.'nı hemde buna ek olarak 111,11.— TL. nakit kâr payını alacak ve toplam olarak almış olduğu 1111,11.— TL.'nı iştirak kazancı olarak gelir kaydedecektir.

Örnek: (x) Şirketinden fevkalâde ihtiyat karşılığı % 100 ödenmiş 1000 adet 10.000 TL.'lık hisse alınmıştır. Fevkalâde ihtiyat stopajı (x) şirketince holdingin hesabına alacak, kaydedilmiştir. Holding şirkete yapılması gereken muhasebe kaydı şöyle olacaktır.

110.	İŞTİRAKLER	10.000.000.—	
	1107. (x) A.Ş.		
038.	GEÇİCİ BORÇLULAR	1.111.111.—	
	0387. (x) A.Ş.		
	870. DİĞER GELİR-GİDERLER		11.111.111.—
	8707. İştirak Kazançları		

(x) A.Ş.'den fevkalâde ihtiyat karşılığı alınan 1.000 adet 10.000 TL. nominal değerli hisse senedi ve fevkalâde ihtiyat stopajının gelir kaydedilmesi.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Yavru şirket (X - A.Ş.) daha önce ödemiş bulunduğu % 10 Gelir Vergisi stopajını vergi dairesinden geri alarak holdinge iade edecek holding şirket ise daha sonraki yılda 11.111.111 TL. üzerinden % 10 G.V. stopajı olan 1.111.111 TL. sını bağlı bulunduğu vergi dairesine yatıracaktır.

Fevkalâde ihtiyatlar, ister sermaye hissesi verilerek, isterse nakten dağıtılsın tartışma konusu, iştirakin tesisi sırasında yavru şirket bilançosunda yeralan ve dolayısıyle holding de iştirak ya da iştirak değer farkı hesabında görülen bir değerin sonradan alınması olayının gerçek bir gelir olup olmadığıdır. Aslında bu işlem evvelce yapılmış bir yatırımın kısmen çözülmesi şeklinde de yorumlanabilir.

Bu durumda fevkalâde ihtiyat karşılığı alınan hisse ya da nakit iştirakler ya da iştirak değer farkları hesabının alacağına yazılacak ve gelir sayılmayacaktır.

Ancak, Türk Vergi Kanunu, fevkalâde ihtiyatın çözülmesi olayını istisnasız *gelir sayma* görüşünü benimsemiştir[38].

3.3.4. Holding Şirkette Yavru Şirket İştiraklerinin Elden Çıkarılması

Holding şirket, yavru şirketteki iştiraklerini çeşitli nedenlerle elden çıkarabilir, başka bir deyişle bağlı varlıklar içerisinde yeralan iştiraklerini çözebilir. Holding şirketin iştiraklerini çözme nedenleri, yavru şirketteki oy hakimiyetini yitirme, iştirak rantabilitesi (kârlılığın) nin düşmesi, yavru şirkete katılmasını gerekli gördüğü kişi yada kurumları yavru şirkete ortak etme, (tedarik, üretim, satış-sürüm, kredi olanakları sağlamak vb.) olabilir. Holding şirket yavru şirket iştiraklerini, aşağıda belirtilen şekillerde tamamen yada kısmen elden çıkarabilir:

- Satış,
- Yavru şirket sermayesinin azaltılması
- Yavru şirketin tasfiyesi,

---

(38) (Danıştay, 4. Daire, Esas 1974/31, Karar: 1975/806 (Danıştay, 4. Daire, Esas 1973/1906, Karar: 1974/4374.)

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Holding şirketçe bir yavru şirketteki iştirakinin tamamının satılması durumu değerleme yönünden bir sorun yaratmaz. Holding şirkette, yavru şirkete iştirakin, alış (maliyet) bedeli ile değerlenmesi yasal zorunluluktur (V.U.K. md. 279). Tamamı elden çıkarılacak yavru şirket iştiraki holding şirket kayıtlarına maliyet bedeli ile girmiş satış bedeli ile çıkmıştır, aradaki fark sağlanan gelir yada uğranılan zarardır.

Holding şirketçe bir yavru şirketteki iştirakinin bir kısmının satılması durumu ise, satılan iştirak hisselerinin maliyetinin ne şekilde hesaplanması gerektiği, başka bir deyişle bu satış sonucu sağlanan kâr yada uğranılan zararın saptanması, uygulamada tereddütler yaratmaktadır. Çünkü holding şirket yavru şirketteki iştirak hisselerini bir kere de topluca edinmemiş, ayrı ayrı tarihlerde değişik fiyat, miktar ve koşullarla alımlarda bulunmuş olabilir, bu da her parti alımı için ayrı maliyetlerle giriş demektir. Bu da bizi, satılan iştirak hissesinin maliyetinin saptanmasına hangi değerleme yönteminin uygulanması gerektiği sorusunu yanıtlamaya götürür.

Bilindiği gibi değerleme yöntemlerinin başlıcaları şunlardır[40].

a) Özel Maliyet Yöntemi (Spesifik yada Parti Maliyeti)
b) İlk Giren İlk Çıkar Yöntemi (FİFO)
c) Son Giren İlk Çıkar Yöntemi (LİFO)
d) Ortalama Maliyet Yöntemi:
   da) Hareketli (yürüyen) Ortalama
   db) Ağırlıklı Ortalama
e) Standart Maliyet Yöntemi
f) Maliyet yada piyasa fiyatından hangisi düşükse onun kullanılması yöntemi.

Bu yöntemlerin her birinin ayrı ayrı açıklanması ve tartışmasına girmeyi gereksiz görüyoruz. Konumuz, satışa konu değişik maliyetli iştirak hisselerinin bu yöntemlerden hangisine göre değerlenmesi gerektiğidir.

(40) ÖCAL, F., Maliyet Muhasebesi, İstanbul, 1972, s. 35-42.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Özel (spesifik) Maliyet Yöntemi ve İlk Giren İlk Çıkar Yöntemi vergi idaresi yönünden, büyük vergi yitirimlerine yol açabilir, nedeni, ilk girenler ve ilk satılanlar yüksek maliyetli iştirak hisseleridir.

Son Giren İlk Çıkar Yöntemi bu yönden daha uygun görülür ise de, bu da holding şirketin gereğinden daha fazla vergi ödemesine yol açabilir. En orta yol, ortalama maliyet yöntemidir ve hareketli (yürüyen) ortalama uygulanmasıdır. Son iki yöntemin uygulanması söz konusu değildir.

3.3.4.1. Yavru Şirkete İştirakin Satış Yoluyla Elden Çıkarılması

Örnek: (x) Holding A.Ş.'nin (y) Anonim şirketine olan iştirakinin durumunun, holding şirketin İŞTİRAKLER HESABI içerisinde aşağıdaki şekilde olduğu saptanmıştır.

3708 (Y) A.Ş. İŞTİRAKİMİZ

	GİREN			ÇIKAN			KALAN		
TARİH	Adet	Fiyat	Tutar	Adet	Fiyat	Tutar	Adet	Fiyat	Tutar
4.4.1984	500	10000	5.000.000	—	—	—	500	10000	5.000.000
12.7.1984	500	9000	4.500.000	—	—	—	1000	9500	9.500.000
16.8.1984	1000	7700	7.700.000	—	—	—	2000	8600	17.200.000
30.9.1984	—	—	—	600	8600	5.160.000	1400	8600	12.040.000
TOPLAM	2000		17.200.000	600		5.160.000	1400		12.040.000

30.9.1984 günü satışı yapılan 600 adet iştirak hissesinin satış fiyatı 9500.— TL. olduğuna göre gerekli yevmiye kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

0.10.	KASA	5.700.000.—	
	370. İŞTİRAKLER		5.160.000.—
	3708. (y) A.Ş.		
	870. DİĞER GELİR-GİDERLER		540.000.—
	8708 İştirak Hissesi Şahıs Gelirleri		
	(y) A.Ş. ne ait 600 adet hissenin 9500 TL. dan satışı dolayısı ile 8600 TL. ortalama maliyetle çıkışından		

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Önemli bir sorun da iştirak hisselerinin satışından sağlanan gelirlerin iştirak kazancı sayılıp sayılmayacağı konusudur. İştirak kazancının tanımı (K.V.K. m/8) yasada yapılmıştır. Buna göre hisseler kâr payı kuponu ile birlikte satılsa dahi satıştan sağlanan gelir iştirak kazancı sayılmaz. Bu maddeye 3239 sayılı kanunun 74. maddesi ile eklenen maddeye göre; «Anonim şirketlerin gerek kuruluşlarında gerek sermayelerini arttırdıkları sırada çıkardıkları hisse senetlerinin itibarî değerlerinin üzerinde elden çıkarılmasından dağıtılmamak ve borsaya kayıtlı olmak şartı ile elde ettikleri kazançlar» K.V.'den istisna edilmiştir.

Öte yandan G.V. Kanununun 80. maddesine göre; «Hisse senetlerinin satınalma tarihinden itibaren 1 yıl geçtikten sonra bunların satışından doğan kazançları vergi dışı bırakılmıştır.» Buna bağlı olarak gerçek kişilerin sahip bulundukları hisse senetlerinin satınalma tarihinden başlayarak 1 yıl geçtikten sonra satmaları veya diğer yollar ile devrederek elde edecekleri kazançlar vergiye tabi bulunmamaktadır. Bununla birlikte kurumların sahip oldukları hisse senetleri ile işletmelerin bilançolarında yer alan (aktiflere dahil olan) hisse senetlerinin satılması sonucu elde edilen kazanç ise süreye bakılmaksızın vergiye tabi tutulmaktadır.

3.3.4.2. İştirak Olunan Yavru Şirket Sermayesinin Azaltılması Yoluyla

Holding şirkette yavru şirketteki iştirakin elden çıkarılmasının bir yolu, yavru şirkette yapılan sermaye azaltılmasıdır. Bu azaltma, sonucu holding şirket azaltılan sermaye miktarından payına düşeni nominal değer üzerinden alır. Yavru şirkete iştirak hisseleri nominal değer üzerinden edinilmiş ise bir kâr ya da zarar doğmaz, hisse edinilmesi nominal değerin üzerinde ise zarar, altında ise kâr doğar.

Örnek: (x) Holding A.Ş. 10 milyon TL. sermayeli (y) A.Ş.'nin % 51 hissedarı bulunmaktadır. Yavru şirket hisseleri nominal değer (1.000.— TL.) üzerinden edinilmiştir. Yavru şirket sermayesini 5.000.000 TL.'na indirme kararı alınış gerekli formaliteler tamamlanmış, yavru şirketçe holding şirketin azaltılan payı nakten ödenmiştir (5.000.000 × 0.51 = 2.550.000.— TL.).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

0.10.	KASA	2.550.000.—	
	370. İŞTİRAKLER		2.550.000.—
	3709. (y) A.Ş.		

(y) A.Ş. sermayesinin azaltılması dolayısıyla iade edilen % 51 sermaye payımızın tahsilatı

Örnek: (x) Holding şirketi (y) A.Ş.'ne ait 3000 adet 1.000.— TL. nominal değerli hisse senedine sahiptir. (y) A.Ş.'nin sermayesi 5.000.000.— TL. dır. (x) Holding şirketi sermaye hisselerini değişik tarihlerde değişik fiyatlarla borsadan satın alma yoluyla edinmiştir. Ortalama alış maliyeti 900.— TL.'dır. (y) A.Ş. sermayesini % 20 indirme kararı almış gerekli formaliteler tamamlanmış, (y) A.Ş.'nce (x) Holding şirketine azaltılan sermaye payı nakten ödenmiştir.

(3000 x 1.000) = 3.000.000 x 0.20 = 600.000 (600 hisse)
600 his. senedinin maliyeti = 600 x 900 TL. = 540.000.—

0.10.	KASA	600.000.—	
	370. İŞTİRAKLER		540.000.—
	3706. (y) A.Ş.		
	870. DİĞER GELİR-GİDERLER		60.000.—
	8708. İştirak Hissesi Satış Gelirleri		

(y) A.Ş.'nin sermayesinin azaltılması dolayısıyla, azaltılan kısımdan payımıza düşenin tahsili

Zarar Etme Durumu (*), alış (maliyet) bedeli ile nominal değer arasındaki fark, (eksik tahsil edilmiş olacağından) Diğer Gelir - Giderler ana hesabı içinde iştirak hissesi satış zararları hesabına borç kaydedilecektir. Çünkü, sermaye azaltmalarında, azaltılan kısmın yavru şirketçe kesin olarak nominal değer üzerinden ödenmesi şarttır.

(*) Saf holdinglerde iştirak zararı söz konusu değildir. Tasfiye veya iflâs halinde zarar olabilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

3.3.4.3. İştirak Olunan Yavru Şirketin Tasfiyesi Yoluyla

Yavru şirketin (iştirakin) tasfiyesi halinde, holding şirket iştirak hissesinin, yavru şirketçe sağlanan tasfiye kârı ya da zararı dolayısıyla, fazla ya da eksik olarak, holding şirkete geri dönmesi ya da hiç dönmemesi sözkonusudur.

Örnek 1. (x) Holding A.Ş. 10.000.000.— TL. sermayeli (y) A.Ş.'nin % 51 hissedarı (5.100 payı) bulunmaktadır. Yavru şirket hisseleri nominal değer (1.000.— TL.) üzerinden edinilmiştir. Yavru şirket tasfiye kararı almış, gerekli işlemler tamamlanmış ve tasfiye sonunda yavru şirket,

a. Holding'e hisse senedi başına, 1.500.— TL. ödemiştir.
b. Holding'e hisse senedi başına, 750.— TL. ödemiştir.
c. Holding şirkete hiçbir şey ödememiştir.

Bu üç olasılığa göre yapılması gereken yevmiye kayıtları aşağıdaki gibidir.

a) ——————— / ———————

010.	KASA	7.650.000.—	
370.	İŞTİRAKLER		5.100.000.—
3709.	(y) A.Ş.		
870.	DİĞER GELİR-GİDERLER		2.550.000.—
8708.	İştirak Hissesi Satış Gelirleri		

(y) A.Ş.'nin tasfiyesi dolayısıyla 5.100 adet hissemiz karşılığı tahsil olunan

b) ——————— / ———————

010.	KASA	3.825.000.—	
370.	İŞTİRAKLER		5.100.000.—
8705.	İştirak Hissesi Satış Zararları		
870.	DİĞER GELİR-GİDERLER		1.275.000.—
3709.	(y) A.Ş.		

(y) A.Ş.'nin tasfiyesi dolayısıyla 5.100 adet hissemiz karşılığı tahsil olunan

——————— / ———————

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

c) ——————— / ———————

870.	DİĞER GELİR-GİDERLER	5.100.000.—	
8706	İştirak Hissesi Tasfiye Zararları		
370.	İŞTİRAKLER		5.100.000.—
3709.	(y) A.Ş.		

(y) A.Ş.'nin tasfiyesi sonucu paylaşılacak bir değer bulunmadığından 5100 adet hissemizin tamamının zarara nakli.

——————— / ———————

3.3.5. *Holding Şirketin Yavru Şirketlerden Kâr Payı (Temettü) Tahsilatı*

3.3.5. Holding Şirketin Yavru Şirketlerden Kâr Payı

Yavru şirketler genel kurullarınca dağıtımına karar verilen dönemsel kâr payları, holding şirkette brüt tutarlar üzerinden «İŞTİRAK KAZANÇLARI HESABI»na alacak yazılır. Kâr paylarının ödenme tarihlerinin saptanması, çoğu kez yavru şirketler genel kurullarınca yavru şirketlerin İdare Meclisleri'ne bırakılmakta ise de, genel kurulca dağıtımına karar verilen tarihte holding şirketin kâr payından alacağı tahakkuk etmiş, başka bir deyişle gelirin elde edilme tarihi belirlenmiş olduğundan, bu tarihten hemen sonra, kâr payı alacağının aşağıdaki örnekte gösterildiği şekilde muhasebeleştirilmesi gerekir.

Örnek : (y) A.Ş.'nin 29.3.1986 tarihinde aktolunan 1985 faaliyet dönemine ait Genel Kurul toplantısında dağıtılmasına karar verilen 1985 yılı kârı 200.000.— TL. dır. (y) A.Ş.'nin sermayesi 300.000.000 TL. olup (x) Holding şirketinin bu şirketteki iştirak payı 120.000.000 TL. dır. Yevmiye kayıtlarını yapmadan önce holdingin kâr payını bulalım.

$$\text{(x) Holding Kâr Payı} = \frac{\text{İştirak Sermayesi}}{\text{(y) Yavru Şirket Sermayesi}} \times \text{Dağıtılacak Kâr Payı}$$

$$= \frac{120.000.000}{300.000.000} \times 200.000.000 = 80.000.000 \text{ TL.}$$

Yevmiye kaydı:

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

040. ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 80.000.000.—
0405. Kâr Payından Borçlular
09051. (y) A.Ş.
870. DİĞER GELİR-GİDERLER 80.000.000.—
8708. İştirak Kazançları
(y) A.Ş.'nin 29.3.1986 tarihli Genel Kurul kararınca kâr payının dağıtılma kararı uyarınca

Yavru şirket genel kurulu, kârın dağıtım tarihinin saptanmasını, idare meclisi bıraktığına göre, holding için kâr payının tahsili konusunda iki olanak ortaya çıkar;

- Holding kâr payı alacağını nakten tahsil eder, ya da
- Holding kâr payı alacağını faizli bir krediye dönüştürür.

Holdingin kâr payı alacağını nakten tahsil ettiğini varsayarsak tahsilat şöyle muhasebeleştirilir :

010. KASA 80.000.000.—
090. ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 80.000.000.—
0905. Kâr Payından Borçlular
09051. (y) A.Ş.
(y) A.Ş.'den 1985 yılı kâr payımızın nakten tahsili.

Holdingin kâr payı alacağını faizli bir krediye dönüştürdüğünü varsayarsak, muhasebe kaydı aşağıdaki gibi yapılır (Holdingce yavru şirketlere kredi açılması konusu sonraki bölümde incelenecektir.)

080. İŞTİRAKLER CARİ HS. 80.000.000.—
0801. (y) A.Ş.
090. ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 80.000.000.—
0905. Kâr Payından Borçlular
(y) A.Ş.'ne 1985 yılı kâr payımız karşılığı kredi açılması

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

3.3.6. *Holding Şirketçe Yavru Şirketlere Kredi Açılması*

3.3.6.1. Giriş

Holding şirket yavru şirketlere (iştiraklerine) kredi açabilir. Holdingin amaç ve uğraşı konularını anlatırken belirtildiği üzere, holding şirketin temel fonksiyonlarından birisi de budur. Uygulamada holding şirketin yavru şirketlere iki şekilde kredi açması sözkonusudur.

- Nakten kredi açılması,
- Kâr paylarından doğma alacakların krediye dönüştürülmesi.

Holding şirketin yavru şirketlere hangi şekilde olursa olsun kredi açması, yürürlükteki yasalar yönünden çeşitli sorunları da birlikte getirmektedir. Konuya ilişkin yasalar üzerinde aşağıda kısaca bilgi verilerek genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Ödünç Para Verme İşleri Hakkındaki Kanun

- 2279 Sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanunu ikrazatçılıkla uğraşanlar için Valilikten izin almak, belli formaliteleri yerine getirmek şeklinde kurallar koymuştur. Üstelik bu kurallara uymayanlar için ağır cezalar öngörülmüştür.

Başlangıçta Holdingler bu kanunun kapsamında sayılmış sonradan hariç tutulmuştur. Sanayii ve Ticaret Bakanlığının bu konuda bir tamimi vardır. Ancak, uygulama yine de açıklık ve kesinlik kazanmamıştır.

Gider Vergileri Kanunu

Bilindiği gibi Gider Vergileri Kanunu 1.1.1985 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmıştır. Bununla birlikte bu kanunun yürürlükten kaldırılmadan önceki durumu holdingleri ilgilendirmekte olduğu için kısaca yürürlükte olduğu döneme ilişkin hükümleri ele alınmıştır.

6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu «*Bankerleri*» vergi kapsamına almıştır. Banker herhangi bir banka işlemi yapan kimsedir.

Faiz karşılığı borç vermek ise banka işlemidir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Maliye ve Gümrük Bakanlığı holdingleri banker olarak kabul ederek gider vergisine tabi olmaları görüşünü benimsemektedir.

Kurumlar Vergisi Kanunu

• Kurumlar Vergisi Kanunu ana şirket yavru şirket arasındaki borç alıp vermeler yönünden iki sınırlama getirmiştir.

— Ana şirketten alınan borçla yavru şirket sermayesi nisbetsiz olur ve borç uzun süre kullanılırsa bu örtülü sermaye sayılabilir (K.V.K. m. 16) ve ödenen faizlerin masrafa geçmesi red olunabilir.

— Faiz oranı emsaline uygun olmalıdır.

Aslında, en önemlisi örtülü sermaye sorunudur. Yasal yoldan vergi kaçağını önlemek için konulan bu hüküm, K.V.K.'nda 192 sayılı kanunun 3 üncü maddesiyle değiştirilen şekli ile şöyledir: «Kurumların aralarında vasıtalı, vasıtasız bir şirket münasebeti veya devamlı ve sıkı bir iktisadi münasebet bulunan gerçek ve tüzel kişilerden yaptıkları istikrazlar (borçlanmalar), teşebbüste devamlı olarak kullanılır ve bu istikrazlarla kurumun özsermayesi arasındaki nispet emsali kurumlarınkine nazaran bariz bir fazlalık gösterirse mezkûr istikrazlar örtülü sermaye sayılır.»

Daha çok gerçek kişi ortaklar ile şirket arasındaki borç alıp-vermelerde anlam taşıyan örtülü sermaye bir kurumda gerçekte kendisine ait özsermayenin ödünç (istikraz) yolu ile alınan bölümü temsil etmektedir.

Gerçek kişiler sermaye koyma borçlarını ifa etmek yerine borç kaynak vererek faiz almakta ve böylece K.V. den korunmaktadır. Ancak K.V. ne tabi iki şirket arasında böyle bir olasılık söz konusu olmamakta ve uygulamada örtülü sermaye hükmü holdingler için sorun olmaya devam etmektedir.

Sonuç olarak; Holdingler kendi şirketlerine makul hadlerde kısa vadeli kredi açabilirler. Bu kredilere en çok banka faizi kadar faiz alabilir ve bunun üzerinden gider vergisi öderler. Banka faizini aşmamak yerinde olur. Aksi durumda «Örtülü Kazanç» sorunu ile karşılaşabilirler.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Holding şirketin, kendi banka kredilerinden yavru şirketleri (iştiraklerini) yararlandırması da uygulamada çok sık rastlanan bir olaydır. Bankalarca kredi hesabı holding adına açılmakta, kredi faizi ve masrafları holding şirkete dekont edilmekte, holding şirkette bu kredisini yavru şirkete kullandırmakta, kredi faiz ve masraflarını yavru şirkete ayrıca dekont etmektedir. Böylece, gider vergisi (Banka ve Sigorta Şirketleri muameleleri vergisi) bir kere ödenmekte, yavru şirket hesaplarına ise gerçek faiz maliyeti yansıtılmış olmaktadır.

3.3.6.2. Nakten Kredi Açılması

(x) Holding şirketi iştirakte bulunduğu (y) A.Ş.'ne 100.000.000.— TL. nakten borç vermiştir. Muhasebe kaydı şöyle olacaktır.

———————— / ————————

080. İŞTİRAKLER CARİ HESABI 100.000.000.—
0801. (y) A.Ş.
010. KASA 100.000.000.—
(y) A.Ş.'ne borç olarak ödenen.

———————— / ————————

3.3.6.3. Kâr Payı Alacağının Faizli Bir Krediye Dönüştürülmesi

(x) Holding şirketi iştirakte bulunduğu (y) A.Ş.'den alacağı 75.000.000.— TL. kâr payını yavru şirkette bırakmıştır. Yevmiye kaydı;

———————— / ————————

080. İŞTİRAKLER CARİ HS. 75.000.000.—
0801. (y) A.Ş.
090. ÇEŞİTLİ ALACAKLAR 75.000.000.—
0905. Kâr Payından Borçlular
(y) A.Ş.'ne kâr payımız karşılığında kredi açılması

———————— / ————————

3.3.6.4. Açılan Kredilere Faiz Yürütülmesi

Yukarıda verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere, holdingler yavru şirketlere açmış oldukları kredileri İŞTİRAKLER CARİ HESABI ya da başka adlar altında açacakları (Borçlu Cari Hesaplar, Bağlı Şirketler Cari Hesabı, Yavru Şirketler Cari Hesabı

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

vbg.) hesaplarda izlemektedirler. Bu hesaplara 3 ay, 6 ay, ya da yıllık faiz yürütülmesi sözkonusu olmaktadır.

Örnek : (x) Holding A.Ş. iştiraki (y) A.Ş.'ne birinci üç aylık dönem için, 1.000.000.— TL. faiz hesaplayarak % 3 gider vergisi ile birlikte 1.030.000.— TL. cari hesabına borç kaydetmiştir.

08.	İŞTİRAKLER CARİ HS.	1.030.000.—	
	0801. (y) A.Ş.		
	360. GEÇİCİ ALACAKLILAR		30.000.—
	36020. Gider Vergisi		
	860. FAİZ ve KOMİSYONLAR		1.000.000.—
	8600. Alınan Faizler		

(y) A.Ş. Cari Hesabı'na yürütülen faiz ve gider vergisi karşılığı.

3.3.6.5. Holding Şirketin Kendi Banka Kredilerinden Yavru Şirketleri Yararlandırması

Örnek : Yapı ve Kredi Bankası, Sapmaz Holding A.Ş.'ne 50.000.000.— TL. açık kredi hesabı açmıştır. Holding bu kredinin 40.000.000 TL'lik bölümünü, iştiraki Güney Sanayii İşletmeleri A.Ş.'ne kullandırma kararı almış olup 50.000.000 TL.lık kredinin 40.000.000 TL'nı Güney Sanayi A.Ş.'ne çekle vermiş ve 10.000.000 TL.'nı kendisi tahsil etmiştir. Birinci üç aylık dönemde açık kredi hesabına 7.187.500 TL. faiz ve gider vergisi tahakkuk ettirildiği bankaca, holdinge gönderilen dekonttan anlaşılmıştır.

010.	KASA	10.000.000.—	
080.	İŞTİRAKLER CARİ HESABI	40.000.000.—	
	0801. Güney Sanayi A.Ş.		
	310. BANKA KREDİLERİ		50.000.000.—
	3101. Açık Krediler		
	31011. Y.K.B.		

Y.K.B. 180701 çekle kasaya 10.000.000.—

Y.K.B. 180702 çekle Güney'e 40.000.000.—

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Kredi faiz dekontu geldiğinde, önce yavru şirketin payı hesaplanır. Bu da $7.187.500 \times \frac{4000}{5000} = 5.750.000$ TL. dır. Faizin 5.750.000 TL.'sı yavru şirkete dekont edilir, bakiyesi 1.437.500 TL.'sıda holding bünyesinde giderleştirilir.

/

080. İŞTİRAKLER CARİ HS. 5.750.000.—
0801. Güney Sanayi A.Ş.
850. GENEL GİDERLER 1.437.500.—
85070. Kredi ve Tahvil Faizleri
310. BANKA KREDİLERİ 7.187.500.—
3101. Açık Krediler
31011. Y.K.B.
Y.K.B. 20788 sayılı dekontu ile tahakkuk eden faizin ilgili hesaplara geçirilmesi

/

3.3.6.6. Holding Şirketçe Yavru Şirketlere Finansman Senedi Verilmesi

Holding şirketçe yavru şirketlere, finansman ihtiyaçlarında kullanılmak üzere finans senedi (hatır bonosu) imzalanarak verilebilir. Bu tip senetler nazım hesaplarda izlenir.

Örnek : (x) Holding A.Ş. iştiraki (y) A.Ş.'ne bir bordro ile çeşitli vade ve tutarlarda 30.000.000 TL.lık finans senedi vermiştir.

/

90. NAZIM HESAPLAR 30.000.000.—
90046. Finansman Senedi Alanlar
900461. (y) A.Ş.
90. NAZIM HESAPLAR 30.000.000.—
90045. Verilen Finansman Senetleri
HF/45 sayılı bordro ile (y) A.Ş.'ne verilen finansman senetleri

/

Senet vadeleri gelip, yavru şirketlerce senet bedelleri ödendiğinde ters kayıt yapılarak hesap kapatılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

3.3.6.7. Yavru Şirketlerce Holding Şirkete Finansman Senedi Verilmesi

Holding kredisinin ya da öteki yavru şirketlerin finansman ihtiyacında kullanılmak üzere, yavru şirketinden finansman senedi alabilir.

Örnek : (x) Holding şirketi iştiraki (y) A.Ş.'den FY/ 51 sayılı bordro ile çeşitli vade ve tutarlarda 40.000.000.— TL'lık finansman senedi almıştır.

———————— / ————————

90.	NAZIM HESAPLAR	40.000.000.—	
	90041. Alınan Finansman Senetleri		
	90. NAZIM HESAPLAR		40.000.000.—
	90042. Finansman Senedi Verenler		
	900421. (y) A.Ş.		
YF/51 sayılı bordro ile (y) A.Ş. den alınan Finansman senetleri			

———————— / ————————

Holding bu senetleri finansman ihtiyacında kullanılmak üzere iştiraki (z) A.Ş.'ne ciro etmiştir.

———————— / ————————

90.	NAZIM HESAPLAR	40.000.000.—	
	90046. Finansman Senedi Alanlar		
	900462. (z) A.Ş.		
	90. NAZIM HESAPLAR		40.000.000.—
	90041. Alınan Finansman Senetleri		
(z) A.Ş.'ne ciro edilen (y) A.Ş.'den alınan finansman senetleri HF/49 sayılı bordro ile.			

———————— / ————————

Senet vadeleri gelip ilgililerce ödendiğinde ters kayıtla hesaplar kapatılır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

3.3.7. Yavru Şirket Zararlarının Holding Şirket Kayıtlarına Yansıtılması

Yavru şirketler, holding topluluğuna dahil olmakla birlikte, daha önce «Holding'in Hukuki Yapısı» bölümünde de açıklandığı gibi hukuki bakımdan bağımsızlıklarını koruyan tüzel kişilerdir. Bu nedenle zarar dağıtımı yapılması söz konusu değildir. Saf holdinglerde iştirak zararı olması mümkün değildir. Ancak tasfiye veya iflâs halinde zarar sözkonusu olabilir. Bununla birlikte zararların sermayeye mahsup edilerek, bilanço dışına çıkarılması başka bir deyişle sermayenin azaltılması sözkonusu olabilir. Bu durumda, holding şirkette, yavru şirket iştirakinin İŞTİRAKLER HESABINDA kayıtlı nominal değerinin düşürülmesi yani iştirak hissesinin zarar kadar indirilmesi gerekir. Holding şirkette iştirakin elden çıkarılması konusu açıklanırken, yavru şirket sermayesinin azaltılması - tasfiyesi için verilen örneklere uygun olarak muhasebe kayıtları yapılır.

Yavru şirket, bunun dışında, holdinge zararını aktaramaz. Uğradığı zarardan holding şirketin payına düşecek zararı hesaplayarak kendisine ödenmesi talebinde bulunamaz.

3.3.8. Holding Şirketçe Yavru Şirketlere Hizmet Fatura Edilmesi

Holding şirketin amaç ve uğraşı konuları bölümünde, holding şirketin yavru şirketlere bazı hizmetler gördüğü ve bu hizmetlerin başlıcalarının neler olduğu anlatılmıştır. Dolayısıyla holding şirketin yavru şirketlerinden bu hizmetlerinin karşılığını alması gerekir. Ancak, topluluğa dahil şirketlerce birlikte kullanmış olduğu tesislere ait (telex, telefon santralı compüter v.b.b.) giderlerinin paylaştırılması dışında, holding şirketin kendisine ait genel giderlerinin yavru şirketler arasında paylaştırılması vergi hukukumuz yönünden mümkün değildir. Dolayısıyla Holding Şirkete ait masraflar ile holding şirketin yavru şirketlere yapmış olduğu hizmetler için gerçekleşen giderler arasında bir ayırım yapılması gerekir. Ancak, yapılan hizmetlerin bedelini saptamak, uygulamada (K.V.K. mf. 17 örtülü kazanç hükmü dolayısıyla) sorun olmaktadır.

Saptanan hizmet bedelleri, ya belirli bir ya da bir kaç yavru şirketle ilgili olmakta ya da yavru şirketlerin tümünü ilgilendir-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

mektedir. Yapılan hizmet, doğrudan bir yavru şirketi ilgilendiriyorsa tümü ona fatura edilebilmektedir. Çünkü bir belirlilik vardır, yok tümünü ilgilendiriyorsa o zaman paylaştırma sorunu ortaya çıkmaktadır. Uygulama da, yavru şirketlerin ciro ya da kârlarına göre, genellikle yıl sonlarında holding şirketce hizmet fatura edilmektedir.

Daha önce holding şirketçe hizmet bedelleri giderleştirildiğinden, yavru şirketlere fatura edildiğinde hizmet bedelleri holding şirket için gelir, yavru şirketler için gider olarak muhasebeleştirilir.

Örnek : (x) Holding Şirketi 1985 yılı sonunda, dönem içinde yavru şirketlerin tümü için yapmış olduğu hizmetler karşılığı, yavru şirketlere 45.000.000.— TL.'sı hizmet fatura etmiştir.

———————— / ————————

080.	İŞTİRAKLER CARİ HS.	45.000.000.—	
	0806. Hizmet Bedelinden Borçlular		
	08061. (y) A.Ş.		
	08062. (z) A.Ş.		
	08063. (k) A.Ş.		
	870. DİĞER GELİR-GİDERLER		45.000.000.—
	8709. Hizmet Bedelleri		

İştiraklerimize ciroları oranında 84, 85 nolu faturamızla fatura edilen

———————— / ————————

3.3.9. Holding Şirketin Elinde Yavru Şirketlerine Ait Kurucu Hisse Senetleri Bulunması

Holding şirket, yavru şirketlere kurucu ortak sıfatıyla kuruluşları sırasında katılabilir ve bu sıfatı dolayısıyla bir çeşit intifa senedi olan bedelsiz kurucu hisse senedi edinebilir. Anonim şirketlerde, şirket kurucularına ve kuruluş sırasında emeği geçen kişilere bazı haklar tanınması gelenekleşmiştir. Ülkemizde çoğu anonim şirketler, kurucularla, kuruluş sırasında hizmet ve yararı olan kişilere kurucu hisse senetleri vermekte ve şirket ana sözleşmelerine bu senetlerin sahiplerine kâr payı verileceği hakkında hükümler koymaktadırlar. Yasa, kuruculara sağlanacak yararların şirket ana sözleşmesinde belli edilmesini zorunlu kılmıştır (T.T.K. md. 455). Bu nedenle, ana sözleşmede hüküm bulun-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

mayan hallerde kuruculara kâr payı verilmesi olanağı yoktur (T.T.K. m. 402).

Kurucu hisse senetleri;

- Nominal değeri olmayan, (bedelsiz)
- Rey hakkı vermeyen,
- Sadece kâra yada tasfiye payına katılma olanağı veren,
- Nama yazılı,
- Başkalarına devir ve temlik edilebilen

senetlerdir.

İlk alınışı bedelsiz olduğundan ya iştirakler hesabında 1.— TL.'lik iz kaydı ile ya da Nazım hesaplarda izlenebilirler.

İlginç olan husus belli bir gelir getiren bu senetlerin sonradan bir bedel karşılığı alınıp satılmalarıdır.

Örneğin, Holding diğer kurumlardan bir bedel ödeyerek kurucu hisse senedi satın alabilir.

Bu bedelin iştirakler hesabına yazıldığı görülmektedir. Oysa, kurucu hisse senetleri bir sermaye iştirakini ifade etmez.

Kurucu hisse senetleri hukuken menkûl kıymetlerdir. Serbestçe alınıp satılırlar.

Kurucu paylarına ödenebilecek kâr payı yasal olarak sınırlandırılmıştır; safi ticari kârdan % 5 kanuni ihtiyat ve ödenmiş sermayeye % 5 birinci temettü ayrıldıktan sonra kalanın % 10'u kurucu senetlerine paylaştırılabilir (T.T.K. m. 298).

Sermaye karşılığı olmayan bu gelirler iştirak kazancı sayılmamaktadır.

34. *Holdinglerde Kâr Dağıtımı*

Örnek : ABC Holding (Karma holding) 1985 yılında 180.000.000 TL kâr elde edilmiştir. Ortaklığın sermayesi 400.000.000 TL. olup 300.000.000 TL.'lik bölümü değişik ortaklıkların hisse senetlerinden oluşmaktadır. Aynî sermayenin tamamı, nakdî sermayenin 2/5 lik kısmı ödenmiştir. Bu durumda ödenmiş sermaye 340.000.000 TL. dır. Ortaklığın tüm sermayesini 40.000 adet 10.000 TL. nominal değerli hisse senedi temsil etmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

1986 yılında % 5 oranında I. temettü dağıtılacaktır. Ayrıca yöneticilere 1.500.000 TL. kâr payı, kuruculara % 2 kâr payı ayrılması öngörülmektedir. Ortaklara dağıtılacak II. temettü dağıtımı, I yedek akçe, I temettü, yöneticilerin kâr payı ve % 2 kurucu paylarının ayrılmasından sonra yapılacaktır.

Dağıtılacak II. temettü hisse senedi başına 500 TL. dır. 1985 yılında ayrıca şirketin, yatırım indirimi 15.000.000 TL. ve ihracat istisnası 15.000.000 TL. dır (*).

1985 yılı zararı 40.000.000 TL. olduğuna göre holdingin kâr dağıtım tablosunu düzenleyerek yevmiye kayıtlarını yapalım.

KÂR DAĞITIM TABLOSU

1986 Yılı Kazancı	170.000.000 TL.
1985 Yılı Zararı	(—) 40.000.000 TL.
	130.000.000 TL.
İndirilecek Kazançlar	(—) 30.000.000 TL.
İhracat istisnası : 15.000.000 TL.	
Yatırım indirimi : 15.000.000 TL.	
Kurumlar Vergisi Matrahı	100.000.000 TL.
K.V. % 46	(—) 46.000.000 TL.
Sanayi Savunma Des. Fonu (KV × 0,03)	(—) 1.380.000 TL.
Vergi Sofrası Kazanç	52.620.000 TL.
I. Yedek Akçe (52.620.000 × 0,05)	(—) 2.631.000 TL.
I. Temettü (340.000.000 × 0,05)	(—) 17.000.000 TL.
	32.989.000 TL.
Kurucu Payı (32.989.000 × 0,02)	(—) 659.780 TL.
Yöneticilere Ödenecek Kâr Payı	(—) 1.500.000 TL.
	30.829.220 TL.
II. Temettü (40.000 Adet × 500 TL.)	(—) 20.000.000 TL.
Gelecek Yıla Devreden Kâr	10.829.220 TL.

Kâr dağıtımına ilişkin olarak yapılacak muhasebe kayıtları;

(*) İhracat istisnası 15.000.000 × 0,30 = 15.000.000 TL. dır.
Yatırım indirimi istisnası 45.000.000 × 0,30 = 15.000.000 TL.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

1 ——————— / ———————

880. KÂR ZARAR HESABI	170.000.000.—	
890. GEÇMİŞ YIL KÂRI		170.000.000.—

Kâr-zararın ilgili hesaba devrinden

2 ——————— / ———————

890. GEÇMİŞ YIL KÂRI	40.000.000.—	
560. GEÇMİŞ YILLAR ZARARI		40.000.000.—

1985 yılı zarar mahsubundan

3 ——————— / ———————

890. GEÇMİŞ YIL KÂRI	47.380.000.—	
360. GEÇİCİ ALACAKLILAR		47.380.000.—
36015. Sanayi Savunma Destek Fonu	1.380.000.—	
36023. Kurumlar Vergisi	46.000.000.—	

K.V. ve Sanayi Savunma Destek Fonunun Tahakkukundan

4 ——————— / ———————

360. GEÇİCİ ALACAKLILAR	1.380.000.—	
36015. Sanayi Savunma Destek Fonu		
010. KASA		1.380.000.—

Sanayi Savunma Destek Fonunun Ödenmesinden

5 ——————— / ———————

890. GEÇMİŞ YIL KÂRI	2.159.780.—	
360. GEÇİCİ ALACAKLILAR		2.159.780.—
36032. Ödenecek İdare Meclisi Ücretleri	1.500.000.—	
36041. Kurucu Hisse Senetleri Kâr Payı	659.780.—	

1986 Yılı Kârının dağıtımından

6 ——————— / ———————

890. GEÇMİŞ YIL KÂRI	2.631.000.—	
550. KANUNİ İHTİYATLAR		2.631.000.—
55010. I. Tertip İhtiyatlar (% 5)		

I. Tertip yedek akçenin ayrılmasından

7 ——————— / ———————

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

——————— / ———————

890. GEÇMİŞ YIL KÂRI 37.000.000.—
360. GEÇİCİ ALACAKLILAR 37.000.000.—
36040. Ödenecek Kâr Payları
Kârın dağıtımından

8 ——————— / ———————

495. SAFİ DÖNEM KÂRI 10.829.220.—
890. GEÇMİŞ YIL KÂRI 10.829.220.—
Kârın devrinden

——————— / ———————

35. *Holdinglerde Katma Değer Vergisi (K.D.V.)*

Holdinglerde K.D.V. ne ilişkin muhasebe kayıtları karma holdingler ve buna bağlı şirketlerdeki uygulamalar esas alınarak yapılmıştır.

351. Mal ve Hizmet Alımları Üzerinden Ödenen K.D.V.

Örnek : Mayıs 1985 ayında 1.400.000 TL. lık hammadde satın alınmış ve 140.000 TL. K.D.V. ödenmiştir. Bu ayda 2.200.000 TL. tutarında bir hizmet faturası ödenmiştir. Ödenen K.D.V. 200.000 TL. dir.

Yapılacak yevmiye kaydı;

——————— Mayıs 1985 ———————

060. HAMMADDE STOK HS. 1.400.000.—
161. VERGİ DAİ. ALACAKLAR 340.000.—
16010. Yurtiçi Mal ve Hizmet Alımlarında Ödenen K.D.V.
850. GENEL GİDERLER HS. 2.000.000.—
350. ALACAKLILAR 3.740.000.—
Hammadde alımlarının ve yaptırılan hizmetin kayıtlara aktarılması ve indirilecek K.D.V. nin hesabı

——————— / ———————

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

352. Mal ve Hizmet Satışı Üzerinden Hesaplanan K.D.V.

Örnek : Mayıs 1985 ayında 4.000.000 TL. lık mal satılmış ve % 10 iskonto yapılmıştır. Ayrıca 1.000.000 TL. lık bir hizmet faturası düzenlenmiştir. Yapılacak yevmiye kaydı;

——— Mayıs 1985 ———

030.	ALICILAR HS.	5.060.000.—	
470.	VERGİ DAİRELERİNE BORÇLAR		460.000.—
	47010. Mal ve Hizmet Satışlarından Alınan K.D.V.		
810.	SATIŞLAR HS.		3.600.000.—
870.	HİZMET GELİRLERİ HS.		1.000.000.—

——— / ———

353. Amortismana Tabi İktisadi Kıymetlerde İndirim
3531. Amortismana Tabi İktisadi Kıymet Alınması

Örnek : Haziran 1985 ayında 16.000.000 TL. tutarında bir taşıt aracı alınmış ve 1.600.000 TL. K.D.V. ödenmiştir. Yapılacak yevmiye kaydı;

——— Haziran 1985 ———

160.	VERGİ DAİ.DEN ALACAKLAR	1.600.000.—	
	16013. Amortismana Tabi İktisadi Kıymetlere İlişkin K.D.V.		
240.	KARA TAŞIT ARAÇLARI	16.000.000.—	
350.	ALACAKLILAR		17.600.000.—

Kara taşıt aracının alımından

——— / ———

1.600.000 TL. tutarındaki K.D.V. Haziran 1985 ayından itibaren 5 yılda 5 eşit taksitte indirilecektir. Buna göre Haziran 1985 ayında yapılacak ilk indirimin yevmiye kaydı;

——— Haziran 1985 ———

165.	İNDİRİLECEK K.D.V.	320.000.—	
160.	VERGİ DAİ.DEN ALACAKLAR		320.000.—
	16013. Amortismana Tabi İktisadi Kıymetlere İlişkin K.D.V.		

Sabit Kıymetlere (Kara taşıt aracı) ilişkin K.D.V. nin indirimi

——— / ———

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Daha sonraki yıllarda 1986, 1987, 1988, 1989 Haziran aylarında 320.000 TL. K.D.V. indirilecektir.

3532 İnşaat, İmalat ve Montaj Suretiyle Elde Edilen Amortismana Tabi İktisadi Kıymetlerin Alınması

Örnek : Bir işletmenin teşvikli yatırım konusu içinde olmayan ek fabrika binası inşaatına Nisan 1985 ayında başlanmış ve yapımı (X) firmasınca üstlenilmiştir. Yatırıma ilişkin makine donatımı ve montajını işletme kendisi yapmaktadır. Ekim 1985 ayında tamamlanarak aktife alınan yatırıma ilişkin harcamalar ve K.D.V. şöyledir:

Harcama Tarihi	*Harcamanın Türü*	*KDV. (TL)*	*Tutarı (TL.)*
13. 4.1985	(1) Nolu ihzarat raporu	160.000	1.600.000
16. 5.1985	(2) Nolu istihkak raporu	380.000	3.800.000
28. 6.1985	Makine alımı	3.400.000	34.000.000
30. 6.1985	Nakliye gideri	80.000	800.000
30. 7.1985	Yatırım kredisi faizi	—	3.400.000
15. 9.1985	(3) Nolu kesin hakediş	1.200.000	12.000.000
21.10.1985	Montaj ücreti	—	2.400.000
		5.220.000	58.000.000

Yatırım aktifleştirilmesine kadar geçen sürede yapılacak yevmiye kayıtları;

13 Nisan 1985

160. VERGİ DAİ.DEN ALACAKLAR 160.000.—
16014. Yapılmakta Olan Sabit Kıymetlere İlişkin K.D.V.
290. YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR 1.600.000.—
350. ALACAKLILAR 1.760.000.—

(X) Firması
(1) nolu ihzarat raporu uyarınca

/

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

16 Mayıs 1985

160.	VERGİ DAİ.DEN ALACAKLAR	380.000.—	
	16014. Yapılmakta Olan Sabit Kıymetlere İlişkin K.D.V.		
290.	DEVAM EDEN YAT. HS.	3.800.000.—	
	29010. Yapılmakta Olan İnşaatlar Hs.		
	350. ALACAKLILAR HS.		4.180.000.—
	(X) Firması		

(2) Nolu istihkak raporu uyarınca

/

28 Haziran 1985

160.	VERGİ DAİ.DEN ALACAKLAR	3.480.000.—	
	16014. Yapılmakta Olan Sabit Kıymetlere İlişkin K.D.V.		
291.	MONTAJI YAPILACAK SABİT KIYMETLER	34.800.000.—	
	350. ALACAKLILAR HS.		38.280.000.—

Sabit kıymet alımı ve nakliye bedelinin kaydı.

/

30 Temmuz 1985

291.	MONTAJI YA. SABİT K.LER	3.400.000.—	
	420. UZUN VADELİ T. P. KRE.		3.400.000.—
	85070. Kredi ve Tahvil Faizleri		

Yatırım kredisi faizlerinin sabit kıymet maliyetine intikali

/

15 Eylül 1985

160.	VERGİ DAİ.DEN ALACAKLAR	1.200.000.—	
	16014. Yapılmakta Olan S. K. İlişkin KDV.		
290.	DEVAM EDEN YATIRIMLAR	12.000.000.—	
	29010. Yapılmakta Olan İnşaatlar		
	350. ALACAKLILAR		13.200.000.—
	(x) Firması		

(3) Nolu kesin hakediş raporu uyarınca

/

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

21 Ekim 1985

291.	MONTAJI YAP. SABİT K.	2.400.000.—	
	360. GEÇİCİ ALACAKLILAR		2.400.000.—
	36090. Öteki Geçici Alacaklılar		

Montaj işçiliğinin sabit kıymet maliyetine intikali

/

Yatırımın Ekim 1985 döneminde bitmesi halinde inşaatın maliyeti 17.400.000 TL., makine maliyeti 40.600.000 TL. olmaktadır. Yevmiye kaydı şöyle olacaktır.

Ekim 1985

210.	BİNA VE ARAZİLER	17.400.000.—	
	21010. Ek Fabrika Binası İnşaatı		
220.	MAKİNE VE TESİSLER	40.600.000.—	
	290. DEVAM EDEN YAT. HS.		17.400.000.—
	29010. Yapılmakta Olan İnşaatlar Hs.		
	291. MONTAJI YAP. SABİT KIY.		40.600.000.—

Yapımı bitirilen fabrika ek bina inşaatı ve makinenin ilgili hesaba nakli

/

Sabit kıymet alımı ve montajı işletme tarafından yapıldığı için maliyet bedeli üzerinden K.D.V. hesaplanacaktır. Yevmiye kaydı;

Ekim 1985

160.	VERGİ DAİ DEN ALACAKLAR	4.060.000.—	
	16013. Amortismana Tabi Sabit Kıymetlere İlişkin K.D.V.		
	470. VERGİ DAİ. BORÇLAR		4.060.000.—
	47014. Yapılan Sabit Varlıklardan Alınan K.D.V.		

Sabit kıymet maliyet bedeli üzerinden hesaplanan K.D.V.

/

Sabit kıymet alımından, aktife alınmasına kadar geçen süre içinde ödenen K.D.V. sabit kıymetin aktife alındığı Ekim 1985 ayında defaten indirime tabi tutulacaktır. Yevmiye kaydı;

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Ekim 1985

165. İNDİRİLECEK K.D.V. 3.480.000.—
160. VERGİ DAİ.DEN ALACAKLAR 3.480.000.—
16015. Montajı Yapılacak Sabit Kıymetlere İlişkin K.D.V.
Montajı yapılacak sabit kıymetlere ait önceden ödenen K.D.V. nin devri

/

İnşaat yatırımına ilişkin olarak önceden ödenen K.D.V. için yapılacak yevmiye kaydı;

/

160. VERGİ DAİ.DEN ALACAKLAR 1.740.000.—
16013. Amortismana Tabi Sabit Kıymetlere İlişkin K.D.V.
160. VERGİ DAİ. ALACAKLAR 1.740.000.—
16014. Yapılmakta Olan Sabit Kıymetlere İlişkin K.D.V.
Yapılmakta olan inşaata ilişkin K.D.V. nin ilgili hesaba kaydı.

/

Daha sonra amortismana tabi sabit kıymetlere ilişkin K.D.V. 5 yılda 5 eşit taksitte indirilecektir. Yevmiye kaydı;

Ekim 1985

165. İNDİRİLECEK K.D.V. 1.160.000.—
160. VERGİ DAİ.DEN ALACAKLAR 1.160.000.—
16013. Amortismana Tabi Sabit Kıymetlere İlişkin K.D.V.

/

3.5.3.3. Amortismana Tabi Sabit Kıymetlerin Satışı

Amortismana tabi sabit kıymetlerin 5 yıl içinde satılması halinde daha önce indirim konusu yapılamayan K.D.V. nin satışın yapıldığı dönem içinde tamamı indirilecektir.

Örnek: Maliyet bedeli 40.600.000 TL. olan makine 60.000.000 TL.'ya satılmıştır. (makinenin K.D.V. 4.060.000 TL.'dir). Yapılacak yevmiye kaydı;

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

038.	GEÇİCİ BORÇLULAR HS.	66.000.000.—	
220.	MAKİNE VE TESİSLER HS.		40.600.000.—
470.	VERGİ DAİ.NE BORÇLAR		6.000.000.—
	47013. Sabit Varlık Sa. Alınan KDV.		
880.	KAR-ZARAR HS.		19.400.000.—
	(Sabit varlık satış kârı)		

Sabit varlık satışı ve hesaplanan KDV. tespiti

165.	İNDİRİLECEK K.D.V.	3.248.000.—	
160.	VERGİ DAİ.DEN ALACAKLAR		3.248.000.—
	16013. Amortismana Tabi Sabit Varlıklara İlişkin K.D.V.		

3.5.4. Mal ve Hizmet Dışsatımı (İhracatı)

Örnek: Bir dışsatım-ihracat firması 1985 Kasım ayında dışsatımı yapılmak üzere 20.000.000 TL. tutarında mal satın almış ve 2.000.000 TL. KDV ödenmiştir. Aynı dönemde bu mal 22.000.000 TL. ya yurt dışında (Y) firmasına teslim edilmiştir. Bu dönem içinde 200.000 TL. lık büro malzemesi alınmış ve 20.000 TL. KDV ödenmiştir.

Muhasebe kayıtları şöyle olacaktır:

Kasım 1985

050.	EMTEA	20.000.000.—	
060.	HAMMADDE VE MALZEME	200.000.—	
	06010. Büro Malzemeleri		
160.	VERGİ DAİ.DEN ALACAKLAR	2.020.000.—	
	16010 Yurtiçi Mal ve Hizmet Alımlarında Ödenen KDV.		
	350. ALACAKLILAR		22.220.000.—

Satın alınan emtea ve büro malzemelerinin kaydı

Malın satılması durumunda önce stoktaki mal için ödenen K.D.V. ilgili hesaba devredilecektir. Yapılacak yevmiye kaydı;

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

/

030.	ALICILAR	22.000.000.—	
	03010. Yurtdışındaki Alıcılar (Y) Firması		
470.	VERGİ DAİNE BORÇLAR	2.000.000.—	
	47011. Yurtdışı Mal ve Hizmet Satışlarından Hesaplanan KDV.		
	165. İNDİRİLECEK KDV.		2.000.000.—
	810. SATIŞLAR		22.000.000.—

Mal satışı ve KDV. nin ilgili hesaba naklinden

/

36. *Holdinglerde Ücretlilere Vergi İadesi*

Ücretlilere vergi iadesine ilişkin muhasebe kayıtları üç aşamada yapılır.

— *Tahakkuk işlemi:* Vergi iadesine ilişkin belgelerin ücretlilerce işverene teslim edilmesi işlemidir.

— *Tahsilat işlemi:* İşveren tarafından vergi iadesine esas oluşturan belgelerin vergi dairelerine verilerek tahsilat yapılması.

— *Ödeme işlemi:* Vergi dairesinden işverence tahsil edilen vergi iadesi tutarlarının ücretlilere ödenmesi.

Örnek: ABC Endüstri Holdingde Nisan 1985 döneminde ücretlilerin bildirdiği vergi iadesi tutarı 1.000.000 TL. dır. Vergi iadelerine ilişkin muhasebe kayıtları yukarıdaki sıra dahilinde yapılacaktır.

a. Tahakkuk işlemi:

Nisan 1985

090.	ÇEŞİTLİ ALACAKLAR HS.	1.000.000.—	
	09050 Vergi Dairesi		
	360. GEÇİCİ ALACAKLILAR HS.		1.000.000.—
	36010. Ücr. Öde. Vergi İadeleri		

Nisan ayı vergi iadelerinin tahakkukundan

/

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

b. Tahsilat işlemi:

——— Mayıs 1985 ———

010. KASA HS.	1.000.000.—	
090. ÇEŞİTLİ ALACAKLAR		1.000.000.—
09050. Vergi Dairesi		

Vergi iadelerinin vergi dairesinden tahsilatından

——— / ———

c. Ödeme işlemi:

——— Mayıs 1985 ———

36. GEÇİCİ ALACAKLILAR HS.	1.000.000.—	
36010 Ücretlilere Ödenecek Vergi İadeleri		
010. KASA HS.		1.000.000.—

Vergi iadelerinin ücretlilere ödenmesinden

——— / ———

37. Holdinglerde Yeniden Değerleme

V.U.K. 166 sıra nolu Genel Tebliğine göre 213. sayılı V.U.K. nun 3094 sayılı kanunla değişik geçici 11. maddesinin 10. bend hükmü uyarınca mükelleflerin her hesap dönemi sonu itibarı ile yapacakları yeniden değerlemede esas alacakları oran anılan kanunun Maliye ve Gümrük Bakanlığına tanıdığı yetkiye dayanılarak Maliye ve Gümrük Bakanlığınca 1985 yılı için % 35,9 (yüzde otuzbeş virgül dokuz) olarak tespit edilmiştir.

Örnek: Kayıtlı değeri 50.000.000 TL. birikmiş amortismanları 22.500.000 TL olan bir makinenin yeniden değerleme oranı % 35,9 dur. Bu makinenin değerlemeden sonraki net aktif değerini bularak muhasebe kaydını yapalım.

$$\text{Makinenin Yeniden Değerl. Önce Net Aktif Değeri} = \left(\begin{array}{l}\text{Makinenin}\\ \text{Kayıtlı}\\ \text{Değeri}\end{array}\right) - \left(\begin{array}{l}\text{Birikmiş}\\ \text{Amortismanlar}\end{array}\right)$$

$$= 50.000.000 - 22.500.000$$

$$= 27.500.000.- \text{ TL.}$$

$$\text{Makinenin Yeni Değeri} = (50.000.000 + 50.000.000 \times 0{,}359)$$

$$= 50.000.000 + 17.950.000$$

$$= 67.950.000 \text{ TL.}$$

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Birikmiş Amortismanların Yeni Değeri = 22.500.000 + 22.500.000 × 0,359
= 22.500.000 + 8.077.500
= 30.577.500.— TL. dir.

Makinenin Değerlemeden Sonraki Net Aktif Değeri = 67.950.000 — 30.577.500
= 37.372.500.— TL.

Değer artışı = 37.372.500 — 27.000.000
= 9.872.500,— TL.

Yapılacak yevmiye kaydı şöyle olacaktır.

220.	MAKİNE VE TESİSLER	17.950.000. TL.
280.	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	8.077.500 TL.
	28020. Makine ve Tesis Amortismanları	
575.	YENİDEN DEĞERLEME FONU	9.872.500 TL.

Yeniden değerlemede değer artışını daha pratik olarak aşağıdaki gibi hesaplayabiliriz.

Değer Artışı = Makinenin Yeni Değeri — Birikmiş Amt. Yeni D.
= (50.000.000 × 0,359) — (22.500.000 × 0,359)
= 0,359 (50.000.000 — 22.500.000)
= 9.872.500 TL.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

4. BÖLÜM

HOLDING ŞİRKET — YAVRU ŞİRKET İLİŞKİLERİNE İLİŞKİN MUHASEBE SORUNLARI

4.1. *Giriş*

Bu bölümde, «Yönetim Fonksiyonları ve Holdingler» başlığı altında tezimizin birinci bölümünde açıklanan, holding şirketin yavru şirketlerin yönetimine katılmasıyla ilgili (hedeflerin tayini, planlama, karar alma, örgütlendirme ve kararların uygulanması, denetim) olarak sürdürdüğü faaliyetin muhasebe düzenine, özellikle yönetim muhasebesi yönünden etkileri açıklanacaktır. Ancak, hemen belirtelim ki, bu bölümde, incelenecek konuların hemen hepsi, ayrı birer tez çalışmasını gerektirecek kadar geniş kapsamlı konulardır denilebilir. Bu nedenle bu konuları kısaca belirterek, ana hatları ile açıklamayı uygun gördük. Holding şirket - yavru şirket ilişkilerinden doğan muhasebe sorunları bu bölümde şu başlıklar altında incelenecektir.

- Holding topluluğuna dahil tüm şirketlerin hesap planlarının ve mali tablolarının yeknesaklaştırılması,
- Holding topluluğuna dahil tüm şirketlerde yeknesak bütçe ve rapor sistemlerinin kurulması,
- Holding topluluğunda iç denetim çalışmaları,
- Yavru şirket mali tablolarının konsolidasyonu.

4.2. *Hesap Planlarının ve Mali Tabloların Yeknesaklaştırılması*

Holding şirketin, yavru şirketler yönetimine etkin bir biçimde katılması —yönetime hakim olması— planlama ve denetim çalışmalarını yapabilmesi, herşeyden önce, holding topluluğuna da-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

hil şirketlerin hesap planlarının ve mali tablolarının yeknesak hale getirilmesine bağlıdır. Yavru şirketler bu konuda serbest bırakıldıkları takdirde her biri kendi ihtiyaç ve tercihlerine göre ayrı ayrı hesaplar açabilir, değişik karakterde mali tablolar düzenleyebilirler. Oysa, topluluğa dahil şirketlerin uğraşı konuları farklı olsa bile müşterek bir hesap planı düzenlenebilir ve her şirket bu plandan kendisine uygun hesapları alarak kullanabilir.

Tezimizin ikinci bölümünde, ticaret ve sanayi şirketlerinden oluşan bir holding topluluğu için, tarafımızdan örnek olarak düzenlenen, böyle bir müşterek hesap planı tüm ayrıntıları ile açıklanmıştır. Bu plana bağlı olarak, yeknesak mali tablolar (tip bilanço, tip gelir tablosu, tip kâr ve zarar hesabı) da sunulmuş ve bu plan doğrultusunda düzenleme biçimleri belirtilmiştir.

4.3. Yeknesak Bütçe ve Rapor Sistemlerinin Kurulması

4.3.1. Bütçeler

Ana şirketin yavru şirketleri kontrol altında tutabilmesinin en etkin aracı; bu şirketlerin önceden belirlenmiş bir sistem içinde yıllık bütçeler (gelir bütçesi, gider bütçesi, nakit bütçesi, yatırım bütçesi) hazırlamaları ve bunları uygulamadan önce ana şirketin onayına sunmalarıdır. Bütçe hazırlama faaliyeti de önceden ana şirketçe ayrı bir talimata bağlanmalı, şirketlerce kullanılan bütçe formları standart hale getirilmelidir.

Bütçe çalışmaları yönünden önemli olan temel varsayımlar (yani bütçe hazırlamalarında gerekli ana kabuller) ana şirketçe önceden saptanır ve şirketlere duyurulur[41].

Önemli bir konu da yavru şirket hedeflerini saptamada ana şirketin sahip olduğu söz hakkıdır. Bu kısa vadeli hedefler için geçerli olduğu gibi uzun vadeli hedefler için de geçerlidir.

Günümüzde yıllık bütçeler, işletmelerin uzun vadeli planlama çalışmaları yönünden yetersiz kalmaktadır. Uzun vadeli stratejik kararların zamanında alınabilmesi için, işletmelerin en az beş yıllık hatta daha uzun dönemlerdeki gelişmesini önceden tahmin etmek ve buna göre, bütçeler hazırlamak gerekir[42].

---

(41) BREDHT, H., Budgetierung, Gernsbach 1976, s. 32.

(42) TUNCELLİ, O., Konsern «Holding Toplulukları Ve Ona Bağlı Fiilî İşletmelere Ait Masrafların Bütçe Yolu ile Denetimi» (İ.Ü. İşletme Fakültesi, Muhasebe Enstitüsü Dergisi, Yıl 2, Sayı 5, Ağus. 1976) s. 86-95.

YOZGAT, O., İşletme Yönetimi, İstanbul 1979, s. 77 vss.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

4.3.2. Raporlar

Raporlar bütçe uygulamalarını izleyen ve gelişmeler üzerinde fikir veren belgelerdir.

Holding tipi bir şirketler topluluğunda yavru şirketler için ayrı bir rapor sistemi kurulması gerekir. Bunlar aylık, üç aylık, altı aylık, ya da yıllık dönemler için düzenlenerek, ana şirkete verilirler[43]. Bu raporlarda:

— Satış ve maloluş
— Giderler
— Finansman durumu
— Personel hareketleri
— Stok hareketleri
— Müşteri riskleri
— Kâr marjlarındaki değişmeler
— Banka kredilerinin kullanılışı

ile ilgili bilgiler yeralmalı ve bu raporlarda yeknesak hale getirilmelidirler.

4.4. Holding Topluluğunda İç Denetim Çalışmaları

Yeniden yönetim (desantralizasyon) sistemine göre yönetilen yavru şirketlerin hesap ve işlemlerinin, ana şirketçe denetlenmesi zorunludur. Bu nedenle, ana şirkette ayrı bir iç denetim bölümünün bulunması gerekir. Ancak, ana şirket, yavru şirketlerin denetimini bağımsız denetim firmalarına da yaptırabilir. Ülkemizde, holding şirketlerde, yavru şirketlerin iç denetimi genellikle, ana şirkete bağlı denetim elemanlarınca yapılmaktadır. İç denetim çalışmalarında amaç, yavru şirketlerce verilen periyodik raporların doğruluk ve gerçeğe uygunluk yönünden, incelenmesidir. Bu inceleme de,

a — Yavru şirket işlemlerinin ve buna dayanan muhasebe kayıtlarının, gerçeğe, vergi ve ticaret hukuku kurallarına uygunluğu araştırılır.

---

(43) SÜDER, S., Sanayi İşletmeleri Yönetiminde Karar Aracı Olarak Muhasebe Raporları (İ.Ü. İşletme Fak. Muhasebe Ens. Dergisi, Yıl 2, Sayı 6, Kasım 1976) s. 63-68.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

b — Yavru şirket işlemlerinin verimlilik, kârlılık ve risk yönünden değerlendirilmesi yapılır.

c — İşletme yöneticilerinin başarı durumları saptanır.

Denetim çalışmaları sonucunda düzenlenen raporlara göre ana şirketçe, gerekli tedbirler alınır. İç denetim elemanları, yavru şirket faaliyetlerinin ekonomik ve mali açıdan değerlendirilmesinde, bilanço analiz tekniklerini uygularlar, yavru şirket çalışmalarını bütçeler ile karşılaştırırlar, ana şirketçe saptanmış, rasyolardan yararlanarak denetim raporlarını düzenlerler[44].

4.5. Yavru Şirket Mali Tablolarının Konsolidasyonu

4.5.1. Giriş

Yavru şirketlerin, bilanço, gelir ve kâr ve zarar tablolarının, topluluğun ekonomik ve mali faaliyetinin bir bütün olarak değerlendirilebilmesi için, konsolide edilmesi (birleştirilmesi) gerekir. Bu birleştirme sonucu, ana şirket, holding topluluğunu tek bir işletme olarak görebilir, değerlendirebilir, topluluklu ilgili temel kararları buna dayanarak alabilir.

Konsolide mali tablolar aslında farazi'dir, çünkü hukuken bağımsız yavru şirketlerin ayrı tüzel kişilikleri, varlık ve kaynakları, bir an için holdingçe (ana şirket) yok varsayılmaktadır. Bu nedenle, konsolide tablolar düzenlenmesi, ana şirketin bir iç işlemi olarak nitelenebilir ve ülkemizde, kamuya açıklanmazlar. Bazı gelişmiş ülkelerde ise kamuya açıklanmaları zorunludur.

Konsolidasyon, ilk anda sanılanın aksine oldukça teknik ve komplike bir çalışmadır[45]. Yavru şirket mali tablolarının konsolidasyonu konusunda bu bölümde kısaca bilgi verilmesi uygun görülmüştür.

4.5.2. Konsolidasyon Yöntemleri

Yavru şirket bilançolarının konsolidasyonunda, brüt konsolidasyon ve net konsolidasyon olmak üzere iki yöntem vardır[46].

---

(44) HOFFMANN, R., Bilanzkennzahlen, Industrielle Bilanzanalyse und Bilanzkritik, Opladen 1978, s. 18.

(45) KAEFER, K./MÜNSTERMANN, H., Probleme der Konzernbilanzen, Zürich 1958, s. 40.

(46) HAVERMANN, H., a.g.e., s. 242.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

4.5.2.1. Brüt Konsolidasyon

Brüt konsolidasyon ya da tam konsolidasyon olarak adlandırılan bu konsolidasyon metodunda, ana şirketin (iştirak eden) yavru şirketteki iştirak oranına bakılmaksızın, yavru şirketin tüm varlık ve borçları konsolide bilançoda gösterilir. Ana şirketin yavru şirketteki iştiraki % 100'ün altında ise, yabancı, yani holdinge dahil olmayan yavru şirket hissedarlarının payları pasifte bir denge ya da düzeltme hesabında yeralır. (Genellikle bu hesaba, azınlık payları adı verilmektedir) (Anteil der Minderheits Aktionaere). Konsolide kâr - zarar hesabına da yavru şirketin tüm gelir ve giderleri ile tüm kârı dahil edilir. Holdinge yabancı hissedarların kâr payları ayrıca gösterilir.

4.5.2.2. Net Konsolidasyon

Net konsolidasyon metodunda, ana şirketin yavru şirketteki iştiraki ile orantılı olarak, yavru şirketin varlık, borç ve sonuçları (kâr - zararı), konsolide bilançoda gösterilmektedir. Örneğin, yavru şirkete, ana şirketin iştirak oranı % 50, yavru şirketin varlık toplamı 50.000.000.— TL. ise, (50.000.000 × 0.50 =) 25.000.000 TL. konsolide bilançoda aktifte, yavru şirketin borçları 40.000.000 TL. ise (40.000.000 × 0.50 =) 20.000.000; kârı 10.000.000 ise (10.000.000 × 0.50 =) 5.000.000 TL. pasifte gösterilmektedir. Yavru şirketteki, holdinge yabancı hissedarların (azınlık payları) mülkiyet hakları dikkate alınmamaktadır.

Bu iki metoddan hiç kuşkusuz en geçerli olanı, brüt konsolidasyon metodudur. Ana şirket, yavru şirketlerdeki durumunu ancak bu metod uygulandığı takdirde, açık olarak görebilir, gerekli değerlendirmeleri yapar, kararlar alabilir.

4.5.3. Konsolidasyon Alanı

Konsolidasyon çalışmalarına başlamadan önce, konsolide bilançoda yer alacak şirketleri saptamak zorunludur.

Holdingin (ana şirket) yavru şirketlerin bilançolarının konsolidasyon çalışmaları sırasında konsolide bilançoya iştiraklerinden hangilerini dahil edip, hangilerini dahil etmeyeceği konusunda, iki temel görüş vardır[47].

[47] HAVERMANN, H., a.g.e., s. 243.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

- *Yönetimlerine Etkin Olunan İştirakleri Gösterme Görüşü:* A.E.T. ülkelerinde holding hesaplarını yeknesaklaştırma ilkesi olarak bireysel yönetim ilkesi kabul edilmiştir. Bir çok ülkede uygulama bu görüşe dayanır. Bu görüşe göre, holding sürekli olarak yönetimlerine katıldığı (hakim olduğu) yavru şirket iştiraklerini konsolide bilançoda göstermelidir.
- *Tüm İştirakleri Gösterme Görüşü:* Bu görüşe göre, holding şirkete ya da topluluk içindeki öteki şirketlere ait olan tüm iştirakler, konsolide bilançoda gösterilmelidir.

Aslında, holdingin, sermaye ve yönetimine etken (hakim) olmadığı iştiraklerini, konsolidasyona almaması ve bunları konsolide bilanço'da «İŞTİRAK» olarak göstermesi doğaldır. Örneğin, % 1 hissesine sahip bulunduğu bir bankanın tüm aktif ve pasifini, topluluğa dahil şirketlerin aktif ve pasifi ile birleştirmek anlamsızdır. Ayrıca, topluluğa dahil şirketlerin uğraşı konuları arasında da önemli farklar varsa (örneğin, topluluk içinde, ayrı konularla uğraşan ticaret ve sanayi şirketleri, madencilik, ulaştırma v.b. bulunması) ortaya çıkan konsolide bilanço'nun fazla bir anlamı olamaz.

Yavru şirket bilançolarının konsolide edilebilmesi için, muhasebe ile ilgili teknik koşullar şöyle sıralanabilir[48]

- Muhasebe sistemleri aynı olmalıdır.
- Hesap dönemleri ve bilanço günleri aynı olmalıdır.
- Değerleme usulleri aynı olmalıdır.

Konsolide bilanço çalışmaları üç ana noktada toplanabilir[49,50]:

- Sermaye konsolidasyonu
- Borçların konsolidasyonu
- Satışların ve kârların konsolidasyonu

4.5.4. Sermaye Konsolidasyonu

Yavru şirket sermayelerinden, holdingin iştirakini temsil eden sermaye payları holdingin iştirak hesaplarıyla karşılıklı ola-

(48) YAZICI, M., «Bilançoların Birleştirme Yöntemi», İktisadi ve Ticari İlimler Dergisi, Sayı 1, İst. 1978, s. 94.
(49) BUSSE von COLBE, W., a.g.e., s. 14 vss.
(50) SELLIEN, R., Bilanzlehre, Wiesbaden 1961, s. 84 vss.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

rak kapatılıp yavru şirkette azınlık payları, konsolide bilançoya geçirilir ve holding sermayesi dışında gösterilir.

Salkım holdinglerde sermaye - iştirak ilişkisini analize en uçtaki şirketten başlamak gerekir. Yani önce alt holdingin konsolide bilançosu çıkacak sonradan bu üst holding bilançosu ile konsolide edilecektir. Bu durum holding ve azınlık paylarının tesbitinde iki defa nisbet tatbikini gerektirir. Önce üst şirketteki azınlık payları çıkarılır sonra alt holdingteki azınlık payları hesaplanır.

İhtiyatların konsolidasyonu da bu bölümde yer alır. Holdingin yavru şirkete iştiraki sırasında şirkette (alış öncesi) mevcut ihtiyatlar dolayısıyla, iştirak ilişkisinin kurulması sırasında bir iştirak hissesi değer farkı varsa, bu farkın mahsubu gerekir. Sonradan teşekkül eden ihtiyatlar ise holding ve azınlık hissesi olarak ayrılıp, konsolide bilançoya alınır.

4.5.5. Borçların Konsolidasyonu

Topluluğa dahil şirketlerin birbirleriyle olan borç ve alacak ilişkilerini gösteren cari hesapları karşılıklı olarak kapatılır. Ancak, araya senet işlemleri girerse, topluluk içindeki şirketler arasındaki fiktif senet hareketlerinin ortadan kaldırılması gerekir. Örneğin, bir şirkette borç senedi olarak gözüken borç, diğer şirkette alacak senedi olarak gözükmekte, oysa topluluk yönünden, karşılıklı birbirini götürme sözkonusu olduğundan, bir anlam taşımamaktadır.

4.5.6. Satışların ve Kârların Konsolidasyonu

Azınlık hisselerinin (holdinge yabancı hissedarların) satıştaki ve kârlardaki payının ayrı gösterilmesi için sermaye paylarına ait oranları satış ve kâr rakamları ile çarpılarak gerekli düzeltme yapılır. Topluluk içi satışlardan doğan ve kimi şirkette stok maliyeti içinde görülen realize edilmemiş kârlar, topluluk dışına çıkmamış mamullerde ki ara kârlardır. Stoktaki mala, ortalama brüt kâr marjları uygulanarak ara kâr bulunur ve gerekli düzeltmeler yapılır[51].

(51) NIEMANN, U., Probleme der Gewinnrealisierung innerhalb der Konzerne [Doktora Tezi] Köln 1968, 87.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

zorluğu ortaya koyar. Hele, ana şirketin yavru şirket paylarının bütününe sahip olmaması hallerinde, bu zorluklar kendisini daha çok gösterir. Zira, azınlık paylarına ait borç ve alacakların, gider ve gelirlerin hesaplanması ve bunların ilgili hesaplarda gösterilmesi, konsolidasyonun en güç taraflarıdır.

Yukarıda belirtilen zorlukları ortaya koyan işlemler, muhasebeyi ilgilendiren ve muhasebenin içinde olan işlemlerdir. Bunların yanında, muhasebeyi daha çok ilgilendiren bir husus daha vardır ki, bizce bunun halledilmesi hepsinden önemlidir. O da, konsolidasyonda büyük fayda sağlayacak olan tip bilanço ve buna uygun hesap planlarının hazırlanmasıdır. Ana şirketin ve yavru şirketlerin bilanço ve hesap planlarında yeknesaklığın sağlanmasıyla bu faydaya ulaşılabilir. Böylece konsolidasyonun önemli bir sorunu çözülmüş olacaktır[53].

(53) BEKTÖRE, S., «Konsolide Bilançoların Eskişehir İTİA Dergisi, Cilt VI, Sayı 1, Ocak 1970, s. 146.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Aşağıdaki tablo, genel olarak, konsolide net kâr'a nasıl ulaşıldığını özetlemektedir[52]:

Yavru şirketlerin elde ettiği faaliyet yılı kârı	=	..... TL.
Holding şirketin elde ettiği faaliyet yılı kârı	(+)	..... TL.
Gayrisafi toplam konsolide kâr	=	..... TL.
Yavru şirketler arası kârlar	(—)	..... TL.
Faaliyet yılı toplam konsolide net kârı	=	..... TL.
Azınlık payları	(—)	..... TL.
Faaliyet yılı toplam konsolide net kârı	=	..... TL.

Yukarıda açıklandığı gibi, konsolide bilanço, aslında topluluğa dahil yavru şirketlerin bilançolarında yer alan aktif ve pasiflerin, tek bir bilançoda toplanarak birleştirilmesidir. Ancak, bu birleştirme işlemi sırasında yavru şirket bilançolarındaki aktif ve pasif kalemlerin yukarıdaki gibi düzeltilmesi gerekir. Azınlık hisselerinin ve azınlık kâr paylarının bilanço ve sonuç hesaplarında ayrı ayrı gösterilmesinin sağlanması da, konsolidasyon için yapılması gerekli düzeltme işlemlerinden biridir.

Konsolide mali tablolar topluluğa dahil şirketlerin aktif, pasif, hasılat ve gider kalemleri düzeltildikten sonra, tek tek mali tablolarda kalan bilginin birleştirilmesi sonucu elde olunan tablolardır. Bu tabloların başlıcaları, Konsolide Bilanço, Konsolide Gelir Tablosu, Konsolide Kâr ve Zarar Tablosu'dur.

Konsolide bilançolar, ana ve yavru şirketlerin meydana getirdiği iktisadi bütünün finansal sonuçlarını ortaya koymak için hazırlanır. Bu bilançoların temel kavramları ve temel amaçları oldukça basit görünür. Bu basitliği sağlayan husus, konsolidasyonla ilgili bir takım varsayımlardan hareket edilmesidir. Örnek olarak mükerrerliği önleyici kayıtlara yer verilmesi gösterilebilir. Aslında, konsolidasyon sırasında ortaya çıkan birçok karmaşık işlem, konsolide bilançoların hazırlanmasını zorlaştırabilir. Özellikle, ana şirket ile yavru şirketler arasında ve yavru şirketlerin de kendi aralarında çok çeşitli ve çok sayıda işlemde bulunmaları

(52) TARAKÇIOĞLU, P., Konsolide Finansal Tablolar, İ.Ü. İşletme Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, Kasım 1972, s. 131.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883
MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

5. BÖLÜM

VERGİ KANUNLARI YÖNÜNDEN HOLDİNG ŞİRKET

5.1. Giriş

Ülkemizde, ekonomik, yönetimsel ve vergisel nedenlerle şirketleşme olayı meydana gelmiştir. Bilindiği gibi 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 1. maddesinde yer alan hükme göre Kurumlar Vergisi mükellefi olan kurumlar

— Sermaye şirketleri
— Kooperatifler
— İktisadi Kamu Müesseseleri
— Dernek ve Vakıflara ait iktisadi işletmeler
— İş ortaklıkları

olarak ifade edilmektedir.

KVK. m. 2'ye göre; «*Sermaye Şirketleri* Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş olan Anonim, Esham'lı Komandit ve Limited şirketler ile aynı mahiyettek; yabancı kurumlar» olup «2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkûl Kıymetler Yatırım Fonları bu Kanunun ve Gelir Vergisi Kanununun uygulanmasında sermaye şirketi olarak addolunur» hükmü yer almaktadır.

Holding türündeki şirketler de sermaye şirketleri olduğundan, K.V. Kanununa tabi bulunmaktadır. Bu nedenle, önce kurumlaşmanın daha sonra ise holdingleşmenin mükellef açısından sağlayabileceği muhtemel vergi avantajlarının ortaya konulması uygun olacaktır [54].

---

(54) ŞANVER, S. İşletme Vergiciliği ve Türk Vergi Sistemi, İstanbul 1968, s. 166 vdd.

———, Holdinglerin Vergilendirilmesi, Sevk ve İdare Dergisi, Sayı 44, İstanbul Nisan 1972.

ŞANVER, S./TEZEL, A., Vergi Muhasebesi - Ticari Bilanço ve Vergi Bilançosu, İTİA, Muhasebe Enst. (Teksir) İstanbul 1977.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

5.2. Kurumlaşmanın Sağlıyacağı Vergi Avantajları

Vergilemede kazanç kavramının, gelir kavramına özdeş olması, kazanca bağlı vergilerin gelir ve kurumlar vergisi diye ikiye ayrılması durumunu yaratır ve işletmeye hukuki şekil seçme olanağını verir. Şahıs şirketi olarak Gelir Vergisine bağlı olan bir işletme, ekonomik ve yönetsel durumunu aynen koruyup, yalnızca hukuki şeklini değiştirerek —sermaye şirketi haline dönüşerek— Kurumlar Vergisi ve Gelir Vergisine tabi olabilir.

Türk Vergi Sisteminde şahıs şirketi ile, sermaye şirketinin vergi yükleri aşağıda tabloda gösterilmiştir. Bilindiği gibi Gelir Vergisi dilimleri 1986 yılı için aşağıdak gibi belirlenmiştir:

GELİR	UYGULANACAK ORAN
— 3.000.000 TL.'ya kadar olan gelirler	% 25
— 3.000.000 TL. 6.000.000 TL. arasında gelirlerin, 3.000.000 TL. kısmı için, 750.000 TL., kalanı	% 30
— 6.000.000 TL. — 12.000.000 TL. arasındaki gelirlerin 6.000.000 TL.'lık kısmı için 1.650.000 TL. kalanı	% 35
— 12.000.000 TL. — 24.000.000 TL. arasındaki gelirlerin 12.000.000 TL.'lık kısmı için 3.750.000 TL. kalanı	% 40
— 24.000.000 TL. — 48.000.000 TL. arasındaki gelirlerin, 24.000.000 TL.'lık kısmı için 8.550.000 TL. kalanı	% 45
— 48.000.000 TL.'dan daha fazla gelirlerin, 48.000.000 TL.'lık kısmı için 19.350.000 TL. kalanı	% 50

oranında Gelir Vergisine tabi tutulacaktır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Ayrıca daha öncede ifade edildiği gibi Savunma Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığının Kurulması Hakkındaki 3238 sayılı Kanun, Gelir Vergisinden ayrı belirli bir miktarın hesaplanmasını ve kurulan fona ödenmesine amir bulunmaktadır. Bu kanun Savunma Sanayi Destekleme Fonu kurmakta ve Gelir Vergisi olarak hesaplanan verginin %3'ü gelir vergisinden ayrı olarak fon için hesaplanmaktadır.

1986 yılı için belirlenen Kurumlar Vergisi oranı da %46 olup hesaplanan Kurumlar Vergisinin %3'ü Kurumlar Vergisinden ayrı olarak fon için hesaplanmaktadır. Bu nedenle, tablonun düzenlenmesinde S.S.D.F. dikkate alınmamıştır.

Gelir Vergisi	*Kurumlar Vergisi*	*Gelir Vergisi (*)*	*Toplam Vergi*
% 25	% 46	% 13,5 (23)	= % 59,5 (69)
% 30	% 46	% 16,2 (23)	= % 62,2 (69)
% 35	% 46	% 18,9 (23)	= % 64,9 (69)
% 40	% 46	% 21,6 (23)	= % 67,6 (69)
% 45	% 46	% 24,3 (23)	= % 70,3 (69)
% 50	% 46	% 27 (23)	= % 73 (69)

Farklar:	%	%	%	%	%	%
	34,5	32,2	29,9	27,6	25,3	23

Tablonun Açıklanması:

Tablo incelendiğinde ortakları % 50 G.V.'ne tabi bulunan bir işletme kurum haline dönüşürse statik bir analizle;

(Kurumlar Vergisi + Gelir Vergisi) olarak % 73 oranında bir vergi yüküne maruz kalmaktadır. Ancak dinamik tahlilde kârın dağıtılmayacak kurumda bırakılması halinde ise ilk anda

(*) Gelir Vergisinin hesaplanması aşağıdaki gibi yapılmıştır.

% 13,5 = [% 25 − [%46 × 0,25)] = 25 − 11,5 = 13,5
% 16,2 = [% 30 − [%46 × 0,30)] = 30 − 13,8 = 16,2
% 18,9 = [% 35 − [%46 × 0,35)] = 35 − 16,1 = 18,9
% 21,6 = [% 40 − [%46 × 0,40)] = 40 − 18,4 = 21,6
% 24,3 = [% 45 − [%46 × 0,45)] = 45 − 20,7 = 24,3
% 27 = [% 50 − [%46 × 0,50)] = 50 − 23 = 27

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

vergi yükünü % 69 da tutabilmektedir. K.V. oranının yüksek olması durumunda işletmelerin kurumlaşması vergi yükünü gelir vergisine oranla yükseltmektedir. Ancak K.V. oranının daha düşük olması durumunda dinamik tahlille vergi yükü gelir vergisine oranla kurumlaşma olması halinde azalmaktadır. Örneğin (daha önceki yıllarda K.V. düşük oranlı uygulanmakta idi) K.V. oranının % 25 alınarak % 60 G.V.'ne tabi bir işletmenin kurum haline dönüşmesi durumunda ödeyeceği vergi oranı statik tahlille (Toplam Verg) = GV + KV) % 39 olmaktadır. İşletmenin bünyesinde kalan vergi (% 60 — % 39 =) % 21 olmaktadır. İşletmenin bünyesinde kalan % 21 verginin vergiden sonra % 10, bir hasılası olacağı varsayımı altında işletmeye beş yıllık bir yedekler politikası ile % 12.83 oranında, on yıllık yedekler politikası ile %33.47 oranında bir tutar getireceği görülür. Böylece işletme kurumlaşmakla vergi yükünü gelir vergisine göre %2.83 yada %23.47 oranında azaltmış bulunmaktadır. Dinamik tahlile bağlı bu azalma yüksek vergi oranlarında olası olup düşük vergi oranlarında olanaksızdır. Hesaplamayı basit tutmak için, şirket ortaklarına ödenebilecek ücretler düşünülmemiş, Kurumlar Vergisinden sonra kalan tüm miktarın dağıtılacağı veya dağıtılmanın I. yedek akçeden sonra yapılacağı varsayılmıştır.

5.3. Holdingleşmenin Sağlıyacağı Vergi Avantajları

Holding şirketlerin kuruluş nedenlerinden birisi de vergi avantajları sağlamaktır. Bu tür şirketler diğer şirketler gibi emtea alım satımı ya da imali ile uğraşmamakta, daha önce de belirtildiği üzere, holding diğer şirketlerin hisse senetlerini eline geçirmek suretiyle o şirketleri egemenliği altına almaktadır. Böyle bir egemenlik olunca da holding şirket ile yavru şirketlerin ilişkileri vergi incelemeleri arasında inceleme elemanlarınca üzerine eğilinmesi gereken başlıca konu olmaktadır. Holding şeklindeki şirketlerin sağlıyabilecekleri vergi avantajları ve özellikle üzerinde durulması gereken işlemler ana hatları ile aşağıda açıklanmıştır.

5.3.1. Menkûl Kıymetlerin Vergi Dışı Oluşu

Gelir Vergisi Kanununun 2. maddesinde gelire giren kazanç ve iratlar sayılmıştır. Bu maddenin 7. bendinde sair kazanç ve iratlara yer verilmiş olup kanunun 80. mükerrer 81. ve 82. maddelerinde ise sair kazanç ve iratların nelerden oluştuğu açıklan-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

maktadır. G.V.K. madde 80.'de «Gelire giren sair kazanç ve iratlar olarak;

— Değer artışı kazançları,
— Artızî kazançlar» yer almaktadır.

Değer artışı kazançları; «G.V.K. mükerrer 80. maddesinde 6 bent olarak sayılan mal ve hakların elden çıkarılmasından elde edilen kazançlar olarak ifade edilmektedir.»

Bu maddenin 2 nci bendinde yer alan hükme göre; «*Her ne şekilde olursa olsun iktisap edilen menkûl kıymetlerin (kurucu hisse senetleriyle diğer her türlü intifa senetleri dahil) iktisap tarihinden itibaren 1 yıl içinde veya iktisaptan evvel elden çıkarılmasından sağlanan kazançları bir takvim yılındaki tutarının 100.000 TL.'yı aşan kısmı*» sair kazanç ve irat olarak vergilendirilmekte bir yıllık süreyi aşan menkûl kıymet satışlarından elde edilen kazanç vergi dışı bırakılmış olmaktadır. Ancak «*elden çıkarma*» deyimi bu madde de (mükerrer 80. madde) yazılı mal ve hakların satılması, bir ivaz karşılığında devir ve temliki, trampa edilmesi, takası, kamulaştırılması, devletleştirilmesi, ticaret şirketlerine sermaye olarak konulmasını ifade etmektedir.

Diğer vergi sistemlerinde bulunmayan ve vergi teorisi yönünden eleştirilen bu hükümden işletmeler holdingleşmede yararlanmaktadırlar. Bu hükme dayanarak bir (A.Ş.) ortakları ellerinde bulunan hisse senetlerini yeniden değerleyerek, kurdukları anonim şirket şeklindeki holdinge sermaye olarak koymaktadırlar.

Böylece, ilerde doğabilecek kanun değişikliğinden satış olmaksızın kendi holding şirketine sermaye koymak suretiyle — kurtulmak olanağı doğmaktadır.

Ancak G.V.K. 75. maddesinde yer alan hüküm, mükerrer, 80. madde hükmü ile çatışır gibi görünmektedir. G.V.K. madde 75'e göre;

«Sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye dolayısıyla elde ettiği kâr payı, faiz kira ve benzeri iratlar menkûl sermaye iradıdır.» Aynı maddenin 6. bendinde «Hisse senetleri ve tahvilleri vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen bedeller» menkûl sermaye iradı olarak tanımlanmıştır. Öte

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

yandan G.V.K. madde 76'da yer alan hüküm ile «Menkûl kıymetin kuponlu veya kuponsuz olarak satılması iştirak hisselerinin devir ve temliki, menkûl kıymetler ile iştirak hisselerinin tamamen veya kısmen itfa olunması karşılığında alınan paralarda itfa dolayısı ile verilen ikramiyeler» menkûl sermaye iradı sayılmamaktadır.

Şu halde holdinge konulan (A.Ş.) hisse senetlerinin yeni değeri birikmiş kârlara bağlı ise, yapılacak vergi incelemeleri sırasında GVK 75/6 hükmüne dayanılarak, vadesi gelmemiş kuponların satıldığı (devredildiği) iddiasının holdinglere karşı ileri sürülebilmesi mümkündür.

5.3.2. Birikmiş Kârların Vergisiz Dağıtılabilmesi

Bir (A.Ş.) ortaklarının mevcut 50.000.000 TL. hisse senetlerini —olağanüstü yedek akçe adı altında— şirket bilançosunun pasifinde birikmiş kârlar dolayısı ile 500.000.000 TL.'ya değerlediklerini varsayalım. Bu 500.000.000 TL.'lık ayni değer, kurulan holdinge 250.000.000 TL. sermaye ve 250.000.000 TL. alacak olarak konulursa holding ilerde bu alacağı ödeyecek vergisiz kâr dağıtma yoluna gidebilir.

5.3.3. Stopajın Ertelenmesi

İştirak edilen kurum (yavru şirket) tam mükellefiyete tabi ana kuruma (holding) nakten yada hesaben ödediği kâr paylarından tevkifat yapmamaktadır. Kâr paylarını (iştirak kazancını) elde eden ana kurum, bu kârı kendi stopaj matrahına dahil edecektir. Ancak arada 1 yıllık zaman fasılası olmaktadır. Alt şirketin ortakları kendi üst holdinglerini kurmakla, iktisaden alt şirkette doğan kârı, üst şirkete şeklen aktarma olanağını bulurlar. Bu aktarma 1 yıl ara ile olacağından stopaj 1 yıl ertelenmiş olur. Üst üste kurulan ikiden fazla şirket ile stopajın ödeme süresi (şirket sayısı / yıl) kadar uzatılmış olur.

Özellikle holding ile yavru şirket ortakları aynı kişiler veya çok yakınları olduğu takdirde, zaman itibarıyla vergi kaybına yol açan bu uygulamada holding bakımından «paravan şirket» iddiası öne sürülebilir. Tatmin edici verilerin elde edilmesi durumunda böyle bir iddianın anlamsız olmayacağı açıktır.

5.3.4. Mükerrer Yönetici Ücretleri

Ortakları aynı olan holding ve yavru şirket bu ortakları yö-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

netici yaparak bu ortaklara iki şirketten ayrı ayrı yönetici ücreti öder hale gelir.

Bu uygulama da K.V. Kanununun 17/4 maddesindeki şartları taşıyorsa yani «Şirket ortaklarından veya bunların eşleri ile usul ve füruundan ve 3. dereceye kadar (dahil) kan ve sıhri hısımlarından şirketin idare meclisi başkan veya üyesi, müdürü veya yüksek memuru durumunda bulunanlara emsaline göre göze çarpacak derecede yüksek aylık, ikramiye ücret verir veya benzeri ödemeler de bulunursa» bu ödemeler örtülü kazanç olarak yapılacak vergi incelemeleri sırasında eleştirilebilir. Ancak yukarıda belirtilen karşılaştırmaların yapılması ve yüksek bir ödeme tesbit edilmesi halinde örtülü kazanç söz konusu olacaktır.

5.3.5. Mükerrer Yedek Akçeler

Şirketlerin holding haline dönüşmesi, kendilerine üç değişik yönden aynı iktisadi kazanç üzerinden yedek akçe ayırma olanağı sağlamaktadır:

a. Öncelikle yavru şirkette kârın dağıtılmaması durumunda II. yedek akçe ayrılması söz konusu olmamaktadır. Böylece bu kârın holdinge aktarılması ile alt şirkette II. yedek akçe ayırma olanağı sağlanmaktadır.
b. Yavru şirkette I. yedek akçenin limiti dolmuş olabilir. Holding şirket, yavru şirketin yeniden değerlenmiş hisse senetleri ile meydana getirdiği sermaye üzerinden yedek akçe ayırma olanağını bulur.
c. Cari kârlardan bir kere yavru şirkette, bir kere de holding şirkette yedek akçe ayrılır.

5.3.6. Yüksek Bedelli Hizmet ve Değer Satışları

Holding şirket bünyesinde yeralan örgütler aracılığı ile yavru şirketlere bazı hizmetler de bulunmaktadırlar. Bu hizmetler çeşitli konularda olabilir (örneğin, yavru şirket için fizibilite etüdü hazırlanması, piyasa araştırması, mali danışmanlık vb.). Holding yapmış olduğu bu hizmetler karşılığında yavru şirketten bir hizmet bedeli elde edecektir. Bu hizmet bedelinin emsaline göre yüksek olması halinde, Kurumlar Vergisi Kanununa göre örtülü kazanç dağıtımı söz konusu olmaktadır. Zira, K.V.K. m. 17'de şirketin kendi ortakları, ortakların ilgili bulunduğu gerçek ve tüzel kişiler, idaresi, murakabesi veya sermayesi bakımlarından va-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

sıtalı veya vasıtasız olarak bağlı bulunduğu veya nüfuzu altında bulundurduğu gerçek ve tüzel kişilerle olan münasebetlerinde emsaline göre göze çarpacak derecede,

- Yüksek veya düşük fiatlar üzerinden veya bedelsiz olarak alım-satım muamelelerinde bulunması,
- Yüksek veya düşük bedeller üzerinden kiralama veya kiraya verme işlemi yapması,
- Yüksek veya düşük faiz ve komisyonlarla ödünç para alması veya vermesi, veya şirket ortaklarından veya bunların eşleri ile usül ve füruundan ve 3. dereceye kadar (bu derece dahil) kan ve sıhri hısımlarından şirketin idare meclisi başkan veya üyesi, müdürü veya yüksek memuru durumunda bulunanlara emsaline göre göze çarpacak derecede yüksek aylık, ikramiye, ücret vermesi veya benzeri ödemelerde bulunması hallerinde kazancın kısmen veya tamamen örtülü dağıtılmış olduğu kabul edilmiştir.

Bu madde de belirtilen satın alma veya satma, kiralama, işlemleri, yüksek veya düşük bedelli komisyon ve faiz ile ödünç para verilmesi veya alınması holding mekanizmasında olması muhtemel durumlardır. Çünkü holding yavru şirketlerin karar verme mekanizmasını egemenliği altına almıştır. Bu nedenle, holding yavru şirketlere yüksek bedelli olanlardan düşük bedelle mal hizmet ve değer (tahvil vb.) satışları ve kiralamalar da bulunabilir.

5.3.7. *Örtülü Sermaye*

Holdingler, yavru şirketlerdeki hukuki sermayelerinin yanında bu şirketlere borç verme şeklinde gösterilen —örtülü sermaye— de koyabilir ve bunlara faiz yürüttürebilirler.

Kurumlar Vergisi Kanunu örtülü sermayeyi 16. maddede belirtmiştir. Bu maddeye göre «Kurumların aralarında vasıtalı, vasıtasız bir şirket münasebeti veya devamlı ve sıkı bir münasebet bulunan gerçek ve tüzel kişilerden yaptıkları istikrazlar, teşebbüste devamlı olarak kullanılır ve bu istikrazlarla kurumun öz sermayesi arasındaki nisbet emsali kurumlarınkine nazaran bariz bir fazlalık gösterirse sözü edilen istikrazlar örtülü sermaye sayılır» hükmü yer almaktadır.

Holding, kârlılığı az olan yavru şirketlerinde bu yola gidebilir. Koyacağı sermayeye karşı düşük bir temettü elde edeceğine,

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

bu sermayenin bir kısmını borç verme şeklinde göstererek bu meblağa piyasa faizinin veya daha yüksek bir faizin uygulanmasını empoze edebilir.

Burada örtülü sermayeye ilişkin bir hususu ele almak yararlı olacaktır. Kurumlar Vergisi açısından önem taşıyan durum örtülü sermayeye faiz hesaplanması ya da ödenmesi olmayıp ödenen veya hesaplanan faizin kurum kazancının belirlenmesinde gider yazılıp yazılmayacağıdır.

K.V.K. madde 15/2 nolu bent hükmü uyarınca örtülü sermayeye hesaplanan veya ödenen faiz gider olarak yazılamamaktadır. Bu ve benzeri durumlarda gider olarak yazılan faiz tutarı kurum kazancına ilave edilerek K.V.'ne tabi tutulmaktadır.

Bu konuya ilişkin olarak Danıştay IV. Dairesi'nin 22.2.1967 tarih E: 1965/2517, K. 1967/888 ile 12.11.1976 tarih E: 75/1851, K: 76/39 sayılı kararlarında;

— İşletmede kullanılan borçların öz sermayeye olan nispetinin emsali işletmelerinkine göre farklılık göstermesi durumunda bir kıyaslama gerekli görülmekte,

— İlgili kurumda gerekli değerlendirmenin yapılabilmesi durumunda ise ayrıca emsal kurumla mukayese yapılmasının şart olmadığı görüşleri benimsenmiştir. Bu görüşe gerekçe olarak, «Kurumun öz sermayesinin % 122 yaklaşan oranda istikrazda bulunulmuş olması karşısında geçerli bir iddia sayılamaz. Kurumun davalı tarafından ileri sürülüğü biçimde anlaşılması halinde herhangi bir kurum adına bu şekilde salınmış ve yargı denetiminden geçerek kesinleşmiş bir vergi olmadıkça bir vergi salınamayacağından yasanın bu kuramının ölü doğduğunun kabulü gerekecektir. Halbuki yasalar ve onları oluşturan kurumlar uygulanmak üzere yapılır. Durum böyle olunca emsali kurum için vergi salınamaz görüşünün yanlışlığı ortaya çıkar.»

Danıştay XIII. Dairesince verilen 12.1.1967 tarih, E: 75/1851, K: 76/39 sayılı kararında ise;

«Diğer taraftan K.V.K.'nun 16. maddesinde söz konusu olan devamlılık koşulunun bir süre ile sınırlandırılması halinde, maddenin uygulanması olanağının kalmayacağının yasa koyucunun devamlılık deyimi ile kısa vadeli istikrazlar dışındaki istikraz sürelerini amaçladığının ve hesap dönemini kapsayan istikrazlarda

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

devamlılık hali bulunduğunun kabulü zorunludur. Aksi halde kurumların bir vergi dönemine ilişkin kazançlarının azaltılmasına göz yumulduğu sonucu doğarki bu görüşü haklı gösterecek bir neden yoktur.»

Görülüyor ki, K.V.K. m. 16 ile «*Vasıtasız şirket ilişkisi*» birbirine ortak olma durumunu yani doğrudan ortaklık ilişkisini ifade etmektedir. «*Vasıtalı şirket ilişkisi*» ile ise birbirine ortak olma durumu söz konusu olmayan ancak ortak hissedar yada organları bulunan iki ayrı şirket arasındaki ilişki anlatılmaktadır. «*Devamlı ve sıkı iktisadi ilişki*» de açık bir işyeri bağının söz konusu olduğu ve «*borçlanmanın teşebbüste devamlı olarak kullanılması*»nın ise daha çok orta ve uzun vadeli kredileri ifade ettiği anlaşılmaktadır.

Şu halde her borçlanma örtülü sermaye olarak sayılmamakta ve yukarıdaki koşulların gerçekleşmesi durumunda örtülü sermaye söz konusu olmakta ve bu borçlar için ödenen yada hesaplanan faizler kurum kazancından indirilememektedir.

5.3.8. İştirak Kazançları İstisnası

Kurumlar Vergisi Kanununun 8/1 bendi ile iştirak kazançları istisnasına son verilerek yürürlükten kaldırılmıştır. G.V.K.'nda yapılan değişiklik sonucu «*Vergi alacağı*» müessesi kaldırılmış öte yandan aynı kanuna eklenen mükerrer 39. madde hükmü ile de kurumlardan elde edilen K.V.'ne tabi tutulmuş yada vergi tevkifatı yapılmış kâr paylarının ticari kazancın tespitinde ticari kazançtan indirilmesi öngörülmüştür. Böylece bu düzenlemelere bağlı olarakta iştirak kazançları istisnasının uygulama olanağı kalmamıştır.

Bununla birlikte 3239 sayılı kanuna eklenen geçici 1 maddenin (c) bendi hükmüne göre 1985 yılı takvim kazançlarına ilişkin olarak 1986 takvim yılı içinde K.V. beyannamesi veren kurumların 1985 takvim yılında elde ettikleri iştirak kazançları üzerinden % 10 oranında K.V. tevkifatı yapılması öngörülmektedir. Bu kazançların dağıtılıp dağıtılmaması tevkifatın yapılması bakımından önemsizdir.

Daha önceki bölümlerde ifade edildiği gibi K.V.K.'nda «İştirak Kazançları İstisnası»nın 1.1.1986 tarihinden önceki yapısı de-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ğişikti. Bu tarihten önceki yasada holdingleşme teşvik edilmekte idi. Şöyleki;

Holdingler yararlandıkları bu istisna ile Kurumlar Vergisine tabi yavru şirketlerinden elde ettikleri kâr payları nedeniyle Kurumlar Vergisi mükerrerliğinden kurtulma olanağına sahip bulunmaktadırlar. Bu istisna olmadığı takdirde holding şeklinde şirketlerin varolması mümkün olamaz. Zira aynı gelir iki defa Kurumlar vergisine konu olacaktır. Holdinglerin kurulmasına olanak sağlıyan bu istisna için, bazı koşulların varlığı gereklidir. Bu koşullar:

- Ana kurumun (holdingin) herşeyden önce tam mükellef olması,
- İştirak ettiği kurumun nominal sermayesinin en az %10'una bu kurumun kuruluş anında veya bilanço tarihinden en az 1 yıl öncesinden beri sahip olduğunu ispat ve teşvik etmesidir.

Kuruluş anı iştirak edilen kurumun kuruluş merasiminin tamamlanıp hukuki bir kişilik edindiği tarihi ifade eder. Bilanço tarihi ise, hesap döneminin bitim tarihi olup, özel hesap dönemi uygulanmadığı hallerde takvim yılının son günüdür. Holdinglerin bu istisnadan yararlanabilmeleri için yukardaki koşulların varlığı gerekir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883
MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

SONUÇ

Önce Amerika Birleşik Devletleri'nde, daha sonra ise diğer gelişmiş Batılı ülkelerde ortaya çıkan holding şirketler, belli bir sermaye ile diğer şirketler üzerinde yaygın bir biçimde denetime olanak sağlamaktadırlar. Böylece büyük şirket gruplarının ortaya çıkışı kolaylaşmış ve hızla artmıştır. Bu durum şirketlere çeşitli avantajları sağlamasının yanı sıra beraberinde bazı sakıncalar da getirmiştir. Özellikle serbest rekabet esasına dayalı ekonomilerde rekabeti önleyici durumlar yaratabilmektedir. Ülkemizde Kurumlar Vergisi ve Gelir Vergisi Kanunu ile sağlanan bazı olanaklar, holdinglerin kurulması için yeterli bir neden olabilmektedir. Tezimizin beşinci bölümünde incelenen bu olanaklar kurumlararası eşitsizliği olumsuz bir biçimde etkilemektedir. Bu durumun düzeldiğini söylemek henüz olanaklar içinde bulunmamaktadır.

Kendine özgü tüm olumlu ve olumsuz yönleriyle Holdingler ülkemizde son yıllarda büyük bir gelişme sürecine girmiş bulunmaktadır. Bununla birlikte hukuk mevzuatımızda holding şirketlerin kuruluşu, işleyişi denetimi ve benzeri hususlara özel olarak yer verilmemiştir.

Vergi kanunlarımızda Holding şirketler özel bir biçimde yer almamakla birlikte kurulduğunda vergi mükerrerliğini önleyici hükümlere yer verilmiştir. İştirak kazançları istisnası buna örnek gösterilebilir.

Özel bir yapı taşıyan Holding şirketleri ticaret kanunumuzda ya da özel bir kanun ile düzenlenerek özel bir denetim rejimine tâbi tutulması, konsolide mali tabloların düzenlenme zorunluluğu getirilerek kamuya açıklanmasının sağlanması şüphesiz büyük fayda sağlayacaktır.

Konsolide mali tabloların kaynağı, ana ve yavru şirketlerin muhasebe kayıtları olduğuna göre, ana ve yavru şirketlerden oluşan

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

holding topluluğunda hesap planlarının ve mali tabloların yeknesaklaştırılması zorunludur. Ayrıca, Holding topluluğunda, ana şirketin yavru şirketlerin yönetimine hakim olması ve kontrolu altında bulundurabilmesi topluluk içinde yeknesak bütçe ve rapor sistemlerinin kurulmasına bağlıdır. Kurulacak böyle bir sisteminin işleyişinde kaynak yine, ana ve yavru şirketin muhasebe kayıtlarıdır. Bu yönden de holding topluluğunda hesap planlarının ve mali tabloların yeknesaklaştırılması gereklidir. Holding şirkette, muhasebe verilerinin yönetime araç olma özelliği önde gelmektedir. Bu nedenle muhasebe düzeni yönetim fonksiyonlarına işlerlik sağlayacak biçimde kurulmalıdır. Sanayi ve ticaret şirketlerinden oluşan bir holding topluluğu için, örnek olarak düzenlediğimiz Hesap Planı, Tip Bilanço, Gelir Tablosu ve Kâr-Zarar Tablosu böyle bir ihtiyaca cevap verebilir. Holding şirkete, konsolide mali tabloların kolaylıkla düzenlenmesinde ve kurulacak yeknesak bütçe ve rapor sisteminin etkin bir biçimde işleyişini gerçekleştirmede, yararlı olabilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

BİBLİYOGRAFYA

ADLER/DÜRING/SCHMALTZ : Rechnungslegung im Konzern, Stuttgart 1972.

AHISKA, A. : Ana ve Bağlı Şirketlerde Muhasebe Düzeni, İst. İTİA Muhasebe Enstitüsü (Tekstir), İstanbul 1977.

AKGÜÇ, Ö. : Mali Tablolar Analizi, İstanbul 1976.

AKGÜÇ, Ö. : Finansal Yönetim, İstanbul 1976.

ALISBAH, H. : Holdingler: Kuruluş ve Fonksiyonları (Sevk ve İdare Dergisi Sayı 44 İstanbul Nisan 1972)

ALTINTAŞ, M. : Holding Şirketlerde Konsolide Tablolar, Adana İTİA Dergisi, Sayı 4, Mart 1975.

AKSOY, M.U.: Yatırım Ortaklıklarının Temel Kavramları Üzerine (İktisat ve Maliye Dergisi, Cilt 20, Şubat 1974.

ARKAN, S. : Halka Açık Anonim Ortaklıkların Özellikleri ve Dış Denetçileri, Ankara 1976.

AYSAN, M. : Muhasebe Denetleme İlkeleri ve Türkiye'deki Uygulamalar, İstanbul 1971.

BAYAR, D. : Sanayi İşletmelerinde Yatırım Politikası, Ankara 1973.

BANKA ve TİCARET HUKUKU ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ : Halka Açık Anonim Ortaklıklar ve Halk Sektörü, Ankara 1975.

BAKLACIOĞLU, S. : Teşebbüs, Kamu Teşebbüsü ve Holding Mekanizması, Devlet Yatırım Bankası (Teksir) Ankara 1970.

BEKTÖRE, S. : Ticaret İşletmelerinde Vergi Bilançosu, Ankara 1969.

BEKTÖRE, S. : Konsolide Bilançolar, Eskişehir İTİA Dergisi, Cilt VI, Sayı 1, Ocak 1970.

BRECHT, H. : Budgetierung, Grensbach 1976.

BRUNS, H.G. : Zur Bilanzierung innerkonzernlicher Lieferungen und Leistungen im aktienrechtlichen Konzernabschluss, Zürich/Frankfurt 1977.

BUSSE von COLBE, W. : Konzernrechnungswesen, Bochum 1973.

BUSSE von COLBE, W./ORDELHEIDE, D. : Konzernabschlüsse, Wiesbaden 1968.

BUSSE von COLBE, W./MEYER, D.P. : Unternehmerische Planung und Entscheidung, Wiesbaden 1974.

CEMALCILAR, Ö. : GENEL MUHASEBE «Teori ve Uygulama» Eskişehir İTİA Yayını No. 102, Ankara 1976.

CURTI, A. : Aktiengesellschaft und Holdinggesellschaft in der Schweiz, Berlin 1930.

ÇÖMLEKÇİ, F. : Yıllık Rapor ve Yatırım Analizi, Ankara 1971.

DREGER, K.M. : Der Konzernabschluss, Wiesbaden 1968.

ENGELS, W. : Betriebswirtschaftliche Bewertungslehre im Lichte der Entscheidungstheorie, Köln und Opladen 1962.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ERKURAL, K. : MUHASEBE «Prensipler ve Uygulama» İstanbul 1974.
ERKURAL, K. : Muhasebe Organizasyonu, İstanbul 1974.
ERKURAL, K. : Açık ve Gizli İhtiyatlar, İst. İTİA Dergisi, Sayı 1, İstanbul 1973.
ERİMEZ, R. : Şirketlerde Kâr Dağıtımı ve Yedek Akçeler, İstanbul 1976.
ERTUNA, İ.Ö. : Holding Mali Tablolarında İştirak Gelirlerinin Gösterilmesi, Sevk ve İdare Dergisi, Sayı 65, İstanbul, Ocak 1974.
FRANK, O. : Betriebsmodelle, Wiesbaden 1976.
FRIEDHELM, F. : Grundsätze ordnungsmässiger Bilanzierung für Vorräte, Düsseldorf 1976.
GÖNENLİ, A. : Şirketlerin Büyüme Yolları - Holding Şirketler, İÜ. İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Dergisi, Yıl 2, Sayı 1, Şubat 1976.
GÖNENLİ, A. : İşletmelerde Finansal Yönetim, İstanbul 1976.
GOERDELER, R. : Geschäftsbericht, Konzerngeschäftsbericht und Abhängigkeitsbericht aus Der Sicht des Wirtschaftsprüfers (Wirtschaftsprüfung Yıl 1976, S. 113-126 Düsseldorf).
GROBE, S. : Zur Eliminierung von Zwischergewinnen bei Konzernabschlüsse», (Wirtschaftsprüfung, Yıl 1965, S. 310-314 Düsseldorf).
HAHN, D. : Planungs-und Kontrollrechnung, Wiesbaden 1975.
HATİPOĞLU, Z. : İşletmelerde Organizasyon, İstanbul 1964.
HATİPOĞLU, Z. : Organizasyon, Personel Dovranışı ve Yönetim, İstanbul 1976.
HAYMANN, E. : Aktienübernahmevereinbarungen zwischen Mehrheits und Minderheitsaktionaeren, (Doktora Tezi) Zürich 1973.
HAVERMANN, H./JOHANSEN, A.R. : Methoden der Bilanzierung von Beteiligungen an Tochtergesellschaften (einschliesslich der «equity» Methode) 11. Uluslararası Muhasebe Kongresi Tebliği, München 16-14 Ekim 1977.
HEINEN, E. HENGCELER, J. : «Holding Şirket» (Çev.: ÖÇAL, A.) İktisat Maliye Dergisi Cilt: 19, Sayı 2, Mayıs 1972.
HOFFMANN, R. : Bilanzkennzahlen, Industrielle Bilanzanalyse und Bilanzkritik, Opladen 1973.
ILLETSCHKO, L. : Unternehmungstheorie, Wien 1964.
İMREGÜN, O. : Amerikan Ortaklıklar Hukukunun Ana Hatları, İstanbul 1968.
JACOB, H. : Unternehmungskontrolle, Wiesbaden 1974.
JACOB, H. : Optimale Investitionspolitik, Wiesbaden 1975.
JOACHIM, F. : Konzernbilanzprobleme unter besonderer Berücksichtigung der Zivilhandelsrechtlichen, Steuerlichen und Buchtechnischen Problematik (Doktora Tezi) München 1959.
KAEFER, K. : Probleme der Konzernbilanzen, Zürich 1958.
KAEFER, K./MÜNSTERMANN, H. : Konzernbilanzen, Zürich 1958.
KAEFER, K. : Investitionsrechnungen, Zürich 1970.
KALVERAM, W. : Wirtschaftsrechnen, Wiesbaden 1961.
KALVERAM, W. : Doppelte Buchhaltung und Kontenrahmen, Wiesbaden 1973.
KENNEDY/Mc MULLEN : Finansal Durum Tabloları (Çev. GÖNENLİ, A.- İstanbul 1967.
KESKİNOĞLU, S : Genel İşletme Ekonomisi Dersleri, Cilt 1, İstanbul 1961.
KOSIOL, E. : Buchhaltung und Bilanz, Berlin 1967.
KOSIOL, E. : Grundries der Betriebsbuchhaltung, Wiesbaden 1973.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

KOTAR, E. : Menkul Kıymet Borsalarında Borsa Emirleri ve Muhasebesi, Ankara 1971.
LAVKAN, A. : İşletme Politikası, Adana 1973.
LEFFSON, U. : Die Grundsätze Ordnungmoessiger Buchführung, Düsseldorf 1970.
LEHMANN, M.R. : Allgemeine Betriebswirtschaftslehre Allgemeine Theorie der Betriebswirtschaft, Wiesbaden 1956.
MATZ, A. : Planung und Kontrolle von Kosten und Gewinn, Wiesbaden 1964.
MATZ, A. : Kostenstandards, Deckungsbeiträge und Budgets, Wiesbaden 1976.
MESTMACKER, E. : Verwaltung, Konzerngewalt und Rechte der Aktionare Habilitationschrift, Karlsruhe 1958.
NIEMANN, U. : Probleme der Gewinnrealisierung innerhalb der Konzerns, Köln 1968 (Doktora Tezi)
OLUÇ, M. : İşletme Organizasyonu ve Yönetimi, Cilt 1, İstanbul 1963.
ÖZASLAN, İ. : Envanter İşlemleri ve Bilanço, İstanbul 1968.
ÖZASLAN, İ. : Muhasebenin Teknik Yapısı, İstanbul 1976.
ÖZGÜR, F. : Muhasebe Prensipleri, İstanbul 1973.
PELZEL, G. : Kontenrahmen und Kontenplane, Wiesbaden 1976.
PEKİNER, K. : Ana Şirkette Konsolide Bilanço ve Kâr Zarar Problemleri, (Holding Şirketlerde Muhasebe, Denetim ve Vergi Problemleri, İstanbul 1974 Seminer Notları)
PEKİNER, K. : İşletme Denetimi, İstanbul 1975.
POROY, R. : «Holdingler», 3. cü Banka ve Ticaret Hukuku Haftası, Ankara.
POROY, K. : Çok Ortaklı Şirketlerle İlgili Sorunlar (Sevk ve İdare Dergisi) İstanbul Eylül 1974.
POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU : Ortaklıklar Hukuku, Cilt 1,2 İstanbul 1975, İstanbul 1976.
SCHAEFER, W. : Grundsätze ordnungsmoessiger Bilanzierung für Forderungen, Düsseldorf 1977.
SCHAEFER, W.: Die Erstellung und Prüfung des Konzernabschlusses, Wiesbaden 1977.
SERTOĞLU, S. : Ticaret Muhasebesi, Ankara 1961.
SCHNETTLER, A. : Betriebsanalyse, Stuttgart 1958.
SCHWARZ, H. : Konzernrechnungswesen, Stuttgart 1963.
SELLIEN, R. : Bilanzlehre, Wiesbaden 1961.
SİHAY, J. : Ticari Bilgiler ve Muhasebe, Ankara 1956.
SİEGWART, A. : «Holding Anonim Şirketleri (Çev.: TEKBAŞ, M.Ş.) İktisat Maliye Dergisi Cilt 18, Sayı 8, Aralık 1971.
STAEHLE, W. : Kennzahlen und Kennzahlensysteme als Mittel der Organization und Führung von Unternehmen, Wiesbaden 1969.
STEINBACH, A. : Grundsaetze ordnungsmoessiger Bilanzierung für Konzernrechnungslegung, Köln 1976.
SÜDER, S. : Sonayi İşletmeleri Yönetiminde Karar Aracı Olarak Muhasebe Raporları (İ.Ü. İşletme Fak. Muhasebe Ens. Dergisi Yıl, 2, Sayı 6 Kasım 1976).
ŞANVER, S. : İşletme Vergiciliği ve Türk Vergi Sistemi, İstanbul 1968.
ŞANVER, S. : Holdinglerin Vergilendirilmesi, (Sevk ve İdare Dergisi, Sayı 44, Nisan 1972).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ŞANVER, S./TEZEL, A. : Vergi Muhasebesi-Ticari Bilanço ve Vergi Bilançosu, İst. İTİA Muhasebe Enstitüsü (Teksir) İstanbul 1977.

TARAKÇIOĞLU, P. : Konsolide Finansal Tablolar, İ.Ü. İşletme Fak. Muhasebe Enstitüsü Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, Kasım 1972.

TEKBAŞ, M.Ş. : Türkiye'de Holding Uygulaması Üzerine Bir Çalışma (Yayınlanmamış Doktora Tezi) İ.Ü. İşletme Fakültesi, İstanbul 1972.

TEKBAŞ, M.Ş. : Holding'de Yönetim ve Organizasyon, Sevk ve İdare Dergisi, Sayı 44, Nisan 1972.

TEKİNALP, Ü. : Holdinglerin Bilançosu, İktisat Maliye Dergisi, Cilt 15, Sayı 9, Aralık 1968.

TEKİNALP, Ü. : Anonim Ortaklıkların Yönetim Kurullarında Tüzel Kişilerin Temsili, Ankara 1965.

TEKİNALP, Ü. : Holdinglerin Kuruluşunda İzlenebilecek Çeşitli Yollar ve Sorunlar, Banka D. Cilt 13, Sayı 12, Aralık 1971.

TEKİNALP, Ü. : Holding Pay Senetleri Yavru Ortaklık Tarafından Satın Alınabilir mi? İktisat Maliye Dergisi Cilt 15, Sayı 10, Ocak 1969.

TEKİNALP, Ü. : Holding Markaları, İktisat Maliye Dergisi, Cilt 20, Sayı 7, Ekim 1973.

TEKİNALP, Ü. : Tip Sorunu Açısından Holding Kavramı ve İşletme Konusu Üzerine Düşünceler, İktisat Maliye Dergisi, Cilt 28, Sayı 12, Mart 1974.

TEKOK, O. : Yatırım ve Finansman Kararlarının Finans Fonksiyonu İçindeki Gelişimi, Ankara 1973.

TORUN, O.N. : Konsolide Bilançolar ve Kâr-Zarar Hesapları, İktisat ve Maliye Dergisi, Cilt 4, Sayı 9.

TUNCELLİ, O.A. : Konzern «Holding» Toplulukları ve Ona Bağlı Filial İşletmelere ait Masrafların Bütçe Yoluyla Denetimi, İ.Ü. İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Dergisi, Yıl 2, Sayı 5, Ağustos 1976.

TÜBERGEN, F. : Teknik ve Ekonomik Açıdan İşletme Planlaması (Çev.: EKE, H.) (MPM) Verimlilik Dergisi, Cilt 5, Sayı 2, Ocak-Mart 1976.

T.C. BAŞBAKANLIK D.P.T. YAYINI : Muhasebenin Temel Kavramları ve Genel Kabul Görmüş Muhasebe Prensipleri, İstanbul 1970.

T.C. BAŞBAKANLIK D.P.T. YAYINI : Tekdüzen Genel Hesap Planı ve Açıklamaları, Ankara 1974.

T.C. BAŞBAKANLIK D.P.T. YAYINI : Rapor Sistemi, Ankara 1975.

T.C. BAŞBAKANLIK D.P.T. YAYINI : Tekdüzen Muhasebe Sistemi Maliyet Muhasebesi Semineri, Ankara Ağustos 1977.

TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ : Bankaların Alacakları Krediler İçin Talep Sahiplerinden Alacakları Hesap Vaziyeti, Ankara 1963.

ULRICH, H. : Betriebswirtschaftliche Organizationslehre, Bern 1959.

ULRICH, H. : Bilanzpolitik, Wiesbaden 1973.

ULUSOY, Y. : Mukayeseli Sermaye Şirketleri, Ankara 1974.

WIETZKE, G. : Der konsolidierte Jahresabschluss und seine besonderen Probleme in der deutschen und angloamerikanischen Bilanzierungspraxis, Berlin 1962.

WÖHE, G. : Allgemeine Betriebswirtschaftslehre, Berlin 1967.

WÖHE, G. : Bilanzierung und Bilanzpolitik, München 1976.

YAZICI, M. : Türk İşletmelerinin Tekdüzen Hesap Çerçeveşi (THÇ), İstanbul 1965.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

YAZICI, M. : İşletmelerde Hesap İşleri Düzeni, İstanbul 1970.
YAZICI, M. : Bilançoları Birleştirme Yöntemi, İst. İTİA, İktisadi ve Ticari İlimler Dergisi, Sayı 1, İstanbul 1973.
YAZICI, M. : Bilanço Kuramları ve Çözümlemeleri, 2. Baskı, İstanbul 1976.
YOZGAT, O. : Finansman, İstanbul 1972.
YOZGAT, O. : İşletme Yönetimi, İstanbul 1973.
ZINSS, F. : Kostenplanung und Kostenkontrolle im Industriebetrieb, Wiesbaden 1976.
YÜKSEL, A.S. : Para Bulma ve Yatırım (İşletme Finansmanı) İstanbul 1975.
ZITZELSBERGER, S. : Die Problematik der Gewinnrealisation bei der handels-und steuerrechtlichen Bewertung Konzerninterner Lieferungen und Leistungen (Doktor Tezi) München 1966.

KANUNLAR

BANKALAR KANUNU
GELİR VERGİSİ KANUNU
GİDER VERGİLERİ KANUNU
KATMA DEĞER VERGİSİ KANUNU
KURUMLAR VERGİSİ KANUNU
SERMAYE PİYASASI KANUNU
ÜCRETLİLERİ VERGİ İADESİ HAKKINDAKİ KANUN
VERGİ USUL KANUNU

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883
MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EK. I. STANDART GENEL HESAP PLANI

A) Standart Genel Hesap Planı (SGHP) ve Planın Kullanım Esasları

Sermaye Piyasası Kanunu kapsamına giren ortaklıkların ve aracı kurumların düzenlemek ve yayımlamak zorunda oldukları mali tablo ların; çıkarılmasında yardımcı olmak, sağlıklı karşılaştırmalar ve tahliller yapılmasına elverişli, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygun şekilde düzenlenmelerini sağlayarak sermaye piyasasına açıklık getirmek; ortaklıkların mali durumlarının; ortaklar, ilgili kamu kuruluşları ve halk tarafından güvenilir bir şekilde izlenebilmesine olanak hazırlamak amacıyla Standart Genel Hesap Planı ve Kullanım Esasları bu Tebliğle düzenlenmiştir.

Kısaltmalar :

Kanun : 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

Kurul : Sermaye Piyasası Kurulu

Ortaklık : Anonim Ortaklık

SGHP : Standart Genel Hesap Planı

Kapsam :

Madde 1 — Bu Tebliğ Kanuna tâbi ortaklıkların ve aracı kurumların; hesaplarının tutulmasında, mali tablolarının düzenlenmesinde ve muhasebe verilerinin kullanılmasında yararlanılacak kural ve ilkelere ve çıkaracakları mali tablolara dayanak alınabilecek hesap planını ve bunun kullanımına ilişkin esasları düzenlemektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Temel Esas ve İlkeler :

Madde 2 — Ortaklıklar ve aracı kurumlar, hesaplarının tutulmasında mali tablolarının düzenlenmesinde ve diğer muhasebe işlemlerinde; işletmenin sürekliliği, yöntemlerin devamlılığı, hesap dönemlerinin bağımsızlığı, hesapların birbirine mahsup edilmemesi, tam açıklama, tedbirli olma ve önemlilik derecesi gibi genel kabul görmüş muhasebe esas, ilke ve kavramları ile mevzuatın mali ve ticari değerleme ve kayıt nizamına ilişkin hükümlerine uyarlar.

Hesap Planı ve Kullanılması :

Madde 3 — Ortaklıkların ve aracı kurumların, Kanun'un 16 ncı ve 22 nci maddeleri gereğince düzenlemek zorunda oldukları, şekil ve içerikleri 13/2/1983 gün ve 17958 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan, Kurul'un Seri VIII No: 2 Tebliğinde belirlenen mali tabloları, gereği gibi düzenleyebilmeleri için yararlanabilecekleri SGHP Ek 1 de, bilanço hesaplarına ilişkin açıklamalar Ek 2'de, gelir tablosuna ilişkin açıklamalar, Ek 3'de, uygulama esaslarına ait örnek Ek 4 de verilmiştir.

Ortaklıkların ve aracı kurumların özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre, ayrıntıları bakımından uygulama esnekliği olan söz konusu SGHP, mali tabloların düzenlenmesi sırasında yararlanılabilecek hesapların asgari sınırını belirlemektedir.

SGHP'nı kabul eden ortaklığın ve aracı kurumun, bu plânda bulunup da işletmesinin niteliği bakımından kullanılması gerekmeyen hesapları açmaması; SGHP'nın sistematiğini bozmamak bakımından ana hesapların numaralarını değiştirmemesi uygun olur.

Yardımcı defterlerde yer alacak tali hesaplar, Ortaklığın ve aracı kurumun ihtiyacına göre, desimal sistem kullanılarak ve gerektiğinde daha alt hesaplar açılarak tutulabilir. Ancak bu durumda ana hesabın tip hesap planında öngörülen içeriğini değiştirecek şekilde alt hesapları açılmamalıdır.

Yürürlük :

Madde 4 — Bu tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

STANDART GENEL HESAP PLÂNI

Grup No	Hesap No		
I	100 - 199		DÖNEN VARLIKLAR
	100 - 119		HAZIR DEĞERLER
		100	KASA
		...	
		104	TAHSİL EDİLECEK ÇEKLER
		105	KUPONLAR
			— Hisse Senedi Kuponları
			— Özel Kesim Tahvil Kuponları
			— Devlet Tahvil Kuponları
			— .....
		106	BANKALAR
		...	
		110	MENKUL KIYMETLER
			— Hisse Senetleri
			— Geri Satın Alınan Katılma İntifa Senetleri
			— Özel Kesim Tahvilleri
			— Kâr ve Zarar Ortaklığı Belgeleri
			— .....
		(—) 111	MENKUL KIYMETLER DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI
		...	
	120 - 129		KISA VADELİ ALACAKLAR
		120	ALACAK SENETLERİ
			— Alacak Senetleri Cüzdanı
			— Tahsile Verilen Alacak Senetleri
			— Teminata Verilen Alacak Senetleri
		121	MÜŞTERİLER
			— Yurtiçi Müşteriler
			— Yurtdışı Müşteriler

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

122 ORTAKLARDAN ALACAKLAR
123 MERKEZ ve ŞUBELERDEN ALACAKLAR

— Merkezden Alacaklar
— Şubelerden Alacaklar

124 AKREDİTİFLER

125 VERİLEN YURTİÇİ SİPARİŞ AVANSLARI
126 DİĞER VERİLEN AVANSLAR

— Personel Avansları
— İş Avansları
— .....

127 ŞÜPHELİ ALACAKLAR
(—) 128 ŞÜPHELİ ALACAKLAR KARŞILIĞI
129 DİĞER ALACAKLAR

— İştiraklerden Alacaklar
— Vergi Alacakları
— Tahsil Edilecek Gelirler
— .....

130 - 199 STOKLAR

130 İLK MADDE ve MALZEME
...

— Hammadde
— İlkmadde
— Yardımcı Malzeme
— İşletme Malzemesi
— Ambalaj Malzemesi
— .....

150 YARI MAMULLER
...
155 ARA MAMULLER
...
160 MAMULLER
...
170 EMTİA
...

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

179 **DEĞERİ DÜŞEN STOKLAR**
(—) 179 **STOK DEĞER DÜŞÜŞ KARŞILIĞI**
180 **DİĞER STOKLAR**

190 - 199 DİĞER DÖNEN VARLIKLAR

II 200 - 289 DURAN VARLIKLAR

200 - 209 ÇEŞİTLİ DURAN VARLIKLAR

200 **UZUN VADELİ ALACAKLAR**
...
202 **VERİLEN DEPOZİTO VE TEMİNATLAR**
...
204 **İŞTİRAKLER**
(—) 205 **İŞTİHAKLERE SERMAYE TAAHHÜDÜNDEN BORÇLAR**
205 **ŞUBE/ŞUBELER SERMAYESİ**
...

210 - 229 MADDİ DURAN VARLIKLAR

210 **ARSA, ARAZİ ve İŞLETME ARAZİSİ**
...
— Arsalar
— Araziler
— İşletme Arazisi
212 **YERÜSTÜ ve YERALTI DÜZENLERİ**
...
214 **BİNALAR**
...
— İşletme Binaları
— İdari Binalar
— Sosyal Binalar
— .....
216 **MAKİNALAR**
...
218 **TESİSLER ve CİHAZLAR**
...
220 **KALIPLAR ve MODELLER**
...

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

222 ALET ve EDAVAT
...
224 TAŞIT ARAÇLARI
...
226 DEMİRBAŞ ve DÖŞEME
...
228 DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR
...

230 - 239 YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR
240 - 258 MADDİ DURAN VARLIKLAR AMORTİSMANI

(—) 240 İŞLETME ARAZİSİ AMORTİSMANI
...
(—) 242 YERÜSTÜ ve YERALTI DÜZENLERİ AMORTİSMANI
...
(—) 244 BİNALAR AMORTİSMANI
...
(—) 246 MAKİNALAR AMORTİSMANI
...
(—) 249 TESİSLER ve CİHAZLAR AMORTİSMANI
...
(—) 250 KALIPLAR, MODELLER ve KAPLAR AMORTİSMANI
...
(—) 252 ALET ve EDAVAT AMORTİSMANI
...
(—) 254 TAŞIT ARAÇLARI AMORTİSMANI
...
(—) 256 DEMİRBAŞ ve DÖŞEME AMORTİSMANI
...
(—) 258 DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR AMORTİSMANI
...

260 - 269 MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR
260 HAKLAR
...
268 AKTİFLEŞTİRİLEN GİDERLER
...

— Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri
— Özel Maliyet Bedeli

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

— Peştamalliklar
— .....

270 - 279 MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR AMORTİSMANI

(—) 270 **HAKLAR AMORTİSMANI**
...

(—) 276 **AKTİFLEŞTİRİLEN GİDERLER AMORTİSMANI**
...

— Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri Amortismanı
— Özel Maliyet Bedeli Amortismanı
— Peştamalliklar Amortismanı
— .....

280 - 289 DİĞER DURAN VARLIKLAR

III 290 - 299 DİĞER VARLIKLAR

296 **YILLARA SARİ İŞLER İÇİN YAPILMIŞ HARCAMALAR**
...

292 **PEŞİN ÖDENMİŞ GİDERLER**
...

296 **ELDEN ÇIKARILACAK MADDİ DURAN VARLIKLAR**
...

295 **ELDEN ÇIKARILACAK STOKLAR**
...

IV 300 - 399 KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

300 - 339 BANKA KREDİLERİ

300 **ACIK KREDİLER**
...

304 **SENET KARŞILIĞI KREDİLER**
...

308 **EMTİA KARŞILIĞI KREDİLER**
...

312 **AKREDİTİF KREDİLERİ**
...

310 **AKREDİTİF TEMİNAT KREDİLERİ**
...

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

320 İHRACAT KREDİLERİ
...

340 - 399 DİĞER KISA VADELİ BORÇLAR

340 BORÇ SENETLERİ
...

344 SATICILAR
...

— Yurtiçi Satıcılar
— Yurtdışı Satıcılar

348 ORTAKLARA BORÇLAR
...

— Ödenecek Temettü ve Kâr Payları
— Diğer Borçlar

350 MERKEZ VE ŞUBELERE BORÇLAR
...

— Merkeze Borçlar
— Şubelere Borçlar

352 YURTİÇİ ALICILARDAN ALINAN AVANSLAR
...

356 YURTDIŞI ALICILARDAN ALINAN AVANSLAR
...

360 DİĞER ALINAN AVANSLAR
...

364 ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ ve DİĞER KESİNTİLER

— Mükellef olarak Ödenecek Vergiler
— Ödenecek Ücret Vergileri
— Ödenecek Diğer Vergi Kesintileri
— Ödenecek Sosyal Sigorta Primleri
— .....

368 ERTELENEN ve TAKSİDE BAĞLANAN DEVLET
... ALACAKLARI
372 GİDER TAHAKKUKLARI (ÖDENECEK GİDERLER)
...

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

— Ödenecek Aylık ve Ücretler
— Ödenecek Prim ve İkramiyeler
— Ödenecek Sendika Aidatı
— .....

376 DİĞER BORÇLAR
...

— İştiraklere Borçlar
— Personele Borçlar
— .....

V 400 - 449 UZUN VE ORTA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

400 - 429 ÇEŞİTLİ UZUN VE ORTA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

400 TEDAVÜLDEKİ TAHVİLLER
...

402 TEDAVÜLDEKİ KÂR VE ZARAR ORTAKLIĞI BELGELERİ
...

404 TEDAVÜLDEKİ KÂRA İŞTİRAKLİ TAHVİLLER
...

406 BANKA KREDİLERİ
...

408 UZUN VADELİ DÖVİZLİ KREDİLER
...

410 DİĞER KREDİLER
...

412 TAKSİTLENDİRİLMİŞ GÜMRÜK VERGİLERİ
...

414 ALINAN DEPOZİTO ve TEMİNATLAR
...

430 - 449 DİĞER UZUN ve ORTA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

VI 450 - 459 ÖZ KAYNAKLAR

450 - 458 SERMAYE VE SERMAYE İLAVE EDİLECEK FONLAR

450 NOMİNAL SERMAYE/ÇIKARILMIŞ SERMAYE
(—) 451 ÖDENMEMİŞ SERMAYE (SERMAYE TAAHHÜT HESABI)
452 KATILMA İNTİFA SENETLERİ SERMAYESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

453 YENİDEN DEĞERLEME DEĞER ARTIŞ FONU
454 İŞTİRAKLERDEKİ DEĞER ARTIŞ KARŞILIĞI
...
459 SERMAYEYE İLAVE EDİLECEK DİĞER FONLAR

460 - 468 YEDEKLER

460 YASAL YEDEKLER
...
— Birinci Tertip Yedek
— İkinci Tertip Yedek
— Emisyon Primi
— İpotl Kârları
— .....

462 İHTİYARİ ve OLAĞANÜSTÜ YEDEKLER
— Ana Sözleşmeye Göre Ayrılan İhtiyari Yedekler
— Genel Kurul Kararına Göre Ayrılan Olağanüstü Yedekler

(—) 469 YEDEKLER VERGİ STOPAJI

470 - 479 YEDEK NİTELİĞİNDEKİ KARŞILIKLAR VE FONLAR

470 YATIRIM İNDİRİMİ KARŞILIĞI
...
472 YENİLEME FONU
...
474 ÖZEL FONLAR
...
479 DİĞER KARŞILIKLAR

480 - 489 KÂRLAR ve ZARARLAR

482 GEÇMİŞ YIL KÂRI
...
484 GEÇMİŞ YIL ZARARLARI
...

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

VII 490 - 499 DİĞER KAYNAKLAR

490 YILLARA SARİ İŞLER İÇİN ALINMIŞ İSTİHKAKLAR
...

492 PEŞİN TAHSİL EDİLMİŞ GELİRLER
...

VIII 500 - 599 GİDERLER

500 - 559 ÇEŞİTLERİNE GÖRE GİDERLER

500 İLK MADDE VE MALZEME GİDERLERİ
...

— Hammadde Sarfları
— İlk madde Sarfları
— Yardımcı Malzeme Sarfları
— İşletme Malzemesi Sarfları
— Ambalaj Malzemesi Sarfları
— .....

510 İŞÇİ ÜCRET VE GİDERLERİ
...

— Normal Ücret
— Fazla Çalışma
— İkramiye
— İşveren Sigorta Payı
— .....

515 PERSONEL ÜCRET VE GİDERLERİ
...

— Aylıklar
— Fazla Çalışma
— İkramiye
— İşveren Sigorta Payı
— .....

520 DIŞARIDAN SAĞLAYAN FAYDA VE HİZMETLER
...

— Elektrik
— Su
— .....

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

525 ÇEŞİTLİ GİDERLER
...

— Toplantı Giderleri
— Danışman Ücretleri
— .....

530 VERGİ, RESİM ve HARÇLAR
... .

535 AMORTİSMANLAR
... .

560 - 589 FONKSİYONLARINA GÖRE GİDERLER

560 DİREKT İLK MADDE ve MALZEME GİDERLERİ
... .

570 DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ
... .

580 GENEL İMAL GİDERLERİ
... .

590 - 599 DÖNEM GİDERLERİ

590 ARAŞTIRMA VE GELİŞME GİDERLERİ
... .

592 PAZARLAMA, SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ
... .

594 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ
... .

596 FİNANSMAN GİDERLERİ
...

— İşletme Kredisi Faizleri
— Yatırım Kredisi Faizleri
— Vade Farkları
— .....
— Diğer Finansman Giderleri

IX 600 - 669 GİDER YERLERİ

600 ESAS ÜRETİM YERLERİ
...

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

— A Atölyesi
— B Atölyesi

630 **YARDIMCI ÜRETİM YERLERİ**

... .
.....
.....
.....

670 **HİZMET GİDER YERLERİ**

... .
690 .....
...
692 .....
...
694 .....
...
696 .....
...

X 700 - 799 SONUÇ HESAPLARI

700 - 729 FAALİYET KONUSUYLA İLGİLİ SONUÇ HESAPLARI

700 **BRÜT SATIŞ HASILATI**

...

— Yurtiçi Satışlar
— İhracat
— .....
— Diğer Satışlar

710 **HASILATTAN İNDİRİMLER**

— Satıştan İadeler
— Satış İndirimleri
— .....
— Diğer İndirimler

720 **SATIŞLARIN MALİYETİ**

... .

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

730 - 739 FAALİYET DIŞI HASILAT VE KÂRLAR

730 KONUSU KALMAYAN KARŞILIKLAR
...

— Hisse Senedi ve Tahvil Değer Düşüklüğü Karşılığı
— Şüpheli Alacaklar Karşılığı
— Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı
— .....

740 - 749 FAALİYET DIŞI GİDER VE ZARARLAR

740 KARŞILIKLAR
...

— Hisse Senedi ve Tahvil Değer Düşüklüğü Karşılığı
— Şüpheli Alacaklar Karşılığı
— Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı
— .....

799 DÖNEM KÂR VE ZARARI

XI 861 - 899 YANSITMA VE FARK HESAPLARI

860 DİREKT İLK MADDE VE MALZEME GİDERLERİ YANSITMA HESABI
861 DİREKT İLK MADDE VE MALZEME FİYATFARKLARI (∓)
862 DİREKT İLK MADDE VE MALZEME MİKTAR FARKLARI (∓)
...

870 DİREKT İŞÇİLİK YANSITMA HESABI
.....
871 DİREKT İŞÇİLİK ÜCRET FARKLARI (∓)
.....
872 DİREKT İŞÇİLİK ZAMAN FARKLARI (∓)
... .

880 GENEL İMAL GİDERLERİ YANSITMA HESABI
.....
881 GENEL İMAL GİDERLERİ BÜTÇE FARKLARI (∓)
882 GENEL İMAL GİDERLERİ VERİMLİLİK FARKLARI (∓)
883 GENEL İMAL GİDERLERİ KAPASİTE FARKLARI (∓)
...

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

890 ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GİDERLERİ YANSITMA HESABI

.....

891 ARAŞTIRMA VE GELİŞME GİDER FARKLARI (∓)

892 PAZARLAMA, SATIŞ VE DAĞITIM GİDERLERİ YANSITMA HESABI

.....

893 PAZARLAMA, SATIŞ VE DAĞITIM GİDER FARKLARI (∓)

894 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ YANSITMA HESABI

.....

895 GENEL YÖNETİM GİDER FARKLARI (=)

896 FİNANSMAN GİDERLERİ YANSITMA HESABI

.....

897 FİNANSMAN GİDERİ FARKLARI (=)

XII 900 - 999 İSTATİSTİK HESAPLARI (NAZIM HESAPLARI)

1883
MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

2. BİLANÇO HESAPLARINA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

A — GENEL AÇIKLAMA :

Bilançonun varlık (=aktif) ve kaynak (=pasif) yapısını oluşturan Grup : I ile Grup : VII arasında yer alan hesaplar:

— Dönen Varlıklar (100-199)
— Duran Varlıklar (200-289)
— Diğer Varlıklar (290-299)
— Kısa Vadeli Kaynaklar (300-399)
— Uzun ve Orta Vadeli Yabancı Kaynaklar (400-449)
— Öz Kaynaklar (450-489)
— Diğer Kaynaklar (490-499), biçiminde bir sıralamaya tabi tutulmuştur.

Hesap Planı'nda, yanında (—) işareti olan bilanço hesapları; bunların, bilançonun varlık ya da kaynak yapısını düzenleyici bir nitelik taşıdığını belirtmektedir. Başka bir deyimle, söz konusu hesaplar, varlık ya da kaynakların net değerlerine göre izlenmesi olanağını vermektedir.

Hesap Planı'nda siyah olan hesaplar, tutulması gerekli olan hesaplardır. Ticaret ve Sanayi Ortaklıkları, organizasyon yapılarına ve faaliyetlerinin özelliklerine göre, bunlardan gereksinme duyduklarını kullanmakla yetinirler. Ayrıntılarını ise, kendi gereksinimlerine göre düzenlerler.

Hesap Planı Grup : III ve VII'de yer alan Diğer Varlık Hesapları (290-299) ile Diğer Kaynak Hesapları (490-499); bilançonun yukarıda açıklanan bölümleri dışında kalan kıymet hareketlerinin izlenmesi ile ilgili hesapları içerir. Bu hesaplar, ilke olarak; oluştukları sırada bilançonun varlık ve kaynak yapısını ilgilendiren hesaplarda veya hesap gruplarında yer verilemeyen muhasebe hareketlerinin kaydedilip

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

izlenmesine hizmet ederler Diğer varlık ve diğer kaynak hesaplarının bilançonun ana bölümleri ile ilişkileri çok defa dolaylı bir görünüş içersindedir.

B — BİLANÇO HESAPLARI :

1 — Dönen Varlıklar

a) Dönen Varlıklar. «Hazır Değerler» (kasa, bankalar v.b.) ile «Kısa Vadeli Alacaklar» ve «Stok»lardan oluşan; prensip itibariyle, bir yıl ya da işletmenin normal faaliyet dönemi içinde, doğal koşullar altında paraya çevrilmesi veya tüketilmesi öngörülen varlık öğeleridir.

b) Hesap Planının 100 - 199 sayılı hesaplarında izlenen kasa, banka mevcutları, çek ve kuponlar ile hisse senedi ve tahvilleri içeren, hazır kıymetler; işletmelerin şekil değiştirmeye en elverişli öğeleridir.

— Kasa Hesabında (100): İşletmenin elinde bulunan milli paralar ile posta ve damga pulları izlenir. Yabancı paralar için ayrı bir «Döviz Kasası Hesabı» açılır.

— Bankalar Hesabı (106). Banka mevduatının izlenmesi ile görevlidir. Bankalardaki mevduatın bloke olanları ayrı hesapta gösterilir. Banka mevduatı, çek keşideleri dikkate alınmak suretiyle bilançolarda fiili mevcutlarına göre yer almalıdır.

— Tahsil Edilecek Çekler Hesabı (104)'nda yer alan çekler, kanuni süresi içinde henüz bankaya verilerek tahsil edilmemiş alacak senetleridir. Çok kavramının hukuki ve iktisadi niteliğine ters düşmekle beraber, bunların vadeli olanlarının bilançoda alacaklar arasında gösterilmesi gerekir.

— Kuponlar Hesabı (105)'nda; ortaklıkların sahibi bulunduğu tahvil ve hisse senetlerine ait ödeme zamanı gelen kuponlar gayri safi tutarları yani vergi stopajı yapılmadan önceki tutarları ile izlenir.

—Menkûl Kıymetler Hesabı (110), faiz ve temettü geliri elde etmek üzere satın alınan hisse senedi ve tahviller ile diğer menkul kıymetleri alış değerleri üzerinden izlemekle görevlidir. Ortaklığın yetkili organları tarafından verilen karar gereğince ve satılmamak üzere alınan hisse senetleri iştirak ilişkisini oluşturduğu için Duran Varlık'ların İştirakler Hesabı'nda (204) izlenir. Menkûl Kıymetlerin alış be

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

deli, borsa değerinin altına düştüğünde, «Menkûl Kıymetler Değe-Düşüklüğü Karşılığı Hesabı» (111) çalıştırılır.

c) Hesap Planı'nın 120-129 sayılı hesapları, genellikle para hareketlerine dönüşme yönünde devamlı olarak şekil değişikliğine uğrayan senetli ve senetsiz alacakların izlenmesine ayrılmıştır. Alacaklar, prensip itibariyle, mal ve hizmet satışı, borç para verme ve buna benzer nedenlerle ortaya çıkan; taraflar arasında borç ve alacak ilişkisini belirleyen, ayrıca belli bir meblağı borçlusundan isteme hakkını temsil eden varlık ögeleridir.

— Tahsili şüpheli bir durum olan alacaklar için «Şüpheli Alacaklar Karşılığı Hesabı» (128) kullanılır.

— Alacak senetlerinin yıl sonlarında reeskont işlemine tabi tutulması, yasalarda aksine hüküm olmadıkça ihtiyaridir.

— İşletmelerin kredi olanaklarını harekete geçirmek amacıyla kullanılan ve finansman senedi deyimi ile de anılan hatır senetleri Grup: XII deki hesaplarda izlenir.

— Tüm alacaklar itibari değerleri üzerinden hareket görür. Yabancı para üzerinden alacaklar ayrı hesaplarda izlenir.

— Bilançonun düzenlendiği tarihte, kısa vadeli alacaklardan, vadeleri bir yıldan sonra gelenler, Standart Mali Tabloların Uzun Vadeli Alacaklar Hesabında gösterilir.

— Akreditifler Hesabı (124)'nde izlenen yurt dışı sipariş avanslarından yapılmakta olan yatırımlar (230-239) ile ilgili olanlar, bilançonun Duran Varlıklar bölümünün bu hesabında gösterilir.

d) Hesap Planının stoklar bölümü; ticaret işletmelerinde satılmak üzere satın alınan bir varlık unsurunu ifade eden Emtia Hesabı (170) ile sanayi işletmelerinde üretim sürecinin öncesinde tedarik edilen ilk madde ve malzemeyi (130) ve bu sürecin devamınca oluşan, yarı mamul, ara mamul ve mamulleri (150, 155, 160) içerir. Anılan stok türlerinin dışında kalan stoklar 180 sayılı hesapta izlenir.

— İşletme tarafından komisyoncılara satılmak üzere gönderilen emtia ve mamul çeşitleri, konsinye emtia ve mamul olarak, stoklar bölümünde ayrı hesaplar olarak gösterilir. Başkaları tarafından satılmak üzere gönderilen konsinye emtia ve mamuller ise, Grup: III'deki hesaplarda izlenir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

— Tüm stoklar maliyet bedeli üzerinden değerlenir. Piyasa fiyatları maliyetin altında olduğu takdirde, Stok Değer Düşüş Karşılığı Hesabı (179) kullanılır.

— Bilanço'nun düzenlendiği tarihte; hareketsiz kalmış bulunan stok türleri, «Diğer Varlıklar»ın Elden Çıkarılacak Stoklar (298) bölümünde gösterilir.

— Satın alınmış olduğu halde henüz teslim edilmemiş bulunan stok çeşitleri, işletmenin mülkiyetinde olduğu bilindiğinden, dönemin stokları arasında yer alır.

— Teslim alındığı halde faturası henüz gelmemiş bulunan stok türleri de dönemin stoklarına dahil edilmelidir.

— Satıldığı halde henüz teslim edilmemiş olan stoklar, mülkiyetin alıcıya geçmiş olması nedeniyle stoklar arasında gösterilmez.

— Teslim edildiği halde henüz faturası kesilmemiş olan stoklar da dönem stokları arasında gösterilmez.

— Canlı hayvanlar satılmak için alındığında stok (emtia) hesabında, damızlık olduğu takdirde canlı demirbaş olarak «Demirbaş» hesabında yer alır.

— Kaydi ve fiziki envanter verileri arasındaki farkları gösteren sayım fazlaları ve sayım noksanları, farkların niteliğine göre ya sonuç hesaplarına aktarılır, ya da bilançoda bırakılır.

c) Hesap Planı'nda yer verilen Diğer Dönen Varlıklar Hesabı (190-199) kendi bölümlerinde izleme olanağı bulunamayan dönen varlık öğeleri için kullanılmalıdır.

2 — Duran Varlıklar

a) Duran Varlıklar; prensip olarak, işletmede uzun süre esas şekillerini değiştirmeden kalan varlık öğelerini gösterir. Bunlar; hizmetlerinden bir hesap döneminden daha uzun süre yararlanılan maddi varlıklar ile maddi olmayan varlıklar veya haklardır.

— Maddi Duran Varlıklar; muhasebede maddi sabit kıymetler deyimi ile de anılan, işletmenin üretim ve iş araçlarını içerir. Bunlar, genel ilke olarak, satılmamak üzere iktisap edilirler ve hizmetlerinden birden fazla hesap döneminde yararlanıldığı için amortismana tabi tutulurlar.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

— Maddi Olmayan Duran Varlıklar; işletmenin yararlandığı, bu bakımdan belli koşullar altında hukuken himaye gören haklar ile genellikle aktifleştiren giderleri kapsamaktadır. Maddi olmayan duran varlıkların bir kısmı kendi özelliklerine göre amortismana tabi tutulurlar.

— Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabı (230): maddi duran varlıklara ilâve edilecek değerlerin işletme bünyesinde gelişen bir maliyet oluş hesabıdır. Bu hesap, işletmenin, bizzat ya da müteahhit firmalar aracılığı ile inşa ve imal ettiği veya ettirdiği duran varlıklar için yapılan harcamaların izlenmesiyle görevlidir. Duran varlık birimleri tamamlandıkça, ilgili maddi duran varlık hesaplarına aktarılır ve prensip itibariyle, ancak bundan sonra amortisman hesaplanmasına başlanır.

— İşletme için, hizmetlerinden yararlanma olanağı kalmamış maddi duran varlıklar, Diğer Varlıkların Elden Çıkarılacak Maddi Duran Varlıklar (296) bölümünde gösterilir.

— Hesap Planı'nda yer verilen Diğer Duran Varlıklar Hesabı (280-289) ortaklıkların duran varlıklar yapısını tamamlayan bir nitelik taşımaktadır.

b) Maddi duran varlıklar ile maddi olmayan duran varlıkların amortisman tutarları, ilgili varlık unsurlarına paralel olarak, Hesap Planı'nın 240-259 ve 270-279 sayılı hesaplarında izlenir.

3 — Kısa, Uzun ve Orta Vadeli Yabancı Kaynaklar

Bu hesaplar Ortaklıkların üçüncü kişilere olan borç ve taahhütlerini izlemekle görevlidir.

Kısa vadeli Yabancı Kaynaklar, bilançonun düzenlendiği tarihte vadeleri bir yıl ve bir yılın altında kalan borç unsurlarını içerir. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar, muhasebe tekniği açısından, üçüncü kişi hesaplarının bir bölümünü meydana getirmektedir. Bu bakımdan, işletmenin borçlarını yansıtmasından ileri gelen hukuksal özelliği hariç tutulursa; yabancı kaynaklar, genellikle bilançonun varlıklar bölümünde yer alan alacakların tabi olduğu esas ve kurallara göre çalıştırılır.

— Uzun ve Orta Vadeli Yabancı kaynaklardan bilançonun düzenlenme tarihinden itibaren bir yıl içinde vadeleri gelenler standart Mali Tablolarda Uzun Vadeli Kredi Taksitleri ve Tahvil Anapara Taksitleri Hesaplarında gösterilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

— Ortaklıkların bankalardan borçlanmak suretiyle sağladıkları krediler; kısa vadeli ise 300-339 sayılı hesaplarda; uzun ve orta vadeli ise 406 sayılı hesapta izlenir.

— Borç senetleri hesabı (340): Ortaklıkların üçüncü kişilerden satın aldığı mal ve hizmetlerden doğan borçları karşılığında verdiği poliçe ve bonoların izlenmesiyle görevlidir. Muhasebe tekniği bakımından işlemler, alacak senetleri hesabının işleyişinde cari esaslara uygun biçimde cereyan eder.

— Uzun Vadeli Dövizli Krediler (408)'in, anapara ve faiz borçları bilançoda ayrı ayrı gösterilir. Söz konusu dövizli borçlara, bilançonun çıkarıldığı tarihte uygulanan döviz kurları, dip notlarda belirtilir.

4 — Öz Kaynaklar.

Öz Kaynak Hesapları (450-489), işletmenin net aktifinin, başka bir deyimle varlıklar toplamından ne kadarının bizzat ortaklık tarafından karşılanmış olduğunu gösterir. Öz Kaynak deyimi; hukuki bir anlam taşıyan sermaye hesabından daha geniş bir kavramı yansıtır. İktisadi bir terim olan öz kaynak veya öz sermaye için, sermaye hesabında olduğu gibi, değişmezlik de söz konusu değildir. Dönem faaliyetlerinin son durumunu göstermesi bakımından, öz kaynaklar bölümünün özel bir unsurunu temsil eden Dönem Kâr ve Zarar Hesabı (799) belli bir hesap dönemi sonunda işletmenin öz kaynaklarında meydana gelen nihai artışı veya azalışı, başka bir deyimle kâr veya zarar durumunu unsurları itibariyle ve analitik bir biçimde göstermekle görevlidir.

— Nominal Sermaye Hesabı (450); ortaklıkların esas sözleşmelerinde belirtilmiş bulunan esas sermayeyi gösterir ve Ödenmemiş Sermaye Hesabı (451) ile karşılaştırılmak suretiyle bilançoda ödenmiş tutarı ile yer alır. Kayıtlı sermaye sistemini uygulayan ortaklıklarda esas sermaye yerine çıkarılmış sermaye gösterilir.

— Bilançonun varlık ve kaynak yapısının gerçek durumunu yansıtmaya yönelik olan Yeniden Değerleme Değer Artış Fonu Hesabı (453) bu konuya ilişkin mevzuat hükümlerine göre işletilir.

— 2790 sayılı Kanun gereği iştirak hisselerinin ve gayri menkullerin satışından sağlanan ve sermaye ilave edilecek olan tutarlar sermayeye ilave edilecek diğer fonlar hesabında (459) izlenir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

— Yenileme Fonu Hesabı (472): Duran varlıkların yenilenmesi hükümleri ya da ortaklıkların yetkili organları tarafından alınan kararlar uyarınca, dağıtılmamış ya da işletmede alıkonulmuş öz kaynak ögeleridir.

— Yenileme Fonu Hesabı (472): Duran varlıkların yenilenmesi amacıyla ve yetkili organları tarafından alınmış kararlar uyarınca ayrılan karşılıkları izlemekle görevlidir. Vergi Usul Kanunu'nun 328'nci maddesine göre, yenileme giderleri karşılığında ayrılan fonlar ile kıdem tazminatı v.b. karşılıklar, «Diğer Karşılıklar Hesabı»nda (479) izlenir.

— Geçmiş Yıl Kârı Hesabı (482) yıl içinde dağıtım konusu yapılacak bir önceki dönem kârını izlemekle görevlidir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

3. GELİR TABLOSU HESAPLARINA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

A — GENEL AÇIKLAMA :

Gelir Tablosu'nun yapısını etkileyen Grup VIII ile Grup X arasında yer alan Gider, Maliyet ve Sonuç Hesapları;

— Çeşit (500-559) ve fonksiyon (560-599) esaslarına göre bölümlenen giderleri,

— Giderlerin maliyetlere dönüştükleri gider veya üretim yerleri (600-699) ile,

— Sonuç hesaplarını (700-799), içermektedir.

— Grup XI'de yer alan Yansıtma Hesapları ise maliyet muhasebesi çalışmalarına genel muhasebe karşısında bağımsızlık sağlayan hesaplardır.

— Hesap Planı'nın bilanço hesapları ile ilgili bulunan kullanış esasları; Gider, Maliyet ve Sonuç Hesapları için de geçerlidir.

B — HESAPLARA İLİŞKİN AÇIKLAMA :

1 — Giderler (Grup : VIII)

a) Ortaklıklar ister «safha maliyeti sistemi» ister «sipariş maliyeti sistemi» uygulasınlar, mal ve hizmet maliyetlerinin saptanması bakımından kullanacakları maliyet hesaplama metodunu ve maliyetleri hesaplama dönemlerini seçmekle serbest bırakılmışlardır. Ancak, (SGHP)'nda mal ve hizmet maliyetlerini meydana getiren giderler:

— Önce çeşit esasına göre 500 ile 559 sayılı hesaplarda altı ana başlık altında toplanmış;

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

— Ayrıca, bunların fonksiyonlarına göre sınıflandırılmasına olanak sağlamak üzere 560 ile 599 sayılı hesaplara da yer verilmiştir.

b) Bu suretle, ortaklıkların, organizasyon yapılarına ve uyguladıkları maliyet sistemlerinin gereklerine göre, söz konusu «Gider Çeşitleri» ile «Gider Yerleri» ve «Sorumluluk Merkezleri» ya da «Mamul ve Hizmet Maliyetleri» arasındaki organik ilişkiyi kurmaları amacıyla, giderlerin fonksiyonları itibariyle:

— Direkt ilk madde ve malzeme giderleri (560),
— Direkt işçilik giderleri (570),
— Genel İmal Giderleri (580),

— Dönem Giderleri (590, 592, 594, 596), şeklinde bölümlenmesine de olanak tanınmıştır.

Bu olanak, önce «Gider Çeşitleri» ile «Sorumluluk Merkezleri» ve «Üretim Maliyetleri» arasındaki organik ilişkinin kurulmasını sağlamakta, sonra da Genel İmal Giderleri'nin üretim merkezlerine ve üretim maliyetlerine aktarılmasını veya dağıtılmasını mümkün kılan esasların ve ölçülerin saptanması bakımından işletmelere yardımcı olmaktadır.

c) Gider çeşitleri, prensip itibariyle, mal ve hizmet üretiminde katlanılması gereken maliyet ögelerini gösterir. Ayrıntıları, ortaklıkların kendi yapılarına göre bölümlenen giderler, çeşitleri itibariyle (SCHP)'nda aşağıdaki ana gruplar altında toplanmıştır:

— İlk Madde ve Malzeme Giderleri (500); mal ve hizmetlerin üretimini ve işletme faaliyetlerinin devamını sağlamak amacıyla tüketilen maddelerdir. Tüketilen bu maddeler, stok türünün niteliğine ve tüketimin gider yerleri ve üretilen mal ve hizmet maliyetleriyle olan ilişkisine göre; ham madde, ilk madde, yardımcı madde, işletme malzemesi, ambalaj malzemesi gibi, uygulama alanında çeşitli açılardan bölümlemelere tabi tutulabilirler.

— İşçi Ücret ve Giderleri (150); üretimi gerçekleştirmek ve işletme faaliyetlerinin sürdürülmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek amacıyla çalıştırılan işçiler için ödenen veya tahakkuk ettirilen ücretlerle buna ilişkin her türlü işçilik giderleridir.

— Personel Ücret ve Giderleri (515); işletme faaliyetlerini yürütmek, üretim veya hizmetleri yerine getirmek amacıyla işçi kapsamına

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

girmeyen görevliler için ödenen veya tahakkuk ettirilen aylık ve ücretlerle bunlara ilişkin her türlü giderlerdir.

— Dışarıdan Sağlanan Fayda ve Hizmetler (520): İşletme faaliyetlerini yürütmek amacıyla işletme dışından sağlanan her türlü hizmetler ve faydalar için ödenen veya tahakkuk ettirilen gider türleridir.

— Çeşitli Giderler (525): İşletme tarafından katlanılmasında zorunluluk olup, (SGHP)'nda belirtilen gider çeşitlerine ilişkin gider kategorilerinin kendi bölümlerinde yer alanlar dışında kalan giderleri içerir.

— Vergi, Resim ve Harçlar (530): yasal zorunluluklar gereği işletmenin, mükellef ve vergi sorumlusu sıfatıyla kamu kurum ve kuruluşlarına ödediği fiskal ve parafiskal nitelikteki harcamalardır.

— Amortismanlar (535): işletmelerin maddi ve maddi olmayan veya madenlerde olduğu gibi özel tükenmeye tabi varlık unsurlarında çeşitli nedenlerle meydana gelen değer azalışlarını belirlemek üzere hesaplanan giderlerdir.

— İşletmelerin varlıklarında, özellikle dönen varlık unsurlarında, konusu belli, tutarı ise tam olarak bilinemeyen değer kayıplarından doğabilecek risklerin giderilmesine yönelik önlemleri gösteren «karşılıklar»: nitelikleri bakımından amortismanları andıran bir gider çeşidi olmakla beraber, bunların, Hesap Planı'nın Faaliyet Dışı Gider ve Zararlar (740-749) bölümünde izlenmesi uygun görülmüştür. Aynı şekilde, konusu kalmadığı için iptal edilen karşılıkların kaydedileceği yer de Hesap Planı'nın Faaliyet Dışı Hasılat ve Kârlar (730-739) bölümüdür.

d) (SGHP)'nda işletmelerce, gider çeşitlerinin, gider yerleri ile mal ve hizmet maliyetleri arasındaki organik ilişkinin kurulması suretiyle belirlenecek olan fonksiyon esasına göre yapılan ayrımda;

— Gider yerlerine ya da maliyeti belirlenecek mal veya hizmetlere bütünüyle yüklenebilen giderler, direkt ilk madde ve malzeme giderleri (560) ile direkt işçilik giderleri (570) başlıkları altında toplanmıştır.

Buna karşılık gider yerleri ya da maliyeti belirlenecek mal veya hizmetlerle olan ilişkisi aynı derecede kolaylıkla kurulamayan endirekt giderler ise, Genel İmal Giderleri (580) olarak belirlenmiştir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

— Kurul'ca belirlenen Gelir Tablosu örneklerinde, bir üretim maliyeti unsuru sayılmadığı için, Dönem Giderleri (590, 592, 594, 596) doğrudan doğruya Gelir Tablosu'nda yer almıştır.

e) (SGHP)'nda, üretim maliyetleri dışında bırakılması nedeniyle Gelir Tablosunda yer alan dönem giderlerinden;

— Araştırma ve Geliştirme Giderleri (590); üretilen mal veya hizmet maliyetlerini düşürmek, bunların kalitelerini iyileştirmek ve satışlarını artırmak, üretime ilişkin yöntem ve işlemleri geliştirmek ve değiştirmek, ya da yeni ürün türleri meydana getirmek için yapılan giderlerdir. Bunların bir kısmı, gelecek dönemlerin hasılatı ile karşılaştırılmak üzere varlık hesaplarına aktarılabilir.

— Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (592); satınalınan veya üretilen mal ve hizmetlerin pazarlanması, satış ve dağıtımlarının yapılması amacına yönelik giderlerdir.

— Genel Yönetim Giderleri (594); belli bir sorumluluk yeri dışında kalan ve işletmenin bütününü ilgilendiren yönetim hizmetlerine ilişkin giderlerdir.

— Finansman Giderleri (596); Yabancı Kaynakların sağlanması ve devam ettirilmesi için katlanılan her türlü giderlerdir.

f — Ortaklıkların, (SGHP)'nda, çeşit ve fonksiyon esasına göre yapılan bölümlemeyi; gerektiğinde yönetim amaçlarına göre kendi içlerinde değişen ve değişmeyen giderler şeklinde bir ayırıma tabi tutmaları da mümkündür. Bu ayrım işletme bütçeleri analizlerinde, kârı geçiş incelemeleri bakımından önemlidir.

2 — Gider Yerleri (Grup : IX)

a) Gider Yerleri, (SGHP)'nın IX'ncu grubunda yer alan giderlerin, işletmelerin çalışma alanlarının özelliklerine ve organizasyon yapılarına göre maliyetlere dönüştükleri sorumluluk merkezleri olup, (SGHP)'nın IX'ncu grubunda;

— Esas Üretim yerleri (600)
— Yardımcı Üretim Yerleri (635)
— Hizmet Gider Yerleri (670), şeklinde bir ayırıma tabi tutulmuştur.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İşletmede, özellikle, önceden saptanmış maliyet yöntemlerinin uygulanması durumunda; Dönem Giderleri'ni (590, 592, 594, 596) oluşturan sorumluluk merkezlerine paralel olarak, Grup: IX da yer verilen 690, 692, 694, gerektiğinde 696 sayılı hesapların kullanılması da mümkündür.

b) Giderler ile üretim maliyetleri arasındaki ilişki kurulurken; üretilen malın homojen olması, yani birbirine benzemesi ve seriler halinde imal edilmesi durumunda, «safha maliyeti sistemi» üretilen malın homojen bir nitelik göstermemesi halinde ise, «sipariş maliyet sistemi» uygulanması söz konusu olur. Her iki halde de üretim maliyetleri,

— Fiilen ödenmiş veya tahakkuk ettirilmiş giderlere göre saptandığı takdirde, tarihi veya klâsik maliyet yöntemi,

— Maliyetler, belli koşullarla, önceden belirlenmiş verilere göre saptandığı takdirde ise önceden saptanmış maliyet veya standart maliyet yöntemi söz konusudur.

3 — Yansıtma ve Fark Hesapları (Grup : XI)

a) (SGHP) Grup : X'da izlenen Yansıtma Hesapları; prensip itibariyle, Genel Muhasebe karşısında Maliyet Muhasebesi uygulamalarına bağımsızlık veya otonomi sağlamaya hizmet eder. Yansıtma hesapları, giderlerin fonksiyon esasına paralel bir biçimde düzenlenmiş olup; özellikle, önceden saptanmış maliyet metodlarının kullanıldığı durumlarda, maliyet unsurlarının gider yerlerine veya mal ve hizmet maliyetlerine aktarılmasını mümkün kılmayı amaçlamaktadır.

b) Aynı grupta yer alan Fark Hesapları ise, önceden saptanmış maliyet ya da standart maliyet sistemi uygulamasında gerçek veya fiili giderler ile üretim maliyetlerine yüklenen giderler arasındaki sapmaların izlenmesi için açılan hesaplardır. Üretim maliyetlerini meydana getiren gider unsurlarına ilişkin fark hesapları, Gelir Tablosu'nun, «satışların maliyeti» bölümünde (720); üretim maliyeti ile doğrudan ilgili bulunmayan gider unsurlarına ilişkin fark hesapları ise Gelir Tablosu'nun «dönem giderleri» (590, 592, 594, 596) bölümünde yer alırlar.

4 — Sonuç Hesapları (Grup: X).

Bu hesaplar, işletmenin esas faaliyetleriyle ilgili olarak sağlanan brüt ve net hasılat ile işletmenin esas faaliyetleri dışında kalan gelir

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ve giderleri izlemek ve dönemin nihai sonuçlarını saptamak amacıyla tutulur. Söz konusu hesaplar SGHP'nında: Brüt Satış Hasılatı (700) Hasılattan İndirimler (710), Satışların Maliyeti (720), Faaliyet Dışı Hasılat ve Kârlar (730-739), Faaliyet Dışı Gider ve Zararlar (740-749), Dönem Kâr ve Zarar Hesabı (799) şelkinde sıralanmıştır.

a) Brüt Satış Hasılatı (700): İşletmenin esas faaliyetleri çerçevesinde satılan mal ve hizmetler karşılığında, satıcılara yükletilen mükellefiyetler, başka bir deyimle, tahsil edilen veya tahsil edilecek olan satış faturasında yazılı mal bedeli tutarlarıdır. Satılan mal ve hizmetlerle ilgili sübvansiyonlar ile vergi iadeleri de brüt satışlar içerisinde yer alır. Hesabın, planda yer almayan ayrıntıları işletmenin ihtiyaçlarına göre saptanır.

b) Hasılattan İndirimler (710): Net Satış Hasılatının saptanması amacıyla, brüt satış hasılatından düşülen aşağıdaki giderleri içerir:

— Vadesinden önce yapılan ödemeler dolayısıyla alıcılara tanınan kasa iskontoları,

— Satılan malların iade edilen kısmının fatura tutarları,

— Satıcı tarafından alıcı hesabına, malın sevki sırasında ödenen giderleri ifade eden satılan mallara ait sevk giderleri,

— Satılan malların hatalı ve eksik olması, ya da taşıma esnasında hasara uğramış bulunması nedenleriyle yapılması zorunlu indirimler.

Gider vergisini, brüt satış hasılatı içinde gösteren işletmeler, satış faturasında yazılı gider vergisi tutarına da hasılattan indirimler arasında yer verirler.

c) Satışların Maliyeti (720): Hesap dönemi içerisinde satılan mal ve hizmetlerin üretim maliyetini, ticaret işletmelerinde ise, satılmak üzere piyasaya sunulan mallar anlamına gelen emtianın satınalma maliyetini gösterir.

d) Net Satış Hasılatı ile Satışların Maliyeti arasındaki farkı ifade eden Brüt Satış Kârı veya Zararından, Dönem Giderleri (590, 592, 594, 596) düşülmek suretiyle, İşletme Faaliyeti Kâr'ı veya Zararı saptanır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

e) Faaliyet Dışı Hasılat ve Karlar (730-739): İşletmenin esas faaliyetleri dışında kalan arızi nitelikteki işlemler dolayısıyla oluşan hasılat ve kârları kapsar.

f) Faaliyet Dışı Gider ve Zararlar (740-749): İşletmenin esas faaliyetleri dışında kalan arızi nitelikteki işlemler dolayısıyla katlanılan giderleri ve zararları kapsar.

g) Dönem Kâr ve Zarar Hesabı (799): Bir yandan SGHP'nda Grup: X'da yer alan işletmenin esas faaliyetleri karşılığında sağladığı hasılat unsurları ve bunlara ilişkin giderler ve maliyetler ile esas faaliyetler dışında kalan hasılat, kâr, gider ve zararları; öte yandan Grup: VIII'de izlenen dönem giderlerini bünyesinde toplamak suretiyle tüm işletme faaliyetlerinin kesin sonucunu belirlemekle görevli hesaptır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

4. UYGULAMA ESASLARI

A. GENEL AÇIKLAMA :

Sermaye Piyasası Kurulu'nca, ortaklıklardan SGHP çerçevesinde hazırlanması istenen Gelir Tablosu ile ilgili çalışmalar sırasında uygulayıcılara yol göstermek amacı ile düzenlenen aşağıdaki sayısal örnekte; gider, gider yerleri ve hasılat hesaplarına ilişkin işlemlerin ve hesap numaralarının aynen ve bir bütün halinde kullanılmış bulunması, açıklamaların kolaylıkla izlenebilmesi içindir. Burada, ortaklıkların, zorunlu olarak uymaları gereken kayıt düzeninin kesin kural ve işlemlerini belirlemek gibi bir amacın söz konusu olmadığı özellikle hatırlanmalıdır. Bu bakımdan, ortaklıklar, organizasyon yapılarını, faaliyet konularını ve özellikle maliyet hesaplama dönemlerinin süresini (aylık, üç aylık, yıllık) gözönünde tutmak suretiyle, aşağıda yapılan açıklamaları, doğal olarak, kendi gereksinimlerine göre yönlendirebileceklerdir. Örneğin, maliyetlerini yıllık dönemler itibariyle saptayan bir işletmede, ilk madde ve malzeme sarflarının yıl sonu envanter çalışmaları sırasında saptanacağı; dönem boyunca çeşit ya da fonksiyon esasına göre izlenen giderler ile gider yerleri veya maliyeti aranan mal ve hizmetler arasındaki ilişkinin ise keza yıl sonu envanter işlemleri sırasında kurulacağı açıktır. Bu genel açıklamaların ışığı altında; Gelir Tablosu'nun hazırlanması ile ilgili çalışmaların uygulamaya yönelik esaslarını aşağıdaki şekilde ve belli bir sıraya göre özetleyip örneklemek mümkündür.

1) Giderlerin Saptanması :

Ortaklıklar, önce Hesap Planı Grup: VIII'de gösterilen Gider Çeşitleri'nin (500-559) içeriğini ve ayrıntılarını saptarlar. Bundan sonra, işletmede uygulanan Genel Muhasebe ve Maliyet Muhasebe organizasyonunun özellikleri gözönünde tutulmak suretiyle, anılan gider çeşitleri;

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

— Ya mahsup fişleri aracılığı ile muhasebenin normal işleyiş düzeni içerisinde,

— Ya da muhasebe dışı ve istatistiksel analizlerle, Hesap Planı Grup: VIII'de belirtilen fonksiyon esasına (560-589) dönüştürülür. (EK: 4-A).

Böylece;

— Bir yandan gider yerleri ya da mamul ve hizmet maliyetleri arasındaki Direkt İlk Madde ve Malzeme (560) ile Direkt İşçilik (570) ilişkisi kurulurken, öte yandan Genel İmal Giderlerinin (580) ve Dönem Giderlerinin (590, 592, 594, 596) ayrıntılı bir biçimde saptanması mümkün olur. (EK: 4 - B, C, D).

2) Fonksiyon Esası'na Göre Saptanan Giderlerin Tabi Tutulacağı İşlem :

Gider çeşitleri, yukarıda belirtildiği gibi;

— İlk aşamada, direkt ilk madde ve malzeme giderleri (560), direkt işçilik giderleri (570), genel imal giderleri (580) ve dönem giderleri (590, 592, 594, 596) şeklinde fonksiyonel bir analize tabi tutulduktan sonra,

— İkinci aşamada, Genel İmal Giderleri (580) nin önce üretim yerleri (EK: 4-C) sonra da nihai mamul veya hizmet maliyetleri ile olan organik bağlantısı kurulur. Bu doğrultudaki çalışmalar, Safha Maliyeti Sistemi veya Sipariş Maliyeti Sistemi uygulandığına göre farklı görünümler alır.

Bu hususta, daha önce, niteliği belirtilen Ek'lerde (EK: 4 — A, B, C, D) yer alan sayısal verilerle bağlantısı kurulmak suretiyle; kıymet akımlarının ana yönleri, sipariş maliyeti ve safha maliyeti sistemleri için ayrı ayrı düzenlenmiş bulunan EK: 4 — E ve EK : 4 — F'deki maliyet akım şemalarında gösterilmiştir.

Ancak, bu şemaların;

— Sipariş ve safha maliyeti sistemindeki farklılıklara,

— Uygulanan maliyet yöntemleri ile üretimin teknolojik özelliklerine,

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

— Genel muhasebe karşısında maliyet muhasebesine tanınan otonominin derecesine,

— Önceden saptanmış maliyet metotlarında kullanılan yansıtma ve fark hesaplarının çerçevesine, bağlı olarak, ayrıntıları bakımından, işletmeden işletmeye değişikliklere uğraması doğaldır.

B) SAYISAL ÖRNEK :

1 — Önceki paragraflarda maliyetlerin saptanması ile ilgili olarak yapılan açıklamaların, bir kere de EK : 4 — A ile EK : 4 — F'deki sayısal veriler gözönünde tutulmak suretiyle tekrarı konuyu daha somut bir duruma getirmiş olacaktır. Bu bölümdeki sayısal örnek üzerindeki açıklamalar, safha maliyeti sistemi ile sipariş maliyeti sisteminin genel yapısı ile sınırlı olarak yapılmış bulunmaktadır.

2 — Safha maliyeti uygulamasına ait örneği yansıtan EK : 4 — F şemadaki işletmenin:

— İki adet ana üretim yeri (600.00, 600.01), iki adet yardımcı üretim yeri (635.00, 635.01) ve bir adet de hizmet sağlayan gider yeri (670.00) mevcuttur.

— Dönem başı ve dönem sonunda ilk madde ve malzeme ile ara mamul ve mamul stoku mevcut değildir.

— Genel imal giderlerinin (580) EK : 4 - C'de gösterilen analiz sonuçlarına göre:

— Esas üretim yerleri (600.00 - 600.01) ile doğrudan ilişkide olan genel imal giderlerinin tutarları, sırasiyle 31.500 TL. ve 30.000 TL. dır.

— Genel imal giderlerinin Yardımcı Üretim Yerleri'nde (635.00-635.01) toplanan 79.700 TL. (= 40.600 + 39.100) ile Hizmet Gider Yerir'nde (670.00) toplanan 24.100 TL., Esas Üretim Yerleri'ne (600.00 - 600.01) eşit olarak dağıtılmaktadır.

— Esas üretim yerlerinden ilki, ürettiğinin tamamını ikinci üretim yerine devrettikten sonra sadece bir tek çeşit mamul elde edilmektedir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

— Gelir Tablosu'nun hazırlandığı dönemde;
— Mamullerin yarısı % 60 kârla satılmıştır.
— Aynı dönem içinde erken ödemeler dolayısıyle müşterilere yapılan indirimlerin tutarı 3.840 TL. dır.
— Faaliyet dışı hasılat ve kârlar (730-739) 12.000 TL.,
— Faaliyet dışı gider ve zararlar (740-749) ise 4.000 TL. dır.
— Bu bilgilere göre işletmenin gelir tablosu şu şekilde düzenlenecektir.

Hesap No			TL.
700	Brüt Satış Hasılatı		483.840.—
710	Hasılattan İndirimler	(—)	3.840.—
	Net Satış Hasılatı		480.000.—
720	Satışların Maliyeti	(—)	302.400.—
	Gayri Safi Satış Kârı Zararı		177.600.—
	Dönem Giderleri	(—)	133.200.—
590	— Araştırma ve Geliştirme Gid. ...	22.125.—	
592	— Pazarlama, Satış ve Dağıtım G.	24.075.—	
594	— Genel Yönetim Giderleri	82.000.—	
596	— Finansman Giderleri	5.000.—	
	İşletme Faaliyeti Kârı (Zararı)		44.400.—
730-739	Faaliyet Dışı Hasılat ve Kârlar		12.000.—
740-749	Faaliyet Dışı Gider ve Zararlar	(—)	4.000.—
799	Dönem Kâr ve Zararı		52.400.—

— Bu Gelir Tablosu'nda yer alan Satışların Maliyeti'ne ilişkin 302.400— TL. nın hesaplanması da aşağıdaki şekilde yapılır :

Hesap No			TL.
560	Direkt İlk Madde ve Malzeme Gideri		330.000.—
	— Gider Yeri : 600.00	225.000.— TL.	
	— Gider Yeri : 600.01	105.000.— TL.	
570	Direkt İşçilik Giderleri		109.500.—
	— Gider Yeri : 600.00	60.000.— TL.	
	— Gider Yeri : 600.01	49.500.— TL.	

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

580	Genel İmal Giderleri		165.300.—
	— Endirekt Mlz. Sarfı	28.500.— TL.	
	— Endirekt İşçilik	54.600.— TL.	
	— Diğer Genel İmal Giderleri	82.200.— TL.	
	Maliyet Giderleri Toplamı		604.800.—
150	Dönem Başı Yarı Mamul Stoku		
	Dönem Sonu Yarı Mamul Stoku (—)		
	Üretim Maliyeti		604.800.—
155,160	Dönem Başı Mamul (ve Ara Mamul) Stoku		
	Dönem Sonu Mamul (ve Ara Mamul) Stoku (—)		302.400.—
720	Satışların Maliyeti		302.400.—

3) Sipariş maliyeti uygulamasına ait olmak üzere bir önceki verilerden yararlanmak suretiyle düzenlenen EK: 4 — F'deki basit semada izlenen işletme;

— Üç adet sipariş almıştır (Sipariş N = 10, 11, 12)

— İmalâtı esas üretim yerlerinde (600.00 - 600.01) oluşan siparişler için yapılan direktlik madde ve malzeme giderleri (560) ile direkt işçilikler (570) doğrudan doğruya siparişlerin maliyetine verilmektedir. (Bu uygulamaya göre, sipariş maliyetlerinin ayrı ayrı izlenmesini teminen, siparişlere paralel olarak örneğin, 690.10, 690.11, 690.12 sayılı hesaplardan yararlanılabilir.)

— Söz konusu işletmede; direkt ilk madde ve malzeme giderleri (560) ile direkt işçiliklerin (570) siparişlere ait tutarları şu şekildedir:

İlk Madde ve Malzeme Giderleri		330.000.— TL.
• Sipariş No. 10	200.000.— TL.	
• Sipariş No. 11	100.000.— TL.	
• Sipariş No. 12	30.000.— TL.	
Direkt İşçilik Giderleri		109.500.— TL.
• Sipariş No. 10	55.000.— TL.	
• Sipariş No. 11	45.000.— TL.	
• Sipariş No. 12	9.500.— TL.	

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

— Genel İmal giderlerini (580) oluşturan 165.300.— TL. nın;

- Siparişlerin imal edildiği Esas Üretim Yerlerindeki (600.00, 600.01),
- Yardımcı Üretim Yerlerindeki (635.00, 635.01),
- Hizmet Gider Yerindeki (670.00), görünümleri aşağıda belirtildiği gibidir:

• Esas Üretim Yeri	(600.00)	31.500.— TL.
• Esas Üretim Yeri	(600.01)	30.000.— TL.
• Yardımcı Üretim Yeri	(635.00)	40.600.— TL.
• Yardımcı Üretim Yeri	(635.01)	39.100.— TL.
• Hizmet Gider Yeri	(670.00)	24.100.— TL.
		165.300.— TL.

— Esas ve Yardımcı Üretim Yerleri ile hizmet giderlerinde toplanan giderlerin siparişler arasındaki dağılımı, siparişlere ilişkin direk malzeme ve direk işçilik toplamları ile orantılı olarak (% 58, % 33 ve % 9) dağıtılmaktadır.

• Sipariş No. 10	95.874.— TL.
• Sipariş No. 11	54.549.— TL.
• Sipariş No. 12	14.877.— TL.
	165.300.— TL.

— Siparişler tamamlandığında, mamul stoklarına alınmaksızın doğrudan doğruya müşterilere teslim edilmektedir.

— Gelir Tablosu'nun hazırlandığı dönemde;

— Üretimi tamamlanan siparişler, müşterilere % 60 kârla teslim edilmiştir.

— Aynı dönem içinde erken ödemeleri dolayısıyle müşterilere yapılan indirimlerin tutarı 6.179.— TL. dır.

— Faaliyet dışı hasılat ve kârlar (730-739) 12.000.— TL.

— Faaliyet dışı gider ve zararlar (740-749) ise 4.000.— TL. dır.

— Bu bilgilere göre, işletmenin gelir tablosu, safha maliyeti dolayısıyle belirtilen esaslar çerçevesinde düzenlenir.

EK: 4- A GİDERLERİN ÇEŞİT ESASINDAN FONKSİYON ESASINA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ

GİDERLERİN ÇEŞİTLERİNE GÖRE BÖLÜMLENMESİ		GİDERLERİN FONKSİYONLARINA GÖRE BÖLÜMLENMESİ	TOPLAM	DİREKT İLK MADDE VE MLZ. GİD. 560	DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ 570	GENEL İMAL GİDERLERİ 580	DÖNEM GİDERLERİ 590 - 599
500		İLK MADDE VE MALZEME GİDERLERİ	360.000	330.000		28.500	1.500.-
	500.00	-					
	.01	-					
	.02	-					
	.03	-					
	.....						
510		İŞÇİ ÜCRET VE GİDERLERİ	236.250		109.500	54.600	72.150.-
	510.00	-					
	.....	-					
515		PERSONEL ÜCRET VE GİDERLERİ	78.750		-	45.750	33.000.-
	515.00	-					
	.....	-					
520		DIŞARIDAN SAĞLANAN FAYDA VE HİZMETLER	37.500			25.200	12.300.-
	520.00	-					
	.....	-					
525		ÇEŞİTLİ GİDERLER	11.250			750	10.500.-
	525.00	-					
	.....	-					
530		VERGİ, RESİM VE HARÇLAR	2.250			-	2.250.-
	530.00	-					
	.....	-					
535		AMORTİSMANLAR	12.000			10.500	1.500.-
	535.00	-					
	.....	- ..... TOPLAM	736.000	330.000	109.500	165.300	131.200.-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EK: 4 - B DİREKT MALİYET GİDERLERİ İLE DİREKT İŞÇİLİKLERİN ANALİZİ

GİDERLERİN ÇEŞİTLERİNE GÖRE BÖLÜMLEMESİ		GİDERLERİN FONKSİYONLARINA GÖRE BÖLÜMLEMESİ	TOPLAM	ESAS ÜRETİM YERLERİ	
				600.00	600.01
500		İLK MADDE VE MLZ. GİD.	330.000 .-	225.000.-	105.000 .-
	500.00				
	.01	-			
	.02	-			
	.03	-			
	.....				
510		İŞÇİ ÜCRET VE GİD.	109.500.-	60.000.-	49.500 .-
	510.00	-			
	.....	-			
515		PERSONEL ÜCRET VE GİD.	-	-	-
	515.00	-			
	.....	-			
520		DIŞARIDAN SAĞLANAN FAYDA VE HİZMET.	-	-	-
	520.00	-			
	.....	-			
525		ÇEŞİTLİ GİDERLER	-	-	-
	525.00	-			
	.....	-			
530		VERGİ, RESİM VE HARÇLAR	-	-	-
	530.00	-			
	.....	-			
535		AMORTİSMANLAR	-	-	-
	535.00	-			
	.....	- ..... TOPLAM	439.500 .-	285.000 .-	154.500 .-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ İLİMLER FAKÜLTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Eki 4 - C GENEL İMAL GİDERLERİNİN AFFLİSİ

Giderin Çeşidi	Giderin Yerleri	TOPLAM	Esas Üretim Yerleri 600.00	Yardımcı Üretim Yerleri 600.01	635.01	635.01	Hizmet Giderleri 670.00	500. GENEL İMAL GİDERLERİ
500		28.500	1.500	750	10.800	15.000	450	. Endirekt Malz.Gid. 28.500
	500.00	-						
	.01	-						
	.02	-						
	.03	-						
	.....	-						
510		54.600	12.450	6.750	13.000	10.500	9.950	. Endirekt İşç.Gid. 54.600
	510.00	.....						
	.....	-						
515		45.750	6.300	4.800	12.000	12.750	10.400	
	515.00	-						
	.....	-						
520		25.200	7.500	13.500	2.700	900	600	
	520.00	-						
	.....	-						
525		750	-	-	600	150	-	
	525.00	-						
	.....	-	-	-				. Diğer Genel İmal Giderleri 82.200
530		.....	-	-	-	-	-	
	530.00	.....						
	.....	.....						
535		10.500	3.750	2.250	1.500	300	2.700	
	535.00	.....						
	.....	.....						
	TOPLAM	165.300	31.500	30.750	40.600	39.100	24.100	165.300

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Ek. 4 - D / DÖNEM GİDERLERİNİN ANALİTİĞİ

GİDERLERİN ÇEŞİTLERİNE GÖRE BÖLÜMLENMESİ / GİDERLERİN FONKSİYONLARINA GÖRE BÖLÜMLENMESİ			TOPLAM	DÖNEM GİDERLERİ			
				590	592	594	599
590	500.00	İLK MADDE VE MLZ. GİDERLERİ	1.500	150	150	1.200	--
	.01	-					
	.02	-					
	.03	-					
	.....						
510		İŞÇİ ÜCRET VE GİDERLERİ	72.150	28.750	9.450	43.950	--
	510.00	-					
	.....	-					
515		PERSONEL ÜCRET VE GİD.	33.000	3.000	7.500	22.500	--
	515.00	-					
	.....	-					
520		DIŞARIDAN SAĞLANAN FAYDA VE HİZ.	12.300	75	4.575	7.650	--
	520.00	-					
	.....	-					
525		ÇEŞİTLİ GİDERLER	10.500	--	--	5.500	5.000 --
	525.00	-					
	.....	-					
530		VERGİ, RESİM VE HARÇLAR	2.950	--	2.950	--	--
	530.00	-					
	.....	-					
535		AMORTİSMANLAR	1.500	350	150	1.700	--
	535.00	-					
	.....	-					
		TOPLAM	333.800	22.325	24.975	62.000	5.000

F.: 20

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

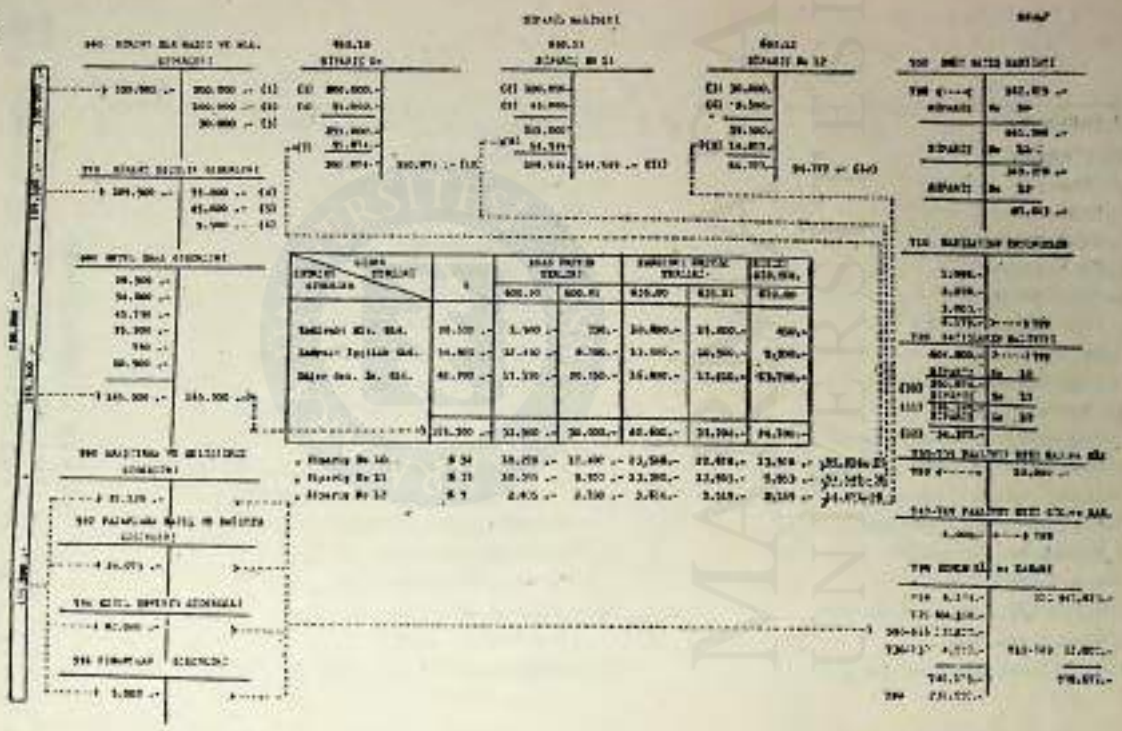

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EK. II SERMAYE PİYASASI KANUNUNA TABİ ANONİM ORTAKLIKLARIN (ARACI KURUMLAR DAHİL) SERMAYE PİYASASI KURULUNA VERECEKLERİ TİP BİLANÇO

AKTİF			PASİF		
I — DÖNEN VARLIKLAR		.....	I — KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		...
A — Hazır Değerler		.....	A — Uzun Vadeli Kredi Taksitleri		...
1 — Kasa	.....		B — Tahvil Anapara Taksitleri		...
2 — Banka	.....		C — Banka Kredileri		...
3 — Diğer Hazır Değerler	.....		D — Kısa Vadeli Borçlar		...
B — Menkul Kıymetler		.....	1 — Satıcılara Senetsiz Borçlar	...	
1 — Hisse Senetleri	.....		2 — Ortaklara Senetsiz Borçlar	...	
2 — Özel Kesim Tahvilleri	.....		3 — Borç Senetleri (Satıcılar)	...	
3 — Devlet Tahvilleri	.....		(—) Borç Senetleri Reeskontu	(...)	
4 — Diğer Menkul Kıymetler	.....		4 — Borç Senetleri (Ortaklar)	...	
C — Kısa Vadeli Alacaklar		.....	(—) Borç Senetleri Reeskontu	(...)	
1 — Müşterilerden Senetsiz Alacaklar	...		5 — İştiraklere Borçlar	...	
2 — Ortaklardan Senetsiz Alacaklar	...		6 — Personele Borçlar	...	
3 — Alacak Senetleri (Müşteri)	...		7 — Alınan Depozito ve Teminatlar	...	
(—) Alacak Senetleri Reeskontu	(...)	...	8 — Ödenecek Kâr Payları	...	
5 — İştiraklerden Alacaklar	...		9 — Peşin Tahsilatlar	...	
6 — Personelden Alacaklar	...		10 — Diğer Borçlar	...	
7 — Verilen Depozito ve Teminatlar	...		E — Alınan Avanslar		...
8 — Şüpheli Alacaklar	...		F — Ödenecek Vergi Harç Prim v.b.		...
(—) Şüpheli Alacaklar Karşılığı	(...)		G — Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar		...

9 — Yurtdışı Alacaklar ...
10 — Diğer Alacaklar ...
D — Verilen Avanslar ...
E — Stoklar ...
1 — İlk Madde ve Malzeme ...
2 — Yarı Mamuller ...
3 — Mamuller ...
4 — Emtea ...
5 — Ambalaj Malzemesi ...
6 — Konsinyatörlerdeki Emtea ...
7 — Değeri Düşük Emtea ...
8 — Hurdalar ...
9 — Yoldaki Emtea ve Giderleri ...
10 — Dışarıda Bilim İşindeki Emtea ...
11 — Diğer Stoklar ...
(—) Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (...)
F — Akreditifler ...
G — Peşin Ödenmiş Giderler ...
H — Diğer Dönen Varlıklar ...
II — DURAN VARLIKLAR ...
A — Uzun Vadeli Alacaklar ve Fonlar ...
1 — Müşterilerden Senetsiz Alacaklar ...
2 — Ortaklardan Senetsiz Alacaklar ...
3 — Alacak Senetleri (Müşteri) ...
(—) Alacak Senetleri Reeskontu (...)

II — ORTA VE UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR ...
A — Tedavüldeki Tahviller ...
B — Banka Kredileri ...
C — Uzun Vadeli Borçlar ...
1 — Satıcılara Senetsiz Borçlar ...
2 — Ortaklara Senetsiz Borçlar ...
3 — Borç Senetleri (Satıcılar) ...
(—) Borç Senetleri Reeskontu (...)
4 — Borç Senetleri (Ortaklar) ...
(—) Borç Senetleri Reeskontu (...)
5 — İştiraklere Borçlar ...
6 — Alınan Depozito ve Teminatlar ...
7 — Diğer Borçlar ...
D — Alınan Avanslar ...
E — Taksitlendirilmiş Vergi ve Prim ...
F — Diğer Orta ve Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar ...
III — ÖZ KAYNAKLAR ...
A — Çıkarılmış veya Ödenmiş Sermaye ...
1 — Nominal Sermaye ...
(—) Ödenmemiş Sermaye (—)
B — Yedek Akçeler ...
1 — Yasal Yedek Akçeler II. Tertibi ...
2 — Yasal Yedek Akçeler III. Tertibi ...
3 — İhtiyari Yedek Akçeler (Ana Sözleşmeye Göre) ...

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

5 — İştiraklerden Alacaklar ...
6 — Verilen Depozito ve Teminat ...
7 — Şüpheli Alacaklar ...
(—) Şüpheli Alacaklar Karşılığı (...)
8 — Yurtdışı Alacaklar ...
9 — Özel Fonlar ...
10 — Diğer Alacaklar ...
B — Bağlı Menkul Kıymetler ...
1 — Hisse Senetleri ...
2 — Özel Kesim Tahvilleri ...
3 — Devlet Tahvilleri ...
4 — Diğer Menkul Kıymetler ...
C — Verilen Avanslar
D — İştirakler ...
(—) Sermaye Taahhüdünden Borçlar (—)
E — Yapılmakta Olan Yatırımlar ...
F — Maddi Sabit Değerler ...
1 — Arazi ve Arsalar ...
2 — Yer Üstü Düzenleri ...
3 — Yer Altı Düzenleri ...
4 — Binalar ...
5 — Makina ve Tesisler ...
6 — Döşeme ve Demirbaşlar ...
7 — Gemiler ve Taşıtlar ...
8 — Diğer Maddi Sabit Değerler ...
(—) Birikmiş Amortismanlar (...)

4 — İhtiyari Yedek Akçeler (Genel Kurul Kararına Göre) ...
5 — Diğer Yasal Yedek Akçeler ...
C — Karşılıklar ...
1 — Yatırım İndirimi ...
2 — Yenileme Fonu ...
3 — Özel Fonlar ...
4 — Diğer Karşılıklar ...
D — Hisse Senedi ve Tahvil İhraç Primi ...
E — Yeniden Değerleme Değer Artış Fonu ...
F — İştiraklerde Değer Artış Karşılığı ...
G — Dağıtılmamış Kârlar ...
H — Dönem Kârı ...
I — (—) Zararlar (...)
1 — Geçmiş Yıllar Zararları (...)
2 — Dönem Zararı (...)
IV — DİĞER KAYNAKLAR ...
A — Yıllara Sâri İşler İçin Alınmış İstihkaklar ...
B — Diğer Pasifler ...

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

G — Maddi Olmayan Sabit Değerler	...			
1 — Kuruluş Giderleri	...			
2 — Diğer Maddi Olmayan Sabit Değerler	...			
(—) Birikmiş İtfa Payları	(...)			
H — Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar	...			
(—) Birikmiş Tükenme Payları	(...)			
I — Hisse Senedi ve Tahvil İhraç İskontosu	...			
J — Akreditifler	...			
K — Diğer Duran Varlıklar	...			
III — DİĞER VARLIKLAR				
A — Yıllara Sari İşler İçin Yapılmış Harcamalar	...			
B — Diğer Aktifler	...			
AKTİF TOPLAMI	...		PASİF TOPLAMI	...
NAZIM HESAPLAR	...		NAZIM HESAPLAR	...
AKTİF GENEL TOPLAMI	...		PASİF GENEL TOPLAMI	...

1 — Kayıtlı sermaye sistemini kabul etmiş bulunan ortaklıklarda kayıtlı sermaye tavanı.
2 — Stok değerleme yöntemi envanter ve amortisman yöntemlerine ilişkin açıklayıcı notlar.
3 — Aktif değerler üzerinde mevcut bulunan toplam ipotek veya teminat tutarları.
4 — Aktif değerlerin toplam sigorta tutarı.
5 — Alacaklar için alınmış olan ipotek ve diğer teminatların toplam tutarı.
6 — Pasifte yer almayan taahhütlerin toplam tutarı.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EK. III. ANONİM ORTAKLIKLARIN YÖNETİM KURULLARININ YILLIK FAALİYET RAPORLARINDA BULUNMASI ZORUNLU BİLGİLERİ

I — GİRİŞ

Bu bölümde aşağıdaki bilgiler yer alır.

1 — Raporun dönemi,

2 — Ortaklığın unvanı.

3 — Dönem içinde Yönetim ve Denetleme Kurullarında görev alan Başkan ve üyelerin, murahhas üyelerin ad ve soyadları, yetki sınırları, bu görevlerinin süreleri (başlangıç ve bitiş tarihleriyle),

4 — Dönem içinde esas sözleşmede değişiklik yapılmışsa bunun nedenleri ve yapılan değişikliklerin neler olduğu,

5 — Ortaklığın nominal ve ödenmiş sermayesi veya kayıtlı ve çıkarılmış sermayesi ile dönem kâr veya zararı,

6 — Ortaklığın sermaye durumunda dönem içinde meydana gelen değişiklikler sermaye artırımı yapılmışsa amaçları, hisse senedi çıkarıp çıkarmadığı, çıkarmamışsa nedenleri, ortak sayısı, hisse senetleri fiyatlarının yıl içinde gösterdiği gelişme, 1982 yılında sermaye artırımı yapılıp yapılmadığı, son üç yılda dağıtılan temettü oranları, ortaklık sermayesinin % 10 undan fazlasına sahip olan ortakların adları, paylarının miktar ve sermayedeki oranları,

7 — Ortaklığın iştiraklerinin ünvanları, sermayeleri, faaliyet konuları ve bunlardaki ortaklık payının miktarları, bu ortaklıklardan son üç yılda sağlanan iştirak kazançları,

8 — Varsa çıkarılmış bulunan menkul kıymetlerin (tahvil, hisse senedi, kâr'a iştirakli tahvil, hisse senetleri ile değiştirilebilir tahvil,

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

intifa senedi ve benzeri) tutarı, bunların ortaklığa getirdiği yük ve ödenme imkânları,

9 — Ortaklığın faaliyet gösterdiği sektör hakkında bilgi ve bu sektör içerisindeki yeri,

II — FAALİYETLER

A — Yatırımlar :

1 — Teşvik tedbirlerinden yararlanma durumu, yararlanmışsa ne ölçüde gerçekleştirildiği,

2 — Yatırımlardaki gelişmeler.

B — Mal ve Hizmet Üretimine İlişkin Hareketler :

1 — İşletmenin üretim birimlerinin nitelikleri, kapasite kullanım oranları ve bunlardaki gelişmeler, genel kapasite kullanım oranı,

2 — Faaliyet konusu mal ve/veya hizmet üretimindeki gelişmeler, miktar kalite, sürüm ve fiyatların geçmiş dönem rakamlarıyla karşılaştırmalarını içeren açıklamalar.

3 — Faaliyet konusu mal ve/veya hizmetlerin fiyatları, satış hasılatları, satış koşulları ve bunlarda yıl içinde görülen gelişmeler,

4 — Randıman ve prodüktivite katsayılarındaki gelişmeler, geçmiş yıllara göre bunlardaki önemli değişikliklerin nedenleri,

C — Finansal Yapıya İlişkin Bilgiler :

1 — En az bir önceki dönem verileriyle karşılaştırmalı olarak Kurul'a gönderilen bilanço kalemlerine ilişkin açıklamalar,

2 — En az bir önceki dönem verileriyle karşılaştırmalı olarak Kurul'a gönderilen gelir tablosu kalemlerine ilişkin açıklamalar,

3 — Fon hareketlerine ilişkin açıklamalar,

4 — Yukarıdaki tablolar ve bilgiler esas alınarak hesaplanan, mali durum, kârlılık ve borç ödeme durumlarına ilişkin temel rasyolar,

5 — Yukarıda yer alan açıklamalar doğrultusunda, ortaklığın mali yapısını iyileştirmek için alınması düşünülen önlemler.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

D — İdari Faaliyetler :

1 — Üst yönetimde (genel müdür, genel müdür yardımcıları, genel koordinatör, muhasebe müdürü, finansman müdürü, tedarik ve fon müdürü, baş hukuk müşaviri ve benzeri görevliler) yıl içinde yapılan değişiklikler ve halen görev başında bulunanların adı, soyadı ve formasyonları,

2 — Personel ve işçi hareketleri,

3 — Toplu sözleşme uygulamaları,

4 — Kıdem tazminatları yükümlülük durumu,

5 — Personel ve işçiye sağlanan hak ve menfaatler,

6 — Haksız fiillerden doğan ve yıl içinde ödenen tazminatların ve ödenmiş vergi cezalarının tutarı,

7 — Önemli uyuşmazlıklar,

a) Personel ve işçilerle olan uyuşmazlıklar,

b) Vergi uyuşmazlıkları,

c) Resmi uyuşmazlıklar,

d) Gerçek ve tüzel kişilerle olan uyuşmazlıklar,

III — KÂR DAĞITIM ÖNERİSİ VE SONUÇ

Bu bölümde; vergiden sonraki kârın tahsis yerleri, imtiyazlı ve intifa pay gruplarına dağıtım miktarı ve kâr payı dağıtımının en geç Eylül ayı sonuna kadar olmak üzere ödenme zamanları hakkında Genel Kurul'a yapılacak öneri yer alır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EK. IV. ANONİM ORTAKLIKLARIN VE ARACI KURUMLARIN DÜZENLEYECEKLERİ YILLIK DENETLEME KURULU VEYA DENETÇİ-RAPORU ÖRNEĞİ

..... A.Ş. Genel Kurul'una
Unvanı :
Merkezi :
Sermayesi :
Faaliyet Konusu :

— Ortaklığın
— Denetçi veya denetçilerin adı ve görev süreleri, ortak olup olmadıkları :
— Katılınan Yönetim Kurulu ve yapılan Denetleme Kurulu toplantıları sayısı :
— Ortaklık hesapları, defter ve belgeleri üzerinde yapılan inceleme yapıldığı ve varılan sonuç :
— Türk Ticaret Kanununun 353 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının 3 numaralı bendi gereğince ortaklık veznesinde yapılan sayımların sayısı ve sonuçları :
— Türk Ticaret Kanununun 353 üncü maddesinin 1 inci fıkrasının 1 numaralı bendi gereğince yapılan inceleme tarihleri ve sonuçları :
— İntikal eden şikayet ve yolsuzluklar ve bunlar hakkında yapılan işlemler :

..... Anonim Ortaklığının ...../...../198- ...../.../198- dönemi hesap ve işlemlerini Türk Ticaret Kanunu, ortaklığın esas sözleşmesi ve diğer mevzuat ile genel kabul görmüş muhasebe ilke ve standartlarına göre incelemiş bulunmaktayım (bulunmaktayız).

Görüşüme (Görüşümüze) göre içeriğini benimsediğim (benimsediğimiz) ekli .../.../198... tarihi itibariyle düzenlenmiş bilanço ortaklığın anılan tarihteki gerçek mali durumunu, .../.../198... .../.../198...

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

dönemine ait kâr-zarar tablosu anılan döneme ait gerçek faaliyet sonuçlarını yansıtmakta ve kârın dağıtımı önerisi yasalara ve ortaklık esas sözleşmesine uygun bulunmaktadır.

Bilânçonun ve kâr-zarar cetvelinin onaylanmasını ve Yönetim Kurulu'nun aklanmasını oylarınıza arz ederim (arz ederiz).

Denetçi (Denetleme Kurulu)

NOTLAR :

1 — Yukarıda öngörülen metin, şekli ve bütünlüğü bozulmaksızın ilân edilir.

2 — Yönetim kurulunun aklanmaması istendiği takdirde, yukarıdaki metnin son iki paragrafı yerine bilânçonun ve kâr - zarar cetvelinin onaylanmamasına, yönetim kurulunun aklanmamasına ve yapılacak hukukî işlem konusunda karar alınıp alınmamasına ilişkin denetçi veya denetleme kurulu önerisi özet gerekçesiyle yazılır.

3 — Denetçi veya denetleme kurulu tarafından hazırlanan rapora, varsa eleştiri, dilek ve aklanmama gerekçelerini içeren ayrıntılı bir metin eklenebilir. Bu ek metnin ilânı zorunlu değildir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EK. V. SERMAYE PİYASASI KANUNUNA TABİ ANONİM ORTAKLIKLARIN (ARACI KURUMLAR HARİÇ) SERMAYE PİYASASI KURULUNA VERECEKLERİ TİP GELİR TABLOSU

..... A.Ş.'nin

.../.../198- .../.../198- DÖNEMİ GELİR TABLOSU

I — BRÜT SATIŞ HASILATI		...
1 — Yurt İçi Mamul Satışları	(+) ...	
2 — İhracat	(+) ...	
3 — Diğer Satışlar	(+) ...	
4 — Hizmet Satış Hasılatı	(+) ...	
5 — Vergi İadesi, Vade Farkı ve Benzeri Gelirler	(+) ...	
II — HASILATTAN İNDİRİMLER		(—) ...
1 — Satıştan İadeler	(—) ...	
2 — Satış İndirimleri	(—) ...	
3 — Satış İskontoları	(—) ...	
4 — Diğer İndirimler	(—) ...	
III — NET SATIŞ HASILATI		...
IV/A — SATILAN MAL VEYA HİZMETİN MALİYETİ		(—) ...
(Sınai İşletmeler ve Hizmet Sektörü İçin)		
1 — Hammadde, Yardımcı Madde Kullanımı	(—) ...	
Dönembaşı Stok	(—) ...	
Yıl İçinde Satın Alınan	(—) ...	
Dönem sonu Stok	(+) ...	
2 — Dolaysız İşçilik	(—) ...	
3 — Genel İmal veya İşletme Giderleri	(—) ...	
Amortismanlar (Üretimle İlgili)	(—) ...	

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Kiralar	(—) ...	
İşletme Malzemesi	(—) ...	
Enerji, Yakıt, Su (Üretimle İlgili)	(—) ...	
Bakım, Onarım (Üretimle İlgili)	(—) ...	
Sigorta Giderleri (Üretimle İlgili)	(—) ...	
Diğer İmal veya İşletme Gider.	(—) ...	
4 — Yarı Mamul Kullanımı		(—) ...
Dönembaşı Stok	(—) ...	
Yıl İçinde Satın Alınan	(—) ...	
Dönemsonu Stok	(+) ...	
5 — Mamul Stok Farkı		(±) ...
Dönembaşı Stok	(—) ...	
Yıl İçinde Satın Alınan	(—) ...	
Dönemsonu Stok	(+) ...	
6 — Ambalaj Giderleri		(—) ...
7 — Genel Yönetim Giderlerinden Pay		(—) ...
8 — Finansman Gideri (Üretimle İlgili)		(—) ...

IV/B — SATILAN MALIN MALİYETİ (—) ...

(Ticari İşletmeler için)

1 — Satılan Emtea	(—) ...	
Dönembaşı Stok	(—) ...	
Yıl İçinde Alınan	(—) ...	
Dönemsonu Stok	(+) ...	
2 — Ambalaj Giderleri		(—) ...
3 — Finansman Gideri (Satınalmalarla İlgili)		(—) ...

V — SATIŞ GİDERLERİ VE VERGİLERİ (—) ...

1 — Reklam Giderleri	(—) ...
2 — Dağıtım Giderleri	(—) ...
3 — Satış Elemanlarının Ücretleri	(—) ...
4 — Ödenen Satış Komisyonları	(—) ...
5 — Ödenen Satış Vergileri	(—) ...
6 — Diğer Satış Giderleri	(—) ...

VI — BRÜT SATIŞ KÂR VEYA ZARARI (±) ...

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

VII — GENEL YÖNETİM - GİDERLERİ		(—) ...
1 — Personel Giderleri (Dolaylı İşçilik)	(—) ...	
2 — Sosyal Yardımlar	(—) ...	
3 — Memur ve İşçilere Ödenen Kâr Payları	(—) ...	
4 — Yönetim Kurulu, Denetçi, Müşavir Ücretleri	(—) ...	
5 — Amortismanlar	(—) ...	
6 — Enerji, Yakıt, Su	(—) ...	
7 — Bakım, Onarım	(—) ...	
8 — Sigorta	(—) ...	
9 — PTT, Seyahat, Ağırlama, Kırtasiye	(—) ...	
10 — Ödenen Kiralar	(—) ...	
11 — Diğer Genel Yönetim Giderleri	(—) ...	
VIII — İŞLETME KÂR VEYA ZARARI		(±) ...
IX — İŞLETME DIŞI KÂR VEYA ZARAR		(±) ...
1 — Konusu Kalmayan Karşılık	(+) ...	
2 — İştiraklerden Kâr Payları	(+) ...	
3 — Alınan Kiralar	(+) ...	
4 — Alınan Faiz ve Komisyonlar	(+) ...	
5 — Sabit Değerler Satış Kâr - Zararı	(±) ...	
6 — Menkul Kıymetler Satış Kâr - Zararı	(±) ...	
7 — Kur Farkları	(±) ...	
8 — Ayrılan Fevkalade Amortismanlar	(—) ...	
9 — Ayrılan Karşılıklar	(—) ...	
10 — İşletme Dışı Diğer Kâr veya Zarar	(±) ...	
X — FİNANSMAN GİDERLERİ		(—) ...
1 — Faiz Farkı İadesi	(+) ...	
2 — Kısa Vadeli Kredi Faizi ve Gideri	(—) ...	
3 — Orta ve Uzun Vadeli Kredi Faizi ve Gideri	(—) ...	
4 — Tedavüldeki Tahvillerin Faizleri	(—) ...	
5 — Diğer Finansman Giderleri	(—) ...	
XI — VERGİDEN ÖNCEKİ KÂR VEYA ZARAR		(±) ...
XII — ÖDENECEK VERGİLER VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER		(—) ...
XIII — DÖNEM KÂR VEYA ZARARI		(±) ...

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

XIV — DÖNEM KÂRININ DAĞITIMI (DAĞITIM KONUSU KÂR) (—) ..

1 — Kara Mahsubedilen Geçmiş Yıllar Zararı (—) ...
2— Yasal Yedek Akçe (I. Tertip) (—) ...
3 — I. Temettü (—) ...
4 — Yasal Yedek Akçe (II. Tertip) (—) ...
5 — II. Temettü (—) ...
6 — Memur ve İşçilere Kâr Payı (—) ...
7 — Yönetim Kuruluna Kâr Payı (—) ...
8 — Diğer Yedek Akçeler (—) ...

NOT : Kârdan yapılacak diğer tahsislerin de tabloda gösterilmesi zorunludur.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EK VI. ARACI KURUMLARIN SERMAYE PİYASASI KURULUNA VERECEKLERİ TİP GELİR TABLOSU

..... A. Ş.'nin

[...../...../198... - ...../...../198... DÖNEMİ GELİR TABLOSU

I — SATIŞ HASILATI		...
1 — Hisse Senetleri ve Geçici İlmuhaberleri Satışı	(+) ...	
2 — Özel Kesim Tahvilleri Satışı	(+) ...	
3 — Kâr ve Zarar Ortaklığı Belgeleri Satışı	(+) ...	
4 — Kamu Kesimi Tahvil ve Boroları Satışı	(+) ...	
5 — Diğer Menkul Kıymet ve Kıymetli Evrak Satışı	(+) ...	
6 — Mali Değerleri Temsil Eden Diğer Belgeler Satışı	(+) ...	
7 — Aracılık Komisyonları	(+) ...	
8 — Diğer Hizmet Gelirleri (Brüt)	(+) ...	
II — SATILAN BELGELERİN MALİYETİ		(—) ...
1 — Hisse Senetleri ve Geçici İlmuhaber Maliyeti		(—) ...
Dönembaşı Stoku	(—) ...	
Yıl İçinde Satın Alınan	(—) ...	
Dönemsonu Stoku	(+) ...	
2 — Özel Kesim Tahvilleri Maliyeti		(—) ...
Dönembaşı Stoku	(—) ...	
Yıl İçinde Satın Alınan	(—) ...	
Dönemsonu Stoku	(+) ...	
3 — Kâr ve Zarar Ortaklığı Belgesi Maliyeti		(—) ...
Dönembaşı Stoku	(—) ...	

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Yıl İçinde Satın Alınan	(—) ...	
Dönemsonu Stoku	(+) ...	
4 — Kamu Kesimi Tahvil ve Bonoları Maliyeti		(—) ...
Dönembaşı Stoku	(—) ...	
Yıl İçinde Satın Alınan	(—) ...	
Dönemsonu Stoku	(+) ...	
5 — Diğer Menkul Kıymet ve Kıymetli Evrak Maliyeti		(—) ...
Dönembaşı Stoku	(—) ...	
Yıl İçinde Satın Alınan	(—) ...	
Dönemsonu Stoku	(+) ...	
6 — Mali Değerleri Temsil Eden Diğer Bölgeler Maliyeti	(—) ...	
Dönembaşı Stoku	(—) ...	
Yıl İçinde Satın Alınan	(—) ...	
Dönemsonu Stoku	(+) ...	
III — YAPILAN HİZMETLERİN MALİYETİ		(—) ...
1 — Amortismanlar (Hizmetle İlgili)	(—) ...	
2 — Kiralar (Hizmetle İlgili)	(—) ...	
3 — Sigorta Giderleri (Hizmetle İlgili)	(—) ...	
4 — Ödenen Hizmet Ücretleri	(—) ...	
5 — Ödenen Hizmet Komisyonları	(—) ...	
6 — Genel Yönetim Giderlerinden Pay	(—) ...	
IV — SATIŞ GİDERLERİ VE VERGİLER		(—) ...
1 — Reklâm ve İlân Giderleri	(—) ...	
2 — Ödenen Gider Vergileri	(—) ...	
3 — Diğer Satış Giderleri	(—) ...	
V — BRÜT SATIŞ KÂR VEYA ZARARI		(±) ...
VI — GENEL YÖNETİM GİDERLERİ		(—) ...
1 — Personel Giderleri	(—) ...	
2 — Sosyal Yardımlar	(—) ...	
3 — Memur ve İşçilere Ödenen Kâr Payları	(—) ...	
4 — Yönetim Kurulu Denetçi Müşavir Ücretleri	(—) ...	

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

5 — Amortismanlar	(—) ...	
6 — Enerji Yakıt, Su	(—) ...	
7 — Bakım - Onarım	(—) ...	
8 — Sigorta	(—) ...	
9 — PTT, Seyahat, Ağırlama, Kırtasiye	(—) ...	
10 — Ödenen Kiralar	(—) ...	
11 — Diğer Genel Yönetim Giderleri	(—) ...	
VII — İŞLETME KÂR VEYA ZARARI		(±) ...
VIII — İŞLETME DIŞI KÂR VEYA ZARAR		(±) ...
1 — Konusu Kalmayan Karşılık	(+) ...	
2 — İştiraklerden Kâr Payları	(+) ...	
3 — Alınan Kiralar	(+) ...	
4 — Sabit Değerler Satış Kârı Zararı	(±) ...	
5 — Ayrılan Fevkalade Amortismanlar	(—) ...	
6 — Ayrılan Karşılıklar	(—) ...	
7 — İşletme Dışı Diğer Kâr veya Zarar	(±) ...	
IX — PORTFÖYDEKİ BELGELERİN GETİRİSİ		(+) ...
1 — Faiz Gelirleri	(+) ...	
2 — Kâr Payları	(+) ...	
3 — Diğer	(+) ...	
X — FİNANSMAN GİDERLERİ		(—) ...
1 — Kısa Vadeli Kredi Faizi ve Gideri	(—) ...	
2 — Orta ve Uzun Vadeli Kredi Faizi ve Gideri	(—) ...	
3 — Diğer Finansman Giderleri	(—) ...	
XI — VERGİDEN ÖNCEKİ KÂR VEYA ZARAR		(±) ...
XII — ÖDENECEK VERGİLER VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER		(—) ...

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

XIV — DÖNEM KÂRININ DAĞITIMI (DAĞITIM KONUSU KÂR)		(—) ...
1 — Kara Mahsubedilen Geçmiş Yıllar Zararı	(—) ...	
2 — Yasal Yedek Akçe (I. Tertip)	(—) ...	
3 — I. Temettü	(—) ...	
4 — Yasal Akçe (II. Tertip)	(—) ...	
5 — II. Temettü	(—) ...	
6 — Memur ve İşçilere Kâr Payı	(—) ...	
7 — Yönetim Kuruluna Kâr Payı	(—) ...	
8 — Diğer Yedek Akçeler	(—) ...	
		...

NOT : Kârdan yapılacak diğer tahsislerin de tabloda gösterilmesi zorunludur.

AKTİF ..... A.Ş.'nin ...../...../198... TARİHİNDEKİ BİLANÇOSU **PASİF**

I — DÖNEN VARLIKLAR

A — Hazır Değerler ...
B — Menkul Kıymetler ...
C — Kısa Vadeli Alacaklar (Net) ...
D — Stoklar ...
1 — İlk Madde ve Malzeme ...
2 — Yarı Mamuller ...
3 — Mamüller veya Emtea ...
4 — Diğer ...
E — Diğer Dönen Varlıklar ...

II — DURAN VARLIKLAR

A — Uzun Vadeli Alacaklar ve Fonlar (Net) ...
B — Bağlı Menkul Kıymetler ...
C — İştirakler (Net) ...
D — Yapılmakta Olan Yatırımlar ...
E — Sabit Değerler ...
(—) Birikmiş Amortismanlar, Tükenme ve İtfa Payları (...)
F — Diğer Duran Varlıklar ...

... I — KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR ...

A — Uzun Vadeli Borç Taksitleri ...
B — Banka Kredileri ...
C — Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar (Net) ...

II — ORTA VE UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR ...

A — Tedavüldeki Tahviller ...
B — Diğer Orta ve Uzun Vadeli Yabancı Kay. (Net) ...

III — ÖZ KAYNAKLAR ...

A — Çıkarılmış veya Ödenmiş Sermaye ...
B — Yedek Akçeler ...
C — Karşılıklar ...
1 — Yatırım İndirimi ...
2 — Yenileme Fonu ...
3 — Diğer Karşılıklar ve Özel Fonlar ...
D — Yeniden Değerleme Değer Artış Fonu ...
E — İştiraklerde Değer Artış Karşılığı ...
F — Dağıtılmamış Kârlar ...
G — Dönem Kârı ...

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

III — DİĞER VARLIKLAR	.....	H — (—) Zararlar	(...)
		1 — Geçmiş Yıllar Zararları	(...)
		2 — Dönem Zararı	(...)
		IV — DİĞER KAYNAKLAR	...
AKTİF TOPLAMI	...	PASİF TOPLAMI	...
NAZIM HESAPLAR	...	NAZIM HESAPLAR	...
AKTİF GENEL TOPLAM	...	PASİF GENEL TOPLAMI	...

Bilanço Dip Notları :

1 — Kayıtlı sermaye sistemini kabul etmiş bulunan ortaklıklarda kayıtlı sermaye tavanı,

2 — Stok değerleme yöntemi, envanter ve amortisman yöntemlerine ilişkin açıklayıcı notlar,

3 — Aktif değerler üzerinde mevcut bulunan toplam ipotek veya teminat tutarları,

4 — Aktif değerlerin toplam sigorta tutarı,

5 — Alacaklar için alınmış olan ipotek ve diğer teminatların toplam tutarı,

6 — Pasifte yer almayan taahhütlerin toplam tutarı.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EK VIII. SERMAYE PİYASASI KANUNUNA TABİ ANONİM ORTAKLIKLARIN (ARACI KURUMLAR HARİÇ) İLANLARINDA KULLANACAKLARI TİP GELİR TABLOSU

..... A.Ş.'nin

(...../...../198... - ...../...../198... DÖNEMİ GELİR TABLOSU)

I — BRÜT SATIŞ HASILATI		
1 — Yurt İçi Mamul Satışları	...	
2 — İhracat	(+) ...	
3 — Diğer Satışlar	(+) ...	
4 — Vergi İadesi, Vade Farkı ve Benzeri Gelirler	(+) ...	
II — HASILATTAN İNDİRİMLER		(—) ...
III — NET SATIŞ HASILATI		(±) ...
IV/A — SATILAN MAL VEYA HİZMETİN MALİYETİ (Sınai İşletmeler ve Hizmet Sektörü İçin)		(—) ...
IV/B — SATILAN MALIN MALİYETİ		(—) ..
V — SATIŞ GİDERLERİ VE VERGİLERİ		(—) ..
VI — BRÜT SATIŞ KÂR VEYA ZARARI		(±) ...
VII — GENEL YÖNETİM GİDERLERİ		(—) ...
VIII — İŞLETME KÂR VEYA ZARARI		(±) ...
IX — İŞLETME DIŞI KÂR VEYA ZARAR		(±) ..
1 — İştiraklerden Kâr Payları	(+) ...	
2 — Kur Farkları	(±) ...	
3 — İşletme Dışı Diğer Kâr veya Zarar	(+) ...	
		(—) ...
X — FİNANSMAN GİDERLERİ		
1 — Orta ve Uzun Vadeli Kredi Faizi ve Gideri	(—) ...	
2 — Tedavüldeki Tahvillerin Faizleri	(—) ...	
3 — Diğer Finansman Giderleri	(—) ...	

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

XI — VERGİDEN ÖNCEKİ KÂR VEYA ZARAR	(±) ...
XII — ÖDENECEK VERGİLER VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER	(—) ...
XIII — DÖNEM KÂR VEYA ZARARI	(±) ...

Dağıtılacak I. Temettü Tutarı ..... : TL.
Dağıtılacak Toplam Temettünün Ödenmiş Sermayeye Oranı : % ...

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EK IX. ARACI KURUMLARIN İLANLARINDA KULLANACAKLARI TİP GELİR TABLOSU

(1.000.— TL.)

..... A.Ş.'nin

(...../...../198... - ...../...../198.. DÖNEMİ GELİR TABLOSU)

I — SATIŞ HASILATI			...
1 — Belge Satış Hasılatı	(+) ...		
2 — Aracılık Komisyonları	(+) ...		
3 — Diğer Hizmet Gelirleri (Brüt)	(+) ...		
II — SATILAN BELGELERİN MALİYETİ		(—) ...	
III — YAPILAN HİZMETLERİN MALİYETİ		(—) ...	
IV — SATIŞ GİDERLERİ VE VERGİLER		(—) ...	
V — BRÜT SATIŞ KÂR VEYA ZARARI		(±) ...	
VI — GENEL YÖNETİM GİDERLERİ		(—) ...	
VII — İŞLETME KÂR VEYA ZARARI		(±) ...	
VIII — İŞLETME DIŞI KÂR VEYA ZARAR		(±) ...	
1 — İştiraklerden Kâr Payları		(+) ...	
2 — İşletme Dışı Diğer Kâr veya Zarar	(±) ...		
IX — PORTFÖYDEKİ BELGELERİN GETİRİSİ		(+) ...	
1 — Faiz Gelirleri	(+) ...		
2 — Kâr Payları	(+) ...		
3 — Diğer	(+) ...		
X — FİNANSMAN GİDERLERİ		(—) ...	
XI — VERGİDEN ÖNCEKİ KÂR VEYA ZARAR		(±) ...	
XII — ÖDENECEK VERGİLER VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER		(—) ...	
XIII — DÖNEM KÂR VEYA ZARARI		(±) ...	

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EK. X. SERMAYE PİYASASI KURULU KAYDINDA BULUNAN ANONİM ORTAKLIKLAR

Menkul kıymetlere yatırım yapan tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarının korunmasını temin etmek maksadıyla, Sermaye Piyasası Kurulunun denetimine tâbi olan anonim ortaklıkların ad ve unvanlarının kamuya duyurulması için bu Tebliğ düzenlenmiştir.

Kısaltmalar
Kanun : 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
Kurul : Sermaye Piyasası Kurulu
Ortaklık : Anonim ortaklık
Listeler :

Madde 1 — Menkul kıymetlerinin halka arzedilmiş olması veya Kanun'un 11 inci maddesi gereğince hisse senetlerinin halka arzolunmuş sayılması sebebiyle Kurul kaydında bulunan ortaklıklardan, 1/1/1986 tarihi itibariyle:

a) Hisse senetleri halka arzedilmiş olanlar, Ek (EK. X-A)

b) Hisse senetleri halka arzedilmiş olmamakla birlikte, diğer menkul kıymetleri halka arzedilmiş olanlar. (EK. X-B) de, gösterilmiştir.

Kurula Başvuru :

Madde 2 — Menkul kıymetlerini halka arzetmiş veya ortak sayısının 100'den fazla olması sebebiyle hisse senetlerini halka arzetmiş sayılan ortaklıklardan ek listelerde yer almayanların, Kurul kaydına alınmak üzere, 26/2/1982 tarih ve 17617 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Seri: IV, No: 1 Tebliğimizin 2 nci maddesinde hükme bağlanan, örneği ekli beyannameyi, tanzim ederek,

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Sermaye Piyasası Kurulu Meşrutiyet Caddesi No: 24 ANKARA adresine başvuruda bulunmaları mecburidir.

Kaldırılan Tebliğ :

Madde 3 — 15/2/1985 tarih ve 18667 sayılı Resmi Gazete'de 1/1/1985 tarihi itibariyle, Kurul kaydında bulunan ortaklıkları gösteren listelerin ekli olarak yayımlandığı, Kurul'un Seri: VIII, No: 9 sayılı Tebliği yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 4 — Bu Tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 11 inci maddesi kapsamına giren menkul kıymetleri halka arzolunan anonim ortaklıkların, 26 Şubat 1982 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Seri: IV, No: 1 Tebliğimizin 2 nci maddesi uyarınca düzenleyecekleri,

BEYANNAME ÖRNEĞİ

1) Ortaklığın :

— Unvanı,

— Kuruluş tarihi,

— Konusu,

— Esas ve ödenmiş sermayesi,

— Bilinen ortak sayısı;

a) 1/2/1982 tarihi itibariyle,

b) Beyannamenin düzenlendiği tarih itibariyle,

— Sermayesinin yüzde on ya da daha fazlasına sahip oldukları bilinen ortakların unvanı, pay oran ve tutarları,

— Yönetim kurulu üyelerinin adları, soyadları ve adresleri,

— Denetçilerinin adları, soyadları ve adresleri,

2) Ortaklığın iştiraklerinin unvanı, işyeri adresi, konusu, esas ve ödenmiş sermayesi, ortaklığın bunlardaki payı, ortaklığın bunlarla olan iş ve ticari münasebetlerinin mahiyeti,

3) Ortaklığın bilinen gerçek ve tüzel kişi durumundaki ortaklarıyla olan iş ve ticari münasebetlerinin mahiyeti,

4) Ortaklığın fabrika, işletme, satış şube ve mağazalarının ad ve adresleri, varsa devam etmekte olan yatırımları,

5) Son üç yıla ait bilânço ve kâr-zarar tablosunun tasdikli birer örneği (yeni kurulanlarda kuruluştan sonraki tablolar verilecektir),

6) Son üç yılda dağıtılan temettü miktar ve oranları,

7) Diğer bilgiler;

a) Varsa, tedavüldeki şirket tahvillerinin itfa planına göre dökümü :

(.....) Tertip Tahvillerinin Ödeme Planı

Tarih	Faiz	Anapara

b) 1/2/1982 tarihinden sonra halka arz olunan hisse senetlerinin miktarı ve arz tarihi :

Arz Tarihi	Arz Tutarı

Ekler : a) Yürürlükteki esas sözleşme metni

b) Son üç yıla ait bilânço ve kâr zarar tabloları

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EK X.A HİSSE SENEDİ VE/VEYA TAHVİL ÇIKARDIKLARI İÇİN SPK DENETİMİNDE OLAN ORTAKLIKLAR

SIRA NO.	ÜNVANI
1	Abana Elektromekanik Sanayii ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
2	Acıselsan Acıpayam Selulos Sanayi ve Ticaret A.Ş. ACIPAYAM
3	ACS Anadolu Cam Sanayii A.Ş. MERSİN
4	Adapazarı Yatırım Holding A.Ş. ADAPAZARI
5	Adela Ayakkabı Deri ve Lastik Sanayii A.Ş. İSTANBUL
6	Adım Yapı Ürünleri Ticaret ve Sanayii A.Ş. ISPARTA
7	Afyon Çimtaş Afyon Çimento Fab. Mensupleri Nak. ve Tic. A.Ş. AFYON
8	Afyon Gıda Sanayii ve Ticaret A.Ş. AFYON
9	Afyon Şantaş Dokuma ve Makina Sanayii A.Ş. AFYON
10	Afyon Yem Sanayii A.Ş. AFYON
11	Ahi Kiremit Tuğla Sanayii ve Ticaret A.Ş. KIRŞEHİR
12	Aile Ziraî Ürünleri Sanayii ve Ticaret A.Ş. ANKARA
13	Akal Tekstil Sanayii A.Ş. İSTANBUL
14	Akalsan Akşehir Alüminyum Sanayii ve Ticaret A.Ş. ANKARA
15	Akbilsan Akarsu Birlik Menteşe Sanayii ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
16	Akçaltaş İnşaat Ticaret ve Sanayii A.Ş. AKÇAABAT
17	Akçimento Ticaret A.Ş. İSTANBUL
18	Akdağ Deri Sanayii ve Ticaret A.Ş. ANKARA
19	Akdağ İnşaat ve İnşaat Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. YERKÖY
20	Aker Tarım Makinaları Ticaret ve Sanayii A.Ş. BALIKESİR
21	Akgıda Akdağmağaceni Gıda Maddeleri San. Tic. ve Pazar. A.Ş. AKDAĞMADENİ
22	Akkaş Hayvancılık ve Yem Sanayii A.Ş. KAYSERİ
23	Akkaza Mensucat Sanayii ve Ticaret A.Ş. GAZİANTEP
24	Akmersan Akşehir Mermer İşletmesi ve Madencilik A.Ş. Akşehir
25	Akso Akrilik Kimya Sanayii A.Ş. İSTANBUL
26	Aksoy Turizm İşletmecilik ve Ticaret A.Ş. MARMARİS

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

27 Aksantaş Akşehir Tuğla Sunta Süt Yoğ Demir Had... S. ve T.A.Ş. AKŞEHİR
28 Aksaray Yem Fabrikası A.Ş. AKSARAY
29 Aktentaş Aksaray Tarım Endüstrisi A.Ş. AKSARAY
30 Aktop Aksalur Topuzdağı Gıda Sanayii A.Ş. ÜRGÜP
31 Aktuğ Aktuğla İşçi Özneği A.Ş. NEVŞEHİR
32 Aktur Turizm ve Endüstri A.Ş. MUĞLA
33 Akü Santaş Akümülatör Sanayii Ticaret A.Ş. İZMİR
34 Akyem Akşehir Yem Sanayii A.Ş. AKŞEHİR
35 Akyem Yem Sanayii ve Ticaret A.Ş. ADAPAZARI
36 Alaca Hayvancılık Organizasyon ve Yatırım A.Ş. İSTANBUL
37 Alarko Holding A.Ş. İSTANBUL
38 Alpa Alet ve Dayanıklı Tüketim Mamulleri Pazarlama A.Ş. İSTANBUL
39 Altın Yunus Çeşme Turistik Tesisleri A.Ş. ÇEŞME
40 Altınbaşak Un Fabrikaları A.Ş. POLATLI
41 Altınbuğday Sakarya Gıda ve Un Sanayii Ticaret A.Ş. ADAPAZARI
42 Altınız Anadolu Sabun Yağ Sanayi ve Ticaret A.Ş. İZMİR
43 Anadolu Mobilya İmalat Sanayii ve Ticaret A.Ş. ESKİŞEHİR
44 Anavatan Timtaş Tüm İnşaat Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. TOKAT
45 Anka İlaçları Kimya Sanayii ve Ticaret A.Ş. İZMİR
46 Anpa Anadolu Gıda ve İhtiyaç Maddeleri Pazarlama ve San. A.Ş. İZMİR
47 Ansa Ambalaj Sanayii ve Ticaret A.Ş. MERSİN
48 Ansa Antalya Soğuk Hava Buz ve Su Tesisleri A.Ş. ANTALYA
49 Antalya Koleji Eğitim Tesisleri A.Ş. ANTALYA
50 Antalya Pamuklu Dokuma Sanayii T.A.Ş. ANTALYA
51 Antav Antalya Tavuk Yumurta İşletme ve Ticaret A.Ş. ANTALYA
52 Antuğ Antalya Tuğla Kiremit Kireç ve İnşaat Taahhüt A.Ş. ANTALYA
53 Arçelik A.Ş. İSTANBUL
54 Arhaş Arhavi Su Toprak ve Orman Ürünleri Sanayii A.Ş. ARHAVİ
55 Artaş Araklı Toprak Sanayi ve Ticaret A.Ş. ARAKLI
56 Artur Turizm Endüstrisi A.Ş. BURHANİYE
57 Asaş Ağaç Sanayii A.Ş. ZONGULDAK
58 Asil Çelik Sanayii ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
60 Asya Meyve ve Gıda Sanayii A.Ş. ANKARA
61 Atlas Halıcılık İşletmesi A.Ş. KAYSERİ
62 Aydın Tekstil İplik Dokuma ve Nebati Yağlar San. İşlet. A.Ş. AYDIN
63 Ayes Akdeniz Yapı Elemanları Sanayii ve Ticaret A.Ş. ISPARTA
64 Aygaz A.Ş. İSTANBUL
65 Aypersan Aydınlatma Gereçleri Sanayii ve Ticaret A.Ş. ANKARA
66 Aykas Aydın Kağıt ve Ambalaj Sanayii A.Ş. AYDIN
67 Aykent Gıda Sanayii ve Ticaret A.Ş. İZMİR

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

68 Aykin Aydın Kimya Sanayii ve Ticaret A.Ş. AYDIN
69 Aymar Yağ Sanayii A.Ş. İSTANBUL
70 Aymas Ayakkabı ve Malzemesi Sanayi ve Ticaret A.Ş. İZMİR
71 Aysan Aydın Transmisyon Zincirleri ve Forging San. ve Tic. A.Ş. AYDIN
72 Ayvacık Çevre Ürünleri Değerlendirme Turizm San. ve Tic. A.Ş. AYVACIK
73 Aztaş Anadolu Zeytincilik ve Gıda Ticaretı A.Ş. EDİNCİK
74 Batay Bafra Aycıceği Yağı ve Yağlo Yap. Mad. Fab. Te,.. T. A.Ş. BAFRA
75 Bağaş Bağ Planlama Pazarlam ve Ticaret A.Ş. KONYA
76 Bağdaş Metal ve Ağaç İşleri Sanayii A.Ş. KONYA
77 Bağtaş Bandırma Gübre Fabrikaları A.Ş. İSTANBUL
78 Bakırsan Bakır Sanayii Mamülleri ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
79 Baksan Bakkallar Ticaret ve Sanayii A.Ş. İZMİR
80 Balıkesir Çimento Sanayii T.A.Ş. BALIKESİR
81 Balıkesir Pamuklu Dokuma Sanayii T.A.Ş. BALIKESİR
82 Balıkesir Yem Sanayii ve Ticaret A.Ş. BALIKESİR
83 Balıksan Balık İşletme Sanayii ve Ticaret A.Ş. SİNOP
84 Balko Bakkallar Ticaret ve Sanayii A.Ş. BALIKESİR
85 Balsa Balıkesir Meşrubat Sanayii A.Ş. BALIKESİR
86 Bamaş Büyük Anadolu Madenleri A.Ş. ANKARA
87 Barantaş Barani Çimento Sanayii ve Ticaret A.Ş. ANKARA
88 Barkisan Bartın Kireç Sanayii A.Ş. İSTANBUL
89 Bartın Çimento Sanayii A.Ş. ANKARA
90 Bartuğsan Bartın Tuğla Sanayi A.Ş. İSTANBUL
91 Başkaş Başkent Çimento Sanayii ve Ticaret A.Ş. ANKARA
92 Batı Anadolu Çimento Sanayii A.Ş. İZMİR
93 Bayramoğlu Sahil Mahallesi İmar İdare ve Bakır İşleri A.Ş. GEBZE
94 Baysan Bayatlılar Tarım Ürünleri Nakliyat A.Ş. ÇORUM
95 Baysan Bayburt Yem Sanayii ve Ticaret A.Ş. BAYBURT
96 Baysan Kusbe Yem ve Süt Sanayii ve Ticaret A.Ş. İZMİR
97 Baytaş Bayburt Toprak Sanayii ve Ticaret A.Ş. BAYBURT
98 Beğaş Bereket Gıda Sanayii ve Ticaret A.Ş. MUCUR
99 Bergama Pamuk İplığı ve Dokuma Sanayii T.A.Ş. BERGAMA
100 Besaş Bursa Ekmek ve Besin Sanayii ve Ticaret A.Ş. BURSA
101 Best Bitlis Entegre Sigara Tütün Su ve Tarım Ür. S ve T. A.Ş. İSTANBUL
102 Beştaş Birlik Ecza Sanayi ve Ticaret A.Ş. SAMSUN
103 Beştaş İnşaat Sanatı ve Ticaret A.Ş. NEVŞEHİR
104 Beta Ziraat ve Ticaret A.Ş. ANKARA
105 Betaş İnşaat Malzemeleri Sanayii A.Ş. BALIKESİR
106 Betoniş Ticaret ve Sanayii A.Ş. ERZİNCAN
107 Betonsan Konut Sanayii ve Ticaret A.Ş. MANİSA

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

108 Bidaş Bursalı İşçiler Depoculuk A.Ş. BURSA
109 Bilfar Holding A.Ş. İSTANBUL
110 Bilmertaş Bilecik Mermercilik Sanayi Ticaret İhracat A.Ş. Bilecik
111 Bilyemtaş Bilecik Yem Sanayi ve Ticaret A.Ş. BİLECİK
112 Bimtaş Bilumum İnşaat Malzemeleri Ticaret A.Ş. İSTANBUL
113 Binnur Un Ekmek Fabrikası Ticaret Sanayii A.Ş. KONYA
114 Bimtaş Bartın İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. BARTIN
115 Bintaş Biga Nakliyecilik ve Ticaret A.Ş. BİGA
116 Bintaş Birleşmiş İnşaatçılar İnş. ve İnş. Mal. S. ve T. A. Ş. İSTANBUL
117 Bir Emek Elektrik ve Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş. DENİZLİ
118 Birko Birleşik Kayunlular Mensucat Ticaret ve Sanayi A.Ş. NİĞDE
119 Birlik Mensucat Ticaret ve Sanayii İşletmesi A.Ş. KAYSERİ
120 Birsan Birleşik İlaç Sanayii Holding A.Ş. İSTANBUL
121 Birtaş Birlik Gıda İnşaat Ticaret ve Sanayii A.Ş. ANTALYA
122 Bizimgaz Yatırım Holding A.Ş. İSTANBUL
123 BMC Sanayi ve Ticaret A.Ş. İZMİR
124 Bol Bak Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. BOLU
125 Bolu Çimento Sanayi A.Ş. BOLU
126 Bor Toprak Mamulleri Sanayi Ticaret A.Ş. BOR
127 Boyer Ziraat Sanayii ve Ticaret A.Ş. SİLİFKE
128 Buğdüz Halı Atölyeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. BURDUR
129 Bumaş Karaman Bulgur Sanayi ve Ticaret A.Ş. KARAMAN
130 Bumertaş Buca Mermer Taş ve Yan Ürünleri İşl. San. ve Tic. A.Ş. İZMİR
131 Bünsa Döküm Makina Alet Sanayii ve Ticaret A.Ş. BÜNYAN
132 Burmena Bursa Mensucat İplikleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. BURSA
133 Burmesan Döküm Makina Sanayii ve Ticaret A.Ş. BURSA
134 Bursa Çimento Fabrikası A.Ş. BURSA
135 Bursa Otelcilik A.Ş. BURSA
136 Bursan Bursa Meyva Suları Gıda Sanayi ve Pazarlama A.Ş. BURSA
137 Burtrak Burdur Traktör ve Ontükleyici Sanayii ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
138 Büryem Burdur Yem Sanayii ve Ticaret A.Ş. BURDUR
139 Bütaş Balova Üretim Çiftliği A.Ş. ANKARA
140 Çaksaş Çankırı Alcı Kiremit Tuğla ve İnşaat Taahhüt A.Ş. ÇANKIRI
141 Calcağ Gıda ve İhtiyaç Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. HAYMANA
142 Çalışkur Tarım Ürünleri Sanayii ve Ticaret A.Ş. SAMSUN
143 Çamsan Ağaç Sanayi ve Ticaret A.Ş. ANKARA
144 Çanakkale Çimento Sanayii A.Ş. İSTANBUL
145 Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş. İSTANBUL
146 Çankırı Yünlü Sanayi A.Ş. İSTANBUL

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

147 Çantaş Çankırı Tuz Ürünleri Üretim ve Dağıtım A.Ş. ÇANKIRI
148 Çaysan Doğu Karadeniz Çay Entegre Sanayii A.Ş. RİZE
149 Çaytaş Zonguldak İnşaat Malzemeleri Sanayii ve Ticaret A.Ş. ZONGULDAK
150 Çelik Halat ve Tel Sanayii A.Ş. İSTANBUL
151 Çemtaş Çelik Makina Sanayi ve Ticaret A.Ş. BURSA
152 Çepni Gücü Yem Sanayii ve Besicilik A.Ş. SİVAS
153 Çestaş Çukurova Elektrik Sanayii ve Ticaret A.Ş. ADANA
154 Çeytaş Ceyhan Tekstil Sanayi A.Ş. ADANA
155 Cicisan Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. ESKİŞEHİR
156 Cidaş Cide Ağaç Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
157 Cihankur İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. CİHANBEYLİ
158 Cimentaş İzmir Çimento Fabrikaları T.A.Ş. İZMİR
159 Çimsa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. MERSİN
160 Çinkur Çinko Kurşun Metal Sanayi A.Ş. KAYSERİ
161 Cisan Cide Orman Ürünleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
162 Çorum Çimento Sanayii T.A.Ş. ÇORUM
163 Çorum Yem Fabrikası A.Ş. ÇORUM
164 Çukdet Çukurova Et ve Et Mamulleri Endüstri ve Ticaret A.Ş. CEYHAN
165 Çukurova Çimento Sanayii T.A.Ş. ADANA
166 Çukurova Elektrik A.Ş. ADANA
167 Çukurova Kimya Endüstrisi A.Ş. MANİSA
168 Çukurova Makina İmalat ve Ticaret A.Ş. TARSUS
169 Cumpaş Çumra Patates ve Ziraî Ürünleri Değerlen. San. A.Ş. ÇUMRA
170 Çumra Kağıt Sanayii A.Ş. İSTANBUL
171 Çumsan Çumra Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. ÇUMRA
172 Cumtaş Çarşamba Bitkisel Yağ ve Un Mamulleri San. ve Tic. A.Ş. ÇARŞAMBA
173 Çupasan Çukurova Plastik Sanayi ve Ticaret A.Ş. MERSİN
174 Daçka İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
175 Damsaş Doğanşehir Soğukhava Paketleme ve Meyvesuyu Tes. A.Ş. DOĞANŞEHİR
176 Datçatur Turizm ve Endüstri A.Ş. MUĞLA
177 Deksaş Kocaeli Defter ve kağıt Yan Sanayi ve Ticaret A.Ş. İZMİT
178 Delta Toprak Sanayi ve Ticaret A.Ş. DÜZCE
179 Demas Su Ürünleri Sanayi ve Pazarlama A.Ş. ANKARA
180 Demko Demirci Konservecilik A.Ş. İSTANBUL
181 Demsan Delice Meyva Ürünleri Sanayi Ticaret A.Ş. DELİCE
182 Denizli Basma ve Boyo Sanayi A.Ş. DENİZLİ
183 Denizli Çam Sanayi ve Ticaret A.Ş. DENİZLİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

184 Denizli Holding A.Ş. DENİZLİ
185 Dentaş Oluklu Mukavva Sanayii ve Ticaret A.Ş. DENİZLİ
186 Depotaş Denizli Plastik Sanayi ve Ticaret A.Ş. DENİZLİ
187 Derkosan Deri ve Konfeksiyon Sanayi İşletmeleri A.Ş. İSTANBUL
188 Desantaş Orta Anadolu Köy İşbir Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ANKARA
189 Devo Holding A.Ş. İSTANBUL
190 Devrektaş Devrek Orman Ürünleri Sanayii ve Ticaret A.Ş. DEVREK
191 Devçan Gıda Sanayii A.Ş. İSTANBUL
192 Dibiltaş Divanlı İşçi Birliği Tuğla ve Kiremit Ur. T. ve S. A.Ş. YOZGAT
193 Disutaş Damızlık inek ve Süt Ürünleri Ticaret A.Ş. İSTANBUL
194 Ditaş Doğan Yedek Parça İmalat ve Teknik A.Ş. NİĞDE
195 Diyarbakır Tuğla ve Kiremit Sanayi ve Ticaret A.Ş. DİYARBAKIR
196 Doğu Gıda Ticaret ve Sanayi A.Ş. ERZURUM
197 Doğu Halk Holding A.Ş. ERZİNCAN
198 Doğusan Boru Sanayi ve Ticaret A.Ş. ERZİNCAN
199 Dokap Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. ANKARA
200 Dokap Yapı Elemanları Sanayi ve Ticaret A.Ş. ANKARA
201 Doktaş Dökümcülük Ticaret ve Sanayi A.Ş. İSTANBUL
202 Dokusan İstanbul Dokuma Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
203 Domotkent İnşaat Turizm ve Ticaret A.Ş. ANKARA
204 Dosan Konserve Sanayi ve Ticaret A.Ş. BURSA
205 Dostaş Düzce Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş. DÜZCE
206 Dostel Aluminyum Sulfat Sanayii A.Ş. ANKARA
207 Doysan Doğu Yağ Sanayii ve Ticaret A.Ş. ERZURUM
208 Durmaz Yem ve Tarım Ürünleri Sanayi A.Ş. KONYA
209 Düzsan Düzce Birlik Orman Ürünleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. DÜZCE
210 Eczacıbaşı Yatırım Holding Ortaklığı A.Ş. İSTANBUL
211 Ege Biracılık ve Malt Sanayii A.Ş. İZMİR
212 Ege Cam Sanayii ve Ticaret A.Ş. DENİZLİ
213 Ege Derişan Ege Deri ve Dokuma Sanayii A.Ş. UŞAK
214 Ege Et Mamulleri Yem ve Yağ Sanayi Ticaret A.Ş. ÇİNE
215 Ege Gübre Sanayii A.Ş. İZMİR
216 Ege Mosan Motorlu Araçlar Sanayi ve Ticaret A.Ş. İZMİR
217 Ekmaş Niğde Gıda Sanayii ve Ticaret A.Ş. NİĞDE
218 Eksan Undan Mamul Maddeler İmalât ve Pazarlama A.Ş. İSTANBUL
219 Eksaş Holding Yatırımlar A.Ş. ANKARA
220 Elazığ Altınova Çimento Sanayi A.Ş. ELAZIĞ
221 Elbeton Keban Holding ve Ortakları Beton Sanayii A.Ş. ELAZIĞ
222 Elbir Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş. BOZÜYÜK
223 Elektro Mekanik Sanayi Tesisleri A.Ş. BALIKESİR

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

224 Elektronal Elektronik Aletler Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
225 Elektrosan Elektro Bakır Sanayii A.Ş. SAMSUN
226 Elmar Tesisat Malzemesi Ticaret A.Ş. İSTANBUL
227 Elsan Niğde Ambalaj Sanayii ve Ticaret A.Ş. NİĞDE
228 Eltuğ Elbistan Tuğla Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
229 Endaş Endüstriyel Ekipman ve Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
230 Enka Yatırım Holding A.Ş. İSTANBUL
231 Ensar Gıda ve İhtiyaç Maddeleri Ticaret Sanayi A.Ş. MALATYA
232 Erbosan Erciyes Boru Sanayii ve Ticaret A.Ş. KAYSERİ
233 Ercan Holding A.Ş. İSTANBUL
234 Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş. K. EREĞLİ
235 Ereğli Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. EREĞLİ
236 Ergani Gıda Sanayii A.Ş. ERGANİ
237 Ergaz Likit Gaz Sanayi ve Ticaret A.Ş. ERZURUM
238 Ersan Erzincan Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ERZİNCAN
239 Ersu Meyve ve Gıda Sanayi A.Ş. KONYA
240 Erzurum Holding A.Ş. ERZURUM
241 Esgimtaş Esnaf ve Sanatkarlar Gıda ve İm. Mad... S. ve T.A.Ş. ANKARA
242 Eskişehir Çimento Fabrikası T.A.Ş. ESKİŞEHİR
243 Evum Evciler Un Sanayi ve Ticaret A.Ş. AFYON
244 E. O. S Ege Otomotiv Sanayi Ticaret A.Ş. İZMİR
245 Formaç Eczacılar Ecza Ticaret ve Sanayi A.S. KONYA
246 Fazilet Neşriyat ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
247 Fersu Amasya Meyve Sebze Suları Gıda Sanayi Ticaret A.Ş. AMASYA
248 Fultaş İlaç Kozmetik Sanayi ve Ticaret A.Ş. İZMİR
249 Gaziantep Çimento Sanayi A.Ş. GAZİANTEP
250 Gediz Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş. GEDİZ
251 Gediz Bilimum Sanayi Ticaret ve Madencilik A.Ş. GEDİZ
252 Gediz Madenc ilik A.Ş. GEDİZ
253 Gediz Soylu Kömürleri A.Ş. Y. GEDİZ
254 Gentaş Genel Metal Sanayi ve Ticaret A.Ş. ANKARA
255 Gesaş Genel Gıda Sanayii ve Ticaret A.Ş. KONYA
256 Gesçimtaş Gölcük Esnaf ve Sanatkârlar Gı ve İn... S. ve T. A.Ş. GÖLCÜK
257 Getaş Gediz Taşıma ve Ticaret A.Ş. GEDİZ
258 Gimsah Gediz İplik Mensucat Sanayii A.Ş. GEDİZ
259 Girsentaş Giresun Yapı Yol Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. GİRESUN
260 Gistaş Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. MAHYAS
261 Gitaş Gıda ve İhtiyaç Maddeleri Ticaret ve Sanayi A.Ş. KONYA
262 Göksan Gaynuk Kalker ve Yapı Sanayi A.Ş. BOLU
263 Göktarsan Göksun Tarım Sanayi ve Ticaret A.Ş. KAHRAMANMARAŞ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

264 Gölsan Golkoy Toprak Orman Hayvan ve Demir Ürün S. ve T. A.Ş. GÖLKÖY
265 Göltaş Goller Bolgesi Cimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. ISPARTA
266 Gönen Gıda Sanayi A.Ş. GÖNEN
267 Goodyear Lastikleri T.A.Ş. İSTANBUL
268 Gübre Fabrikaları T.A.Ş. İSTANBUL
269 Güçbir İnşaat ve İnşaat Malzemeleri Ticaret ve Sanayi A.Ş. ELAZIĞ
270 Güdesan Gümüşhane Değirmencilik Dericilik Tic. ve San. A.Ş. GÜMÜŞHANE
271 Gül Un Fabrikası Sanayi ve Ticaret A.Ş. POLATLI
272 Gümüşkale Kireç Ticaret Sanayii ve T.A.Ş. GÜMÜŞHANE
273 Güney Biracılık ve Malt Sanayii A.Ş. ADANA
274 Güneysu Meyve Suyu Gıda Sanayii ve Ziraı Maddeler A.Ş. DÖRTYOL
275 Güpüroğlu Hayvan Ürünleri ve Gıda Maddeleri San. Poz. A.Ş. AMASYA
276 Güras Gıda Ürünleri Sanayii ve Ticaret A.Ş. GÜMÜŞHACIKÖY
277 Güryem Yem Sanayii ve Ticaret A.Ş. TRABZON
278 Halka Açık Osmaniye Gıda Sanayi A.Ş. OSMANİYE
279 Hasat Holding A.Ş. DENİZLİ
280 Hatsaş Hassa Tekstil Sanayi Ticaret A.Ş. HATAY
281 Hektaş Ticaret T.A.Ş. İSTANBUL
282 Hes Hacılar Elektrik Sanayi ve Ticaret A.Ş. KAYSERİ
283 Hititaş Hitit Ziraat ve Nebati Yağ Sanayii A.Ş. TARSUS
284 Hisaş Hakkarir İplik Sanayii A.Ş. HAKKARİ
285 Hürgün Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş. İSTANBUL
286 Hürriyet Haber Ajansı A.Ş. İSTANBUL
287 Huzur İnşaat Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. BAFRA
288 İbefaş İnegöl Belediyesi Ekmek Fabrikası A.Ş. İNEGÖL
289 İdeal Kuru Pil Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
290 İlsan İlaç ve Hammaddeleri Sanayi A.Ş. İSTANBUL
291 İsantaş İlgin Kireç Sanayi ve Ticaret A.Ş. İLGİN
292 İltaş İlaç Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
293 İmrentaş Prefabrik Beton Sanayi Ticaret A.Ş. ÇORUM
294 İnesciocaş İnegöl Esnaf ve Sanatkarlar Gıda...S. ve T.A.Ş. İNEGÖL
295 İnkamak İnşaat Makinaları Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
296 İnser Seramik Tuğla Sanayi ve Ticaret A.Ş. İNEGÖL
297 İnteks İstanbul Naylon Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
298 İntema İnşaat ve Tesisat Malzemeleri Yatırım ve Pazar. A.Ş. İSTANBUL
299 İpaş İhtiyaç Maddeleri Pazarlama ve Ticaret A.Ş. SİVAS
300 İşbir Alüminyum Doğrama ve Elöksal Sanayi A.Ş. İSTANBUL
301 İşbir Elektrik Sanayii A.Ş. BALIKESİR
302 İşbir Holding A.Ş. ANKARA

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

303 İşbir Sentetik Dokuma Sanayii A.Ş. BALIKESİR
304 İşkur İşçi İşadamı Kimya Sanayi Kuruluşları A.Ş. İSTANBUL
305 İspak İzmit Sıvı Paketleme Sanayi A.Ş. İZMİR
306 İstanbul Tekstil A.Ş. İSTANBUL
307 İstaş İnegöl Sanayi Tesisleri ve Ticaret A.Ş. İNEGÖL
308 İstuk İslamiye Tuğla Kiremit Sanayi A.Ş. İSLAHİYE
309 İzmir Demir Çelik Sanayii A.Ş. İZMİR
310 İzocam Ticaret ve Sanayi A.Ş. İSTANBUL
311 Jamak Jant ve Makina İmalat Sanayi ve Ticaret A.Ş. ESKİŞEHİR
312 Jantsa Jant Sanayi ve Ticaret A.Ş. NAZİLLİ
313 Kadem Kırtasiye Ticaret A.Ş. İSTANBUL
314 Kaksan Karadeniz Gıda ve Tarım Sanayii A.Ş. TRABZON
315 Kaksan Karaisalı Kireç Sanayi ve Ticaret A.Ş. ADANA
316 Kale Porselen Elektroteknik Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
317 Kale Tuğla ve Kiremit Sanayi A.Ş. KAYSERİ
318 Kalebodur Seramik Sanayi A.Ş. İSTANBUL
319 Kaleflex Yer Döşemeleri Sanayi A.Ş. İSTANBUL
320 Kaplamin Ambalaj Sanayii ve Ticaret Halk A.Ş. İZMİR
321 Karacadağ Hayvancılık Tarım Ürünleri ve Sanayi A.Ş. ANKARA
322 Karadeniz Bakır İşletmeleri A.Ş. ANKARA
323 Karadeniz Kireç Sanayii ve İnşaat Endüstrisi A.Ş. TRABZON
324 Karaman Yem Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. KARAMAN
325 Karamanlı Un Makarna ve Çocuk Maması Fabrikası Ticaret A.Ş. KARAMANLI
326 Karbasan Karadeniz Balık Sanayii ve Ticaret A.Ş. RİZE
327 Karbas Karamanlı Besin ve Kimya Sanayii A.Ş. BURDUR
328 Kariş Karadeniz Nişasta Glikoz Mısırözü Tağı San. ve Tic. A.Ş. SAMSUN
329 Karpaş Karadeniz Pazarlama ve Ticaret A.Ş. SAMSUN
330 Karpaş Karamanlı Pazarlama A.Ş. BURDUR
331 Kars Et Hayvansal Ürünleri Sanayii ve Ticaret A.Ş. KARS
332 Kars Yem Fabrikası A.Ş. KARS
333 Karsan Kars Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. KARS
334 Karsteş Kars Deri Ticaret ve Sanayii A.Ş. KARS
335 Karsu Tekstil Sanayii ve Ticaret A.Ş. KAYSERİ
336 Karsusan Karadeniz Su Ürünleri Sanayi A.Ş. TRABZON
337 Kartal Ağır Makina Sanayi ve Tic. A.Ş. ANKARA
338 Kartal Halk Ekmek Kartal Töresi Un ve Un Mamul S. ve T. A.Ş. İSTANBUL
339 Karaş Karyı Orman Ürünleri Sanayi Ticaret A.Ş. KARGI
340 Kartonsan Karton Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
341 Karyem Karapınar Yem Sanayi ve Ticaret A.Ş. KONYA

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

342 Karyer Karaman Yeraltı ve Yerustu Kat ile Tar. Ür. Deş. A.Ş. KARAMAN
343 Kostaş Karadeniz Çimento Kireç ve Ürünleri San. ve Tic. A.Ş. TRABZON
344 KAV Orman Sanayii A.Ş. İSTANBUL
345 Kayseri Tekstil Fabrikası A.Ş. KAYSERİ
346 Kazdağı Gıda ve Orman Ürünleri Ticaret ve Sanayi A.Ş. BAYRAMİÇ
347 Keban Holding ve Ortakları Demir Çelik Sanayi A.Ş. ELAZIĞ
348 Keban Holding ve Ortakları Ağır Dericilik Sanayii A.Ş. ELAZIĞ
349 Keban Holding A.Ş. ELAZIĞ
350 Keban Plastik Keban Holding ve Ortakları Plastik San. A.Ş. ELAZIĞ
351 Kelkitliler Toprak Mahsullerini Üretme Değer Tic. ve San. A.Ş. KELKİT
352 Kemaliye Halı Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
353 Kemitaş Karadeniz Elektrik Makina İmalat Sanayi ve Tic. A.Ş. SAMSUN
354 Kemsan Kayseri Et Ürünleri ve Margarin Sanayii A.Ş. KAYSERİ
355 Kepez ve Antalya Havalisi Elektrik Santralleri T.A.Ş. ANTALYA
356 Ketaş Karadeniz Elektroteknik Sanayi ve Ticaret A.Ş. ANKARA
357 Ketsan Entegre Keten Sanayii A.Ş. İZMİR
358 Kidaş Mardin Kızıltepe İplik ve Dokuma Sanayii ve Tic. A.Ş. KIZILTEPE
359 Kilim Grubu Uşak Pamuklu Mensucat A.Ş. UŞAK
360 Kimsan Rejenere Kauçuk Sanayii ve Ticaret A.Ş. ANKARA
361 Kintaş Kirik Koyu Toprak Sanayi ve Ticaret A.Ş. BİLECİK
362 Kireç ve Tuğla Sanayii Ticaret A.Ş. ADANA
363 Kırşehir Holding A.Ş. KIRŞEHİR
364 Kırşehir Karvansaray İşçi Emeği Yem Sanayii ve Ticaret A.Ş. KIRŞEHİR
365 Kintaş Kızılçakır İnşaat Malzemeleri ve Sanayi A.Ş. KONYA
366 Kintaş Karaman İskur Tavukçuluk ve Ticaret A.Ş. KARAMAN
367 Kızılırmak Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. ALACA
368 Kızılırmak Holding A.Ş. ÇORUM
369 Koç Holding A.Ş. İSTANBUL
370 Koç Yatırım ve Sanayi Mamulleri Pazarlama A.Ş. İSTANBUL
371 Konaltaş Konya Aluminyum Sanayii ve Ticaret A.Ş. KONYA
372 Konestaş Konya Unlu Gıda İmalı ve Ticaret A.Ş. KONYA
373 Konsantaş Konya Döküm Makina Sanayii ve Ticaret A.Ş. KONYA
374 Konya Çimento Sanayii A.Ş. KONYA
375 Kopaş Kozmetik Pazarlama ve Sanayii A.Ş. İSTANBUL
376 Kordsa Kord Bezi Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
377 Koruma Tarım İlaçları A.Ş. İSTANBUL
378 Korusan Karadeniz Orman Ürünleri Sanayi A.Ş. RİZE
379 Köseler İnşaat Malzemeleri Ticaret ve Sanayi A.Ş. ANKARA
380 Köysan Gıda Dokuma Turizm ve Motorlu Araçlar Sanayi Tic. A.Ş. ANKARA

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

381 Köytaş Köy Tarım ve Sanayi Makinaları Sanayi ve Ticaret A.Ş. MUĞLA
382 Köytaş Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. NAZİLLİ
383 Köyimiz Et Entegre Tesisleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. İZMİR
384 Kristal Rafine Tuz Sanayi ve Ticaret A.Ş. İZMİR
385 Kristal Tuz Rafinerisi Sanayii ve Ticaret A.Ş. ANKARA
386 Kulusan Kulu Yem ve Un Sanayi A.Ş. KULU
387 Kumaş Kütahya Menyezit İşletmeleri A.Ş. ANKARA
388 Kuştur Kuşadası Turizm Endüstrisi A.Ş. KUŞADASI
389 Kütahya Porselen Sanayii A.Ş. KÜTAHYA
390 Kütahya Toprak Sanayii A.Ş. KÜTAHYA
391 Kutblean Kutlubey Biro ve Üzüm Fabrikaları Sanayi A.Ş. ANKARA
392 Kuzey Holding A.Ş. TRABZON
393 Kuzey Kimya Sanayii A.Ş. TRABZON
394 Lassa Lastik Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
395 Luks Kadife Ticaret ve Sanayii A.Ş. KAYSERİ
396 Macko Hayvancılık Ormancılık ve Yapı Malzemeleri A.Ş. TRABZON
397 Madımak Un Makarna Yem Sanayii ve Ticaret A.Ş. ŞARKIŞLA
398 Maksan Malatya Makina Sanayii A.Ş. MALATYA
399 Manisa Pamuklu Mensucat A.Ş. MANİSA
400 Manisa Tek Fabrikası A.Ş. MANİSA
401 Mardin Çimento Sanayii ve Ticaret A.Ş. MARDİN
402 Marlit Mardin Asbest Boru Sanayii ve Ticaret A.Ş. MARDİN
403 Mars Ticaret ve Sanayi A.Ş. ANKARA
404 Barsan Mardin Kireç ve Tuğla Nebati Y. İns. Mal Hal. T. ve S. A.Ş. MARDİN
405 MARSHALL BOYA ve VERNİK SANAYİ A.Ş. İSTANBUL
406 Martaş Marmara Tarımsal Ürünleri Değerlendirme A.Ş. BURSA
407 Maryer Kahramanmaraş Yer Sanayi A.Ş. KAHRAMANMARAŞ
408 Maten Manisa Tarım Endüstrisi ve Ticaret A.Ş. MANİSA
409 Mavi Çelik Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
410 Maysan Makina ve Yedek Parça Sanayi ve Ticaret A.Ş. BURSA
411 Mensucat Santral T.A.Ş. İSTANBUL
412 Mepasan Antalya Meyve Sebze Pazarlama Sanayi A.Ş. ANTALYA
413 Mepasan Bursa Meyve Sebze Pazarlama ve Sanayi A.Ş. BURSA
414 Meray Yağ Sanayii ve Ticaret A.Ş. MERZİFON
415 Meriç Dokuma Sanayi A.Ş. İSTANBUL
416 Meriç Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
417 Mersin Turistik Tesisleri A.Ş. MERSİN
418 Mertur Mersin Turizm İşletmeleri A.Ş. MERSİN
419 Mesan Metal Sanayi ve Tesisat A.Ş. İSTANBUL

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

420 Metaş İzmir Metalurji Fabrikası T.A.Ş. İZMİR
421 Meybuz Meyve ve Buzlu Muhafaza ve Enternasyonal Nakliyat A.Ş. KAYSERİ
422 Meytaş Kireç ve Tuğla Fabrikaları Ticaret ve Sanayi A.Ş. KIRŞEHİR
423 Meytaş Medet Yem Fabrikası A.Ş. TAVAS
424 Midsan Midyat Tarım Ürünleri Gıda Sanayii ve Ticaret A.Ş. MİDYAT
425 Milsan Maraş İli Maden Sanayii A .Ş. KAHRAMANMARAŞ
426 Mimtaş Modern İş Merkezleri Tesis ve İşletme A.Ş. İSTANBUL
427 Mis Süt Sanayii A.Ş. İSTANBUL
428 Mistaş Meram İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. KONYA
429 Modern Karton Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
430 Mormaş Malatya Orman Ürünleri ve Mobilya Tesisleri A.Ş. MALATYA
431 Mosan Mobilya ve Ağaç Ürünleri Sanayi A.Ş. GAZİANTEP
432 Mostaş Manisa Mobilya Sanayii ve Ticaret A.Ş. MANİSA
433 MTE Makina Takım Endüstrisi A.Ş. İSTANBUL
434 Mucurtaş Mucur Gıda ve Yem Sanayi ve Ticaret A.Ş. KIRŞEHİR
435 Muğla Kireç Sanayi A.Ş. MUĞLA
436 Muş Meyan Kökü Sanayi ve Ticaret A.Ş. MUŞ
437 Mustafa Kemal Paşa Tarımsal Aletler Sanayi ve Ticaret A.Ş. BURSA
438 Nasaş Alüminyum Sanayii ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
439 Nastaş Nazilli Deri Sanayii ve Ticaret A.Ş. NAZİLLİ
440 Net Holding A.Ş. İSTANBUL
441 Net Turizm Ticaret ve Sanayi A.Ş. İSTANBUL
442 Niğbaş Niğde Beton Sanayii ve Ticaret A.Ş. NİĞDE
443 Niğde Çimento Sanayii A.Ş. NİĞDE
444 Niksan Niksar Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. NİKSAR
445 Nimsa Niğde Meyve Suyu ve Gıda Sanayi A.Ş. İSTANBUL
446 Nobel İlaç Sanayii ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
447 Nükaetaş Nusaybin İplik ve Dokuma Sanayii Ticaret A.Ş. MARDİN
448 Ödemiş Tekstil Ticaret ve Sanayii A.Ş. ÖDEMİŞ
449 Ödöksan Osmanneli Dokum Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
450 Olgun Çelik Sanayi ve Ticaret A.Ş. İZMİR
451 Olmuksa Mikuvva Sanayii ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
452 Ondokuz Mayıs Mağazaları Aile Tüketim Malları Ticaret A.Ş. ANKARA
453 Oran (Ortadoğu) İnşaat A.Ş. ANKARA
454 Ordo Holding A.Ş. RİZE
455 Örgi Örme ve Giyim Sanayi A.Ş. KALABA
456 Orma Orman Mahsulleri İntegre Sanayi ve Ticaret A.Ş. ISPARTA
457 Örmen Ören Menteşe Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş. MİLAS
458 Orsan Gıda İnşaat ve Madencilik A.Ş. ORDU

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

458 Ortadoğu Gıda Pazarlama A.Ş. KONYA
460 Ortaş Orman Ürünleri Ticaret ve Sanayi A.Ş. EDREMİT
461 Osüttaş Yedigöller Orman Sanayi Ürünleri Turizm Ticaret A.Ş. DEVREK
462 Otimsaş Ortadoğu Teknik İnşaat Malzemeleri Sanayi A.Ş. SİVAS
463 Otosan Otomobil Sanayii A.Ş. İSTANBUL
464 Otoyol Pazarlama A.Ş. İSTANBUL
465 Oytaş Ticaret A.Ş. İSTANBUL
466 Özbilsan Özbirlik Otomotiv Parçaları Sanayi ve Ticaret A.Ş. SAMSUN
467 Özsem Silivri Yem Sanayi ve Ticaret A.Ş. SİLİVRİ
468 Pamuksan Pamukören Pamuklu Sanayi ve Ticaret A.Ş. KUYUCAK
469 Pancar Motor Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
470 Panter Plastik Sanayii A.Ş. KAYSERİ
471 Paştaş Pazarlama ve Ticaret A.Ş. NAZİLLİ
472 Peg Profilo Elektrikli Gereçler Sanayi A.Ş. İSTANBUL
473 Pemko Profilo Elektrik Motorları ve Kompresör Sanayi A.Ş. İSTANBUL
474 Petrokent Turizm A.Ş. ANKARA
475 Pimaş Plastik İnşaat Malzemeleri A.Ş. İSTANBUL
476 Pınar Entegre Et ve Yem Sanayii A.Ş. İZMİR
477 Pınar Konservecilik A.Ş. İSTANBUL
478 Pınar Süt Mamulleri Sanayii A.Ş. İZMİR
479 Pınar Un ve Tarım Ürünleri Sanayi A.Ş. İZMİR
480 Pınartaş Devrek Pınaronu İnşaat Elemanları San. ve Tic. A.Ş. DEVREK
481 Polylen Sentetik İplik Sanayii A.Ş. BURSA
482 Poliş Porsuk İşçileri Makina Sanayii ve Ticaret A.Ş. ESKİŞEHİR
483 Profilo Holding A.Ş. İSTANBUL
484 Rabak Elektrolitik Bakır ve Mamulleri A.Ş. İSTANBUL
485 Ray Sigorta A.Ş. İSTANBUL
486 Rigaan Rize Çay ve Tarım Sanayii ve Ticaret A.Ş. RİZE
487 Risaş Rize Orman Ürünleri Sanayi Yatırım A.Ş. RİZE
488 Safir Tekstil Sanayi ve Ticarert A.Ş. MANİSA
489 Sağtaş Sağlık ve Tesisleri ve Eğitim Müesseseleri A.Ş. İZMİR
490 Şahin Holding A.Ş. İSTANBUL
491 Sakarya Holding A.Ş. İSTANBUL
492 Sanlarr Motorlu Araçlar ve Dayanıklı Tüketim Malları Paz. A.Ş. İZMİR
493 Santral Holding A.Ş. İSTANBUL
494 Saray Halı A.Ş. İSTANBUL
495 Sargıda Sanoğlan Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. KAYSERİ
496 Şark Değirmenleri T.A.Ş. İSTANBUL
497 Sarkuteen Elektrolitik Bakır Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
498 Sastaş Sakarya Makina İmalat Sanayi ve Ticaret A.Ş. ADAPAZARI

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

499 Sastaş Samsun Soğutma Tesisleri A.Ş. SAMSUN
500 Savronoğulları Gıda İnşaat Makina Sanayi ve Ticaret A.Ş. BALIKESİR
501 Şeker Sigorta A.Ş. İSTANBUL
502 Selkim Selüloz Kimya Sanayii ve Ticaret A.Ş. NAZİLLİ
503 Selpaş Selüloz ve kimya ürünleri Pazarlama Ticaret A.Ş. NAZİLLİ
504 Semtaş Samsun Elektrolitik Bakır ve Maden San. ve Tic. A.Ş. SAMSUN
505 Sesmaş Sakarya Eğitim ve Sağlık Hizmetleri A.Ş. ADAPAZARI
506 Seştaş Sun'i Sentetik Elyaf Sanayii ve Ticaret A.Ş. MANİSA
507 Setaş Simav Orman Mahsülleri Endüstri ve Ticaret A.Ş. KÜTAHYA
508 Seyaltaş Seydişehir Alüminyum Sanayi ve Ticaret A.Ş. SEYDİŞEHİR
509 Sidaş Sivas Dokuma Sanayi A.Ş. SİVAS
510 Sifaş Sentetik İplik Fabrikaları A.Ş. BURSA
511 Sihsan Sihbarak Halı İpliği Sanayii A.Ş. KAYSERİ
512 Simpaş Sakarya İnşaat Malzemeleri ve Gıda Mad. Paz. ve T. A.Ş. ADAPAZARI
513 Sistaş Şiirt Meyan Kökü Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
514 Sitsataş Sivrihisar Toprak Sanayi ve Ticaret A.Ş. SİVRİHİSAR
515 SMS Samsun Makina Sanayii A.Ş. SAMSUN
516 Sodaş Sodyum Sanayi A.Ş. İZMİR
517 Söksa Sinop Örme ve Konfeksiyon Sanayi ve Ticaret A.Ş. SİNOP
518 Söktaş Pamuk ve Tarım Ürünlerini Değerlendirme Tic. San. A.Ş. ŞÖKE
519 Sönerler Gıda İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. İZMİR
520 Sönmez Neşriyat ve Matbaacılık A.Ş. İSTANBUL
521 Sörmaş Soğut Refrakter Malzemeleri A.Ş. BİLECİK
522 Sporturist Su Toprakları ve Turizm A.Ş. İSTANBUL
523 Sumaş Sun'i Tahta ve Mobilya Sanayii A.Ş. EDREMİT
524 Sunova Yağ ve Gıda Sanayii A.Ş. ELAZIĞ
525 Sunta Tahta Sanayii T.A.Ş. İSTANBUL
526 Susan Sulusova Yem Sanayii A.Ş. AMASYA
527 Sütaş Bursa ve Havalisi Pastörize Süt ve Mam. Gıd. ve T. A.Ş. BURSA
528 Sütaş Suşehri Tarımsal ve Hayvansal Ürün Ür. Par. T. S. A.Ş. SİVAS
529 S.S.S. Söğüt Seramik Sanayi A.Ş. BİLECİK
530 Tabaş Petrolcülük A.Ş. İSTANBUL
531 Tamak Tarım Makinaları ve Motor Yedek Parça İmalat San. A.Ş. KONYA
532 Tamsan Tarım Malzemeleri Sanayii A.Ş. TOKAT
533 Tarımsan Tarım Aletleri Sanayii A.Ş. BABAESKİ
534 Tatsan Turizm ve Tarım Sanayii A.Ş. ANKARA

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

535 Tatsun Bisküvi ve Şekerleme A.Ş. KAYSERİ
536 Tek Tarım Makinaları Ticaret ve Sanayii A.Ş. MANİSA
537 Teknik Güç İnşaat Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. BALIKESİR
538 Tektaş Yozgat Teknik İnşaat ve Ticaret A.Ş. YOZGAT
539 Teletrans Sanayi ve Yatırım ve Pazarlama A.Ş. İSTANBUL
540 Terme Metal Sanayii ve Ticaret A.Ş. TERME
541 Tezlaş Tüm Eczacılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. İSTANBUL
542 Timaş Tavşanlı Gıda ve İhtiyaç Maddeleri Üretim Paz. A.Ş. TAVŞANLI
543 Yimgaş Tavaslılar İhtiyaç Maddeleri ve Gıda Sanayii A.Ş. ANKARA
544 Tire Kutsan Oluklu Mukavva ve Kutu Sanayii A.Ş. TİRE
545 Tisaş Tekstil Sanayi A.Ş. BURSA
546 Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.Ş. İSTANBUL
547 Toklaş İnşaat Turizm Sanayi ve Ticaret A.Ş. MUĞLA
548 Toros Gübre ve Kimya Endüstrisi A.Ş. İSTANBUL
549 Torsan Trakya Orman Ürünleri Sanayii ve Ticaret A.Ş. KIRKLARELİ
550 Tosya Meyve Suyu Fabrikası ve Soğuk Hava Tesis S. ve T. A.Ş. TOSYA
551 Tosya Yem ve Gıda Sanayii A.Ş. TOSYA
552 Trabzon Giyim Sanayii A.Ş. TRABZON
553 Trafosan Transformatör Sanayi A.Ş. İSTANBUL
554 Transtürk Holding A.Ş. İSTANBUL
555 Trutaş Truva Gıda Sanayii Tarım İşletmeleri ve Ticaret A.Ş. ÇANAKKALE
556 Truva Deri ve Giyim Sanayi A.Ş. ÇANAKKALE
557 Tüdaş Tarım Ürünlerini Değerlendirme A.Ş. MERSİN
558 Tugsan Gemerek Toprak Sanayii ve Ticaret A.Ş. SİVAS
559 Tüm Döküm Sanayii A.Ş. BALIKESİR
560 Tümaş Tüketim Malları Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
561 Tungos Tunceli Gıda Sanayii A.Ş. ELAZIĞ
562 Tüpko Tüp ve Kompenent Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
563 Turaş Toprak Ürünleri Sanayii ve Ticaret A.Ş. DİNAR
564 Turçter Tersane ve Deniz İşletmeciliği A.Ş. İSTANBUL
565 Turistik Gönen Kaplıcaları İşletmesi A.Ş. GÖNEN
566 Türk Demir Döküm Fabrikaları A.Ş. İSTANBUL
567 Türk Siemens Kablo ve Elektrik Sanayii A.Ş. MUDANYA
568 Türkiye Eczacılar Deposu A.Ş. İSTANBUL
569 Türkiye Eczacılar Laboratuvarı A.Ş. İSTANBUL
570 Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. İSTANBUL
571 Türkmen Kadife Türkmenli Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
572 Türksan İşçi Emeği Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
573 Türksan Kağıt ve Kaplama Sanayii A.Ş. İSTANBUL

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

574 Türktaş Deri ve Mamulleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. DEVELİ
575 Türktur İnşaat ve Turizm A.Ş. ANKARA
576 Türsan Tarım Ürünleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. TOKAT
577 Türsant Tokat Tarım Ürünleri Sanayii ve Tic. A.Ş. TOKAT
578 Tüsan Tütün Ticaret ve Sanayii A.Ş. MANİSA
579 Uğur İnşaat Malzemeleri Ticaret ve Pazarlama A.Ş. ZONGULDAK
580 Ulaş İnşaat Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ÇORUM
581 Ulfet Gıda ve Sabun Sanayii A.Ş. NİZİP
582 Ulutaş Toprak Sanayii ve Ticaret A.Ş. ORDU
583 Umsan Ulusal Makina İmalat Sanayi ve Ticaret A.Ş. DÜZCE
584 Üniroyal Endüstri T.A.Ş. İSTANBUL
585 Ünye Çimento Sanayii Ticaret A.Ş. ÜNYE
586 Upa İhtiyaç Maddeleri Üretim ve Pazarlama A.Ş. İZMİT
587 Upaş Uşak Elektro Porselen A.Ş. UŞAK
588 Upisaş Urfa Pamuk İpliği Sanayii A.Ş. URFA
589 Upsan Uşak Motor Parçaları Sanayi ve Ticaret A.Ş. UŞAK
590 Ürgüp Turizm Ticaret ve Sanayi A.Ş. ÜRGÜP
591 Uşak Mermer Sanayii ve Madencilik A.Ş. UŞAK
592 Uşak Yem Fabrikası A.Ş. UŞAK
593 Üstaş Ürgüp Gıda Sanayii Turizm ve Ticaret A.Ş. ÜRGÜP
594 Uygar Motor ve Parçaları Döküm Sanayi Ticaret A.Ş. DENİZLİ
595 Üzertaş Boya Sanayi ve Ticareti A.Ş. İSTANBUL
596 Uztaş Umurbey Zirai Ticaret ve Sanayii A.Ş. İSTANBUL
597 Üzyer Uzunköprü Yem Sanayii ve Ticaret A.Ş. UZUNKÖPRÜ
598 Van Et Entegre Et Sanayi ve Ticaret A.Ş. VAN
599 Van Yün İpliği Sanayi Ticaret A.Ş. VAN
600 Veniz Turizm Tesis ve İşletmeleri A.Ş. İZMİR
601 Vetaş Veteriner ve Tarım İlaçları A.Ş. İSTANBUL
602 Yakış Yozgat Anadolu Konfeksiyon İmalat San. ve Tic. A.Ş. ANKARA
603 Yapaş Tüketim Malları Pazarlama A.Ş. İZMİR
604 Yaşar Holding A.Ş. İZMİR
605 Yasaş Yaşar Boya ve Kimya Sanayii ve Ticaret A.Ş. İZMİR
606 Yatırımlar Holding A.Ş. ANKARA
607 Yavu Kendir Sanayii A.Ş. SİVAS
608 Yemtaş İsparta Yem Fabrikası A.Ş. İSPARTA
609 Yemsaş Sakarya Yem Sanayi Ticaret A.Ş. ADAPAZARI
610 Yenice Gıda Sanayii ve Ticaret A.Ş. YENİCE
611 Yenisan Yenileme Sanayii A.Ş. İSTANBUL
612 Yentur Turistik Tesisler ve İşletmeler A.Ş. İSTANBUL

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

613 Tesaş Yenişehir Ekmek Sanayii ve Ticaret A.Ş. YENİŞEHİR
614 Yeşilova Halı Yün İpliği ve Battaniye Fabrikası Tic. A.Ş. BURDUR
615 Yeşilyurt Turizm A.Ş. İSTANBUL
616 Tesütaş Süt Mamulleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. SAKARYA
617 Tetaş Yapı Elemanları Endüstri ve Ticaret A.Ş. AFYON
618 Tibitaş Holding A.Ş. ANKARA
619 Yibitaş Kraft Torba Sanayii ve Ticaretr A.Ş. ANKARA
620 Yibitaş Yozgat İşçi Birliği İnşaat Malzemeleri T. ve S. A.Ş. YOZGAT
621 Yitaş Yeşilyurt Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. MALATYA
622 Yıldız Gemi ve Makina Sanayii Ticaret A.Ş. İSTANBUL
623 Timpaş Yozgat İhtiyaç Maddeleri Pazarlama ve Ticaret A.Ş. YOZGAT
624 Yimsitaş Yeşil İznik Meyve Sebze İhracat ve İthalat A.Ş. İZNİK
625 Yonga Mobilya Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
626 Yongasan Yonga Levha Sanayii ve Ticaret A.Ş. İZMİR
627 Yozgat Holding A.Ş. YOZGAT
628 Yumak Yem Sanayii ve Ticaret A.Ş. YUMAK
629 Yüntaş Birlik Sanayii ve Ticaret A.Ş. AFYON
630 Yurdumuz Holding A.Ş. ANKARA
631 Zonguldak Mankap İnşaat Malz. İşçi Gücü San. ve Tic. A.Ş. ZONGULDAK

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EK X.B TAHVİL ÇIKARDIKLARI İÇİN SPK DENETİMİNDE OLAN ORTAKLIKLAR

1 ABS Alçı ve Blok Sanayi A.Ş. İSTANBUL
2 Adel Kalemcilik Ticaret ve Sanayi A.Ş. İSTANBUL
3 Akın Tekstil A.Ş. İSTANBUL
4 Akkardan Sanayi ve Ticaret A.Ş. GEBZE
5 Akkök Sanayi ve Yatırım Geliştirme A.Ş. İSTANBUL
6 Aksu İplik Dokuma ve Boya Apre Fabrikaları A.Ş. İSTANBUL
7 Aktaş Tekstil Ticaret ve Sanayii A.Ş. İSTANBUL
8 Altınyıldız Mensucat ve Konfeksiyon Fabrikaları A.Ş. İSTANBUL
9 Anadolu Biracılık Malt ve Gıda Sanayii A.Ş. ANKARA
10 Anadolu Çimentoları T.A.Ş. İSTANBUL
11 Anadolu Endüstri Holding A.Ş. İSTANBUL
12 Anadolu Export A.Ş. İSTANBUL
13 Anadolu Makina Endüstri ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
14 Ankara Pazarları Süpermarketçilik İhr. İth. San. ve Tic. A.Ş. İSTANBUL
15 Anato Anadolu Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş. ANKARA
16 Anpa Anadolu Pazarlama ve Dağıtım Ticaret A.Ş. İSTANBUL
17 Ansan Ankara Gıda Meşrubat ve Meyve Suları San. ve Tic. A.Ş. ANKARA
18 ADS Anadolu Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
19 Aryan Kimya Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
20 Arıtı Plastik Sanayik A.Ş. İSTANBUL
21 Arkuş Oto Yedek Parça Ticaret ve Sanayii A.Ş. İSTANBUL
22 Arsel Cam Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
23 Artema Armatür ve Tesisat Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
24 As Elektrodları Kaynak Tekniği Sanayii ve Ticaret A.Ş. İSTANİBUL
25 Asma Ambalaj Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
26 Atermit Özgür Atermit Sanayi ve Ticaret A.Ş. ADANA
27 Atılım Dayanıklı Tüketim Mamülleri Pazarlama A.Ş. İSTANBUL
28 Avor İnşaat Gıda Tekstil Kimya Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
29 Aysu Holding A.Ş. İZMİR

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

30 Bahariye Mensucat Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
31 Bayraktarlar Holding A.Ş. İSTANBUL
32 Bayraktarlar Motorlu Vasıtalar Ticaret ve Sanayii A.Ş. İSTANBUL
33 Baytur İnşaat Taahhüt A.Ş. İSTANBUL
34 Bekoteknik Sanayi A.Ş. İSTANBUL
35 Beşer Balatacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. İZMİR
36 Besin ve Mısır Sanayi A.Ş. İSTANBUL
37 Betaş Betonarme Elemanları Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
38 Bilim İlaç Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
39 Bilsoy Büro Sistemleri Ticaret ve Yatırım A.Ş. İSTANBUL
40 Birmak Birleşik Makina Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
41 Birleşik Bilgisayar ve Büro Sistemleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. STANBUL
42 Birtaş Birlik İnşaat Ticaret ve Sanayi A.Ş. İSTANBUL
43 Borusan Makina İmalat A.Ş. İSTANBUL
44 Borusan Manisa Metal Sanayii A.Ş. İZMİR
45 Bossa Ticaret ve Sanayii İşletmeleri T.A.Ş. ADANA
46 Butaş Bornova Teneke ve Ambalaj Sanayii A.Ş. İZMİR
47 Bozkurt Mensucat Sanayii A.Ş. İSTANBUL
48 Bursa Vitaminli Tek. Sanayii A.Ş. İSTANBUL
49 Çayırova Cam Sanayii A.Ş. KOCAELİ
50 Çelik Montaj Ticaret ve Sanayi A.Ş. İSTANBUL
51 Çelik Motor Ticaret A.Ş. İSTANBUL
52 Cersan Kaldırma Transport Makinaları Cer. Dişli S. ve T. A.Ş. ADAPAZARI
53 Çimsataş Çukurova İnşaat Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. MERSİN
54 Çukurova Çelik Endüstrisi A.Ş. İSTANBUL
55 Çukurova Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
56 Çukurova Holding A.Ş. İSTANBUL
57 Çukurova İthalat ve İhracat T.A.Ş. İSTANBUL
58 Çukurova Sanayi İşletmeleri T.A.Ş. TARSUS
59 Çukurova Ziraat Endüstri ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
60 Dasa Dağıtım ve Satış A.Ş. İSTANBUL
61 Demaş Demir Mamulleri Sanayii A.Ş. İZMİR
62 Demirören Ham Yağ Fabrikası Sanayi A.Ş. İSTANBUL
63 Desa Demir Kazan ve Makina Sanayii A.Ş. İZMİR
64 Destek Ev Cihazları Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
65 Deteks Kimya Sanayii A.Ş. İSTANBUL
66 Dorsan Denizli Orman Ürünleri Sanayii A.Ş. DENİZLİ
67 Oto Durmuş Yaşar ve Oğulları Boya Vernik ve Reçine Fab. A.Ş. İZMİR
68 Oto ve Sadelin Sentetik Selülozik Boya ve Vernik Fab. A.Ş. İZMİR
69 D.H.J. Sentrel Mensucat Sanayii ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

70 Eczacıbaşı Holding A.Ş. İSTANBUL
71 Eczacıbaşı İlaç Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
72 Eczacıbaşı Seramik Fabrikaları A.Ş. İSTANBUL
73 Edip İplik Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
74 Ege Holding A.Ş. İSTANBUL
75 Ege Kimya Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
76 Ege Tıbbi Hammaddeler ve Teknik Malzeme Ticaret ve San. A.Ş. İZMİR
77 Elba Basınçlı Döküm Sanayii A.Ş. İSTANBUL
78 Elektro Akustik Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
79 Elginkan Holding A.Ş. İSTANBUL
80 Emin Özgür Holding A.Ş. ADANA
81 Erciyas Biracılık ve Malt Sanayii A.Ş. İSTANBUL
82 Erka Bakalit ve Otomotiv Sanayi A.Ş. İSTANBUL
83 Erkin Holding A.Ş. İSTANBUL
84 Esan Eczacıbaşı Endüstriyel Hammaddeler Sanayi ve Tic. A.Ş. İSTANBUL
85 Esaş Ege Sanayi A.Ş. İSTANBUL
86 Eternit Sanayi A.Ş. İSTANBUL
87 Evtel Ev Eşyası ve Televizyon A.Ş. İSTANBUL
88 E.C.A. Preedöküm Sanayii A.Ş. İSTANBUL
89 Filament Ecetelik İplik ve Elyaf Sanayii A.Ş. BURSA
90 Finsan Sınai ve Ticari Yatırımlarr A.Ş. İSTANBUL
91 Gateks Gaziantep Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. GAZİANTEP
92 Gedik Holding A.Ş. İSTANBUL
93 Genel Ote Ticaret ve Sanayi A.Ş. İSTANBUL
94 Girişim Pazarlama A.Ş. İSTANBUL
95 GOM Elastik Sanayii ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
96 Gümüşsuyu Halı Sanayii ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
97 Güney Sanayi ve Ticaret İşletmelerri A.Ş. ADANA
98 Güven Plastik Sanayi A.Ş İSTANBUL
99 Hacı Ömer Sabancı Holding A.Ş. ADANA
100 Hacıoğlu Başlar İnşaat Sanayii ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
101 Halis Holding A.Ş. İSTANBUL
102 Hasep Orman Ürünleri Yatırım ve İhracat A.Ş. İSTANBUL
103 İcdaş İstanbul Çelik ve Demir İzabe Sanayii A.Ş. İSTANBUL
104 İ.E. Kimya Evi T.A.Ş. İSTANBUL
105 İnşa İstanbul Naylon Sanayii A.Ş. İSTANBUL
106 İpek Kağıt Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
107 İvaliz Holding A.Ş. İSTANBUL
108 Kağıtsan Karton ve Kağıt Sanayi A.Ş. İSTANBUL

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

109 Karben Karbüratör Endüstrisi A.Ş. İSTANBUL
110 Karsan Otomotiv Sanayii ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
111 Kartal Demir Çelik Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
112 Kasar Boyacılık Sanayii Ticaret A.Ş. İSTANBUL
113 Kastamonu Entegre ağaç Sanayi ve Ticaret A.Ş. KASTAMONU
114 Kent Gıda Maddeleri Sanayii ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
115 Kent Holding A.Ş. İSTANBUL
116 Kerim Çelik Mamulleri İmalat ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
117 Kimtaş Kimyasal Maddeler Sanayii A.Ş. İSTANBUL
118 Kırklareli Cam Sanayii A.Ş. İSTANBUL
119 Kocaset Demir Çekme ve Makina Sanayii A.Ş. İSTANBUL
120 Lale Tekstil Ticaret A.Ş. İSTANBUL
121 Libka Ticaret A.Ş. İSTANBUL
122 Lifli Rulo ve Levha Sanayii A.Ş. İSTANBUL
123 Madeniyat Makina ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
124 Maktel Makina ve Tel Sanayi A.Ş. İSTANBUL
125 Marmara Gıda Sanayi A.Ş. İNEGÖL
126 Marmara Plastik A.Ş. İSTANBUL
127 Marmara Transport A.Ş. İSTANBUL
128 Marmara Un Sanayi A.Ş. TEKİRDAĞ
129 Mat Motorlu Araçlar Ticaret A.Ş. İSTANBUL
130 Matbo Makina ve Yedek Parça Sanayi ve Ticaret A.Ş. BURSA
131 Meller Denizcilik Ticaret ve Sanayi A.Ş. İSTANBUL
132 Merkez Ticaret A.Ş. İSTANBUL
133 Metal Kapak Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
134 Metaler Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. İSTANBUL
135 MSM Endüstri A.Ş İSTANBUL
136 Narin Mensucat Fabrikaları A.Ş. İSTANBUL
137 Nebsan Nebati Hammaddeler Sanayi ve İhracat A.Ş. İSTANBUL
138 Ölçüsan Ölçü Aletleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
139 Omsan Uluslararası Nakliyat Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
140 Omurtak Deri ve Konfeksiyon Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
141 Onbaşılar Beton Yapı Malzemeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
142 Onbaşılar Yem ve Gıda Sanayi Ticaret A.Ş. İSTANBUL
143 Organik Holding A.Ş. İSTANBUL
144 Orta Anadolu Seramik Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
145 Ortadoğu Yatırım ve Finansman A.Ş. İSTANBUL

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

146 Oto Yol Sanayii A.Ş. İSTANBUL
147 Otoav Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş. İZMİR
148 Otopar Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
149 Oyak Renault Otomobil Fabrikaları A.Ş. İSTANBUL
150 Padeko İlaç ve Kimya Sanayii A.Ş. İSTANBUL
151 Paksoy Ticaret ve Sanayi A.Ş. ADANA
152 Paktaş Pamuk Ticaret ve Sanayi A.Ş. ADANA
153 Pamsaş Pamuklu Sanayi ve Ticareti A.Ş. ADANA
154 Parseks Perlı Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
155 Paşabahçe Cam Sanayi A.Ş. İSTANBUL
156 Pereja İleri Kimya Sanayii A.Ş. İSTANBUL
157 Petaş Plastik Endüstri ve Ticaret A.Ş. İZMİR
158 Plastik Plastik Makinaları A.Ş. İSTANBUL
159 Plastik Plastik Sanayii ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
160 Presiz Metal İmalat Sanayii A.Ş. İSTANBUL
161 Restaş Reçine Sanayii ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
162 Şanal Plastik Ticaret ve Sanayi A.Ş. İSTANBUL
163 Santeks Santral Tekstil Satış ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
164 Santip Tekstil A.Ş. İSTANBUL
165 Santral Pazarlar A.Ş. İSTANBUL
166 Sasa Sun'i ve Sentetik Elyaf Sanayii A.Ş. ADANA
167 Sedko Banl Kozmetik Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
168 Sekurit Cam Sanayi A.Ş. İSTANBUL
169 Selplast Plastik Ambalaj Sanayii A.Ş. İSTANBUL
170 Sezer Giyim Ticaret ve Sanayi A.Ş. İSTANBUL
171 Sims Yağ Keceleri ve Oto Yedek Parça Sanayi ve Ticaret A.Ş. İZMİR
172 Sinal ve Mali Yatırımlar Holding A.Ş. İSTANBUL
173 Soda Sanayii A.Ş. MERSİN
174 Sönmez ASF Dokuma ve Boya Endüstrisi A.Ş. BURSA
175 Sürekalm Tarım Ürünleri Pazarlama ve Sanayi Ticaret A.Ş. ANKARA
176 Sunaş Maddecilik Sanayii ve Ticaret A.Ş. ANKARA
177 Sürtur Turizm İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. ANKARA
178 Tamcam Oto Cam Sanayii A.Ş. İSTANBUL
179 Tamsan Tamruk ve Ağaç Mamülleri Sanayii A.Ş. İSTANBUL
180 Tarbes Tarım Ürünleri ve Besicilik Sanayii ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
181 Tarım Hayvancılık ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
182 Tarkim Tarımsal ve Kimyevi Maddeler Ticaret A.Ş. İSTANBUL
183 TCS Trakya Cam Sanayii A.Ş. İSTANBUL
184 Tek Mensucat Ticaret ve Sanayii A.Ş. İSTANBUL

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

185 Tekbol Mensucat Ticaret ve Sanayii A.Ş. İSTANBUL
186 Tekersan Jant Sanayi A.Ş. İSTANBUL
187 Teknik Boya Türk Anonim Şirketi ADANA
188 Teknik Empirme Sanayii A.Ş. İSTANBUL
189 Teksa Tekstil Ticaret ve Sanayi A.Ş. ADANA
190 Temel Ticaret ve Yatırım A.Ş. İSTANBUL
191 Tetsan Trakya Elektrik Ticaret ve Sanayi A.Ş. İSTANBUL
192 Tezsan Takım Tezgahları Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
193 Tibet İthalat ve İhracat Sanayi A.Ş. İSTANBUL
194 Tiltruk Matbaacılık Sanayii A.Ş. İSTANBUL
195 Topkapı Şişe Sanayi A.Ş. İSTANBUL
196 Toplu Konut Holding A.Ş. İSTANBUL
197 Transtürk Emlak Ticaret A.Ş. İSTANBUL
198 Transtürk Fren Debriyaj Endüstrisi Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
199 Türk Elektrik Endüstrisi A.Ş. İSTANBUL
200 Türk Henkel Kimyevi Maddeler Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
201 Türk Maoehst Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
202 Türk Telekor Endüstri A.Ş. İSTANBUL
203 Türk Tuborg Bira ve Malt Sanayii A.Ş. ANKARA
204 Türk Ytong Sanayi A.Ş. İSTANBUL
205 Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. İSTANBUL
206 Türksan Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
207 Uğur Hırdavatcılık Üretim ve Pazarlama A.Ş. İSTANBUL
208 Uğur Tekstil Kumaş ve Konfeksiyon İmalat ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
209 Ülkü Kırtasiye Ticaret ve Sanayi A.Ş. İSTANBUL
210 Ünsalan Değirmencilik Tanm Ticaret Yem ve Gıda San. İs. A.Ş. İZMİR
211 Üsmaş Uluslararası Sanayi Mamülleri Dış Ticaret A.Ş. İSTANBUL
212 Vehtuğ Tuğla Kiremit Sanayi ve Ticaret A.Ş. VAN
213 Vorlık Sanayi İthalat İhracat ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
214 Volkan Toprak Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
215 War Elektromekanik Cihazlar ve Motor Sanayii A.Ş. İSTANBUL
216 Yeşiller Makina Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
217 Yongapak Orman Ürünleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
218 Yünkon Hazır Giyim Sanayi ve Ticaret A.Ş. ADANA
219 Yünsa Yünlü Sanayi ve Ticaret A.Ş. İSTANBUL
220 Türtaş Yüreklİ İplik Mensucat Yağ Sanayii ve Ticaret A.Ş. ADANA
221 Yürtağ Yağ Sanayi ve Ticaret A.Ş. ADANA
222 Zetip Zeytinburnu Kombine Tekstil Fabrikası A.Ş. İSTANBUL

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

KISALTMALAR

a.g.e.	:	Adı geçen eser (kitap, makale, yazı)
A.Ş.	:	Anonim şirket
B.K.	:	Bankalar Kanunu
bkz	:	Bakınız
c.	:	Cilt
çev.	:	Çeviren
GVK	:	Gelir Vergisi Kanunu
İTİA	:	İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi
KDV	:	Katma Değer Vergisi
KVK	:	Kurumlar Vergisi Kanunu
Md	:	Madde, kanun maddesi
MDV	:	Mali Denge Vergisi
MGB	:	Maliye ve Gümrük Bakanlığı
s.	:	Sayfa
S.G.H.P.	:	Standart Genel Hesap Planı
S.P.K.	:	Sermaye Piyasası Kanunu
SP Ku.	:	Sermaye Piyasası Kurulu
SSDF	:	Sanayi Savunma Destek Fonu
TCMB	:	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TTK	:	Türk Ticaret Kanunu
v.b.	:	ve bu gibi, ve benzeri
v.s.	:	ve sonrası, vesaire
vss.	:	ve sonraki sayfalar
VUK	:	Vergi Usul Kanunu

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ